

# Universitätsbibliothek Wuppertal

## Q. Horatii Flacci Opera Omnia, A Pet. Gvalt. Chabotio Viro In Omni Literatvra Perfectissimo, Admiranda Ingenij & Iudicij dexteritate, eruditionis varietate, & linguarum elegantia, triplici artificio ...

Horatius Flaccus, Quintus

Basileae, 1615

Liber tertius

---

**Nutzungsrichtlinien** Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1488](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1488)

Per spicue conicere ex certis indiciis facile erat  
 Pisandri vetustum sanguinem, i. prolem generosi pa-  
 rentis. Hæ interpretis notæ confirmant opinionem  
 Helychij, qui tradit τὸ θυμὸν ad patrem & τὸ αἷμα ad  
 matrem referri, eademque operâ nostrum tropum.

<sup>c</sup> In non ego, non ego est epizeuxis.

<sup>d</sup> Epizeuxis altera, vti non ita pridem docuimus  
 Ode decima septima huius libri, nec interiectio verbo-  
 rum quem vocas dilecte Macenas est impedimento, quin  
 idem sonus audiatur in continuatione earundem vo-  
 cum.

<sup>e</sup> Synecdoche generis pro Cygno, nam & Iouis ales  
 dicitur Aquila lib. 1. Æneid. vers. 398. quæ Cygnos aperto  
 turbabat calo. De quorum pugna lege li. Arist. in Gram-  
 maticis citatum.

<sup>f</sup> Sumtum est ab animatis pro murmurantis, & tra-  
 ductum ad inanima, vt grauius aliquid gemere & plo-

rare: quod est Græcis σέειν, ἢ σείειν sed hoc lib. 5. Æn.  
 amnes repleti gemunt, & illud:

—gemit imposito sub pondere cymba,

videntur potius respicere notionem verbi Græci, vn-  
 de creditur hoc Latinum manare, τὸ γέειν pro plenum  
 esse & repleti: ibi tamē est aliquod murmur & Ionicus,  
 quum agitantur & gubernacula gemunt.

<sup>g</sup> Similis est tropus superiori albus ales.

<sup>h</sup> In me meton. subiecti, pro, memoria mei & fama  
 Horatij perueniet ad omnes nationes.

<sup>i</sup> Synecd. singularis pro, incolis Colchidis, Eadem  
 est in Dacus: eadem in Iber: eadem in potor Rhodani pro,  
 Daci, Iberi, Hispani, Galli, Lugdunenses: qualis con-  
 cursus eiusdem synecdoches habet alteram allego-  
 riam.

<sup>k</sup> Me reperitum initio sententiarum habet ana-  
 phoram.

Finis libri secundi.



Q. HORATII FLACCI VEN.

CARMINVM LIBER TERTIVS.

ODE PRIMA.

Theticum.

Quod nemo curæ & metus expers, animoque tranquillo esse possit præter  
 eum, qui facile suâ virtute & sorte viuit contentus.



Di<sup>a</sup> prophanum vulgus & arceo:  
 Fauete linguis: <sup>b</sup> carmina non prius  
 Audita Musarum sacerdos  
 Virginibus puerisque canto.

<sup>2</sup> Regum timendorum in proprios <sup>c</sup> greges,

<sup>d</sup> Reges in ipsos imperium est Iouis,  
 Clari Giganteo triumpho,

Cuncta <sup>e</sup> supercilio mouentis.

<sup>3</sup> Est, vt viro vir latius ordinet

<sup>f</sup> Arbusta sulcis: <sup>4</sup> hic generosior  
 Descendat in <sup>5</sup> campum petitor:

Moribus hic meliorq; famâ

Contendat: illi turba clientium

Sit maior: <sup>6</sup> Aequâ lege necessitas

Sortitur insignes & imos:

Omne capax mouet <sup>h</sup> urna nomen.

<sup>6</sup> Districtus ensis cui super impiâ

Ceruice pendet, non <sup>i</sup> Sicule dapes

Dulcem elaborarunt saporem:

Non autum citharâq; cantus

Somnum reducent: <sup>7</sup> somnus agresium

Lenis virorum non humiles domos

<sup>k</sup> Fastidit, umbrosâq; ripam,

Non Zephyris agitata <sup>l</sup> Tempe.

Desiderantem, quod satis est, neq;  
 Tumultuosum sollicitat mare,

<sup>20</sup> Nec saeuus Arcturi cadentis  
 Impetus, aut orientis hædis

Non verberata grandine <sup>m</sup> vineæ,

Fundusq; mendax <sup>n</sup> arbore nunc aquas

<sup>o</sup> Culpante, nunc torrentia agros

Sidera, <sup>p</sup> nunc hyemes iniquas.

<sup>3</sup> Contracta pisces æquora sentiunt,

lactis in altum molibus, huc frequens

Cementa demittit redemptor

Cum famulis, dominusq; terra

<sup>30</sup> Fastidiosus: sed timor & minæ

Scandunt eodem, quò dominus: neq;

Decedit aratâ triremi, &

Post equitem sedet atra cura.

<sup>9</sup> Quod si dolentem nec Phrygius <sup>q</sup> lapis,

Nec <sup>r</sup> purpurarum sidere clarior

Delemit usus, nec <sup>s</sup> Falerna

Vitis Achaemeniumq; <sup>t</sup> costum:

<sup>10</sup> Cur inuidendis <sup>u</sup> postibus & nouo

Sublime ritu moliar atrium?

<sup>40</sup> <sup>x</sup> Cur valle permutem Sabinâ

Diuicias operosiores.



et à studio philosophiæ homines ignavæ & illibera-  
 lis naturæ, & ita prophanos describit alloquens Thee-  
 tetum, ἀδρε δὴ ἀεικοπῶν, μή τις ἴδῃ ἀμύμων ἐπακίη. εἰδὼ δὲ  
 τοῖσι δὲ δὲ ἄλλο οἰόμενοι ἴδῃ, ἢ δὲ ἀνδρῶν τὰ ἀπειξ τῶν χερσὶν λα-  
 βῆσαι. *Observe igitur attentè, ne quis prophanorum exaudiat:*  
*hi autem sunt profani, qui nihil aliud esse putant, nisi quod pra-*  
*stratis manibus tenaciter apprehenderint: hoc videtur lum-*  
*tum è 29. cap. Exod. 1. verl. 30. תחת ידך Codeseh Lajo-*  
*uah. sanctitas ipsi louæ. Ita princeps Medicorum Hippo-*  
*crates instruit medicum futurum simili distinctione &*  
*initiatione statim in principio ad legis tractatum & fi-*  
*nem: τὸ δὲ ἐξ ἑορτῆς ἀρχῆς ματα ἱεροῖσιν ἀδρῶ ποισι δέικνυται, βε-*  
*βήλοισι δὲ δέμας, πεινὴν τελευτῶσιν ὀργισσὶν δὲ σῆμας: res excel-*  
*lentes cum eximius hominibus communicari debent, non autem*  
*cum profanis, antequam initiati fuerint mysteriis scientia. Sic*  
*ἁδολικῶς interpretor τὰ ὄρμα: quæ vox quanquam vi-*  
*detur quibusdam desecti δὲ τῆς ὀργῆς, à furor: 3 mihicam-*  
*men magis probatur notatio scholiastæ Apollonij, qui*  
*scribit hæc dici ἀδρὰ τὸ ὄρμα τὸς ἀμύμων ἀνδρῶν, quod ab il-*  
*lis sacris arcendi sint profani. Ad inuestigandum autem*  
*hoc etymon inuitavit me verbum arceo, quo Poeta no-*  
*ster vitur ad illud accommodatè: quod videtur inter-*  
*pretari illud Euripidis in Ione: τὸς πρὸ ἀδίκου βωμῶν ὄχ-*  
*τῆσιν ἐχθρῶν, ἀλλ' ἐξελῶσιν, iniustos non oportet ara adstituere:*  
*sed inde expellere. Perspicis ex his Ethnicis excludere solitos &*  
*repellere impros & sceleratos ab usu communium sacrorum:*  
*quod aperitiùs harrat Cæsar lib. 6. comment. de Dru-*  
*dis: Si quis, ait, aut priuatus, aut publicus eorum dicit non*  
*stetit sacrificiis interdicitur: hæc pœna apud eos grauissima est:*  
*quibus ita est interdictum, in numero improtorum ac sceleratorū*  
*habentur, ab iis omnes decedunt aditum eorum, sermonemq; de-*  
*fugiunt; ne quid è contagione incommodi accipiant. neq; eis pe-*  
*tenibus redditur ius, neq; honos vllus communicatur. Propha-*  
*ni dicuntur Latinè eadem ferè dictionis notatione, at-*  
*que βέβηλοι Græcè. Illi Varroni quasi ante fanum, sed*  
*Festo qui fani religione non tenentur, quasi porro, id*  
*est, procul à fano: quibus opponitur in Pseudolo Plau-*  
*ti, sacri: vnde Virg. alludens ad vim nominis dicit:*

—procul ô procul este profani.

hi verò τὸς τὸ βέβηλὸς à limine. Eustathius etiam putat βέβη-  
 λὸς dici quasi βάσιμ. ὡς τὸ π. ut locus peruius: & vul-  
 gò adeundus. hinc Musæus δὲ εὐχὴ δὲ ὀπίσθη βεβήλοισι φορὸς  
 obdite proph. mis: similiter Callimachus ἐκείνους ὄσιν, ἀλλ' ἔσθ' ἰσθῆ,  
 ἰσθῆ quisquis sceleratus est. Sic non initiatus sacris ἀμύμωνος ἢ  
 ἀμύμωνος dicitur ἀμύμωνος ἢ ἀμύμωνος, quam quidem cer-  
 tē vocem Scholiastes Theocriti sic interpretatur ἡ δὲ βλ.  
 γ. βέβηλοι τὰ δὲ ἀνὰ τῶν μυστηρίων τὸ ἐρωτῶν, δηλονότι ἀμύ-  
 μοι, ἀμύμωνος, μυστήρια μὴ ἔχοντες. παρεμφανεῖ δὲ μυστικὸν ἢ ἔ-  
 ρωτα ἱεροῖσιν, ἢ δημῶν τῶσιν. *Bebeli sunt indigni mysteriis amo-*  
*tis, non initiati sacris. Ad significat autem arcanum Iasionis &*  
*Cereris. Quod autem Ethnici dicebant profanis, ut se*  
*procul à sacris remouerent ἐξελθὲτε δὲ τῶν βέβηλοι, Chry-*  
*lostomus in cap. 10. ad Hebr. scribit Diaconos etiam*  
*proclamare solitos, qui non est sanctus, ad mysteria non acce-*  
*dat, quæ solum ἀδρὰ τὸς μύσας, τὸ δὲ εἶν. ἀρῆσι, ἢ ὄσις, Latinè*  
*ad initiatos pertinebant: vnde Catechumeni ac ener-*  
*gumeni iuebantur exire foras. De his autem vocibus;*  
*sacer, prophanus, sanctus, & religiosus lege 1. 3. Satur. c. 3. Ma-*  
*crobij. Opponuntur sacer & profanus: celebris & desertus:*  
*publicus & priuatus lib. 1. ad Herennium: hic tamen propa-*  
*nus & sacerdos nullam quæstionem probant: sed quid alterum*  
*ab altero differat, ostendunt.*

Arceo. Sumtum est è Græco ἀρῆω quod est propulso,  
 ut quum dicunt ἀρῆω ὄλεθρον ἢ θάνατον, mortem propulsare,  
 & arcere.

Fauete. E varia interpretatione Eustathij in v. ὄδωσ.  
 γ. ἀλλ' ἀγε τὰ μύστα μὲ γλώσσας, κερὰ δὲ τὸ οἶνον sed age, diuidite  
 linguas, & miscete vinum: pollumus etiam interpretari

παύετε τὸς λόγους fauete linguis: vel vt Iliados ἰῶτα initio, ἀ-  
 κλιῶ γέγεθε σιωπῆ conticete silentio. Hæc loquendi formula  
 sumta est, vel à Pontifice, qui sacra facturus à presentibus  
 silentium in faustam cminationem postulat: vel à  
 prologo Comædiæ qui sic initio caprat spectantium  
 beneuolentiam, & attentos eos facit: quod vtrumque  
 Terentius in Prologis & Andriæ. fauete, adeste aquo ini-  
 mo: & Eunuchi, cum silentio animaduertire coniungit. Est  
 igitur linguis fauere idem, quod faucibus, verbis, ore,  
 tacere, nec submurmurare, ac sine strepitu diligenter  
 attenteque audire. Sic Plautus in Amphitr. ita hinc fa-  
 cietis fabula silentium: quod Sophocles in Philoct. dicit,  
 ὄσμι ἔχε πῶν, & Scholiastes interpretatur σῶπα faue lin-  
 guâ & tace puer & Herodorus in Eur. ἢ τῶν τῶν μοι πῶν δὲ σο-  
 μα κείδω. de hac mihi fauendum est linguâ & verbis patien-  
 dum: quod Galli rectè expriment & proprie, Il me faut  
 auoir bon bec & tenir ma langue tou chant cela. quod Plutar-  
 per Ellipsis prepositionis effert proprie συμπτ. 2. πρὸ βλ. γ.  
 τ' ἀλλὰ μὲ δὲ σομα κείδω ἐστὶ γὰρ μυστικῶσιν, & de reliquis, quia  
 sunt plena mysterij, fauete linguâ & tacebo. Festus in expli-  
 cando τὸ fauentia copulat inter se δὲ φημίσιν ἢ σὴλω. Seru-  
 in vers. Æn. 5. sub initium, ore fauete omnes citat hunc lo-  
 cym & annotat: apto fermone & sacris & ludis vitur.  
 Nam in sacris taciturnitas, in ludis fauor necessarius  
 est. Fauet quis ore etiam per taciturnitatem. Hæc etiam  
 phrasin Seneca in fine capitis 26. de vita beata sic expli-  
 cavit: Quoties mentio sacrarum literarum interuenierit, faue-  
 te linguis: hoc verbum non, vt pleriq; existimant, à fauore tra-  
 hitur: sed imperatur silentium, vt rectè peragi possit nullâ voce  
 malâ obstrepente, quod Epigramm. lib. 1. cap. 18. de Echo,  
 dicitur.

Εὐφρησὶ γλώσση ἄδω μοί βρο τὰν λάλον ἢ χῶ.  
 Tu linguâ fauens præteri vocalem Echo.

Non prius. Hic Poeta videtur se primum Poetam  
 Lyricorum Latinorum prædicare: quod clariùs iacta-  
 bit Ode postremâ huius lib. ad versum: princeps Aetium  
 carmen, &c. Anteiit quidem illum Liuius & ærate &  
 scriptione carminis: sed quia illud inconditum fuit, ca-  
 ruit plausu & prædicatione.

Imperium regum. Hic duplex imperandi gradus à  
 Suetonio memoratur in Iul. Cæsare. cap. 6. Est ergo, in-  
 quit, in genere & sanctitas regum, qui plurimum inter homines  
 pollent, & ceremonia Deorum, quorum ipsi in potestate sunt Re-  
 ges. Buchananus vsurpauit hunc locum in metrica in-  
 terpretatione Psalmi 82. Deus stat in synagoga, &c. vbi  
 Deus prædicatur superior omnibus & regibus & iudi-  
 cibus. Imperium est loui in reges etiam legitur, quod non  
 improbarem, si prius dixisset, regibus timendis impe-  
 rium est in ipsos greges: certè ita dicitur & Latinè, est  
 mihi imperium in te Plauto in Menæch. Plutarchus lib.  
 πρὸς ἡστυάνα ἀπαίδετον quærit, τίς ἐν ἀρῆσι τὸ ἀρῆσιν ὄσ  
 ὄσ ὄσ πατρῶν βασιλῆος θυνητῆ τῆ ἀθανάτων, ὡς φησι Πίνδαρος,  
 ἀκ ἐν βελόσις ἐξ ὄσ γρηραμμένοις, ἐδὲ πρὸς ἔσλοισι, ἀλλ' ἐμψυχὸς ὄσ  
 ἐαυτῶν λάσθ, ἀδὲ σωκοῖων ἢ ἀδὲ ἀφυλάτῆρ, ἢ μὲδ ποτὶ πῶν ἴσ-  
 χῶν ὄσ ἐρημῶν ἢ γερμῶν, quæ verba D. Amiotus fidelis-  
 sime sic in Gallicum vertit: mais qui sera-ce doniques qui  
 commandera au Roy & au Prince? ce sera la loy. qui est royne  
 de tous. & mortels & immortels. comme dit Pindare. non pas v-  
 ne loy esctrite de hors en quelque liure, ou desus quelque bois:  
 mais la raison viue imprimée en son cœur, tousiours demeurant  
 avec luy, tousiours le conseruant & iamais ne l'abandonnant  
 sans conduite. Hæc certè lex tam latè regina nititur ra-  
 tione, quam Christiani debent antepone omnibus  
 Ethnicorum Deastris, vt imaginem Dei, ad quam sunt  
 ab ipso conditi. Ita eis Δία Callimachus.

Ex δὲ Διὸς βασιλῆες, ἐπεὶ Διὸς ἴδεν ἀνάκτων  
 Θεοῖσ τερον τῶ καὶ σφί πῶν ὄκείνω τῶξιν, &c.

A Ioue sunt reges: quia nullus horum est diuinius ipso. Ideoque

tuum illis decreuisti ordinem. Hinc est simile illud Elegiacum Ouidij:

Nil ita sublime est supraq; pericula tendit:  
Non sit ut inferius suppositumq; Deo.

Triumpho. ] De ratione huius vocis repete, quod est annotatum in Gramm. Odes 2. lib. 1. Triumphum autem Iupiter egit de Gigantibus, id est, de impiis & sceleratis hominib. operâ Dionysij & Herculis; quos eam ob rem virtutis gratiâ, licet ex hominibus natos, iussit Olympios postea vocari, & Iouem Γρηγορέτιον.

Cuncta mouentis ] Id est, moderantis hanc vniuersitatem nutu suo contra Cyrenicos: nos Christiani damnamus hanc impietatem, contraque tribuamus honorem vniuersitatis conditæ & administratæ nostro soli Deo patri Domini nostri Iesu Christi.

Est, ut viro vir. ] Est sæpè ita vsurpatur, ἀπερὸς ἑαυτοῦ impersonaliter, pro, conuenit, licet, euenit: sicut dicitur, sæpè est, ut ij. de quibus optime meritis sis, plus noceat: il adiuuent souuent. Videretur talis vsus à Græcis sumtus, ἔστιν ὁπῶς, vel ἔστιν ὁπῶς, & negatè ἐστὶν ὁπῶς, pro fieri potest, ut &c. videtur tamen hic locus intelligendus per distributionem, ut vir virò valeant, alius alio est ditior agri fructuosi, aut qui plus soli conferat arboribus frugiferis, & maximè, qui locum ordinet vitibus, ut loquitur Columella li. 3. Quòd autem arbutum sit locus vitiferis etiam arboribus confusus, quem Græci dicunt ἀμπελόνα, arguit Seneca Epist. 87. sub fin. Illud etiam nunc vidi vitem ex arbutto suo annosam transferri. Sumitur tamen συγκῶς ἀπὸ τοῦ δένδρον, pro arbutto & arboreto, id est, loco arboribus confuso.

Descendit. ] Hoc descendendi verbo situs Urbis & campi Martij indicatur. Atque ex hac locorum ratione Cicero sæpè vsurpat hoc verbum, propterea quòd Romæ ingenui ciues, maximeque nobiliores in collibus habitarent: vnde nota est iis, qui Romæ fuerunt, descensio, vel in forum vel in campum Martium. Id Cicero facit primum lib. 3. in Verrem, Sæpè à me queris, Hortensi, quibus inimicitias, aut quâ iniuriâ adductus ad accusandum descenderim. Deinde Philippicâ 2. Hodie non descendit Antonius. Postea Philip. 12. Consul se cum presidio descensurum esse dixit. Postremo in Orat. pro Muræna, Si quis hoc sortè dicet Caronem descensurum ad accusandum non fuisse, nisi prius de causa indicasset. Idem facit in aliis pluribus locis.

Petitor. ] Iurisconsultis & Ciceroni hæc vox est interdum actor; & reo opponitur: sed vetustioribus est candidatus, ut scribit Macrobius lib. 3. Saturna. cap. 14.

Contendat. ] Intellige, de honoribus & magistratibus impetrandis cetero postposito competitore, quod Græcè diceret: ἡδεὶ ἠγωνίζω περὶ καὶ ἀδοκιμήσει σωτεταμένως δέοιτο ἠεροφόρον, τὰς τ' ἀρχὰς, καὶ τὰς πηλὰς διόκοι, ἢ ἄλλων ἢ ἀπὸ τῶν ἀντιφίλοπιμμένων τῆς ἡδ' ἀρχῶν δόξης ὁ σερυσάτων καὶ ἀπολιπομένων. De clientibus diximus Ode 18. li. 2.

Aequa lege. ] Est ellipsis τὸ tamen. De hac moriendi æqualitate fuit Ode 1. lib. 2.

Insignes & imos. ] Insignes & imi non opponuntur propriè; nisi quòd summa possunt insignia dici tanquam valde aspectabilia: sed hæc opponuntur: necessitas facit omnia summa infimis paria.

Districtus. ] Alludit Poeta ad historiam Dionysij tyranni Siculi: quam hic tibi perstringo. Quum assentator Damocles admiraretur & suspiceret Dionysij potentiam & felicitatem (quod nunquam certè præstitisset Diogenes philosophus, ut nonnulli falsò putant) iussus fuit à tyranno sustinere ipsius personam, & fortunam experiri. Ille igitur regio cultu & habitu sibi vehementer inuitò placebat: sed quum animaduertisset accumbens splendidæ mensæ fulgentem gladium

capiti suo de lacunari impendere, mutato vultu coepit auerfari & detestari regiam potestatem & conditionem. Hic Damocles similis erat amicorum eorum, qui liberis amicorum Iasonis suadebant capeffendam esse tyrannidem, ut est Epist. 6. Isocratis, qui solum intuebantur quidem potestatem, quæstum, voluptates, illisque sese sperarent fruituros, sed non perspicerent turbas, terrores, incommoda, quæ principibus & ipsorum amicis accidere solent. Eodem pertinet, quod memoratur de Alphonso Aragonum rege, viro apprimè docto ac erudito: cui cœnati, quum senex quidam importunus & garrulus ἀδελφῆός obtreperet, hæc de illo excedit querela, melioris esse conditionis asinos, quàm reges. Illis enim parcit Domini, dū pascuntur, his nemo. Vnde perspicitur solus mediocris hominum status & cultus molestis ac terroribus minimè opportunus. Vide Tusc. 5. & Satyr. 3. Persij. Hic verborum syntaxis rudiorebus videtur aliquando implicatior. Itaque sic illam habeant explicatiorem. Dapes Siculæ non elaborarunt dulcem saporem homini, cui enlis districtus pender super ceruice: impiâ.

Dulcem saporem. ] Quia sapor est genus, quod per se sepius est ἀσπῆς, διὰ τὸ ἐπιδέτε γλυκύς, ἐμφανίζεται. Ideò hic dicit distinctionis gratiâ: est enim sapor alius amarus, alius gratus & ingratus, tristis & iucundus. Elaborare sumitur hic μετεβατικός. Orator tamen alia vitur syntaxi. Epist. 6. l. 2. ad famul. Scio te videre, quantopere mihi esset elaborandum in petitione Milonis. Plinius pro elaborabunt saporem, δεπίνθη τ' ἡμῶν δὲς ἡ Σικελικὴ dicit, non præstabunt illi appetentiam & efficient: Gall. ne luy pourrôt faire prendre appetit & trouuer goust.

Somnum reducent. ] Pro hoc Virgilius in Tityro affirmatè dicit:

Hinc tibi qua semper vicino à limite sepes  
Hyblaïs apibus storem depasta salicti,  
Sæpè leni somnum suadebit inire susurro.

Fastidit. ] Hoc verbum propriè significat cum fastu aliquid repudiare, vnde Virg. 2. Eclog. dicit superba fastidia, & Plautus, fastidit gloriosus, & 2. Philip. Si essent arrogantibus, non possent ferre fastidia.

Humiles domos. ] Notauit alibi humi, humus & humilis inclinari à χαμῶ. Est autem domus humilis hic, quod Eclog. 2. Humilis casa χαλῶν ταπεινὸς, depressum & in rupe cauum tectum.

Zephyris. ] De Zephyro vide Oden. 4. l. 1. sicut de Tempe Oden 7. eiusdem.

Sollicitat. ] Id est, citat solo, & mouet loco: vnde perspicias literam l geminari epestatæos gratiâ, & propriè humus & terra dicuntur sollicitari à Virgilio 2. Georg. & Tibullo.

Arcturi. ] Arcturus est insignis & eximie splendens stella inter 22. alias, è quibus constat signum Boore, quæ tẽpore Virgilij & Horatij oriebatur pridie nonas Septembris: Columellæ verò ætatè nonis ipsius mensis: nunc denique 10. Calend. Octobris, id est, circiter 15. diò Septembris. Ducit autem nomè ἀπὸ τῆς ἕρας καὶ ἀρκῆς, quòd sequitur caudam vrsæ, ut est à Seruio annotatum in vers. At si non fuerit tellus, &c. Georg. 1. Eius vim scire Plautus expresit in Rudente, vbi sic inducitur loquens: In crepui hybernium & fluctus moui maritimos. Namq; Arcturus signum omnium sum acerrimum, Vehemens sum oriens: quum occido, vehementior.

Hædi. ] Huius nominis duæ sunt parvæ stellæ in sinistra Erichthonij, id est, Draconis, in cuius etiam humero capra Amalthea insidet. Sic à Scholiaste Theocriti in ἠιδῶν. 7. definiuntur hædi, εἰσὶν ἢ εἰσὶν ἀστῆρες ὅταν δ' ἀνατίλλωσιν, ἀλειάνει) ἢ δάλασσα: hædi sunt stella, quorum ortu mare exacerbat & exafluat. Oriebantur ætatè Columellæ lib. 12. 51

lib. 12. 5. Calend. Octob. sed Plinij lib. 18. pridie nonas Octobris, quum Sol est in sagittario. Hædi autem solum πηθω πικρῶς vsurpantur Latine, vt etiã ab hoc Scholiaste Græcè, qui tamen meo iudicio id debuerat δυνῶς præstare.

Non verberat. Quod Græcè dicitur, ἢ ἀμπελοι χαλαροκοπιτεῖσαι. Donatus in Eunuch. Act. 1. Scen. 1. ad verba: nostri fundi calamitas annotat: propriè calamitatem rustici grandinem dicunt, quod calamitas comminuat calamum, hoc est, culmum & segetem, vnde ager calamitosus Varroni dicitur, pro quo hic fundus mendax. Plin. lib. 18. natur. histor. scribit: Hordeum ex omni frumento minimè calamitosum: quia tollitur antequam triticum occupet rubigo: hinc calamitas pro quouis detrimento.

Fundus mendax. Fundus sic dicitur, quod non respondeat votis & expectationi agricolæ: eiusq; spem seges mentiatur. Alio sensu Pittacus appellat πῖτον γῆν, ἢ πῖτον ἢ δάλασσαν: quod illa turè pedibus teratur, hoc cum periculo nauigeretur.

Torrentia agros. Intelligit morbum plantarū, quem Latini siderationem & vredinem, Græci ἀσποβλήαν καὶ κηρόμαζον appellant, & Theophrastus li. 5. de causis plantarum cap. 10. scribit ἀσποβλήαν τὰ γίνεσθαι τὰ φύττῃ καὶ μύχῃς, fidere afflari plantas nouellas & surculos siue pediculos: sic Aristoteles de iuuentute & senectâ, εἰ τὸ θεῖον ἰχθυὸς συμβαίνει κηρόματα καὶ μὴ δύνανται τὸ πᾶσι μόνον ἐκ τῆς γῆς ὑγρὸν κητὰ φύττῃς, φθίρεται μαρμαίνοντον τὸ θερμὸν, καὶ λέγεται σφακάλῃς καὶ ἀσποβλήαν τὰ γίνεσθαι τὰ δὲ ἄλλα: Si aestate vehementes contingunt calores nec potest tractus e terra humor refrigerare, calor innatus absimitur tæbe radicibus nigrescentibus, & arbores dicuntur carie mori: sed quum inclementia cæli percelluntur, causa tribuitur sideribus, & dicuntur sidere percuti.

Molibus. Similis luxus à Sallustio in coniuratione Catilinaria notatur: à priuatis compluribus subuersos montes maria constructa, vel tabulis constrata: quibus mihi ludibrio videntur fuisse diuitia, &c. Tales sumtus in Caligula c. 37. Suetonius memorat, & iacta itaq; moles infesto atq; profundo mari, excisa rupes durissimi silicis, & campi montibus aggere aequati, & complanata fossuris montium iuga, incredibili quidem celeritate, quum mora culpa capite lueretur.

Cæmenta. Cæmenta sunt propriè frusta e maiori b. faxis excisa & decussa, à cædendo. Græcè οἱ χαλκίαις ἢ αἰλάτοπι, minuti lapilli e crastioribus abradi.

Redemptor. Id est qui conducit opus aliquod faciendum & certo pretio præbendum & vtendum, de quo vide Festum. Gallic. entre preneur de besogne, quomodo sumi non potest τὸ λυτρωτῆς Græcum, quod, vt primigenium, λυτρώσειν, significat eum, qui captos in bello, aut pænæ obnoxios pretio soluto liberat & redimit; quemadmodum Cicero lib. 2. de officijs loquitur, liberales suis facultatibus aut captosa prædonibus redimunt, aut æs alienum suscipiunt amicorum: quod pretium Græci vocant ἀποιον, tanquam quis diceret ἀφοιον δὲ π: φόνος λύσει, id est, quo quis cæde liberatur. ait Eustathius ἰλιεσ. a. initio ad vers.

Παῖδα δὲ μοι λύσειτε φίλων, τὰ δ' ἀποινα δέχεται. id est, Filiam autem (Chryseidem) mihi soluite, & pretia liberationis accipite.

Vnde vocatur λύσειν propriè à Græcis ὅτι ἐξωνήσεως ἀχμαλάτι, ἢ ζώντῃ, ἢ καὶ τεθνήκῃ, ὅπῃ δ' ὁ κίωρ. i. de redemptione captiui, siue viui, siue mortui, qualis fuit Hector: sed quum quis alio quodam modo aliquem oppressum eximit ab hostibus nihil soluens, dicitur βύσειν & talis actionis merces dici solet, σῶσπον; interdum etiam Ζωάριον, vt Oδυσ. θ. ad vers.

Μνήση ἐμεῖ, ὅπῃ μοι πρώτῃ Ζωάριον δόξῃς, id est, Memor esto mei, quod mihi conseruata vita mercedem debes.

Hæc sunt verba Nausicaæ, quæ filia fuit Alcinoi regis Phæacum, cuius beneficio Vlysses animum languidum durisque casibus debilitatum collegerat & refecerat. Sed hæc obiter, Festi autem descriptioni respondet illud Ciceronis 1. de Diuinat. Et redemptor qui columnam illam de Cotta & Torquato, id est, à Cotta, &c. conduxerat faciendam non inertiã aut inopiã tardior fuit, sed &c.

Hoc autem Græci propriè dicunt ἐσθλαβείν, ἢ ἐσθλάειν pro eo, qui opus suscipit faciendū. Fastidiosus colenda terra valet hic, quem satietas colendæ terræ facile capit, vel qui citò aliquid fastidit, quæ Græci dicunt ἀψυχοσόν ὁ ἀμα τῷ ἀψυχοσόν τῶν σπῆων κορεσνύμενος, qui satiatur statim, vbi gustauit esculenta. Paulò aliter sumitur Ode 29. huius, fastidiosam desere copiam, pro, quæ patit fastidium & molestiam exhibet vel fastum inducit ἐναεργητικῶς.

Scandunt. Id est, nunquã discedunt ex animo, quocunq; te contuleris: vnde supra dicit Od. 16. li. 2. Patrio quis exsul se quoq; fugit? Memoria quoq; repetere, quæ dicta sunt in hanc sententiam de constantia & æquabilitate animi in vtroq; statu retinenda Ode 3. lib. 2. Ad claritatem purpuræ indicandam spectat, quod ad Pisones scribit: Purpureus pannus, qui latè splendeat.

Dolent. Pro hoc dicit Epist. 2. lib. 1.

Non domus & fundus, non aris aceruus & arui, pauci, Aegroto domini deduxit corpore febres.

Hæc sententia celebratur à plerisque Poetis, Lucret. lib. 1. Tibul.

Non opibus mentes homini, curaq; leuantur.

Plutarchus lib. 2. de tñs ἀθυρίας, ὅτι πεδύχεται ἀπὸ ἀπείρας καλοπῆς, ὅτι δὲ κατὰ πολυτελῆς παρανοήσας, ὅτι δὲ ἀδύναμι καφάλαγίς, neq; podagram calceus pretiosus, neq; annulus carus, neque diadema dolores capitis tollit.

Costum. Costus siue costum est planta ex cuius radice atoma & vnguentum fragrantissimum fit: Plinius tamen lib. 12. cap. 12. dicit esse fruticem, quum ibi sic scribit: Radix costi gustu seruens, odore eximio, frutice aliàs inutili. Præstat autem Arabicus Indico & Syriaco, vt scribit Dioscorides lib. 1. cap. 15. quod hic Achæmenius dicitur, id est, Persicus: puto Arabicum Dioscoridis significari, & nomen inditum est ab Achæmene rege; vt Propertius dicit Achæmenias sagittas lib. 2. Eleg. 10. à quo, sicut Plato docet in Alcibiade a. reges Pertarum traxerunt originem.

Moliar. Hoc verbo, vt nomine moles, & inde molitio, significatur magna difficultas eius mouendi, quod fit, vnde dicitur; vt act. 2. Scen. 2. Heaut. — nosti mores mulierum: dum moliantur: dum communtur, annus est. Hic occupatio & tarditas in multiplici cultu præparando, & ornando calamistris capillos indicatur; quemadmodum lib. 4. in Verrem, Hor à amplius iam in demoliendo per multi homines moliebantur, sic lib. 5. in eundem, Tunc cetera naues suo in loco moliebantur, id est, magno conatu satagebant in fuga paranda.

Hoc quoque in loco significatur constructio magni conatus & improbi laboris; sic in Epistol. ad Pisones dicit oppida moliri, &c. In loco autem Terentij modò citato τὸ moliantur videtur παιδιτικῶς sumtum, pro, dum studiosè & artificiosè parantur, aut dum in cultu elegantiori morantur occupatæ, si, inquit Poeta, hæc quatuor; recta magnifica, vestimenta splendida, vina generosa, fragrantia vnguenta non deleniunt, nec mitigant dolores sui domini, nec curas abigunt, non ego illa confectabor.

Atrium. Hoc videretur factum ex Græco ἀίδειον, quod est serenum & apertum, quod idem facere videtur Agellius lib. 16. cap. 5. cum vestibulo. Sed Plinius lib. 25. scribit in atrijs politas imagines, fuitq; atrium primus

n domum aditus, vbi ex annotatione Seruii antiqui facere culinam solebant, vnde attriū dicitur, quasi acrum fumi fuligine. At quoniam illic imagines maiorum stantiebantur, licet inclusæ ligneo armario, fumosæ tamen fiebant: vt Cic. ad Pisonem dicit: Obrepisti ad honores fumo sarū imaginum commendatione, hominumq; errore.

Operosiores. ] Id est, in quibus parandis & custodiendis operâ ingenti est opus, ac quis aucc grand trauail: sic carmina operosa dicuntur ab hoc Poeta πεινηκός: contra autem ἐνεργητικὸς dicitur à Cicerone, senectus 10 operosa & semper agens aliquid & moliens, vt mulier operosa ab Ouidio. Sic Græci τὸ ἐργον, vt Virgil. pro difficili, Xenoph. ἐργον μὴν νυκτὸς λῦσαι ἴππους, ἐργον δὲ χελιδόνου, ἐργον δὲ ἄρουρας, difficile est atq; operosū nocte soluere equos, difficile frænum isdem iniicere, & onera imponere. Diuitias operosiores Græci dicunt ἐργασίαι καὶ χεῖματα.

Explicatio Rhetorica.

Hæc Ode conuenit genere metri cum 9. lib. 1.

<sup>a</sup> Allegoria à sacrificiis, quibus aditu sacrorum prohibebant homines vitijs ac flagitijs contaminatos.

<sup>b</sup> Hic synecdochicis carmina iunguntur, vt genus pro specie, pro Lyricis: quæ tamen argumento constant ab amatorijs rebus alieno, de doctrina morum pueris tradenda. Vt autem tibi, Lector, hic tropus continetur notior sit, primū sacerdos est pro Poeta Lyrico Musarum ministro, vulgus prophanum pro indoctis & vitiosis auditoribus, virginēs ac pueri pro integris ac puris & docilibus.

<sup>c</sup> Metaphora à pecudibus, quæ sæpè & Terentius & Cicero vtuntur pro cœtu hominum.

<sup>d</sup> Polypoton est, vt paulò post in vir viro: non climax, qui constat pluribus gradibus.

<sup>e</sup> Metonymia causæ pro nutu facto & indedato: contractione enim vel remissione superciliorum, sicut oculorum, declarantur sæpè hominum voluntates, vt olim πρὸς τὴν μὴοι gestu totius corporis sine sermone omnia exprimebant. Sine tropo idem de Ioue Virg. Æn. 9. Annuit & totum nutu tremefecit Olympum.

quod Homer. effert, ἔτιν δὲ τὸν ὄρευσιν, supercilij annuere.

<sup>f</sup> Duplex est tropus: metonymia primū subiecti pro adiacentis vitibus; deinde synecdoche speciei pro arboribus, & maxime frugiferis.

<sup>g</sup> Campum eandem habet synecdochen pro Martio, vbi petebantur honores.

<sup>h</sup> Hoc mihi videtur dictum allegoricis ex consuetudine veterum; quæ seruat adhuc in Italia, qui iudicia faciebant, delectum quæ habebant magistratum & controuersarum eductis fortibus ex vrna, in quam singuli sua suffragia & sententias conijciebant, & ex illa quassa & mota educebantur ad hunc vel ad illū huc vel illuc destinandum: sic vrna illa, tanquā Cenfor Minos, primū quem quæ sine discrimine conditionis, sexus, ætatis, Fortunæ demittit ad Orcum: Seruius tamen in

hunc locum 3. Æneid.

Sic Fata Deū rex Sortitur voluitq; vices.

Scribit Poetam alludere ad id, quod fortibus Apollo dat responsa, & sortitur interpretatur, disponit & ordinat: hoc certè firmatur loco Pindari Πυθ. εἰ δὲ δ. σποφ. θ. ηωλ. εδ. καὶ εἰ δὲ

Μαύτις ὀρνίχου καὶ κλάροις θεοπροπίων ἱερῶν Μόλῳ ἀμβαστράτιρ μεσφρον.

Sed Iasoni vates Mopsus auibus & fortibus sacris diuinans prudenter exercitum fecit conscendere naues. Vnde apparet oracula primū medi solita fortibus, id est, iactu talorum in mensis sacris. Vides hic motum vrnæ rei inanimæ tribui per metaphoram. Eadem vox propriè sumpta est, Ode 3. lib. 2. Omnium versatur vrna. item nomen, pro tessera, vbi suffragium erat inscriptum per metonymiam adiuncti pro subiecto.

<sup>i</sup> Synecdoche est pro exquisitissimis & lautissimis epulis: de quo vide Parcæmiographum in mensa Syracusana. Idem tropus est in ceruice, sed partis pro toto homine impio.

<sup>k</sup> Metaphora est, vbi sensus & iudicium tribuitur somno rei omnium inanimæ.

<sup>l</sup> Tempe synecdochicis videtur sumēdum pro quouis loco amœno: vbi non secus agrestis homo sub dio dormit placidè, atq; in molli lecto. Quod autem hic Horatius dicit Tempe agitata Zephyris, Virgilius videtur 2. Georg. dicere frigida Tempe. Gallicè lieux frais.

<sup>m</sup> Metonymia est subiecti pro vitibus ipsis.

<sup>n</sup> Synecdoche est singularis pro plurali, arboribus.

<sup>o</sup> Est metaphora ab hominibus, qui culpam cuiusq; mali, quod non fecerint, conferunt in ipsius auctorem: sic plantæ quasi à confitore suo accusatæ sterilitatis faciunt intemperiem cæli ream illius.

<sup>p</sup> In nunc ter repetito anaphora est, cuius loco Cic. pro Fonteio vitur modo per epanaphoram, ab nostris Imperatoribus subacti, modo bello domiti, modo triumphis ac monumentis notati, modo ab Senatu vrribusq; multati sunt.

<sup>q</sup> Metonymia est causæ materialis pro columnis ex ea factis, ac rursus synecdoche generis pro Synadico marmore sic dicto à Synada Phrygiæ vrbe, vnde cæditur marmor præstantissimum.

<sup>r</sup> Non mihi probatur illa interpretatio per synecdochen de gleba pumicosa Plinij lib. 36. quæ aliquoties igne cocta & vino perfusa paratur more purpuræ ad inficiendas lanas.

<sup>s</sup> Metonymia est subiecti pro vino in vineto Falerno Italicæ Campaniæ nato, & rursus pro generoso vino per synecdochen.

<sup>t</sup> Est metonymia materiæ pro vnguento inde facto. Idem tropus Epodis 13. erit in Achæmenia nardo.

<sup>u</sup> Synecdoche est membri pro integris foribus.

<sup>x</sup> Anaphora est in hac voce bis repetita.

ODE II. AD AMICOS.

Theticum.

Quòd puero necessaria sit ad virtutem tolerantia paupertatis & laboris.

**A**ngustam, <sup>a</sup> amici pauperiem pati  
Robustus acri maluita puer  
Condicat: & <sup>b</sup> Parthos feroces  
Vexet eques metuendus hasta:  
Vitamq; sub dio & <sup>c</sup> trepidis agat  
In rebus, <sup>d</sup> illius ex mænibus hosticia

<sup>60</sup> Matrona bellantis tyranni  
Prospiciens, & adulta virgo,  
Suffires: <sup>d</sup> Eheu ne rudis agminum  
Sponsus taceat regius asperum  
Tactu leonem, quem <sup>e</sup> cruenta  
Per medias rapit ira cades!

<sup>3</sup> Dub.

3 Dulce & decorum est pro patria mori  
 4 Mors & fugacem persequitur virum:  
 Nec parcat imbellis iuventa  
 Poplitibus timidoq; tergo.  
 5 Virtus, repulsa nescia sordida,  
 Intaminatis fulget honoribus:  
 Nec sumit aut ponit secures  
 Arbitrio popularis aure.  
 Virtus recludens immeritis mori  
 Calum, negata tentat iter via

Cæsusq; vulgares, & vdam  
 Spernit humum fugiente pennâ.  
 6 Est & fideli tuta silentio  
 Merces. Vt abo, qui Cereris sacrum  
 Vulgare arcanâ sub usdem  
 Sit trahibus, fragilemq; mecum  
 7 Soluat phaselum. Sape Diespiter  
 Neglectus, incesto addidit integrum:  
 79 Rarò antecedentem scelestum  
 10 Deseruit pede pœna clando.

Analysis Dialectica.

**A**ΤΗ ΜΑΡ Η ΟΔΗ ΔΙΩΑΤΑΙ ΤΑΡ ΗΜΩΡ ΒΕΔΑΤΗ ΔΙΧΑΙΩΣ ΛΗΓΑ-  
 Δου: merito hac Ode potest monitoria à nobis appellari,  
 (vt uadica) quia vt in prima huius libri præfatus est,  
 ego sacerdos carmina non prius audita cantabo pueris, &c.  
 præcepta tradit de matura & honesta pueritiæ educa-  
 tione & exercitatione: in qua Diogenes Pythagori-  
 cus præcipua omnium rerum publicarum fundamen-  
 ta iaciebat. Prima autem ratio huius quæstionis petita  
 est è loco efficientis causæ: quod ubi illa pueritia è  
 πύση τῶ σώματι & πύση τῶ πνεύματι, educata in omni  
 dura corporis tractatione, obdurerit vsu & incredibili pa-  
 20 tientia laboris, paupertatis, inedie, frigoris, æstus, rei-  
 que maxime periculose; illi summa inde prudentia,  
 magnitudoque animi ac virtus omnis exister. Ita Pla-  
 to 12. de legibus docet, καρτερήσεις τ' αὐ στήθη τ' καὶ ποτῶν  
 καὶ χειμῶνων καὶ τῶν ἐναντιῶν καὶ κοίτης σκληρῆ, assuescendum  
 esse toleranda fami ac siti, frigori, æstui, & duro cubili. Cælar  
 6. Comment. de bello Gall. refert veteres Germanos  
 sic educatos: Vita, inquit, omnis in venationibus atq; in stu-  
 30 dyis rei militaris consistit: à paruulis labori ac duritie student.  
 Huc etiam pertinet, quod Aristot. docet 8. Polit. Condu-  
 cit, ait, admodum infantes ad frigoris patientiam assuescere. Id  
 enim est ad valetudinem & bellicos laudes aptissimū Itaq; non-  
 nullus Barbaris, vt Celtis, ea consuetudo est, vt in frigidum am-  
 nem natos immergant, ac tenui amiculo vestiunt. Nam quibus-  
 cunq; rebus iuuentus assuescere potest, commodius est eam sensim  
 paulatimq; à primis tenerisq; annis assuescere. Est autem pue-  
 ritia habitus ob ingenitum calorem ad tolerantiam frigoris op-  
 portunus. Quamobrem hac atq; huiusmodi alia cura imprimis  
 40 adhibenda erit, vt idem Philosophus lib. 1. Rhetor obji-  
 cientibus duritiem talis educationis intolerandam sic  
 responderet: πολλὰ καὶ τὴ φύσιν καὶ ἡδονῶν ὅταν ἐπιδιδόσθαι ἡδέως  
 ποῦσθαι. i. Multa etiam sua natura à minime iucunda, ubi homi-  
 nes his assuescunt fuerint, iucunde faciunt. Consuetudo enim  
 vitam optimè institutam reddit suauem: que causa fuit  
 Pythagoræ, cur præceperit, ἐλε βίον τὸν ἀειστὸν ἡδὺν ὅσῳ  
 ἢ οὐκ ἔστιν ἀπορία: quod Cornificius lib. 4. ad Horenniū  
 sic expressit: optima viuendi ratio est eligenda, eam iucun-  
 dam consuetudo reddet. Ideò Menedemus in Heaut. non  
 patitur sibi tolli rastro ab humeris, intolerandos alios,  
 50 vt Chremeti, infuetis. Hunc autem locum P. Ramus ci-  
 rat lib. de moribus veterum Gallorum, & addit ab Ari-  
 stotele quidem hic Celtas appellari Barbaros, sed horum mores  
 nequaquam barbaros existimari: quum Græcos his moribus im-  
 buendos esse præcipiat. Scio tamen equidem mores istos à Gale-  
 no libro de sanitate tuenda vehementer improbari: quum sic  
 hoc mandauit scripro. ἡμεῖς οὐτε τῶν μαλακῶν, ἢ τῶν ἀλλοῖς ποῖν ἀ-  
 γείσθαι, ἢ βαρβάρων τῶν τὰ γὰρ φασί, οὐ μᾶλλον ἢ ἀπείσθαι, ἢ κῆποις,  
 ἢ λέσσι, ἢ πῶν ἄλλων ἐπιείκων, ἀλλ' ἔσθαι, id est, Nos, nec  
 Germanis, nec alijs vllis agrestibus, aut Barbaris hæc scribimus,  
 non magis, quàm vrsis, aut apris, aut Leonibus, aut alicui alia-  
 rum ferarum, sed Græcis. Verum ego quoque ex historijs explora-  
 ratum habeo tales iam a nobis Galeni Græcos delicatulos &  
 molliuiculos à Leonibus Celtis, quos vocat, fuisse deuoratos. Scio

præterea Lacedæmona Græcarum ciuitatum longè florentissi-  
 mam hoc Celtico laboris & tolerantia studio præcipuè nobilita-  
 tam, sicut Plutarchus in Agesilao & Lycurgo & Xe-  
 nophon in Cyropædia scribunt. Hic lib. 1. & 2. instituit.  
 Cyri permulta de hac disciplina tradidit præcepta;  
 cuiusmodi est hoc sub initium lib. 1. sic Latinè reddi-  
 tum, Persæ docent pueros, vt ventre & potu abstineant. Affe-  
 runt quidem domo panes in cibos, nasturtium verò  
 pro opsonio: Item fictile poculum, vt si quis ficiat, è flu-  
 mine possit haurire. Præter hæc sagittas ex arcu emit-  
 20 tendi & iaculandi vsu sibi comparant. Pueri autem  
 se in his exercent ad decimum sextum & septimum  
 vsque ætatis annum; ac inde ad adoloscetes se confe-  
 runt. Qui hoc rursus modo viuunt circum archeia. i.  
 ædes principis & regis cubant. Eo autem venatum ex-  
 eunte dimidia custodiæ pars ab ipso educitur. Causa,  
 cur educatur, hæc est, quod bellicarum rerum hæc me-  
 ditatio verissima videatur esse; consuefacit enim ado-  
 lescentes ad surgendum diluculo, & ad frigora calo-  
 resq; perferendum, atq; etiam ad itinera & cursus exer-  
 cet. Latini quoque superiores vtrosque imitati non so-  
 lum suos tempore pacis liberos informabant ad gu-  
 bernacula Reipub. olim rectè ac sapienter tenenda,  
 verum etiam ad patriam armis tuendam à pueris illos  
 erudiebant exercitijs asperioribus atque duris corporis  
 laboribus: quò accedit etiam illud Strabonis: proprium  
 esse Gallorum laboribus exerceri, ne crasti ac ventrosi fiant, iu-  
 uenemq;, qui zona modum excesserit, plecti & multari. Huc  
 etiam spectat, quod Herodorus narrat in Clio sub me-  
 40 dium: Persæ liberos suos à quinto anno incipientes, ante quod-  
 tempus hi non veniunt in conspectum patris vsq;, ad vicesimum  
 trib. duntaxat instituit, equitare, arcu sagittas excutere, vera  
 loqui: De qua puerorū institutione lege Areopagiticum  
 Isocratis ac præterea de voluntarijs Socratis laboribus  
 exercitijsq; corporis ad fortuitas patientiæ vicis Agell.  
 1.2. ca. 1. & eundem li. 4. c. 19. vbi sic agit de moderando  
 puerorū impuberum victu: Pueros, ait, impuberes cõpertum  
 est, si plurimo cibo nimioq; somno vteretur, hebetiores fieri: ad-  
 uertimusq; hinc elici tarditatē, corporaq; corū improcera fieri,  
 50 minusq; adulescere: idem pleriq;, alij Medicorum, Philosopho-  
 rumq; & M. Varro scripserunt. Ita Thucydides præcipie-  
 bat, πᾶσι τοῖς ἡμῶν ἐν τῶν πόλεων ἀπείκων καὶ ἀδου: nobis est patriam  
 & auisum virtutes laboribus comparare. Ita quoq; Hesiodus  
 fratrem suum Persen docebat:

Τῆς ἀρετῆς ἰδρῶτα θεοὶ παρὰ πύργοις ἐπέθηνον  
 ἀθάνατοι.

Ante virtutem Dijs sudorem posuerunt immortales.  
 Ita Cicero Leptæ hunc versum proponebat, Leptæ, in-  
 quit, lib. 6. Epist. ad fam. ediscat Hesiodum & habeat in ore,  
 60 τῆς ἀρετῆς ἰδρῶτα θεοὶ, &c. Ita deniq; nos in Dialogo de  
 labore fuscè explicauimus, nihil posse citra laborem pa-  
 rari. Ideò autem Poeta docet puerum in commodis  
 egestatis & periculis militiae, quia in vtroque longè  
 plurima grauisima insunt, præcipuè assuescendum;



quæ caussa fuit Persi s, vt duriciam sæuitiamq; vtiusq; venatione, vt quoda in præludio, lenirent, sicut Xenophon lib. 1. Pædiæ scribit. Ita etiam Cicero. 2. Tuscul. Lycurgi laboribus erudiunt iuuentutem, venando, currendo, esuriendo, sitiendo, algendo, astuando. Nec est hîc solum putandum militiæ laborem à Poeta requiri ad puerum rectè instituendum; & iuuantæ aliquando Reip. destinandum & parandum: præsertim quum τὸ εἰκὴ ἐν παρθοτάξει ἀναστρέφεται τῶν χειρῶν διαμαχόμενον τοῖς πολεμίοις, ἀπὸν θρωπὸν ἔχει καὶ θνητὸν δέει, sit ingenij feri & immanis solis valere 10 viribus corporis, temerè in acie versari, rabiose cum hoste manu configere, nihil consilio agere, prudentiâ nihil prospicere soleat: sed id etiam requiri, vt ad puerum bellicis laudibus cumulandum robori corporis & agilitati vires ingenij accedant, & fortitudinis perpetua comes sit prudentia. Hæc enim sola per se plurimum valet: illa verò minimum vbiq; potest, imò verò, vt mox canet,

*Vis consilij expertis mole ruit sua.*

Vnde Phocylides:

Βέλτερος ἀλλήεντος ἐφ' ἑσέ σοφισμένον ἀνδρῶν

Ἄγροσ καὶ πολίας σοφίην καὶ νῆα κυβερνᾷ.

Vir sapientiâ præditus præstat robusto: agros, vrbes, naues sapientiâ gubernat.

Ita videtur exercitatio duplex ad hibenda & ingenij & corporis: ita etiam geminus formator Phœnix & Palæstricus Linus & Gymnastes, qui sic Achillem & Herculem simul ad huiusmodi laudem bellicam erudierunt. Ea mihi videtur mens Poetæ, ὅτι πρὸς ἀρετὴν μέγ' ὀρέλλαι, labore virtutem multum iuuari: qui hîc intelligitur ex aliquot ipsius subiectis, vbi occupatur, in toleranda rerum inopia militiæ, in periculis vitæ fortiter subeundis, in fortunæ discrimine ferendo, in excubando, in vita sub dio constanter agenda. Ætiologia videtur esse ex adiuuantē causa, i. labore, ἀλλ' ἔμην δούαται ἢ ἀρετὴν κλεπίζεσθαι. id est, sine quo virtus nequit parari & possideri, καὶ διὰ τῆς ἀκολυθίας, nec ipsius fructus, qui sunt laudes publicæ, honores, dignitates percipi facile poterunt; de quo sic Ouidius lib. 5. de Tristibus,

*Scilicet aduersis probitas exercita rebus,*

*Tristi materiam tempore laudis habet.*

*Si nihil infesti durus vidisset Vlysses,*

*Penelope sælix, sed sine laude foret,*

Quod etiam Pindarus εἰδ. ἰωτα, σφο. 2. ολυμπ. pulchre tecinit,

ἄποινοι δ' ἔλαβον χεῖρμα πῦρσιν πνεσ,

ἔργων παρὰ πάντων βίβρω φάσθ', id est,

*Pauci sunt consequuti gloriam laboris expertem,*

*In qua inest præ omnibus factis vite, splendor.*

Intelligitur autem hîc victoria olympiaca, vt Scholiastes interpretatur, ὁλίγοι δὲ εἰσιν, οἱ χεῖρσ πόνου νικῆσαντες ἢ οὐτως, οὐδ' ἄνεσ χεῖρσ πόνου χεῖρσ πνθ' ἔργων ἔργων. id est, pauci sunt, qui citra laborem sibi victoriam pepererunt. aut sic, nulli sine labore lætitiâ perceperunt ex opere villo præter Polycratem Samium lib. 3. Herodoti, cuius factum instar prodigij fuit: mors tamen eius ærumnosa & infamis docuit ante mortem beatum esse neminem: de qua lege Strabonem lib. 1. & lib. 5. Cic. de finib. bon. & mal.

2. Iam ex efficiente puero sic exercitato & instructo iniicietur ingens terror vxoribus matronis, ac puellis, quæ fortitudinem illius & audaciam metu percussæ sponfos in de vocibus querulis reuocabunt.

3. Argumentum est ex adiuncta gloria, quam sic pugnans, vel etiam gloriose cædens consequitur.

4. Ratio est e loco diuersorum, quæ responderet cuidam ignaui: τῶν, quamquam induxisti animum fugâ quærete salutem: mors tamen ingloria & turpis te fugientem, timidum & ignauium, atque adeo imbellem

iuuenem crudeliter persequetur. De hac autē pugnandi ratione fugienda lege disputationem Socratis in Lachete dialogo, vbi copiosè agitur de pterorum institutione in armorum tractatione & disciplina militari. Vis autem huius Horatiani consilij apparet maxime ex hoc loco Æneid. 10. vers. 697.

*Sternit humi, cum quo Latagum, Palmumq; fugacem.*

deinde subiicit:

— poplite Palmum

*Succiso volui segnem finit.*

Itaque mors fugacem, i. fugere solitum, tandem acquiritur & opprimit. Restat igitur, vt te præstes virum strenuum & intrepidum pro communi salute, cuius causâ, quum omnibus omnino hominibus cuiusque ætatis & ordinis aliquando sit moriendum; multò quidem certè gloriosius ac illustrius fuerit illos morte occupari. De hac autem virtute bellica vide Tyrtæi Elegiaca. & Isocratem Epist. 2. ad Philippum: τὰς μὲν τελευτὰς ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καὶ τῶν γονέων, καὶ τῶν παιδῶν, ἀπαινοῦν ἀξιολογῶν, laudabiles quidem esse illas mortes, qua pro patria, parentibus ac liberis opperuntur.

5. Hæc virtutis laudatio est e Categoria adiunctorum, partim quòd satis per se clara & honorata sit: partim ex altera effectorum: quòd cultores suos in cælo collocet, & immortalitati cōsecret. Hæc autem e Schola Stoicorum desumpta est: neque est, quòd quisquam putet eam hîc adhibitam per digressionem: nihil enim habet alienum à proposito, nec, quòd sequitur de silentio: sed vtrumque appositum est, cum ad diluendum hominis ignaui obiectum, tum verò etiam ad excitandum huius equitis & cuiuslibet alius animum, atque maiorem faciendum in periculis pro Repub. aduendis. Itaque qui factis memorabilibus virtutis famam adeptus est, satis per se videatur ornatus: nec vllâ ambitione illi opus est, vt supplex preterullum ordinem ciuitatis ad honores & magistratus captandos, qui debeat in omni munere ciuitatis rogari, nō rogare, preterfari, non preterfari.

6. Eadem virtus militis laudatur ex adiuncta taciturnitate, quæ etiam optimè norit mandata & consilia Reipub. & Imperatoris tacenda tacere, atque dicenda enunciare, & à Solone præclare instructa: Σφραγίξτε τοὺς μὲν λόγους σιγῆν· τῶν δ' σιγῶν κερῶν· obfigna sermonem silentio: silentium autem opportunitate. Quare omnes cum homine tali virtute prædito volent & auebunt societatem salutis & periculi coire: contra verò, nemo audet & vult in congressum & colloquium hominis futilis & rimarum pleni ac scelesti venire. Ratio hæc est ex dissentaneis aduersis, rursus paribus aduētis: quòd à Iouè perinde graues maneant pœnæ eos, qui consuetudine talis viri vtuntur, atq; sceleratū ipsū & impiū.

7. Eadem collatio illustratur adiunctis pœnis ceterò, in impios constitutis, & ab illis tandem aliquando exigendis, vt spes impunitatis planè scelestis reseceatur: quia, vt Seruius scribit de sera Deorum vindicta in vers. Æneid. 1.

*At sperate Deos memores fandi, atq; nefandi.*

*Et bene memores, ait, quia etiam si non statim puniant crimina, sunt tamen memores.* & ad huius sententiæ confirmacionem hunc citat locum. Eodem spectat, quòd Homerus canit Iliad. a. v. 160. de Menelao vniuerato, & consolacione Agamemnonis leniendo spe vindictæ diuinæ:

Εἴπερ γὰρ τε καὶ ἀπὸ τῆς Ὀλύμπου ἐκὲν ἐτέλεσαν,

Ἐκ τε καὶ ὀψὲ τέλει σὺν τε μεγάλῳ ἀπίπασαυ.

Σὺρ σφῆσι κεφαλῆσι, γυμὰξίτε καὶ τεκέεσσι.

Id est, *Quamquam autem Iupiter Olympius rem ad finem non perduxit, perducet tamen lentè: & magno damno in suis captiuis, vxoribus ac liberis pœnas luent (somes.)*

Enarratio Grammatica.

**A**ngustam.] Χρη πάντα ἀνδρα ἠγῆσαι, πλὴν τῶν νέων  
 παιδείας ἔχοντες, εἶναι ἔδραμ καὶ χρηπίδα τῆς πολι-  
 τείας. id est, existimare quisq; debet, institutionem & moder-  
 ationem puerorum esse sedem & fundamentum Reipub. de quo  
 lege lib. 5. de Republica Platonis: vbi sanciantur le-  
 ges, quibus τὰς αἰσθησὶν assuefaciendi sint ad paupertatis  
 tolerantiam, quæ hic angusta, vt Od. 12. l. 1. ταῦτα & 9. l. 4.  
 dura & Archelilas τὴν μὲν πνίαν λυπεῖν ἔλεγεν εἶναι, ὡσπερ  
 καὶ τὴν Ἰθάκην, ἣν περὶ χῶρον καὶ νῆσον, ἀγαθὴν ὅμως τροφὴν ἐπι-  
 ζῆσαι σὺν αἰσθησὶ καὶ καρτερίᾳ, καὶ καθόλου γυμνάσιον ἀρετῆς ἐμπροσ-  
 του paupertatem dicebat quidem minimè locū esse, sed aridam,  
 sicut est Ithaca regio & insula frequentibus scopulis: aptam ta-  
 men ad prolem alendam, & rerū tenuitati & tolerantia assue-  
 faciendam, & in summa gymnasiū & scholam esse efficacem ad  
 virtutem. Et certè ita rem esse cōfirmat Ælianus ex varia  
 historia: περὶ αὐτοὶ ἐγένοντο οἱ ἀεισοὶ τῶν Ἑλλήνων Ἀεισείδης ὁ  
 Νικομάχου, καὶ Φωκίου ὁ Φωκίου, καὶ Ἐπιμενίδης ὁ Πολυμῶδου,  
 καὶ Πελοπίδης ὁ Θηβαῖος, καὶ Ἀμάχου ὁ Ἀθωαῖος, καὶ Σωκρά-  
 τος ὁ Σωφρονίσκου, καὶ Ἐπίδαμος ὁ Σοφονίδου. Armis præstantissimi  
 Græcorum quiq; pauperrimi fuerūt Aristides filius Nicomachi,  
 Phocion, Phoci, Epaminondas Polymodis, Pelopidas Thebanus,  
 Lamachus Atheniensis, Socrates Sophronisci & Epialtes So-  
 phonida. Præterea quis fuit Lyfandro Spartano honora-  
 tior? quis omni genere honorum magis cumulatus in  
 tāta rerum tenuitate, vt dos ipsi, quam deferret ducturis  
 filias duas vxores, deesset? Ita Eteocles è paupertate iu-  
 uenturis apud Argiuos ascendit ad summos honorum  
 gradus. Eodem dignitatis paupertas euexit laudatissi-  
 mos illos Romanos, Fabricium, Curium, & P. Furium  
 Camillum: de quibus Ode 12. lib. 1. Itaque verissimè à  
 Luciano ἡ πνία καλεῖται διδύκαλλος τῶν ἀείστων, id est,  
 paupertas vocatur rerum honestarum magistra: cuius magi-  
 sterium Seneca suadet suo Lucilio Epistolā 18.

*Incipe, mi Lucili, cum paupertate habere commercium,  
 Aude, Hospes, contemnere opes, & te quoque dignum  
 finge Deo.*

nemo alius est Deo dignus, quam qui opes contemnit. Nemo, ait  
 idemipse 25. epistolā, pauper est, quisquis intra panem &  
 aquam desiderium suum clausit; atq; ita cum Ioue ipso de felici-  
 tate contendere ex sententia Epicuri potest.

Hæc quidem pugnat cum opinione Aristotelis, qui  
 1. Ethic. censet non posse fieri, vt is, cui nullæ suppete-  
 rent facultates, res gerat præclaras: facultates autem  
 eas collocat in amicorum opera, diuitijs, potentiaque  
 civili. At verò sine huiusmodi instrumētis, ij, quos mo-  
 dò recensuimus, compluresq; alij ad felicitatis splen-  
 dorem peruenere. In hanc opinionem adductus est ille  
 Philosophus sententiā Theogn.

*Πᾶς γὰρ ἀνὴρ πνίῃ δεδμημένῳ, οὐτε τι εἰπέειρ  
 Οὐδ' ἔρξαι δούαται γλαῶσα γδ' οἱ δέ σεται.*

Quisq; enim paupertate domitus, neque quicquam dicere, neq;  
 facere potest: lingua enim est ei constricta.

Deinde multis post versibus tales de eadem fundit  
 querelas.

*ὦ δειλὴ πνίῃ, τί μοῖσι καθήμεν ἄμοις  
 Σῶμα καταχλωμῆς καὶ νόου ἠμέτερου;  
 Αἰσχρὰ γὰρ ἔκ' ἐθέλοντα βίη, καὶ πολλὰ δίδασκεις;  
 Ἐθλὰ παρ' ἀνθρώπων καὶ καλ' ὄπιστά μινον. id est,*

Miseræ paupertas, quid meis humeris incumbens, corpus &  
 mentem pudofacis; Nam me inuitum multa turpia doces, qui  
 bona ab hominibus & honesta sciam. A quo dissentit Theo-  
 critus Idyl. 22.

*Ἄ πνία, Διόφαντε, μὴνὰ τὰς τέχνας ἀτίσκει  
 Αὐτὰ πρὸ μοχλοῦ διδάσκαλλος.*

Paupertas, ὁ Diophante, sola artes excitat: ipsa laboris est ma-  
 gistra. Item: πολλὰ δ' ἡμῶς γίγεται διδάσκαλλος. Fames multorū

est magistra, vel ipsarum bestiarum, vt scribit Persius in initio,  
 à quo etiam ipse Poeta lib. 2. Epist. 2. discrepat:

*— paupertas impulit audax,  
 Vt versus facerem.*

Ex his pugnantibus inter se sententijs orta est illa dis-  
 putatio de paupertate in partem vtramque, quam ver-  
 ficulus Græcus potest componere.

*Πνίαν φέρειν ἢ πάντος, ἀλλ' ἀνδρὸς σοφῆς,  
 Pauperiem ferre non cuiuis, sed viro sapienti datur.*

10 Aget igitur paupertas cum hominib. pro ipsorum na-  
 tura. Nam si quem naturā solertē, industriū, diligen-  
 tem, sapientem deniq; natura fuerit, illius animum ex-  
 citabit, maioremque faciet ad omne facinus honestum  
 & memorabile. Contrā verò si in hominem naturā so-  
 cordem, ignaum & insipientem (vt ex historia prius  
 memoratorū cognoscere licet) incubuerit, ad rapinam  
 & maleficium eum stimulabit. Hoc ita esse argumen-  
 to est, quod scribit Plutarch. in vita M. Catonis ad finē.  
 Pauvreté n'est aucunement mauuaise, ny deshonnette de soy-  
 mesme sinon là où elle est signe de paresse, de vie desordonnée, de  
 20 superfluité & de folie. Car quand elle se trouue en vn person-  
 nage bien viuant laborieux, diligent, iuste, vaillant, sage & bien  
 gouuernant vne chose publique, alors, ell' est vne grande preuue  
 de magnanimité & de grandeur de courage, &c. Lege ibi-  
 dem alia multa huc pertinentia. De homine eiusmodi  
 paupertate presso loquitur Theognis loco citato: eā re  
 tamen non desinamus sentire cum hoc Poeta, τὸ καρτε-  
 ρεῖν περὶ πνίαν καὶ περὶ λιμῶν καὶ περὶ δίψης καὶ περὶ βίβης ἢ  
 ἐκ ἀγυμνίας εἶναι ἄριστον, καὶ περὶ δόλοιο τοῖς νέοις λυ-  
 30 στέλλου, vt cum Xenophonte loquar, tolerare paupertatem,  
 famem, sitim & frigus, aut non inexercitatum esse & ad  
 frigora, & ad æstus pueris profuturū. Itaq; historicus, idemq;  
 Philosophus sic gloriabatur lib. 4. πῦδ. ἐκ ἐν χυλίδι τε-  
 θράμμεθα, ἀλλὰ χρεπτικῶς, id est, non in delicijs mollitiæq;  
 muliebri educati sumus, sed rusticè ac duriter: quod spectat illud  
 Agesilai, qui diceret paupertatem asperitate quidē parem Insu-  
 la Ithacæ; hanc tamen optimam esse puerorū educatricem: quip-  
 pe quæ frugalitati, & moderatoni eam assuesceret, atq; vt ab-  
 soluam paucis saluberrima virtutis esset schola.

40 Dictionis autem Latinæ, paupertas, ratio non tam  
 mihi constat, nisi à paucitate rerum partarum dictam  
 velis: quæ consentit cum hac Varronis l. 4. pauper à re  
 paullula: sed alij scribūt vocem manare ex altera Græ-  
 ca πνίαν per reduplicationem primæ literæ, idem ta-  
 men sonante: quam dicunt Græcè πνίαν, hanc Gram-  
 matici πνίαν τὸ πένειναι putant notari. ὅ, πένειναι τὸ ἀνυδαίνωσ  
 ἐνεργεῖν, quod est studiosè & diligenter opus facere. Itaq; πνία  
 est illa paupertas, quæ labore & opere faciundo victum  
 quærit: πτωχία ὅ μὲν mendicitas verò, quæ ostiatim euna-  
 50 dem quæritat: discrimen πτωχία καὶ πνίαν sic ostendit  
 Aristophan. in Pluto: πτωχία μὲν γὰρ βίος, ἔρ σὺ λέγεις, ζῶω  
 ἐστ' ἄλλος ἔχοντα τὴν δὲ πνίαν, ζῶω φειδόμενον καὶ τοῖς ἔργοις  
 αἰστέροντα ἀετιζόμενα δ' ἀντὶ μὲν τῆς, μὴ μὲν τοὶ μὴδ' ὀπλιεί-  
 πειν: i. e. siquidem mendici vita, quam tu dicis, est ita viuere, vt  
 nihil possideas: sed illa pauperies coniunctam habet cū inculta  
 parsimonia aliquam operis effectiōnem, vt nihil ipsi superet, nihil  
 etiam desit: & in hac mediocritate viuat honestè. Eodem  
 spectat, quod Eustathius in principium Odyss. anno-  
 60 tavit, πένης ὅ, ἔρ σὺ πνίαν καὶ τὸ ζῶω, τὸς ὅ τοῖς, χρεπ-  
 τικῶς, καὶ πνίαν ἐστὶν ἐν τοῖς τῶ ἀθλιωταῖς ἄρτοις, καὶ ἔπ τὸν πτωχόν  
 αἰσείας νεκρῶν εἰκασθὲν ὁ Μένανδρος οἰποιμ' Ἀρθρωπε πέρουσι πτωχός  
 ἦθα καὶ νεκρὸς οὐδ' ἔπαιται: pauper est, qui manibus laborat, &  
 ita vitam tolerat; tales infinitos reperias in libris Athenai, vel  
 tales licet inuenire in libris Athenai, qui in magna multitudine  
 victum manibus sibi parāt. Præterea Menander facit mendicū  
 cum mortuo comparauit dicens: Heus tu homo, superiori  
 anno mortuus eras, nunc verò es diues, vt discrimen pauper-  
 tatis & mendicitatis modò didicimus; sic nūc discamus

τὸ ἐγεστας plus esse, quàm paupertas ex Epist. 7. Senecæ nō est, quod paupertas nos à Philosophia reuocet, ne egestas quidem. Item ex epistola eiusdem 58. Quanta verborum nobis paupertas, inō egestas sit, nunquam magis, quàm hodierno die intellexi. Quid autem egere ac indigere differant, reuise notas Grammat. in Oden 22. lib. 1. Huc attinere videtur, quod literis proditum legimus, pauperem olim Romæ sub Traiano Imperatore definiti solitum, cui pauciores aurei, quàm quinquaginta, suppetere; quam definiendi pauperis rationem Hebræi memorantur in suis pandectis ita sequuti, vt eos verarent mendicare, quibus esset census quinquaginta aureorum. Vox autem angusta deflectitur ab angendo. & hoc à Græco ἀγγω, quod est stringo & coerceo, vt dictum est alibi: atque angusto opponitur latus, vt τὸ στενὸν πλάτυς ἢ εὐρύς, ἀρτοῦ ἢ ἀγγύστο λatus ἢ amplius, & εὐρύς στενὸν σὺν ἐλατύνειν est, quod Latine dicitur in angustum adducere.

**Puer robustus.]** Habetur hic delectus pueri labori militari destinandi, vt non quilibet, sed bene habitus & corpulentus talibus exercitijs maturè assuefiat, qualem describit Aristot. lib. 1. Rhet. cap. 5. Agonistam, quem Græci dicunt ἀλκιμῶν Ρωμαίων, ἀδρείων, δραστῶν νεανιστῶν, cuius γυμνάσια τὰ μέτρια τῶν δεξιῶν ἐπιτίθει, mediocres bonum habitum alent exercitationes.

**Condiscat.]** Hoc verbo notatur assuetudo quædam incommoda belli & pericula ferendi: qualis memoratur à Plutarcho in libel. περὶ τῶν ἐπιτηδεδαιμονίων Λακωνικῶν. de institutis Laconicis: vbi traditur ratio pueros assuefaciendi perferendæ inedia, omniq; labori sustinendo, maximè iuuenilis ætas à libidinibus arcenda est, exercendaq; in labore, animiq; & corporis patientia, vt eorum & in bellicis & ciuilibus officijs vigeat industria, ait Cicero lib. 1. de officijs in doctrina decori. Condiscere autem & condocere sunt de Careg. τῶν ἀεὶς πρὸς τὴν ἡλικίαν προγυμνασμάτα militis futuri & tirocinia sunt lib. 7. Æneid. ad vers.

— Exercentur equis domitantq; in puluere currus.

**Parthos.]** De Parthis fuit Ode 35. lib. 1.

**Vexet.]** A vehendo ductum videtur, pro infestetur, premat. De hoc verbo reuise notas in Oden 9. lib. 2. ex Agellio & Macrobio.

**Sub dio.]** De hoc, sicut de sub Ioue & sub Dino, vide Oden. 1. & 19. lib. 1.

**Suspiret.]** Suspiria ducat ab imo pectore, quod Homerus videtur dicere Iliad. n. μέγα δ' ὄσονα χέρον δὲ μῶ, & vno verbo, βαρυσσόνον εἶναι, grauiter ingemiscere.

**Rudis.]** Varia est syntaxis huius vocis: Liuius dicit rudis ad bella, Gallicè qui ne sciat faire marcher vne armée en bataille, ny faire la guerre. Cic. rudis in iure ciuili: idem rudis Græcarum literarum, & coniungitur sæpè cum imperitus, ignarus & tiro.

**Agmen.]** Ab agendo: vnde Virgil. dicit agmen agere, Gall. mener & conduire vne armée. Itaque agmen proprie est exercitus, qui ordinatus incedit & progreditur.

**Propatria.]** Vtriusq; nominis notatio & Græca & Latina τῶν πατρῶν & patria est à patre, vt annotat Eustathius sub initium iliad. β. πρὸ τοῦ τὸν δὲ πατρίδ' ἢ πατρίδα, δηλαδὴ ἢ γῆν ἐκ πατέρων: eamque ob rem Hierocles sic eam describit: ἐστὶ γὰρ ἡ πατρίς ἀσπασίς τις θεὸς καὶ πρῶτος καὶ μέγιστος γονῶν: διόπερ ἐκείνη πατρὸς καλεῖται καὶ ἀσπασίαν αὐτῶν τῶν γονῶν: est enim patria tanquam alter quidam Deus, & primus & maximus parens: propterea hortatur nos, vt ipsam pluris faciamus, quàm nostros parentes, atque adeò, quàm nosmetipsos. Sic Leonidas illam & ipsius commilitones cariorem habuerunt seipsis, quàm libertatem Græciæ & suorum popularium salutem anteposuerunt suæ ad Thermopylas contra maximum Xerxis exercitum. Ita Cic. inter infinita moriendi genera hoc certè suadet 10. Philip.

Ita præclara est recuperatio libertatis, vt ne mors quidem in repetenda libertate sit fugienda. Quod si immortalitas sequeretur periculi fugam, tamen eò magis ea non fugienda videretur, quod diurnior esset seruitus. Quum verò dies & noctes omnia nos vndique fatia circumstent, non est vestri Romaniq; nominis dubitare, eum spiritum, quem natura quis debeat patriæ reddere.

**Mors &.]** Interpretatio est sententiæ Simonideæ, ὁ δ' αὖ θάνατος ἐκίχθη legitur etiam ἐφίχθη, vrget καὶ τὸν φόνον μαχῶν, mors assequitur & nanciscitur etiam pugne fugitatem. Hic autem σὺνδεσμός ἔστι, vim habet ὅτι ἀπολογικῶς, pro quia mors persequetur, &c. Quemadmodum postea in alijs locis ostendetur. Sic accipiendâ tradunt nonnulli Theologi coniunctionem 1. vau Hebræam initio vers. 2. ca. 1. Genes. Ἰνα μὴ φοβηθῆτε, id est, terra enim erat inanis & vacua.

**Imbecillis.]** Græcè dicitur ἀμαχῶν καὶ ἀπόλεμῶν.

**Tergo.]** Eâ parte milites timidi & fugaces vulnera solènt accipere: còtra verò fortes & audaces aduersis vulneribus percutuntur: quod est strenui & fortis animi testimonium.

**Virtus.]** Ἀρετὴν καὶ εὐδαιμονίαν τῆς ἀποτυχίας ἀποχέει, virtus turpem repulsam non experta, ἢ ἢ πνεύμα φέρει τὸ θανάτου δεινότατον, quàm nonnulli grauius ferunt morte, & quasi ignominiam & infamiam existimant perpetuam.

**Intaminatis.]** Id est, puris, sinceris. Nusquam ferè alibi reperias hoc epithetum, sed pro hoc, in contaminatus sæpè. Virtus ex sese satis est clara & honorata, ideoque arbitrium popularis cuiusq; contemnit non ingressa viâ vulgarem: qui enim ex arbitrio mobilis vulgi ornatur honoribus, nihil habet, quod ipse sit: quia honor (ait Aristot. 1. Ethic.) ad eos, qui illum deferunt, non quibus tribuitur, solènt pertinere.

**Sumit.]** Ponit, id est, non assequitur honores emendicatis mobilis populi suffragijs, neque se iisdem abdicat. In. ponit, est ἀφίχεται pro deponit.

**Secures.]** Quæ dicitur Græcè πέλεκυς. Cur autem τῶν στρατηγῶν αἱ βίβλοι σὺνδεσμεύονται περὶ σπληνῶν τῶν πελίκων, Praetorum fasces virgarum colligati ferantur, appensi securibus, vide Plutarch. 82. quæst. Rom. Seruius 1. Æneid. ad hæc verba.

Canafides & Vesta, Remo cum fratre Quirinus Iura dabunt.

Quirinus dicitur est, quod hastâ utebatur, quæ linguâ Sabinâ dicitur Quiris vel Curis, telum oblongum: vnde securis quasi semicuris è Seruio, vt Ode 1. lib. 1. dictum est.

**Arbitrio popularis auro.]** Arbitrio populi sumebantur aut ponebantur fasces & leges ferebantur, & hoc erat agere cum populo Messallæ lib. 13. cap. 15. apud Agellium, id est, rogare populum, quod suffragijs suis aut iubet, aut vetet, postquam ex agris per cornicinem euocatus esset ad concilium aut comitia.

**Cætusq; vulgares.]** Cætus vulgares dicit vilium hominum conuentus. Nam Cic. in Orat. pro Rosc. Amerino coniungit vile & vulgare, contra in Oratore opponit vulgarem & excellentem oratorem. Ita Ouid. 4. Fast. Puellas vulgares, & Sueton. in Vitellio cap. 2. mulierem vulgarem, pro his, quæ sunt alicui communes cum multis, id est, meretrices. Est merces, &c. interpretatio est sententiæ proverbialis & Græcæ,

Ἔστι καὶ σιγῆς ἀκίνητων γέρας, id est,

Est quoq; silentij tutum premium,

Quam Plutarchus in 2. de Symp. tribuit Augusto approbanti consiliū Athenodori. Valerius Maximus tribuit Xenocrati lib. 7. ca. 2. qui interroganti, cur taceret, respondit, quia loquutum me aliquando poenituit, tacuisse nunquam.

**Verabo.]** Scilicet, ne soluat. Est hic ellipsis aduerbij, ne sit, & ne nauiget mecum. Reperio tamen sæpius hoc verbum

verbum cum infinito, ut ridentem dicere verum quid ve-  
rat: apud hunc ipsum, & lex peregrinum vetat in murum  
ascendere apud Ciceronem.

Cereris sacrum.] Sacra Cereris dicebantur θεομοφεία,  
in honorem illius agitari solita à mulieribus & virgi-  
nibus, quorannis, quinto calend. Aprilis: quod prima  
inuenisset & tulisset leges inuento frumento: quum  
prius homines nullis legibus vsi vagaretur: vnde dicta  
est Δημήτηρ θεομοφείος Ceres legislatrix, de qua sic Virgi-  
lius: —maētant lectas de more bidentes

Legifera Cereri —

Prima Ceres vincto terram dimouit aratro

Prima dedit leges: Cereris sunt omnia munus:

Prima dedit fruges alimentaq; mitia terris.

De religione silentij in his sacris vide Hesiodum in  
Theogonia & Ciceronem 4. Ver. & Scholiastē Theo-  
criti in Idyl. 8. Magna fuit olim opinio, eos qui myste-  
ria Cereris palàm fecissent, aut, quum essent scelerati,  
illis interfuisent, perditum iri. Itaq; ferunt Neronem  
non ausum fuisse initiari talibus mysteriis. Contra li. 1.  
Epigram. cap. κη. εἰς Εὐδοκίαν, hæc mysteria legitimè ob-  
seruata & culta dicuntur ζωοῖσιν ἀκινδύα, τὸτ' ἔστι ποιοῦντα  
τὰς ἀνθρώπους ἀφρονίτους καὶ ἀμύλης: planè omnino curis homi-  
nes liberare. Seruius in hunc ver. 1. Geor. sub initium Li-  
ber & alma Ceres, & c. veriuerbium τὸ Cereris ducit à cereo,  
pro quo nunc creo: sed Cicero lib. 2. de natura Deorum  
paulò aliter notat, quod eòdem tamen mihi videtur  
redire: mater, inquit, est à gerendus frugibus, Ceres tanquam  
Geres: casuq; prima litera itide immutat à γ. vi a Græcis. Nam ab  
illis quoq; Δημήτηρ quasi γημήτης nominata est Terra mater.

Phaselum.] Masculini & fœminini generis est, nau-  
gium oblongum & velox, Gallicè Galion: hæc tamen  
definitio non planè còuenit cum descriptione Baridis,  
quem ego in Herod. Euterpe Lectori legendam relin-  
quo, ut ipsemet pernoscat, an hic Phaselus & Virgili-  
nus Geor. 4. ver. 288. similis sit Baridi Ægyptiacæ.

Et circum pictis vehitur sua rura phaselis.

Cognoscitur tamen aperte Baridis vius è fine dicti li-  
bri Euterpes & his verbis Vallengis interpretationis:  
Quod si quis in aliud aliquod Nili ostium applicuisset, is necesse  
habebat deierare se venisse inuitum, datoq; iuraturando eadem  
nauis ad Conobicum nauigare, & si id minus per còtrarios ven-  
tos posset onera stuuialibus nauigijs, id est, ἐν βᾶσει & phaselis  
circumagere lustrando Delta, donec perueniret. Si quid est  
hic coniciendū, suspicor τὸ phaselum dici ab vrbe Do-  
rum φάσουλis, vbi fortassis primū est huiusmodi nau-  
gium inuentum, & postea inde aduectum & hac scri-  
pturâ distinguetur à fasello vili genere leguminis: βᾶεις  
autem est vox Ionum propria.

Diespiter.] Seruius in ver. Aeneid. 9. circa finem:

Ilioneus saxo atq; ingenti fragmine montis  
Lucretium portæ subuenientem, & c.

annotat solum hoc nomen est, quod dictum à Virgil.  
in nullo alio reperitur auctore. Sanè linguâ Tuscâ Lu-  
cretius est Iupiter dictus à Luce, quam præstare homi-  
nibus dicitur. Ipse est nostrâ linguâ Diespiter, id est,  
diei pater. Vbi citatur locus Odes 34. li. 1. Namq; Diespi-  
ter igni corusco, & c. Hic autem significat Iouem Iumere  
æquale supplicium de homine casto & integro, qui fa-  
miliaritate & consuetudine coniunctus sit cum pro-  
dente sacra mystica, atque de incesto & flagitioso, sicut  
non ita pridem docuimus in Vigneo Hesiodum inter-  
pretantes ad hunc locum ἐργῶν καὶ ἡμερῶν,

Οἷς δ' ὄψεις τὴ μέμνη κακῆ καὶ ὄχθη ἔργα,

Τοῖς δ' ἀκλῶ Κρονίδης τεκμαίρετ' ἄρ' ὄσα Ζεὺς.

Πολλὰ μὲν δὴ συμπαισὶ πόλις κακῆ ἀνδρῶ ἐπαύρε,

Ὅσ' ἀνθρώποις ἀτὰρ ἀλά μιν χυλάται.

Verum qui student iniuriæ, (aliis faciendæ) & prauis factis, his

Iupiter Saturnius latè videns pœnas molitur & denunciat. Sæ-  
pè tota ciuitas præstat culpam vnius improbi hominis, qui pec-  
cat & mala machinatur.

Incesto.] Incestus vel incestum est flagitiosa libido in-  
ter sanguine & genere coniunctos: hic est adiectiuum  
pro eo, qui tali vitio pollutus est.

Rarò antecedentem sceleratum.] De hoc præsentī suppli-  
cio sceleratorum sic Plaro lib. 5. de legibus: ημιόκλησι δ' ἀ-  
δικίας ἀκλόδοτος, pœna comes est & pedissequa, ac potius συμ-  
φύη: καὶ ἡλικιώης, i. congenita & cœtanea iniustitia, ac de  
ipla dilata Stobæus sic, cap. de Iustitia & Vaticinio Σε-  
rapis Dei Ægyptiorum:

Κήδεσσι με δοκῆς, ἄθλιε, ἦ δ' ἄδίκων;

Εἰ μὴ νῦν καθήκει θανάτου μὲν ἄλυτον

Νῦν ἐφυγες σωρῶν ἢ ἰδὼν φυλακίδιαν, & c. id est,

Putasne, ô miser, iniustos mihi curæ esse? etsi nunc tibi vitam  
prorogavi, & mortem per indolentiam nunc effugisti: scias ta-  
men te cruci referuari. Hoc supplicij genus est notum è  
Val. Max. lib. 1. ca. 2. de Dionys. Syracusano, qui, tamet si  
debita supplicia non exsoluit, dedecore tamen filij  
mortuus pœnas rependit, quas viuus effugerat. Lento e-  
nim gradu ad vindictam sui Diuina procedit ira, tarditatemq;  
supplicij grauitate compensat.

### Explicatio Rhetorica.

O De metro similis est nonæ lib. primi.  
a Potest, meâ sententiâ, agnosci quædam hic  
species synecdoches, quamuis videam carmen nomi-  
ne amicorum inscribi, & quoslibet parentes & magistros  
intelligi: quibus traduntur præcepta durandæ iuuen-  
tutis. Cruquius tamen è manuscriptis omnibus cen-  
set amicè potius ἐπιρρηματικῶς legendum, & Oden relin-  
quendam ἀντιπροσφορῶν, vt ad omnes ciues pertinentem:  
Ita τὸ amicè videretur construendum cum πατὶ, quasi di-  
ceretur, φίλους φέρετε, ac potius ἀγαπητῶς φέρετε, cupidè ac  
suauiter ferre. Non alia est mea coniectura de acri mili-  
tia pro improbilissimo quòque labore, quo puer maturè  
exercendus est, ne nimio otio distillet & der operam à-  
mori, aliisque factis indignis. Ita Cic. lib. 1. de Officijs  
docet adolescentes aut ingenij industriâ aut militari, aut alio  
quouis labore exercendos esse ne per otium in amorem incidant.

b Idem tropus est, vt puer ille infuescat non imbe-  
cillos hostes, sed robustissimos quosque & immanis-  
simos adoriri, figere, premere, & fatigare.

c Res trepidæ dicuntur per metonymiam effecti,  
pro solitis efficere trepidos homines, vel, vt Liuius lo-  
quitur, trepidationem iniicere hominibus.

d Duplex est hic figura, primū exclamatio per la-  
mentationem: deinde leuis & obliqua prosopopœia,  
vbi puella regia deterret sponsum ex mœnibus vibis  
tanquam congressu imparem strenuo equiti Romano,  
ne ille tam ferum hostem prælio laceffat: qui per me-  
taphoram cum leone comparatur, immanissima bel-  
lua, quam nemo irritat impunè.

e Metonymia est effecti pro efficiente cædè cruen-  
tam & sanguinis effusionem, Gallicè, qui ne cherche, qu' à  
tuer, meurtrir, & effandre le sang.

f Metonymia adiuncti pro iuvene. Hic autem ver-  
sus de morte mihi videretur explicandus κατὰ τὴν ποικίλην  
ἀνέμω, vbi eques vel aliquis alius timidus & parū stu-  
diosus communis salutis obicit Poetæ: tibi quidem  
Horatij perfacile est suadere talem equitum coitionem;  
sed non sit hoc facinus sine magno vitæ discrimine: cui  
ἐπιφωρηματικῶς respondet: dulci & decorum est, & c.

g Hoc quoque per metonymiam effecti pro india-  
cante trepidantem equitem.

h Insignis est metaph. à sole, qui vt suo per se lumi-  
ne clarus est: sic vix suæ virtutis præstantiâ fatis fulget;

Simili tropo Cic. utitur Philippicâ 13. ornamenta magistratum in virtute & industria posita lucent.

<sup>i</sup> Hæc quoque metonymicâs usurpantur pro magistratibus, Consulatu & Prætura ceterisque honoribus, quorum erant insignia, fasces & secures: & reuera hoc retrastichon est allegoricum à peritis viatoribus, qui norunt vias breuiiores ac tutiores eò pertueniendi, quò tendunt, detrita pedibus vulgi derelictâ viâ: sic vir præditus virtute longè aliam inuit rationem honores adipiscendi. Valdè quadrat hæc interpretatio ad discrimen viæ ac itineris quod notatum est Ode 28. lib. 1.

<sup>k</sup> Popularis aura, &c. Nota est metaphora ex his, quæ in verbis *mobilium turba Quiritium*: ad indicandam populi flexibilem voluntatem adscripta sunt, quæ reuiles.

<sup>i</sup> Metaph. est nota, quâ fingitur virtus cælum pete-

re celerrimè: qualis fuit in aura, sed ab aere ad indicandam vulgi mobilitatem, ac inconstantiam fauoris in honoribus deferendis.

<sup>m</sup> Synecd. est speciei pro quouis arcano. <sup>n</sup> Idem est tropus, sed membri pro integra domo & iisdem testis.

<sup>o</sup> Synecd. quædâ partis pro tota nauigatione: nam soluere nauem è portu de sanc rex, est, veluti primus actus nauigationis: valet igitur, prohibebo, ne mecum nauiget. <sup>p</sup> Ego puto hic Synecdochen esse speciei pro quouis flagitio. <sup>q</sup> Allegoria quædam est è continuatis metaphoris à celerrimè fugientibus & tardissimè sequentibus. Sensus igitur est, incestus ille & sceleratus fugerit quàm longissimè poterit: poena tamen illum assequetur, quantumcunque moræ interpositum ipsi videatur.

### ODE III. AD EOSDEM AMICOS.

*Theticum.*

Quòd homines gradibus virtutis in cælum ascendant: & qualis status Imperij Rom. ex oraculo Iunonis sit futurus.



Vitum & tenacem<sup>a</sup> propositi virum,

Non ciuicum<sup>b</sup> ardor praua iubentium,

Non<sup>c</sup> vultus instantis Tyranni

Mente<sup>d</sup> quatit solidâ: neque Ausfer

<sup>e</sup> Dux inquieti<sup>f</sup> turbidus Adria,

<sup>g</sup> Nec fulminantis magna Iouis<sup>h</sup> manus.

Si fractus illabatur orbis,

Impavidum ferient ruine.

<sup>i</sup> Hac<sup>k</sup> arte Pollux & vagus Hercules

Innixus, arces attigit igneas:

Quos inter Augustus recumbens

Purpureo bibit ore nectâr.

Hac te merentem<sup>l</sup> Bacche pater tuâ

Vexere tigres, indocili iugum

Collo irahentes: hac<sup>m</sup> Quirinus

Martis<sup>n</sup> equis Acheronta fugit:

<sup>o</sup> Gratum eloquia consiliantibus

Iunone Ditis: <sup>p</sup> Ilion, <sup>q</sup> Ilion

Fatalis<sup>r</sup> incestusq; iudex

Et mulier peregrina vertit

In puluere<sup>s</sup>, <sup>t</sup> ex quo desituit<sup>u</sup> Deos

Mercede pactâ Laomedon, mihi

Castâq; damnatum Mineræ

Cum populo & duce fraudulento.

<sup>v</sup> Iam nec<sup>w</sup> Lacana splendet adultera

Famosus hospes, nec Priami domus

Perturba pugnaces Achinos

Hectoreis opibus refringit:

<sup>x</sup> Nostrisq; ductum seditionibus

Bellum<sup>y</sup> resedit. <sup>z</sup> protinus & graues

Iras, & inuisum<sup>aa</sup> nepotem,

Troica quem peperit<sup>ab</sup> sacerdos,

Marti redonabo. Illum ego lucidas

Uire<sup>ac</sup> sedes, ducere nectaris

Succos, & adscribi quietis

Ordinibus patiar Deorum.

<sup>g</sup> Dum longus inter seniat Ilion,

Romamq; pontus, qualibet exsules

In parte<sup>z</sup> regnante beati:

Dum Priami Paridisq; busto

<sup>20</sup> Insultet armentum, & catulos fera

Celent inulta: ste<sup>aa</sup> Capitolium

Fulgens, triumphatisq; possis

<sup>bb</sup> Roma ferox dare iura<sup>cc</sup> Mediis.

Horrenda latè nomen in ultimas

Extendat<sup>dd</sup> oras: <sup>ee</sup> quâ medius<sup>ff</sup> liquor

Secernit Europen ab Afro:

Quâ<sup>gg</sup> tumidus rigat<sup>hh</sup> arua Nilus.

<sup>g</sup> Aurum irreperitur, & sic melius situm,

Quum terra celat, spernere fortior,

<sup>30</sup> Quàm cogere humanos in usus,

Omne sacrum rapiente dextra.

<sup>ii</sup> Quicumque mundi terminus obstitit,

Hunc tangat armis, visere<sup>kk</sup> gestiens,

Quâ parte<sup>ll</sup> debacchentur ignes,

Quâ<sup>mm</sup> nebula, pluuiq; rores.

<sup>io</sup> Sed bellicosâ fata Quiritibus

Hac lege dico, ne nimum pÿ

Rebusq; fidentes, auita

<sup>nn</sup> Tecta velint reparare Troia;

<sup>40</sup> Troia renascens alite<sup>oo</sup> lugubri

Fortuna tristi clade iterabitur,

Ducente victrices cateruas

Coniuge me Iouis & sorore

Ter<sup>pp</sup> si resurgat murus<sup>qq</sup> athenus

Auctore Phæbo, ter pereat meis

Excisus Argiuis: ter<sup>rr</sup> uxor

Capta virum puerosq; ploret.

<sup>ii</sup> Non hæc iocosa conueniunt lyra:

<sup>12</sup> Quò Musa tendis? desine pernicax

<sup>50</sup> Referre sermones Deorum &

Magna<sup>tt</sup> modis tenuare paruis.

#### Analysis Dialectica.

**H**Æc Ode pro certo appendicula quædam est & continuatio secundæ ex eadem officina Stoicorum deprompta. Nam illic Poeta docuit ciues & amicos ortum virtutis è patientia laboris & rerum huma-

narum tolerantia, illiusque vires in cælo suis cultoribus aperiendo: quas hîc nunc persequitur, dum à virtute statû viti sic figi, sic fundari cantat, ut eum nulla Fortunæ temeritas, nulla hominum iniuria, nulla cæli & pelagi

pelagi minæ conuelleret & labefactare possint. Nec tibi mirum videatur, Lector, si quod illic virtuti tributum est, nunc hinc iustitiæ perspicis attribui: quia è sententia Platonis iustitia est reliquarum virtutum harmonia quaedam & còcentus, sicut à Theognide didicerat.

Εἰ δὲ δικαιοσύνη συλλυγέσθαι πᾶσ' ἀρετήν ἐστι  
Πᾶσι δ' ἀνὴρ ἀγαθός, κέρυει, δίκην ἑαίν.

Iustitia complectitur omnem virtutem: quum omnis vir bonus sit iustus. Vir igitur iustus præsidio virtutis septus nullo animi terrore de recta sententia & honesto instituto deduci poterit; quin huiusmodi firmis & semper fixis gradibus cælum petat. Hæc quidem omnes verissima (vt sunt) putabunt esse, tanquam vniuersale quoddam & Diuinum decretum: sed si quis velit attentius considerare, quod assumit de Romulo & Augusto & fortasse de aliis, comperiet eos sceleratissimos fuisse latrones, funestissimos piratas, maximeque nefarios prædones, vt nihil videri possit alienius à dignitate τῆς ἀποθεώσεως, quam Poeta, nimis ad assentationem eruditus, curat vtrique habendam. Iam eius rationes subducamus. Constantiam viri virtute muniti (quem Poeta hinc dicit propositi tenacem) primum declarat collatione quinque parium: quæ rursus toridem exemplorum inductione confirmatur, è quorum postremo Poeta captauit occasionem reliqui carminis de Iunone Romanis conciliata & statum Romanæ gentis futurum præfata. Itaque vir sic stipatus intentatis omnibus periculis nunquam cederet: populo irato & praua iubenti non assentietur: qualem aiunt Zenonem fuisse Stoicorum principem sub Phalaride tyrano, & Q. Scæuolam sub Sylla, vt Val. Max. refert. Sed huc attende, Lector, partes huius comparationis logicâ gradatione (quam ita voco propter Rhetoricum climacem, qui in alterna soni similitudine & repetitione vocum tantum cernitur, nullâ ratione habitâ maius aut minus significandi, ideoque præstaret hinc incrementum nominare) gradatione, inquam semper auctâ constare, vt consequens maior & grauior sit antecedente: nam ferus præsentis Tyranni vultus grauior est irâ populi: hoc vultu æstus maris ab Austro concitatus: hoc æstu præterea Iouis fulmina: his denique ruina vniuersi orbis: quibus certè omnibus, pariter æqualiterque sustinendis vir noster se parè semper præstabit: quia virtus à ventosa plebe vehementer dissiidet, vt dixit Ode 2. lib. 2. & virtiosis. Talem inconcussæ stabilitatis virum Seneca lib. de tranquillitate animi cap. 2. informare *Serenum*, aut quemdâ alium videtur. *Quod autem desideras, magnū & summum est. Deoq; vicinum, non concuti. Hanc stabilem animi sedem, Græci ἀστυίαν vocant; de qua Democriti volumen egregium est: Ego tranquillitatem voco. Nec enim imitari & transferre verba ad illorum formam necesse est. Res ipsa, de qua agitur, aliquo signanda nomine est, quod appellationis Græcæ vim debet habere, non faciem. Ergo querimus, quomodo animus semper æqualis, secundūq; cursu eat, propitiūque sibi sit, & sua letus adspiciat, & hoc gaudium nō interrumpat; sed placido statu maneat, nec attollens se vnquam, nec deprimens, id tranquillitas erit. Quomodo ad hanc perueniri possit, in vniuersum queramus, &c.*

2 Hic est confirmatio comparationis, vbi vir præditus virtute, tanquam genus quoddam, distribuitur in Pollucem, Herculem, Augustum, Bacchum & Romulum, tanquam species: quibus certè omnibus cælum iudicio Poetæ aperuit virtus, hæc autem argumenta non aliam iudicij normam requirunt, vt satis suo lumine clara.

3 Pars est altera Odes, vbi initio Dea Iuno è duplici causa excidij Troiani *παρεχθάλιος* (vt fiet Ode 27. sequenti) per quandam digressionem more Pindari argumentatur: quarum altera fuit perfidia Laomedonis:

altera foedissimum Paridis adulterium. Hic Poeta callidè principem illius excidij causam subtrahit, & specie prædictarum voluit celare implacabile iram & inuidiam Iunonis & Palladis Troianis conflata ob iniuriâ spretæ vtriusque formæ iudicio Paridis iniquo. Legatur libri 1. Epigr. ca. 6. de Palladis ira, querela Ilij vrbis,

Ἄλλα σύμε παρθέλοιστας ἐλώετορ ἀπὶ Ἰμῆλε  
Πᾶσαν ἀπὸ δρέφα τείχεσ' ἀγλαίω.

Sed tu ô Pallas tradidisti me in prædam, propter pomum omnem vrbis splendorem exstinxisti, de quo iudicio est videre Iliad. 2. & 2. Æneidos & Lucian. Dialog. Deorum. Id vero fecit Poeta decorè in gratiam Iunonis vt illa magis videretur vlcisci alienam iniuriam, quam priuatam.

4 Argumentum est è circumstantiis temporis, quò Troia damnata fuit talis ruinæ à Minerua.

5 Quid tales causas consequutum sit, explicatur: obscuritas & inquinamentum splendoris Alexandrini & interitus, exitiumque Troianæ gentis.

6 Causa Ilij tam diu obsessi fuit in disidiis Deorū: quòd illorum alij Troianis, vt Apollo, licet fraudatus, Mars, Diana, Latona, Xanthus: alij Græcis, vt Neptunus, Minerua, Iuno, Mercurius, Vulcanus fauerent: de quo vide Iliad. v.

7 Iuno describitur ex propriis factis, quòd pacata consentiat Romulum Diuis adscribendum. Romani tempore Ciceronis crediderūt, omnibus, qui patriam conseruârunt, adiuuerint, auxerint, certum esse in cælo ac definitum locum: vbi beati sempiterno æuo fruuntur: hunc autem locum, excelsum, stellarum plenum, illustrem & clarum putarunt esse sedem fortunatorum & beatorum, nec est dubium, quin sit via lactea, de qua sic Ouid. lib. 1. Metamor. *Est via sublimis, &c.* & Manilius lib. etiam 1.

Ἄν fortes anima dignatὰ, nomina cælo,  
Corporibus resoluta suis, terrὰq; remissa,  
Huc migrant ex orbe, suūq; habitantia cælum  
Ætherios viuunt annos, mundoq; fruuntur?

8 Consensio pactis confirmatur: quæ tractantur è loco aduersorum: volo Troianum regnum semper desertum iacere, & nomen illius gentis in æternum exstinctum esse: imperium autem Romanum semper latissimè patere & itare, nomenque generis omnibus ad sidera vsque notum esse.

9 Temperantia veterum Romanorum in contentione auri declaratur maiorum collatione: Romani veteres fortiores fuerunt non cognito, nec reperto, nec possesso auro & ipsius neglectu, quam posteri eorum in eo studiosè cudendo, & in res humanas infumendo & è templis rapiendo.

10 Eadem pacta repetuntur: ac primum ex fine declarantur, ne Romani Troianorum posteri rerum potiti, piâ maiorum suorum recordatione, Troiam reparent & regnum restituant: deinde è paribus, quòd Iunone duce toties Ilium reparatum funditus excidetur: quoties à Romanis instaurabitur, quod fortasse Romani conati sunt, dum respub. ipsorum floretet: adiunctâ prædicatione maiestatis diuinæ vt causæ inuictæ (qualis est 1. Æneid.

Ἄσθ' ego qua Diuūm incedo regina Iouisq;  
Et soror & coniux.)

eâdem paritū collatione auctâ expugnata vrbis euētis.

11 Iam Poeta velut se ab Hiltoria huiusmodi reuocat è loco diuersorum: quòd explicatio diuinorum consiliorum aliena sit à carmine Lyrico, sed Heroici propria.

12 Reuocatur etiam Musa ex fine, vt res graues, quæ maiestatem Heroicam requirunt, desinat extenuate tam leui modulatione.

Enarratio Grammatica.

[Vsum.] Hic duæ Reipub. formæ significantur, popularis & regia: in quarum utralibet versetur vir noiter virtute instructus, retinebit tamen semper animi æquitatem & moderationem: & quum sæviet ignobile vulgus in pravis legibus constituendis, & iniquis rebus imperandis: quum etiam leges à Tyranno per vim populo imponentur: quum denique nefariis, crudelibus, Tyrannicisque modis omnia gerentur: etiam in Phalaridis taurum descendere iussus fuerit à Tyranno. Talem tuende veritatis constantiam Iuuenalis docet Satyr. 8.

Esto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem  
Integer, ambigua si quando cit abere testis  
Incerta q, rei, Phalaris licet imperet, vt sis  
Falsus, & admoto dicet periuria tauro;  
Summum crede nefas animam præferre pudori,  
Et propter vitam viuendi perdere causas.

[Tyranni mente quatit.] Ne le fait varier & changer d'opinion par crainte. Pro quo Cic. dicit in Pisonem, deicere de sententia, & deducere à mente & consilio. In litera videtur ellipsis præpositionis, de mente derurbare: posset etiam absolute sumi pro mente intrepida & intemora viri ibsti ad quemlibet calum. Sic idem alibi dicit, risu aliquem quatere, Gallicè faire creuer de rire.

[Auster.] De Austro, id est, de Noto, sicut de Adria fuit Ode 3. lib. 1. vbi pro Austro duce dictus fuit Notus arbiter Adriæ.

[Fulminantis.] Sic 2. Ode lib. 1. dicitur iaculatus arces rubente dextra, & Virgil. 1. Georgi cōn, fulmina molitur dextra, de quo vide Od. 2. lib. 1.

[Si fractus.] Hunc loquendi modum est imitatus Buchananus interpretatione metricâ Psalmi 125. sed hoc dicitur de opinione Anaxagoræ, qui cælum instar lapideæ testudinis factum putauit: ideoque ruinam illius aliquando futuram, vt est apud Laetium & Aristotelem lib. 5. ἢ μετὰ τὰ φυσικὰ, & Poetas, qui fabulantur id tum euenturum è cessatione Atlantis cælum sustentantis, vt Theog. γλώσσῳ 866.

Ἐν μὲν ἔπειτα πέσοι μέγας ὄρον ὁ δὲ πῦρ ὕψιστος  
Χάλας ὁ, ἀνδρῶν ποῦ δέμα παλαγγέων  
Ἐν μὲν ἰγὼ πῶσι μὲν ἐπαρξέω σὶ με φιλεῖσι,  
Τοῖς δ' ἐχθροῖς ἀνὴν καὶ μέγα πῆμ' ἔσομαι.

Nisi ego opem amicis meis tulero, inimicis autem damnum & molestiam dederō. ruat in me immensum, latèq, patens calum, æreum supernè, prisiis hominibus terror.

Hæc sententia indigna est Christiano, cuius est bonum reddere pro malo. Ruinam verò cæli & interitum aliquando futurâ acceperunt profani scriptores tam Philosophi, quàm Poetæ ab Hebræis & literis sacris.

[Impavidum.] Eis ἀτόρως αὶ παύσεις καὶ ἀπαρήξῃσι.

[Arte.] Hic ars in bonum sumitur, contra quàm lib. 2. Aeneid. de Sifone:

Dolis ille instructus & arte Pelasgâ.

sicut nos admonuimus ad Oden 12. lib. 1. hac voce virtutes ac vitia vocari ab antiquis. Inni arte ita dicitur vt 1. de Offic. niti consilio & auctoritate senum est, adolescentis. Sic Græcè Demosth. dicit 1. Οὐλωδ. πρὸς κλειθέζιδου καὶ πρὸς δροειρο τοῖς πρὸς γυμνασίῳ, rebus gerendis incumbere.

[Pollux.] De Polluce fuit Ode 3. lib. 1. & de Hercule.

[Recumbens.] Id est, quos Iupiter amat ac semideos facit, eos dignatur honore suæ mensæ: vnde Virgilius 1. Aeneid.

Tu das epulis accumbere Diuum.

[Bacche.] De hoc fuit Ode 12. lib. 10. 1. & 19. lib. eiusdem.

[Tigres.] Tigres currum Bacchi trahunt vel etiâ Lyncees, vt Staius cecinit:

— Effrena dextra leuâq, sequuntur

Lyncees & vda mero lambunt retinacula tigres.

[Collo trahentes.] Ode 13. lib. 1. docuimus, quid ceruix esset, ac vnde diceretur: nunc quid τὸ collum & vnde, sciendum est. Grammatici illud eâ definitione declarant, vt sit fulcimentum, ac velut sustentaculum capitatis: ideoque à columna dictum, cuius partes sunt: anterior, gula, & posterior, ceruix. Alij deflectunt à cultu, quia torquibus colitur & ornatur: alij à colle, quod assurgat ab humeris more collis.

[Acheronta.] De Acheronte vide Oden 3. lib. 1.

Perrupit Acheronta Hercules labor, id est, inferos.

[Consiliantibus.] Grammatici tradunt huic verbo vni dandi & capiendi consilij vnde oritur: hic est delibere & consultare de Romulo in ordinem Deorum cooptando, Romanis reconciliatâ Iunone.

[Ilion.] Idem docent Illos pro Vrbe esse fœmin. gen. & Ilion pro arce esse neutrius: Virgilius tamen dicit initio tertij Aeneid.

— ceciditq, superbum

Ilion: quod ex hoc Græco conuersum est, Ἰλίῳ ὀφρυνέωσα κατ' ἑλπίου, vt hic pro vrbe.

[Incestu q.] De hac voce dictum est Ode antecedente, sicut de Paride Ode 15. lib. 1. quomodo nō fuerit auctor excidij Troiani. Iliados tamen indicatur causa belli Troiani sub initium, & odium Iunonis, Neptuni, & Palladis in Troianos & Paridem.

Ὅς νεῖκεσε θεῶς, ὅτε οἱ μέγαυλον ἰκανῶς,

Τὴν δ' ἠγνοε, ἢ οἱ πόρε μαχλοσύνῳ ἀλεγεῖν ἄνῳ.

Qui in contentione Deas spreuit, quæ venerunt ad ipsius casam: illam autem laudauit, quæ ipsi damnosam libidinem dedit.

[Vertit.] Donatus in vers. 1. Aeneid.

Tyras qua verteret arces, &c.

dicit hoc verbum eam habere intellectus expressam rationem, vt nihil post excidium super sit, quin funditus perierit, huicque simile illud subiungit. Quæ te genitor sententia vertit. hoc est, sic mutauit, vt nihil pietatis remanserit in sensibus Iouis.

[Ex quo.] Est hic ellipsis tempore ferè perpetua, pro iam inde ab illo tempore.

[Destituit.] Destituere & decipere, priuare aliquem, & fidem destituere pro fallere, Cicero.

[Laomedon.] De hac fraudulenta perfidia dictum est Ode 2. li. 1. & Iliad. φ. vbi solus Neptunus dicitur suam operam Laomedonti locasse ad constructionem Pergamorum, & Apollinem pauisse boues illius. Ita dicunt ambo, Ἀγλώοει Λαομέδοντι ἐν δὲ δ' αὖτις εἰς ἐνιαυτὸν μισθὸν ὄνῃ ἐν τῷ, superbo Laomedonti seruiuimus in annum constitui à mercede, pro quo Horatius hic dicit, pactâ mercede. Pindarus tamen Olymp. εἰδ. η. adiungit Neptuno Apollinem & Acacum: vnde Virgilius Apollinem vocat auctorem Troiæ in principio 3. Georgic. & Troia Cynthia auctor. Quidam tamen putant hoc intelligendum de pecunia, quæ templo Apollinis & Neptuni erat sacra, ab hoc rege Laomedonte accepta, ad instauranda & reficienda Pergama, eâ lege & conditione, vt ille Diis sponderet & reciperet, se breui eam redditurum, quod quum non præstitisset, superueniente iniquo Paridis iudicio de formis Dearum sibi & toti genti odium implacabile illarum & Neptuni concitauit.

[Damnatum.] Damnatum est hic cum datiuo per Anapæstosin, pro, Ilion damnatum à me castaque Mineræ talis excidij: pro his Ode 7. lib. 1. dicta est, intacta Palas & ratio vtriusque nominis reddita & alibi: quò ad dam nomen aliud generis index sui è Plutarch. κορυφαῖον ex eo ductum, quod Pindarus cecinit in Ode Diagonæ Rhodij 7. Olymp. πατὴρ ὁ Ἀθῶναια κορυφαῖον ἔστ' ἀνὰ γῆν.

ἄκραν ἀνὸρ' ἴσ' ἀλλὰ ζῶν ἑσπ' ἰμάνει βοῶν. id est, ex patris summo vertice Minerva profiliens vociferata est ingenti clamore, quod imitatus est Terentius in Heaut. Act. 5. Sc. 5. Chr. non, si ex capite sis meo natus, item ut aiunt Minervam esse ex Ioue, eapariar, Clitiph. flagitiis tuis me insanam fieri, quod & Lucanus,

Hunc & Pallas amat, patrio qua vertice nata est.

Lacana. De hac voce fuit Ode 11. lib. 2.

Famosus. Sæpius hoc nomen in malam partem accipitur, pro infami & cooperto vitii & flagitiis.

Achiuos. De Origine Achiuorum lege Scholia Eustathij & Didymi in Iliad. a. in initio.

Opibus. Hæc vox etiam in plurali, ut in singulari, significat auxilia.

Ductum. Ductum valet productum & prorogatum.

Seditionibus. Hæc vox dicitur a seorsum eundo, quum homines seorsum alij ab aliis sentiunt, ut Virgil. dicit, Quum in contraria studia scinduntur.

Protinus. Protinus adverbium est instantis temporis & iungitur cum continuo. Plautus, Continuo mecum exercitum protinus abducam. Gallicè, tout maintenant. Verum hic de paulo remotiori, pro in posterum, deinceps, porro. Protinus contra est loci, ut in illo Virgilij,

— En ipse capellas

Protinus ager ago.

id est, longè, ait Servius & Caper.

Graues iras. Pro quo epitheto Virgil. lib. 1. Æn. dicit de Iunone Dea & regina, Iram memorem, quam Græci vocant ὄργην ἀείμνησον κ' ἐπιμόρον. ἐπι δὲ ὄργην πημόρον κ' ἐπιμόρον κ' ἰ. Semper in memoria retentam & manentem, præterea etiam ultroicem & obseruantem omnes occasiones vindictæ, ita Servius interpretatur τὸ memorem Iunonis ob iram, non quæ meminerat, sed quæ in memoria videbatur esse: qualem Calchas prædixit Achilli fore illam Agamemnonis in ipsum, si causam exponeret, cur castra Græcorum tam graui conflictaretur pestilentia. Itaque voluit ante suam expositionem ab Agamemnonis iratus esse, interposita fide Achilleæ clientelæ,

Κρείσσον γὰρ βασιλῆος, ὅτε χόσπε ἀνδρὶ χέρε,

Ἐσθ' γὰρ τὴν χεῖρ' ἔχει καὶ ἀντὶ κ' ἑσπ' ἰμάνει.

Ἀλλὰ κ' ἐπιμόρον ἔχει κόπον ὄργη τέλειον.

Ἐν στήθεσσι μοῖσι, σὺ δὲ φέρεσσι, εἰ μὲν σαώσῃς, id est,

Potentior siquidem est rex, quum irascitur inferiori viro,

Quamuis enim iram vel eodem die decoxerit,

Postea tamen retinet iram, donec persequerit.

Tu autem dic, an me seruaturus sis.

Interptes sic versum explicat penultimum, λέγει δὲ ἐπι βασιλῆος ἀνδρῶν ταπεινῶν κ' ἰσχυρῶν ἀντὶ τὸς ὄργη. i. Homerus dicit, quod quum Rex in animo statutum & deliberatum habuerit vlcisci virum obscurum, propositi tenax & inuidus est. Vtinâ Reges ac principes Christiani tali animi perturbationi superiorib. annis nō succubissent, nec etiâ nunc succuberent! quâ peccatur ab illis grauius Ethnicis contra interpositam fidei publicæ religionem.

Troica sacerdos, &c.] Nescio equidè, quâ impulsus opinione auctor Etymologici magni quæsiuerit huic voci Latinæ veriuerbiū Græcum, ita scribens, Σακέρδως Ἑωμαῖσι ἱερῶς: σάκρα γὰρ ἀντοῖς λέγει τὰ ἱερά. σακέρδως ἕρ. ὁ τὰ ἱερά ἑρδωρ. i. Sacerdos igitur est, qui res sacras administrat. Hunc certè locū Fridericus Sylburgius merito reprehendit in suis notis, dum Etymologiam vocis sacerdos docet esse petendâ è cap. 2. lib. 1. controuersiarū Senecæ; vbi de prostituta sacerdote sic ἐτυμολογικῶς est scriptum, Pretiastupri accepisti; & manus, qua diis datura erat sacra, capturas, id est, turpis quasus, tulit.

Nepotem.] Ratio huius vocis Latinæ reddita est, è Græca νεπός. Ode 2. lib. 1. Valet autem τὸ νεπός ἢ ἄρ' ἢ.

Redonabo.] Iras redonare est remittere; sed cum nepo-

tem est reddere & restituere, ut Ode 7. lib. 2. Quis te redonauit Quiritem.

Ducere nectaris succos.] Idem valet, quod dixit antea, haurire nectar: he ducere naribus odores, pro olfacere, & sequens adscribi quietis ordinibus Deorum: Homerus tamen scribit turbas sæpè inter Deos ortas: verum τὸ quietis referendum est ad heroas, Pollucem, Castorè, Herculem, & similes: qui defuncti multis ætumnis apothecosin consequuti sunt.

10 Ordinibus.] Hæc vox videtur Iulio Scaligero è Græca disciplinæ militaris consuetudine deducta, vbi Tribuni militibus dicebant hæc, ἡάλλονος ἰβὶ licet: hic consilios: eò progrediere: huc reuertere: ὄργου δὲ, inde ordo, quali termini constitutio, aspiratione Aeolicè reiectâ. Vnde Cicero sub finem lib. 1. de Offic. definit ordinem ita, ut sit compositio rerum aptis & accommodatis locis, quæ Græcis est ὁμοζία, in qua Cic. docet ibidè consecrationem ordinis intelligi. Hic autem Poeta videtur ad formâ Reip. Romanæ, quæ distincta erat in tres ordines, Senatorium, Equestrem, & Plebeium, disponere imperium cæleste.

Busto.] Bustum erat locus, vbi olim cremabantur caduera à comburendo: inde pro sepulcro, vbi Troiâ delerâ feræ suos fetus occultent turdè & impunè.

Fera.] Pro hac Græci vtuntur φήρας Aeolicâ dialecto, vnde Latina oritur, pro communi φήρας, ut φήρα pro δίαιτα, quanquam Latini φήρας dici tradunt, quod toto corpore ferantur, & quatuor pedibus vtantur.

Capitolium.] Arx fuit Romæ à Tarquinio Superbo exstructa in monte Tarpeio & ab humano capite in iaciendis fundamentis dicta reperro, de quo vide Plin. li. 3. c. 5. & Plutarch. in Furio Camillo.

Triumphatus.] Triumphatus dicitur à verbo absoluto, quâ formâ diximus antea pugnata, regnata, Bacchata, pro debellatis Medis & in triumphum actis: vel ut loquitur Virg. lib. 3. triumphatus.

Posit dare.] Hic τὸ posit ἀειφρατικῶς exprimit iurisdictionis potestatem.

Arua.] Hæc vox ab arando deducta est, ut hoc à Græco ἀρούριον. Definitur autem aruum, ager nondum satus,

40 Gallicè gueret.

Nilus.] Hic fluuius mirum in modum solum Aegypti eluue suâ fecundat limo pingui relicto, vnde dicitur νεῖλος Nilus, quasi νέος ἰλύς, nouus limus, quod etymum Seruius in vers. Aeneid. 9.

Per tacitum Ganges, aut pingui flumine Nilus. notauit sub initium libri & nos in præfatione huius enarrationis obiter. Hinc etiam ἐγγυλὺς, anguilla ἢ τὸ ἐν ἰλύϊ ἐγγυλῶν, quod è limo nascatur.

50 Aurum.] Quantum mali dederit hominibus aurum effossum, docet Phocylides:

Χρυσὸς αἰὲν δόλον ἔχει καὶ ἀργυρὸς αἰθρῶν ποιοῖσι.

Χρυσὸς κακῶν ἀρχὴν, βιοφθορὰν, πάντα χαλῆται.

Ἐἴτε σε μὴ δὴν τοῖσι χρυέδαι πῆμα ποδενόν!

Σὺ γὰρ ἔκπῃ μάχαι τε, λεηλασίαι τε, φόνοι τε,

Ἐχθρὰ δὲ τεχνὰ γονεῦ πρὸς ἀδελφεοῖς τε σὺν ἀδελφοῖς.

Aurum & argentum homines semper inducunt in fraudem & aurum maleficij princeps & architecte, pestis vitæ, omnia labefactans: vitiam homines te in suam perniciem non expecterent! Te impulsore pugna excitantur, præda fiunt, cades, & inimicitias suscipiunt cum parentibus liberis, fratres cum consanguineis & germanis. Ob hæc auri damna Plin. lib. 33. cap. 1. exclamat: Vtinam posset è vita in totum abdicari aurum, sacra fames. Audiatur etiam admonitio Senecæ Epistola 94. Aurum quidem & argentum, & propter ista nunquam pacem agens ferrum, quasi male nobis committerentur, natura abscondit. Nos in lucem propter quæ pugnamus, extulimus. Nos fortuna mala nostra tradidimus. Nos & causas periculorum nostrorum & instrumenta, disiecto terrarum pondere, eruimus: nec



e ubescimus summa apud nos haberi, qua fuerat ima terrarum. Vis scire, quam falsus oculos tuos decipit fulgor? nihil est istis, quamdiu merfa & inuoluta cæno suo iacet, sedius, nihil obscurius. Quid ni? quando per longissimorum cuniculorum tenebras extrahuntur, nihil est illis, dum fiunt, & face sua separantur, informis. Deniq, ipsos artifices intueri, per quorum manus sterile terra genus & informe perpuratur, videbis, quam a fuligine oblinantur. Atqui ista magis inquinant animos, quam corpora, & in possessore eorum, quam in artifice plus est sordium. Grammatici docent aurum *ἄργυρον* dici, quod diligenter curetur & custodiatur, vel quod se conferret ab æruginis, vt Plin. scribit. Ex eadem origine dicitur *ἄργυρος* adiecta *ἄσπετος*. Similiter argentum *ἄργυρον* a candore & albedine. Seruius tamen aurum ab aura notat, vt prædictum est Ode 8. li. 2. à splendore.

Rapiente dextra.] Romani victores thesauros & sacra omnium gentium diripiunt: templa suis ornamentis spoliarunt vi bellica, quam è disciplina militari (quam dicunt iure niti) dextra rapaci potius, quam furtifica sinistra, fieri palam Poetæ canunt. Non sum tamen nescius interpretationis aliorum, qui dexteram Deorum hic intelligunt: tu Lector, videris, quid sibi ipsi velint cum hoc genere interpretationis. Alij verò accipiunt fortior spernere *ἐπιθυμῶν* pro fortior & constantior ad spernendum: tanquam vaticinium Iunonis de continentia & frugalitate Fabricij, Curiij & aliorum futura: tu etiam hoc perpenderis.

Quicumque.] Videretur esse sensus. Si quis orbis angulus fuerit, quò homines antea propter interiectum maris prohibiti sunt peruenire; Romanis pateat illuc deinceps aditus.

Obstitit.] Enallage est & immutatio præteriti temporis pro secundo, quicumque siue meridionalis, siue septentrionalis terminus mundi obstitit, nec patuerit Romanis, horum sentiat arma.

Vifere gestiens.] Roma, inquam, gaudens & cupiens visere partes mundi, quæ vel calore solis torreantur, vel horróre frigoris obrigescant.

Rores.] Quid ros sit, vide Ode 4. lib. 1.

Auita Troia.] Sueton. in Claud. memorat Romanos habuisse Ilienses loco consanguineorum. Iliensibus, inquit, quasi Romana gentis auctoribus tributa in perpetuum remittit, recitata à veteri Epistola Græca Senatui populiq, Rom. Seleuco regi amicitiam & societatem ita demum pollicentis, si consanguineos suos Ilienses ab omni onere immunes præstitisset.

Renascentis.] Renascentis & resurgat insigni epithero redduntur à Virg. Aeneid. 10. vers.

Dum Latium Teucris recidiuaq, Pergama quærunt. Tractus, ait interpres, sermo est de arboribus quæ aliis sectis repullulant. Ergo illud solum recidiuum dicitur, quod postea renascitur: vn de Pergama modò recidiua dixit, quæ renouantur ab his, qui sunt superstitites à Troianis periculis.

Iterabitur.] Iterum Troia miserè diruetur, quod postea euenit à Flauio Fimbria legato Cinnæ tempore Syllæ, vt scribit Appianus lib. de Mithridatico bello.

Si ter resurgat.] Id est, si mœnia Troiæ tertio instaurabuntur, tertio etiam diruentur: ita videtur ter hoc loco explicandum, Gallicè, pour la troisieme fois. Putant tamen nonnulli ter referri ad triplex Troiæ excidium, primum ab Hercule, alterum à Græcis, tertium à Flauio Fimbria Cinnæ legato; vt modò dixi: sed præstat comparatè locum explicare ex admonitione Dialect. quia Plutarchus in Sertorio ad hæc tria quartum addit excidium à Charidemo Atheniensi.

Ter vxor.] Quidam malunt Hecubam Priami vxorem, & eius liberos, quam Andromachen & Astyanacta vnicum filium hic significari.

Pueros.] Ad variam vocis Græcæ, *παις*, notionem ferè vsurpatur puer modò pro ætate, modò pro pedesquo, Gallicè, Page, modò pro filio, vt hic pro ultimo.

Peruicax.] Peruicax propriè est ἀμετανοήτος, qui est animo peruicaci & obstinato, nec vllò modo dissuaderi potest.

Tenuare.] Pro quo dixit Ode 6. lib. 1. deterrere. Ita Propertius lib. 4. Eleg. 1. se per correctionem à grauissima materia remouet:

Quò ruis imprudens vage dicere facta, Propertij?

Non sunt à dextra condita fila colu.

Arceſis lacrymis Charites, auersus Apollo.

Poscis ab inuita verba pigenda lyra.

Explicatio Rhetorica.

O De & genere metri & argumenti præcedenti & nonæ lib. 1. persimilis est.

Hoc synecdochicòs intellige, vt sit genus *ἡμετέριος* & *ἡμετέριος* pro bono & æquo: nam & propositum de quouis instituto solet dici, vt Epist. 13. Victor propositi simul ac, &c. & ad Pilones:

—neu quid mediòs intercinat actus

Quò non proposito conducatur.

Metaphora est ab igne & sole, vt ardore flammæ conflagrare, & ardore solis torreri, ad vehementes & saeuos motus popularium animorum notandos.

Vultus dicitur metonymicòs pro aspectu truci, ferro & minaci.

Mente quati dici videtur p deduci à sensu & consilio & sententia, terribili aspectu Tyranni, id est, à corpore ad animum: nam corpus solidum & succi plenum dicitur propriè à Terent. Act. 2. Scen. 3. Eunuch. quod triplici dimensione; longitudine, latitudine & altitudine Geometres definit.

Nota est translatio ad causam tempestatis indicandam, quam Cicero geminatione apertius exprimit; Auctor, dux & princeps. Et dux isti quondam & magister ad spoliandam templum fuit.

Sic metonymicòs ex effectu significatur efficiens, qui ab imo turbat & miscet mare.

Ex particulis, non, non & nec neque, initio incisorum sit anaphora duplex.

Metonymia subiectæ partis pro adiuncto robore; quo homines suis monarchis magnam deferunt potestatem ad deterrendum. Gallicè, le roy a la main bien longue: quod certè videtur depromptum ex Iliad. o. sub finem:

Τὸν δὲ Ζεὺς ὄρεσεν ὀπίθε χειρὶ μέλα μετὰλη

Hunc autè Heclorem Iupiter cõditabat à tergo vi valde magna. Ita Herodotus: Χεῖρ βασιλῆος ὡς μῆκος, pro imensa regis potentia dixit. Nò solum rex dicitur longas habere manus; verum etiam innumeros oculos, aures innumeras, citissimos pedes: quia populus vnuerſus omnes suas vires & facultates regi in Reip. emolumentum & fructum suppeditat.

Epánaphora quoque est in hac voce ter repetita initio membrorum.

Sumtum est à regulis & præceptis disciplinarum, quæ discipulos ducunt ad certum finem, sicut huiusmodi virtutis gradibus homines ducuntur in cælum: quod hic intelligitur per metonymiam periphrasticam.

Poeta sermonè suum ab amicis transfert ad Bacchum *ἄρτιον ἀποσποφῶν*, quem synecdochicòs appellat patrem, vt Virgil. Georg. 2. Huc pater δ Lenæ, &c. quia nomen est partim diuinitatis, partim dignitatis, vt mater apud Poetas.

Quirinus dicitur Romulus synecdochicòs, id est, à communi nomine ad proprium intelligendum: nam & populus Quirinus, id est, Romanus & Augustus Cæsar di-

far dicitur 3. Georg. Quirinus. Cōstat autem Romulum  
tum primūm Quirinum esse vocatū, quum inter Deos  
fuit relatus, vt i. de legibus: Certe non longē à tuis sedibus  
inambulans post excessum suum Romulus, Proculo Iulio dixit se  
Deum esse & Quirinum vocari, templūq; sibi dedicari in eo  
loco iussit. Fuit autem verus opinio, iam inde vsque ab  
Homero, vt res aliter apud Deos, aliter apud homines  
nominaretur. Hinc illud Homeri Iliad. a.

Ὁ μὲν Βερέων καλέσει θεοὶ, ἀνδρὲς δὲ πάντες  
Αἰγαίωρ.

Quem Briareum Dii vocant: homines autem omnes Aegeam. &  
Ἐρέων μὲν καλέσει θεοὶ, ἀνδρὲς δὲ Σκαμανδρῶν.

Xanthum quidem Dii vocant: homines verò Scamandrum. De-  
nique in Ἰστορίαισι nomen mutabatur, quum suscepti vita  
hominum consuetudoq; communis, vt beneficiis excellentes vi-  
ros in celum famā ac voluntate tollerent, ait Cicero 2. de Of-  
fic. Idem lib. 3. Peccauit igitur pace vel Quirini, vel Romuli,  
id est, siue ille homo est, siue Deus. Idem lib. 2. de Offic.  
Hinc etiam Romulus, quem quidam eundem esse Quirinum pu-  
tant, quasi Deum armorum. Plutarchus in Romulo. Hæc 20  
addenda fuerunt ad rationem tropi probandam.

Metonymicōs, pro virtute bellica. Volunt tamēn  
quidam locum *κεῖνος* intelligendum ē lib. 2. Fast. vbi  
Romulus fingitur petiisse cælū equis Martis patris sui:  
sed malo modificatum verbum, quān hoc figmentū:

Fit fuga, rex patriis astra petebat equis.

Magna est certē varietas de genere mortis Romulæ,  
de quo lege Lycosthenem cap. 2. & Plinium de viris  
illustribus.

Apparatus est ad perfectam prolopopœiam, vbi 30  
ficta Iunonis persona inducitur.

Iam est accessus per epizeuxin eiusdē soni ad vario-  
sus affectus, qui gestu & voce pronunciantis magis  
quā multā oratione distingui & percipi debent. Alij  
tamen referunt hanc geminationem cōtinuam ad ve-  
hementiam indignationis.

Synecdoche generis, id est, definitio ignominiosa  
pro definito Alexandro & Helena.

Similis tropus pro Apolline & Neptuno, qualis  
est in *populo* & *duce*, pro Troianis omnibus & Laome- 40  
donte vel Priamo.

Altera est synecdochica definitio Paridis & Hele-  
næ, non minū infamis quā superior.

Sumtum est à corporibus, quæ multis motibus a-  
gitata tandem quiescunt in sede, pro bellum confe-  
ctum & finitum. Sic Liuius: *Postquam ira resedissent*, id  
est, homines irati, sedati & pacati fuissent. Sic Cicero  
Tusc. 3. *Timor animi resedit*. & Epist. 2. lib. 8. ad fam. Mar-  
celli *imperus resederunt, non inertiā, sed, vt mihi videbatur,*  
*consilio, id est, quieuerunt & sedati sunt.*

Synecdochicōs quoque dicitur pro Romulo, qui  
filius fuit Martis ex Ilia Numitoris, & Mars filius Io-  
uis & Iunonis: itaque Romulus Ode 4. dicitur *Ilia Ma-*  
*uortiusq; puer*. Similiter lib. β. Iliad. sed translātē ὄζω  
Ἀπὸ Ἰανὸς ramus Martis, pro Elephenore.

Sacerdos habet etiam synecdochen generis, pro  
Rhea vel Ilia Numitoris filia, sacris Vestæ Troiā Ro-  
mam aduectis præfecta.

Synecdochica definitio cæli, quod iussu Iunonis  
Romulus petet, & nestare illic fruetur inter Deos 60  
relatus.

Permissio est, è conditione & lege cum optatio-  
ne, vt solum Troianum sit in perpetuum compascuū,  
desertum & latibulum ferarum.

Est hic metonymia loci pro florentissimo impe-  
rio Romanorum, & diuturna dominatione.

Metonymia est subiecti pro Senatoribus & po-  
pulo Romano.

Videtur hic synecdoche speciei pro bellicosissi-  
mis quibusque populis.

Fines Imperij Roman. à Iunone synecdochicōs  
circumscribuntur.

Anaphora est in quā initio membrorum repetito.

Synecdoche generis pro freto Gaditano inter  
Hispaniam & Africam, quæ posterior enunciat per  
metonymiam adiuncti pro loco Africæ.

Tumidus dicitur per metonymiam effecti, pro  
efficiente tumidum & fecundante solum Aegypti suā  
inundatione: ac præterea dicitur Asiā ab Africa di-  
uidere. <sup>hh</sup> Synecdoche est partit ad totam Aegy-  
ptum indicandam. <sup>ii</sup> Altera permissio est, vt nul-  
lus sit orbis angulus vel inhabitatus & inaccessus, qui  
non sentiat arma Romanorum: quales sunt regiones  
sub zonis torrida & frigida.

Donatus in Eun. Act. 3. Scen. 5. ver. 7. *Vt gestiam?*  
*aut quid letus sim?* annotat: *gestire est motu corporis monstra-*  
*re quid sentias.* Constat autem translātum à brutis ani-  
malibus, vt auibus & pecudibus, ad homines, idq; fir-  
matur hoc versu Georgic. i. 490.

Et studio inuassum videas gestire lauandi:

quam Seruius sic illustrat: vt homines latitiam suam verbis;  
ita volucres corporis gestificatione expriment. Sic Ode 16.  
huius libri dicit:

Transfuga diuitum Partes linquere gestio.

& ad Pisones: *Gestit paribus colludere*, id est, lummē gau-  
det: quomodo etiam Eustathius interpretatur hunc  
versum Iliad. β. paullo ante catalogum, de anseribus,  
gruibus & cygnis:

Ἐνθα καὶ ἐνθα ποτῶνται ἀγρολλόμεναι πτερόενται.

Huc & illuc volant gestientes alis. Ὀρνίθες χαίρουσι τῇ πῆναι  
καὶ ἐν τρυφῶσιν τοῖς πτεροῖς. Vnde τὸ ἀγρολλομεναι idem interpreta-  
tur τὸ ὑδουσα καὶ ἀγρολλομεναι, δεικνύμεναι, Odyss. θ. oblecta-  
mentum & illecebræ.

Sumptum est à sacrificantibus Baccho pro æ-  
stuent, ferueant vt in partibus Libyæ.

Descriptio Scythiæ ac Riphæorum montium  
versus Septentrionem metonymica, qui niuib. assi-  
duis occupantur.

Synecdoche membri pro integra Priami regia  
& vrbe. <sup>oo</sup> Metonymia efficientis & dantis hospitiū  
malum.

Epanaphora est in repetito initiis mem-  
brorum simili sono, vbi apparet mirabilis affectus Deæ  
comminantis. Præterea ter synecdochen habet finiti  
pro infinito, toties, quoties: sicut paruit è Dialecticis  
postremis in explicatione argumenti: quanquam non-  
nulli contrā sentiant è versu Propertij:

Troia hui Oetai numine capta Dei.

vt è 9. Aen. *Bis capti Phryges*. &c. Alij quater affirmant ca-  
ptam: ab Hercule, ab Amazonibus, à Græcis, postre-  
mò à Fimbria. Quidam tamen malunt à Charidemo  
Atheniensi è Sertorio Plutarchi, quā ab Amazoni-  
bus: qualis est synecdoche in illo Virgil. *O terq; qua-*  
*terq; beati*, id est, omnibus partibus beati.

Synecdochicōs hic sumitur pro firmissimo quō-  
que muro: sed in i. Epist. lib. i. translātē:

Si recte facies, hic murus ahenus esto:

Nil conscire sibi, nullā pallefcere culpā. pro firmis-  
mo tutissimoq; præsidio.

Synecdoche generis pro Hecuba.

Deponitur prolopopœia Iunonis κατὰ τὴν ἐναντίον  
σωσιν correctionem Calliopes, quæ hic synecdochicōs  
notatur generis nomine.

Synecdoche rursus est generis, pro Lyricis versi-  
bus, quibus res humiles ac tenues conueniunt, vt He-  
roicis seriæ & graues, quales sunt Deorum sermones  
& consilia.

## ODE IV. AD CALLIOPEN.

## Theticum.

Quòd Musarum consilio & ope Deorum pericula quæque vitari & adiri tutò possint, sed sine illis nihil viribus effici humanis.

**D**<sup>a</sup> Escende calo, & <sup>2</sup> dic age tibiâ  
Regina longum Calliope melos,  
Seu voce nunc malis acutâ,  
Seu fidibus citharâq; Phæbi.

<sup>3</sup> Auditis? an me ludit amabilis  
Insania? audire & videor pios  
Errare per lucos, amæna

Quos & aqua subeunt & aura

<sup>4</sup> Me <sup>b</sup> fabulose Vulture in Appulo,  
Atricus extra limen <sup>c</sup> Apulia,  
Ludo, fatigatumq; somno,

Fronde <sup>d</sup> nouâ puerum palumbes  
Texere: mirum quòd foret omnibus,  
Quicumque celsa <sup>e</sup> nidum Acherontia,  
Saltusq; Bantinos & aruum  
Pinguè tenent humilis Ferenti:

<sup>5</sup> Ut tuto ab atris corpore viperis  
Dormirem & urfis: ut premerer sacrâ  
Lauroq; collatâque myrio,  
Non sine <sup>f</sup> Dis animosus infans.

<sup>6</sup> Vester, Camæna, <sup>g</sup> vester in arduos  
Tollor Sabinos: <sup>h</sup> seu mihi frigidum  
Præneste, seu Tibur supinum,  
Seu liquida placuere Baia.

<sup>7</sup> Vestris amicis fontibus & choris,  
Non me Philippus versa <sup>i</sup> acies retro,  
Deuota non <sup>k</sup> exstinxit arbor,  
Nec Sicula <sup>l</sup> Palinurus vnda.

<sup>8</sup> Vicunque mecum vos eritis, libens  
Insanientem nauita Bosporum  
Tentabo, & arentes arenas  
Littoris Assyri, viator.

Visam Britannos hospitibus feros,  
Et letum equino sanguine Concanum,  
Visam pharetratos Gelonos  
Et Schyticum inuiolatus <sup>m</sup> amnem.

<sup>9</sup> Vos Casarem <sup>n</sup> altum, militiâ simul  
Fessas cohortes abdidit oppidis,  
Fimire quarentem labores  
Pierio <sup>o</sup> recreatis antro.

Vos <sup>p</sup> lene consilium & datis, & dato  
Gaudetis alma. <sup>10</sup> Scimus vt impios  
Titanas, immanemq; <sup>q</sup> turmam  
Fulmine sustulerit <sup>r</sup> caduco,

<sup>1</sup> Qui terram inertem, qui mare temperat  
Ventosum, & vrbes, regnaq; <sup>t</sup> tristia,  
Diuosq; mortalesq; turbas  
Imperio regit vnus æquo,

<sup>11</sup> Magnum illa terrorem intulerat Ioui,

<sup>10</sup> Fidens iuuentus, <sup>u</sup> horrida <sup>x</sup> brachiis,  
<sup>y</sup> Fratresq; tendentes <sup>z</sup> opaco  
Pelion imposuisse Olympo.

<sup>12</sup> Sed quid Typhæus & validus Mimas.

Aut quid minaci Porphyriion statu,  
Quid Rhæcus euulsisq; truncis  
Enceladus iaculâ or audax,

Contra sonantem Palladis ægida  
Possent ruentes? hinc audius stetit  
Vulcanus, hinc matrona Iano &

<sup>20</sup> <sup>bb</sup> Nunquam humeris positurus arcum,

Qui <sup>cc</sup> rore puro Castalia lauit  
Crines solutos, <sup>dd</sup> qui Lycia tenet  
Dumeta, natalemque sylvam,  
Delius & Patareus Apollo.

<sup>13</sup> Vis consui expers mole ruit sua:  
Vim temperatam Di quoque <sup>ee</sup> prouehunt  
In maius: idem odere vires  
Omne nefas animo mouentes.

<sup>14</sup> Testis mearum centimanus Gyges

<sup>30</sup> Sententiârum notus, & integra  
Tentator Orion Diana,  
Virgineâ domitus sagittâ.

Inieclâ <sup>ff</sup> monstris terra dolet suis:

Meretq; partus fulmini: <sup>gg</sup> luridum  
Missos ad Orcum: nec <sup>hh</sup> peredit  
Impositam celer ignis Aetnam:

Incontinentis nec Tity: tecur

Relinquit <sup>ii</sup> ales, nequitia additus

<sup>kk</sup> Custos: amatorem trecenta

<sup>40</sup> Pirithoum cohibent catena.

## Analysis Dialectica.

**I**N quatuor postremis versibus Odes proximè antecedentis Poeta Musam reuocauerat à tractatione consultationis Diuinæ de statu Romanorum futuro: quòd ea res sublimitatem carminis Heroici, non humilitatem Lyrici cantus postularer. Eadem certè reuocatio nunc in initio quartæ Odes iteratur, vt quædam videatur nota methodicæ transitionis & continuationis. Odes autem Theticum è loco causarum efficientium, conferuantium & adiuuantium primùm explicatur: quòd Poeta præsidio Musarum sic è grauisimis quatuor periculis ereptus, & earum consilio & ductu audacter subire quæuis alia possit, quæ præsidia Græci solent enunciare. *αὐτὸς τῶν Μουσῶν καὶ αὐτὸς τῶν Θεῶν, Μυθισαύεντιβυς ἀκ Διῶν ἰουαντιβυς.* Vbi non dissimilem interponit fauorem illarum, dum eadem Augustum Casarem, labore

militiæ valdè grauatum, dulci cantu oblectare solent: deinde, è remotione huiusmodi causarum, docet nihil effici posse viribus humanis, & sceleratos tam in vita, quàm in morte grauisima supplicia manere: quod exemplis Titanum & Gigantum declaratur. Ea est huius Odes summa.

<sup>2</sup> Eadem reuocatio constat ex fine, vt Calliope, intermissis rebus diuinis, decanter humana aliquo horum organorum, vel tibiâ, vel voce clarâ, vel fidibus, vel citharâ Apollinis.

<sup>3</sup> iam efficientiam huius numinis sentit, & eandem à sodalibus percipi requirit, ὅφ' ἦς αὐτὸν ἐκδοῦσθαι τοῦ τοῦ, à qua persuadet è subiectis & adiunctis se afflari instinctu diuino, & quodam impetu agi.

<sup>4</sup> His aurbus, quia sunt Musarum ministræ, pars quædam

dam Horatianæ salutis tribuitur, sicut frondibus lauri & myrti, quia dicaræ sunt Apollini & Veneri: vnde Horatius iam ab infantia prænunciabatur Poeta futurus, & in rebus amatoris versaturus.

5 Superiores causæ adiuvantes illustrantur adiunctâ vicinorum populorum admiratione, qui talis conservationis Deos facerent auctores & duces, columbarum operâ, lauri & myrti frondibus & facultate vsos ad talem liberationem.

6 Ex hoc singulari beneficio Musarum in custodia salutis suæ perspexit iam inde ab ipsa pueritia, se, ubique esset futurus præsidii ipsarum septum iri adversus quamlibet iniuriam: vel, si libet, refer ad ipsum Poetam, qui grato animo profiteretur se Musis tali beneficio sic additum & consecratum, ut nunquam observantiâ & officio illis sit in quouis loco defuturus: ubi ratio quædam subiectorum inclusa est.

7 Liberationem puerilis periculi tulit antea solis Diis & Musis acceptam: sed quod è Philippensi clade, casu arboris & fluctibus Siculis vindicatus sit; observantiam suam & cultum erga Deos & Musas offert in socioratem datæ salutis: quia fontes Musarum coluerat, choros celebrarat: alibi tamen primæ liberationis Mercurium fecit principem.

8 Ex antecedentibus causis *ἐπιθυμητικῶς* concludit: Ego iam multis sum defunctus, ope vestra, periculis: eadem igitur nunquam mihi defutura fretus, non vercor adire asperissima quæq; loca, maximeq; periculosa.

9 Hic Musas commendat ex ipsarum factis, quod Augustum subsecutis temporibus afflatu Musico recreent; cōsuetudine iucundâ reficiant, ac sapientiæ studio incendant.

10 Disputat deinceps ex admirabilibus Iouis factis, Theomachiam Gigantum irritam fuisse, contracteque sic argumentatur: Homines consilij expertes, quamlibet robusti, suâ mole ruunt: quales fuerunt immanes Gigantes: qui putantur Macrobio nihil aliud fuisse, nisi gens impia, technis Sathanæ elusa, qui Diis spretis diunos affectarunt honores, quos Berofus lib. 1. antiq. vocat Babylonios & diluio absorptos ætate Noei. Ergo nihil effici potest viribus sine Diis. Complexio dilatatur multis Deorum factis, maximeque Iouis.

11 Gigâtes describuntur ex adiunctis & factis. Quam autem illi horribiles sint & formidolosi, ex vnus Briarei terrore, quem Diis iniecit, licet cognoscere, sicut scribit Homerus Iliad. a.

Ὅ μ' Βριάρεων καλέουσι θεοὶ ἀνδρες ἦ καὶ πάντες  
Λιγυαίων· ὁ γὰρ αὐτὲ βίη ἔ πο' ἔσ' ἀμείνων,  
Ὅς ῥά πο' ἔειπεν Κρονίωνι καθεζέσθω κώδ' ἰ γαίωρ·  
Τὸ μ' καὶ σπῆδ' ἔειπεν μάκαρες θεοὶ· ἴδ' ἔ τ' ἔδησαν.

Quem Briareum Dii vocant: omnes autem homines Aegæonem: hic quidem viribus patri suo præstabat: qui Saturnidæ asidebat elatus gloriâ: hunc etiam valde timuerunt beati Dii: nec ligauerunt Iouem. Ut autem fabulam intelligas: cum Ioue reliqui Dii, qua de re, nescio, contendebant, consensere tandem inter se de eo comprehendendo & cōstringendo: sed Briareus, in cælum profectus Thetidis rogatu, tulit opem Ioui, cuius aspectus terribilis cæteros Deos deterruit ab instituto.

12 Disputat è loco minorum, vires Gigantum longè inferiores Diis, quos hic recenset vtrunque quinos, si Jupiter, qui præcessit primus numeretur inter Deos, quorum Apollo definitur ex adiunctis, factis & subiectis: quod semper arcu ineuitabili & phatetrâ sit instructus: Lyciæ dumos colat: Pataræ oracula edat: Delo natus sit.

13 Hæc propositio seruit, ut præcedentibus exemplis, sic sequentibus: quæ posteriora tractantur ex ad-

uersis. Quid dico ex aduersis, quum vis immoderata, temperata, deficiens non secus aliud ab alio, atq; effusio, liberalitas, auaritia, disparantur? dicatur ergo locus à disparatis: cuius quidem roboris excessui & defectui prudentia solet adhibere temperamentum huiusmodi, ut nec laxet nimis, nec arctum nimis esse patiatur. Homines, viribus quamlibet valentes, si carent consilio & prudentiâ, per se franguntur & debilitantur contra præditi eo & sapientiâ, cōfirmantur à Diis & in maius prouehuntur: τὰ γὰρ ἄσπεργμάτων μετὰ δὴ ἰσχυρῶν ἢ τὰ γὰρ, ἢ ὁξυπρηπὸς αὐμάτων καὶ ἀσπιδάξεται· ἀλλὰ δὲ βία ἢ γούρη, καὶ ἀξιομάλι. Res enim magnæ non viribus, aut velocitatibus, aut celeritate corporum geruntur: sed consilio, sententiâ & auctoritatē. Vnde Euripides,

Σοφὸν γὰρ ἔν βίῳ δὲ ματὲς πολλὰς χρεὶς νικᾷ, ἰ.  
Mens vna sapiens plurimum vincit manus.

Quod Vlysses dicitur ab Homero solerter animaduertisse, sub finem Ὀδυσ. N. sic affatus Mineruam, quum pararet dimicationem prælij cum Procis,

Αἴνε' μοι ὡς μεμνηὲ παρρησίης γυῖαν κῶπι,  
Καί κε τειρησίοισιν ἔγωρ ἀνδρῶσι μαχρίμην  
Συώ σσι, πότνια θεᾶ, ὅτε μοι παρφέας' ἱπαρήγοις, ἰ.  
Si mihi sic, ô casta, ut ante ad Ithum, ex animo adesces,  
Fretus tuâ ope cum trecentis viris manum conferam.

Notæ Scholiales hic tales sunt, Vlysses proficitur se fore superiorem trecentis viris, vniuersoq; ipsorum agmine σὺδ' Ἀθυσῶν, τὴν τετὲς μετὰ τῆς φρονήσεως, ἰ. ope Mineruæ, id est, adiutrice prudentiâ. Has sententias tam Græcas, quàm Latinas & ipsarum verba imitatus & interpretatus est Michael Hospitalius Franciæ Cancellarius epist. lib. 2. ad Lancelotum Carlum Episcopum Rhegiensem, cuius est initium, *ibis, amice, tuo, &c.* ad vers.

— Sed enim mens optima longè  
Pars hominis, quâ fretus iuermi corpore quum sit  
Impauideoq; tamen late dominatur. & vnus  
Cuncta regit, toto quæ sunt animantia mundo,  
Et riget ingenium per se sine viribus: expert  
Consilij vis mole suâ ruit, & malè perdit  
In: autos: ut aper recto in venabula cursu  
Fertur. & obiectum capit intra viscera ferum;  
Laus quod poterat nullo vitare labore.

14. Prior pars huius diffensionis confirmatur testimoniis Gyæ, Orionis, filiorum Terræ, Tityj & Pirithoi, qui cruciantur inextincto igne, montib. cooperiti oēs.

Enarratio Grammatica.

Descende calo.] Sic Homer. per adverbium de loco exprimit huiusmodi descensum, Ὀδυσ. ζ. sub fin. Ἠ' πε οἱ δὲ ξαμῆνι πολυάρητ' ὅθ' ἔδ' ἦλθεν, Ὀυρανὸν δ' ἐπιβᾶς. id est,

Aur ipsi qui ipsam supplicanti multum, exoptatus adfuit, E celo demissus. Ad verbum, calitus, si dictio bonis Latinitatis auctoribus esset vsu trita. Idem ἰλλειπτικῶς dicit Iliad. o. vers. 329. Οἱ δ' ἔπει οὐδ' πόλιος κατῆσαν. Sed vbi ex vrbe illi descenderunt. Contra Xenoph. καὶ ἀβᾶναιρ ἀφ' ἱππῶν, quod Gaza interpretans illud de senectute.

Quum Masinissa ingressus iter equo, ex equo non descenderet, reddit posterius incisum. ἀφ' ἱππῶν ἔδραμ' ἐκαταβᾶναιρ, Xenophontem imitatus.

Regina Calliope.] E Diodori lib. 5. cap. de gestis Dionysij licet animaduertere, cur hæc Musa vocetur Regina: quia, inquit, suauitate cantus longè cæteris antecedebat: & certè ed descriptionis notatio vocis adduxit historicum: ὁ γὰρ ὄψ, ὁπὸς, quam interpretatur Cicero & vocem & cantum, & comparatiuus καλλιῶν constituunt hoc nomen, quod aliis præster ἐπὶ καλῆ, ut Homerus loquitur de Musis, quæ dicuntur ἀμειβόμεναι ἐπὶ καλῆ, cui appositè conuenit epithetum πολύμυθον, facunda

cunda & orationis abundans. Eadem κατ' ἐξοχὴν appellatur ab Homero initio Iliad. a. Μῦθ' ἄειδε θεὰ, & c. vbi Scholiastes annotat: communi quidem nomine alloquitur Musam, sed qualitate dictionis præmonet, non aliam intelligi Deam: solæ enim Musæ canunt. Deam igitur quum dicit, intelligit Calliopen. Eodem spectat, quod Hesiodus scripsit in Theogonia post commemorata Musarum nomina:

Καὶ ἰόντι δ' ἦ δὲ πρὸς φερεσάτι δῖον ἀπασι.

Et Call. ope omnium præstantissima. De Musarum origine lege Oden 24. in Rhetoricis leuiter notata lib. 1. & de nominibus ac sedibus Oden 26. lib. eiusdem.

Melos.] Hanc vocem à Græcis mutuati sunt Latini eiusq; plurali mele Lucretius sæpè utitur factò à τὰ μέλη plurali contracto. Præterea μέλι sic Agellius distinguit à μέλιτι lib. 16. cap. 18. quòd hic sit longior mensura vocis, μέλι autem altior: quæ distinctio ferè conuenit cum Aristoxene Musico, qui rationem vocis tribuit in μέλιτι & μέλιτι ἑμμελῶν, quorum prius modulatione, id est, longiori mensurâ vocis; posterius verò canore & sonis constat, id est, altiore mensurâ vocis.

Auduis?] Sic Callimach. εἰς Ἀπόλλωνα, ὄπισθ' ἔστη τὸ θεῖον τοῦ φησὶν, adueniente Deo tale dicit, mutato corporis sensu: — Ὅχ' ὄραται; ἐπὶ δὲ σερὸ Διήλιον ἦδ' ὕπν.

Non vides? suave quid annuit palma Deliaea.

An me ludit.] Hoc verbum ita ut illud Virgil. accipe: falsis imaginibus ludere quempiam: id est, illi imponere.

Insania.] Est hic fanaticus error & Poeticus furor, ἐν δὲ σαυμῶς, Poetæ tamen iucundus. Sic loquetur Ode 19. huius, de computatione ad numerum Musarum: Insanire iuuat. Hoc autem verbum insanire, ac inde inclinata, tam latè patet quàm error mentis in rebus subiectis. Ita Cic. Epist. 31. lib. 13. Att. scribit eum insanire, qui aliquid emat pluris, quàm quanti sit: & Menalcas Eclogâ 3. ad Dаметam, qui valdè impar vellet secum cantu certare, dicit:

Insanire libet quoniam tibi, & c.

Audire videor.] Supple Musas post Calliopen primum deuocatam: vel hanc ipsam intellige iam cantantem & errantem per lucos, in quibus Dij sunt frequentes, & quos riuuli dulcis aquæ perfluunt, ac tenues auræ perflant.

Amæna aquæ.] Possunt explicari plenæ voluptatis, ut Seruius in vers. Aen. 5.

— Amæna piorum Concilia, Elysiūq; colo.

Amæna sunt, inquit, loca solius voluptatis plena, quasi amonia: vnde nullus exsoluitur fructus; vnde etiam nihil præstantes immunes vocamus. Ita Ode 17. lib. 1. Amœnum Lucretilem: Ode 3. lib. 2. Flores amæna rosæ. Epist. 1. lib. 1. Baias amœnas: Epist. ad Pisonem: amœnos agros dicit.

Vulture.] Vultur est mons Apuliæ, vbi natus & institutus est Poeta.

Limen Apuliæ.] Poeta vitur inconstanter quantitate huius vocis: Satyrâ enim 5. lib. 1.

Incipit ex illo montes Appulia notos Ostentare mihi. producit duas priores: hic alteram corripit. Præterea videtur poeta vsus primigenio pro inde orto, Altricus Apuliæ; si referatur ad nutricem ipsius Apuliam. Iudicio expendat Lector hunc præmonitum & conferat cum notis Rhetoricis, multum hic implicatis. Est autem Apulia regio Italiæ mari Adriano contermina inter Dauniam & Calabriam, dicta etiam Iapygia: quam flatu pestilenti afficit Atabulus, ventus calidissimus, de quo dicitur Satyrâ 5. lib. 1. si Deus voluerit.

Fatigatumq;.] E' Seruio fatigatum corpore dicimus, animo verò ressum. Idem discrimen Fronto vetus Grammaticus notauit; sed quod neglexisse Cicero videtur epistol. 1. lib. 14. ad famil. Terentiam, Et literis

multorum & sermone omnium perfertur ad me, incredibilem tuam virtutem & fortitudinem esse, teq; nec animi, nec corporis laboribus defatigari. Cornel. Cellus lib. 1. cap. 2. videtur definire lassitudinem grauitate corporis & fatigationem nimietate laboris, quum scribit, Exercitationis autem plerumq; finis esse debet sudor, aut certe lassitudo; qua citra fatigationem sit, idq; ipsum modo minus, modo magis faciendum est. Hoc Gallicè redditur: Lassé du ieu & abbatu de sommeil. Traiectio autem est copulæ, que, pro, ludo somnoque fatigatum: vel est Ellipsis alterius palumbes texere, id est, operuerunt me ludoque somnoque fatigatum, id est, oppressum.

Fronde nouâ.] Pro viridi & recenti, in qua maior vis inest sopiendi, quàm in arida & veteri.

Palumbes.] Palumbes sunt sacræ Veneri, vt passerres, quòd aues sint libidinose & salaces: sic 6. Æneid. dicitur Æneas geminas colūbas agnouisse maternas aues. Est tamè genus palumbi, quod torquatum nominatur, expers exstimulationis ad Venerè, de quo sic fecit Martialis, Inguina torquati turdant, hebetantq; palumbi,

Non edat hanc volucrem, qui cupit esse salax.

Hæc Græcè dicitur φάλαξ ἢ φάλαξ, vt præmonuit in Gram. odes 2. lib. 1. sicut passer φασδὸς τὸ πρὸς πρῶτον, i. deflectitur autem hoc φάλαξ τὸ μέλι οἰστρος πρὸς Ἀφροδίτην: δέειν, i. quòd velut oistro exstimulata auis accurrat ad Venerem.

Mirum quod.] Id est, quam rem omnes mirabantur, nempe quemadmodum dormire & premerer, id est, tegerer faciâ lauro copiosè inieciâ. Itaq; τὸ, vt hic modum, nō finem, admirationis designat. Hoc expositio nis genere post texere, opus est notâ mēbri, non periodi.

Acherontia.] Acherontia erat paruum oppidū in vertice montis Lucaniæ, vt nidus auis in vertice arboris, situm, sicut Bantini à Bantia oppido Apuliæ Venusine contermino: vnde Plin. li. 3. nominat flumen Bantiniū cap. 11. Item Ferentum est oppidum Lucaniæ in valle situm, vnde dicitur humile.

Viperis.] De vipera dictum est Ode 8. li. 1. Addam tamen è fine lib. 5. hist. animal. Aristot. sententiam, & in Latinum sic vertam: E' serpentibus vipera vbi primum oua in se genuit, foras edit viua; sed ouum est, vt piscium, vni. olor & molliter tectum, atq; sætus sursum ludatur, nec illū tenet comprehensum testaceus cortex, vt neq; oua serpentū. Parit autem paruas vipers in pelliculis que tertio die rumpuntur. Interdū tamen ipsi intus exesit exeunt. Possunt quotidie singulas edere: non autē plures pariunt, quàm viginti. Alij verò serpentes edunt oua inter se coharētia qualia sunt mulierum monilia. Quū autem pepererunt, humi fouent, & ipsa excluduntur anno sequēti. Seruius Georg. 3. — aut mala tactu

Vipera delituit, calumq; exterrita fugit.

50 annotat: Gaudet tectis, vt sunt ἀγαθὸν δέλιον, quos Latini Genios vocant. De viperis aliisque serpentum generibus lege Bœotica Pausaniæ in sectione 303. Sed interpretationem loci præstat iis subscribere, qui libro carebunt: Affirmant incola Heliconis, earum, quæ ibi nascuntur, herbarum aut radicum, nullas omnino esse homini mortiferas: quum & serpentū virus loci huius passio: ib. infirmari; atq; adeo, vt si quem serpens vlla momorderit, is vbi vel de genere Psyllorū, q. u. in Africa sunt, quemquam, aut aliquod ad id effectum medicamentum nancisci potuerit, facile periculo liberetur. Est alioqui reuerētia cuiusq; serpentis venenum & homini & ceteris aequè animalibus per se lethale. Fit autē illud ex pabuli natura ad perniciem valentius. Audiuimus quidem Phœnicem hominem, qui diceret in montana Phœnicis regione radicem quarundam pastu vipers magis esse arari. Quinetiam se vidisse hominē affirmabat; qui, vt insequētis vipera impetū declinaret, in arbo: em quandā se celeris fugā receperit, viperamq; post paulo, quū assiquit hominē non posset, venenū arbori affluisse, & hominē mox viuere desisse.

Collatq; myrto.] Coactâ & congestâ & ad me regendum

dum collecta, vt Epistol. ad Pison. dicit collatis membris.

Animosus.] Id est, μεγαλήτης, θυμώδης, ἠέριος, ἀέμιμος, impavidus, intrepidus & imperterritus contra feras in solitudine nemoris.

Infans.] Infans hic dicitur sine discrimine, qui ante puer dictus fuit.

Camæna.] Camænas Grammatici notant à cantu rerum amabiliū, vt Seruius in hunc Eclog. 3. vers.

Alternis dicitis, amans alterna Camæna.

Festus tamen à castitate mentis, cui Musæ præfunt: vnde vereres dicebant Camænae: sed posteri eliso s pronunciarunt Camæne δὴ τὸ πῶ μῦθον συλλαβῶν μονοφθόγγων ἠέριον, per vnum media syllaba sonum.

Arduos.] Hæc Epitheta, arduos & supinum, id est, humile, ad situm & habitum locorum, vt frigidum & liquida ad qualitatem, referenda sunt. Sensus est: quocumq; abiero, & vbi cunq; fuero, me totum vobis consecro tradoq; & è vestro præsidio pendeo. De hac studiorum iucunditate & vsu Cic. multa dicit in oratione p Arch.

Sabinos.] Plin. hos populos in iugis Apennini collocat non longè à Roma, & Grammatici notant ὡς τὸ δὲ βῆμα, à cultu diuino: alij à quodā Sabo gentis auctore.

Seu.] Xylander vult hic τὸ seu aduersariū esse particulam non distributiū, quasi Præneste, Tibur & Baiæ in Sabinis essent, quod è topographia non est verum. Quæ quidem obseruatio etiam verisimilis est, non obstat tamen nostræ Dialecticæ, vbi Poeta pollicitus est, se vbiq; terrarum celebraturum Musas, in gratiam talis conseruationis.

Præneste.] Oppidum est Latij in loco edito situm, vnde Festus notat à præstando & præeminendo montibus, & ita à Virgilio vocatur altum, vt hic frigidum, quod à Borea perflatur: alij ducunt à conditore Præneste: alij deriuant τῶν τῶν ἀπὸ τῶν, ab ilicibus, quibus est plenè constitum. Alij denique τῶν τῶν ἀπὸ τῶν, à præcipiti: quod postremum confirmat situs ipsius.

Tibur.] De Tibure lege Od. 7. lib. 1. & 18. eiusdem.

Supinum.] Videtur Porphyrio interpretari ὑπὸ τῶν ὑπὸ τῶν, quum dicit situm vrbis esse in ascensu montis: vnde supinum sumitur pro altum.

Baiæ.] De Baiis fuit Ode 18. lib. 2.

Philippis.] De Philippis etiam dictum est Ode 7. li. 2. sicut de casu arboris in fausta fuit præcipue Od. 13. l. 2.

Deuota.] Dicitio est tam in bonam, quàm in malam partem. Hic pro destinata Diris & execranda, detestabilis sumitur.

Palinurus.] Est promontorium Lucaniæ à Palinuro clausis Troianæ gubernatore nominatum, quem formus demersit in mari ex 5. Aeneid. In huius autem loci vicinia Horatius rediens è Macedonia in Italiam ferè demersus est.

Vt cunq;.] Non tam hic tempus notat, vt sæpius apud hunc Poetam, pro quocumq; quàm modum & formam, pro quocumq; modo mecum eritis.

Bosporum.] De Bosporo lege Oden 13. li. 2. qui insanire dicitur hic furore & impetu fluctuum & ventorum.

Assyri.] Intelligit extremos fines arenosæ Assyriæ sic calere, vt viatores illic æstu intereant soluti.

Britannos.] Hanc in hospites feritatem & immanitatem Britannorum optarem testimoniis historicorum confirmari: optationis meæ ratio est, quod è Virgilio didicerim Eclog. 1.

Et penitus toto diuisos orbe Britannos.

& 8. Aen. — Extremosq; hominum Morinos. vnde conicio Britannicam insulam minimè diuersariis atq; hospitibus recipiendis idoneam. Porio quoque sanguinis equini non est mihi testata satis, vt eam credam vsurpatam à Concanis, Hispanicæ Cantabriæ

populis, de quibus vide Ptolemæum lib. 2. Ob hanc dubitationem quidam malunt hic intelligi Scythas vino destitutos, qui sub finem Georg. 3. dicuntur κλοφάροι, αἰματοπόται:

Bisalta quo more solent, acerq; Gelonus.

Quum fugit in Rhodopen atq; in deserta Getarum,

Et lac concretum cum sanguine potat equino.

quorum Geloni sunt populi sagittarum periti. Ideoq; Virgilius eos vocat 8. Aeneid.

Hic Lelegas, Carasq; sagittiferosq; Gelonos

Finxerat.

Eamq; ob rem, vt puto, idem eos vocat Georg. 2.

Eosq; domos Arabum, pietosq; Gelonos.

& pellibus hostium induci, sicut ipsorum equi: qui Tartari & Getæ hodiè dicuntur.

Annem.] Tanain intelligit, quo distinguitur Asia ab Europa.

Militiâ.] Controuersa est hæc vox apud Grammaticos, quorum alij illam construunt cum adiectiuo altum, vt Augustus significetur altus militiâ, id est, bellicâ laude florentissimus: alij coniungunt cum fessis militiâ cohortes, quas abdidit oppidis ad vires orio & quieto reficiendas: quomodo dicitur fessis bello, & Cicero fessis de via: & Terentius in Eunuch. Act. 5. Scen. 7. defessam sum misera de te videndo. Sed tum ego censerem hanc defatigationem aptius Cæsari tribuendam, quàm ipsius cohortibus, & fessis legendum, vt verba recreandi & finiendi labores videntur postulare. Veruntamè vtrambilibet, vel potius quamlibet harum, Syntaxin sequaris; non sanè magni intererit.

Pierio.] Pierius mons Thessaliæ porrigitur in Macedonia, de quo Strabo lib. 10. & Plinius lib. 4. vnde Pierides Musæ nomen inuenerunt: quas Hesiodus deuocat initio Operum:

Μῆσαι Πιερίωνθεν ἀοιδῆσι κλοῦσαι.

Moschopulus in hunc versum notat, Pieridas vocari à monte Pieria, vbi colebantur & natæ erant, vt apud Strabonè scribitur loco citato. Eustath. in vers. Iliad. 5.

Πιερίων δὲ ἄρ' ἄρα καὶ ἠραδίλων ἐξτείνων, id est,

40 Iuno autem Pieriam ingressa & Emathiam amœnam.

annotat, Pieriam nonnulli verticem quemdam dixerunt Olympi: alij à Nympha eiusdem nominis: alij à Piero Eleutherij filio: alij urbem.

In quem versum lege Scholiasten Tzetzen de Pieridibus. Hinc studium Augusti in Musas perspicitur: ad quod videtur adhortatus suo exemplo Tiberium, vt scribit Suetonius in huius vita cap. 21. Vale iucundissime Tibert, & remgere feliciter, ἡμεῖ καὶ τῶν Μῦθων σπατηροῦ, μισθὲ & Musis pro temporis conditione milita. Sequor hic scripturam receptam.

Vos lene consilium & datis & dato.] Licentia est Poetica: quæ relinquit post duos pedes duas breues syllabas in cæsura pro vna longa: vt quidam excusent, crasin ibi constituunt: alij conuersionem vocalis in consonantem, vt in ariete & abiete similibus.

Gaudetis.] Bene dixit de re data gaudetis: quia propriis gaudemus, etiam è domino nostro egressis, per liberalitatem: gratulamur autem alienis, ait Donatus in Heaut. Act. 4. Scen. 8.

Alma.] Hoc epithetum, à facultate alendi dictum, variis tribuitur rebus, vt alma Ceres, alma tellus, alma vites, alma Musæ. Donatus in Act. 2. Scen. 3. vers. 31. Eunuch. Neque quenquam esse hominem arbitror, cui magis bona felicitates omnes aduersæ stent: annotat: in bona felicitates ἐμφορῆς est: eò quod felicitates pluraliter posuit, & intellexit magnas & nimias: Deinde addit: Epitheta autem tribus de causis nominibus adduntur: discretionis, proprietatis, ornatus. Discretionis: Phrygiæ molimur montibus Ida. Proprietatis: vt terribis

bili impexum seta & dentibus atris. Ornatus: Alma Venus Phrygij genuit Simeontis ad vnam: Quod licet addere, quemadmodum Graeci hanc vocem almus late explant: κλυτός, ἀγρός: ὠρεῖται, ἀπείρητος, & si quid amplius per coniecturam, Musae dicuntur fortassis almæ à virginitate, quam sonat τῆς ἁλμῆς, ab occultado; quia virgines non debent parere viris.

Ut impios Titanas. Particula ut dicit hic, ut paullo ante, ut tu id, modum, non finem. Titanas autem impios appellat: qui ἐσθμιαροί fuerunt & contra Deos belligerant. De his vide Diodorum lib. 4. cap. 5. & Theogoniam Hesiodi, & 3. de legibus. Etymon autem vocis Titan, videtur Seruio in Aeneid. 6. vers. Hic genus antiquū, & c. τῶν τῆς αἰῶνος, ab vltione: sed melius est πεισθ. τὸ πταίνειν, ab vlciscendo & audenda vltione, quam quidem aulii sunt filij Titanis, qui de nomine Titanis vocabantur Titanes. Sed ut ratio huius vltionis tibi notior sit, Caelum & Vesta, de qua Ode 2. lib. 1. id est, terra, finguntur binos liberos habuisse Titanem & Saturnum: quorum maior natu perspicuus fratrem Saturnū potiores partes apud matrem & sorore habere, statuit ius suum primogeniti fratri cedere, eā lege & conditione, ut Saturnus nullam prolem masculam, quam susciperet è Vesta, educaret, & ita hereditas Caeli patris ad se & ad suos tandem rediret. Sed violatā pactionis fide ab Ope, id est, Vesta, quæ clam primū Iouem, deinde Neptunū, postremò Plutonem curauit educandos; Titan desperauit recuperationem paternæ hereditatis. Itaq; ἡρξάτο πταίνειν, incepit vlcisci, & vnā cum suis liberis bellū gessit cum Saturno, quem vicit & in arctissimā custodiam cum matre sua & sorore inclusit: quem postea Iupiter ætate progressus liberauit, & Titanas, licet patruelus & legitimos Caeli hæredes deturbauit ad ima terræ Tartara, ut Virgilius 6. Aeneid. canit:

Hic genus antiquum terræ Titania pubes Fulmine deieci fundo voluuntur in imo.

Titanes igitur ad quinq; & quadraginta, quorū Caelum suscepit è Titeia, id est, è terra, conati sunt frustra Theomachiam: quam postea Gigantes redintegrarūt, montes montibus imponentes, orti è sanguine Titanum & Terra, vnde dicti sunt, ὅτι ἐκ τῆς γῆς ἔγενοντο. Ita Callimachus hymno in Iouem πλορόνους vocat παρὰ τὸ ἐκ τῆς γῆς γενέσθαι, τὰ τῆς γῆς, ait Scholiastes, quod è limo terra sint effecti: & certè fabula hæc ex vera Mosis historia de primorum hominum creatione & de turris Babel ædificatione videtur deprompta.

Immanem.] Id est, feram & barbaram, quam montes fulmine Iouis subruerunt oppresserunt.

Inertem.] Inertem hic interpretor brutam, immotam & iacentem, quæ, nisi colatur, profcindatur, omnisque laboris genere exerceatur, ignaua & infructuosa manet.

Diuosq;.] Ostenditur hic, quā maximum, quāque latissimum Iupiter habeat imperium, qui temperet, regat & gubernet hanc vniuersitatem.

Tendentes.] Verbum tendo vim habet deliberantis, ac præterea significantis pertinacem cōtentionem è Donato in Eunuch. Act. 4. Sce. 1. vers. 12. Miles tendere, id est, tendebat inde ad iugium: quod firmat explicatione vers. 55. libri 12. Aeneid.

Pro se quisque viri summā nituntur opum vi:

Nec mora, nec requies vasto certamine tendunt.

nempe alius in alium, vbi ἄγνων πικρὸς coniunguntur nisi summā ope Sallustij more & vasto certamine tendere: vnde possumus interpretari tendentes per conantes. ideoq; postulat in finitum, ut, tendunt extorquere poemata, Epistol. 2. lib. 2. id est, conantur, quomodo accipitur Aeneid. 2.

Ille simul manibus tendit diuellerè nodos.

ut his gradibus in cælum ingressi Iouem inde deturbarent. De his 1. Georg.

Ter sunt conati in ponere Pelio Ossam,

Scilicet, atque Ossa frondosum inuoluere Olympum.

Sunt autem Olympus, Pelion, Ossa, montes Thessaliæ ex Solino. Primus ibidem dicitur frondosus, hic opacus, & in Theog. νιφετός, niuosus: quibusdam est in Macedonia, ut Didymo in Iliad. ad verba: Ὀλύμπια δὲ ματ' ἔχοντες. Ὀλύμπου δὲ ἐστὶ μὲν Ὀμύρου ὄρος Μακεδονίας μέγιστον, ἱερὸν τῆς Θέρας κατὰ δὲ ἀλλήλοισιν Ὀλύμπους ἔστιν ὁ ἕσπερος, ὃς τὸ ὄλον ἀμπίς ἵναί: Olympus secundum Homerum mons est Macedonia maximus; templum Deorum: sed per allegoriam Olympus est cælum, ex eo dictum, quod omni ex parte coluceat; sicut Ode 1. lib. 1. iam fuit annotatum & alterum veriloquium additum. Iisdem Pelion est in Thessalia, Ossa in Thracia. Si verò fratres hi sunt, de quibus Virgilius ibidem dicit:

Et coniuatos cælum rescindere fratres.

intelligendi sunt filij Nepruni Ochus & Ephialtes, qui nouem digitos crescebant singulis mensibus, quā proceritate corporis freti, voluerunt euertere cælum: sed confixi sunt sagittis Apollinis & Dianæ.

Typhæus.] Hæc vox variè à Grammaticis flectitur, Τυφῶν, ὄντος, ὄντος, ὄντος, ὄντος, dicunt Oratores. Sed Poetæ Τυφῶνα & Τυφῶδα, vnde Latini retinuerunt Typhonem, Typhona & Typhoea. Poetæ fingunt hunc esse δαίμονα ἀπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ Διὸς, καὶ ἐπιτιμῶναι Αἴτιλον τὸ ὄρος καὶ ἐπιτιμῶναι τὸν ἄρα τῆς αἰαφουστῆς πυρός. Demonem Iouis aduersarium, & huic impositam Aetnam montem, & ex imo per foramina euomentem ignem & cinerem. Dicitur autem ὅτι τὸ πῦρ ἐστὶν ὅτι καίεν ab incendendo, de quo sic Ouidius 5. Metam.

Vasta Gigantibus iniecta est insula membris Trinacris, & magnis subiectum molibus vrget Aetheras ausum sperare Typhoea sedes. Nititur ille quidem, pugnatq; resurgere saepe; Dextra sed Ausonio manus est subiecta Peloro: Laua, Pachyne, tibi: Lilybeo crura premuntur: Degrauat Aetna caput, sub qua resupinus aereas Eiecit, flammamq; sero vomit ore Typhæus.

De hoc etiam Lactantius scribit, ut Pindarus Πυθ. εἰδ. α. & Hesiodus in Theogonia. Pindarus facit filium Tartari & Terræ.

Mimas.] Mimas, antis, fuit vnus ex Centauris ex Hesiodo in Aspide, quem ibi vocat μελαγχρόπιον Μίμας, nigri capillis Mimantem.

Porphyriion.] Fuit etiam vastissimus Gigas, qui, quum boues Herculis abigeret, ab Apolline sagittis confixus est. De hoc Pindarus Πυθ. εἰδ. η. & Claudianus in Gigantomachia. Ratio huius vocis fortassis est eadem, quæ τῶν Πορφυρέων, auis, διὰ τὸ τῶν κόρυμβων φοινικῶν ἀπὸ τοῦ ῥοστρίου rubore, qui rectè cōuenit cum statura minaci, Gallicè: avec contenance de menasses & grougnerie. De hoc Porphyriione lege Tzetzem in Lycophrone: quem, & Halcyonem, Apollodorus scribit accensis arboribus & emissis saxisque petiisse cælum.

Rhæcus.] Hic ponitur inter Centauros à Virgilio in fine lib. 2. Georg.

Bacchus & ad culpam causas dedit: ille furentes Centauros letho domuit, Rhæcumq; Pholomq; Et magno Hyleum Lapithus cratere minantem.

Rhæcus scribitur à quibusdam ad notationem vocis ροικόν, id est curuum; fortassis eò spectantibus, quod Bacchus curuaturā vnguium, & maxillā leonis tetorsit illum, ut Ode 19. libro secundo dictum est.

Enceladus.] Hic etiā Titanis & Terræ filius fuit, de quo sic 3. Aen. Fama est Enceladi semustum subnitiè corpus Vrgeri mole hac, ingentemq; insuper Aetnam impositam.

Si qua

Si qua autem quaerenda est ratio huius vocis : videtur mihi haec *ἄος καλάδω*, à strepitu & tumultu nomen inuenisse : quo appellabatur etiam vnus equorum Neptuni *Ἐξέλαδ*. Inde etiam *καλάδων πόταμος* flumen resonans & obstrepens, Gall. bruyant.

*Audax euulsis.* ] Vfurpatur alià syntaxi, audax omnia perpeti, & audax ad facinus. Sensus est: Adeò viribus suis confidit, vt audeat euellere truncos arborum, & more teli iaculari.

*Aegida.* ] *Ἄγρις*, id est, vox Græca est *ἄος τῆς αἰγῆς* à capra, cuius est propriè pellis, alio nomine dicta *αἰγίη* : sed sumitur pro amictu Iouis ex pelle nutricis suæ Amaltheæ capræ: Inde pro munimento pectoris æreo, in cuius medio erat caput Gorgonis. Eustathius annotat in vers. Iliad. δ.

*Ἄος ἔσθιν Κρονίδης ὑψίστος αἰθέρι νεύων,*  
*Αὐτὸς ὄπισθεν ἔρεμνῶ αἰγίη παῖσι.*

Iupiter ipsis Saturnius facta in alto ponderans & habitans incutiet nigrantem aegida omnibus.

Cognoscimus ex vi huius verbi *ὄπισθεν* aegida esse *ὄπισθεν* seu *ὄπισθεν*, *μη βληπικόν, armaturam, quæ concutitur quidem, sed non emittitur*: possumus lorica dicere. Hic Virgil. 8. Æn. imitatus Homerum:

— *Arcades ipsum*  
*Credunt se vidisse Iouem, quum saepe nigrantem*  
*Aegidâ concuteret dextrâ, nimboq, ceter.*

Hinc Iupiter *αἰγίη* dicitur, quasi *αἰγίη*, quod clypeam gesserit à caprina pelle factum, vel, vt alij volunt, *ἔξ αἰγῆς ὄχι*, à capra & alimento, quod Amalthea capra illum aluerit. Tribuitur etiam Aegis Palladi, sed quam

Virg. 8. Æn. excudi à Cyclopihus scribit:

*Aegidâq, horrificam, turbat a Palladis arma,*  
*Cerratim squammis serpentum auroq, polibant,*  
*Connexosq, angues, ipsâq, in pectore Diua*  
*Gorgona, a sefecto vertentem lumina collo.*

*Auidus.* ] Hoc epithetum ponitur hic absolute, vbi potes rectionem explere, cupidus bellandi, vel dicere artem Vulcani significari.

*Matrona.* ] Sic Iuno dicitur matrona, quòd in matrimonium cum Ioue venerit à matris nomine: vel quòd præsit nuptiis, & inde pronuba vocetur. De quo vide Agellium l. 18. c. 6. De prærogatiuis matronarum vide Festum.

*Positurus.* ] Ob eam consuetudinem arcus gestandi perpetuam falsim dicitur ab Homero *ἔσθιν βελέτης* & *ἔσθιν βελέτης* & *ἔσθιν βελέτης*, longè iaculans, argenteo arcu instructus.

*Castalia.* ] Castalius fons, qui & Libethria dicitur in radicibus Parnasi montis Phocidis locatur, Musis facer, de nomine Castaliae virginis illuc præcipitata metu, Apollinis persequentis. Græcè etiam *ἄος πορρήνη*, fons Caballinus, de quo hic tertio Georgicò:

— *iuuat ire iugis, quâ nulla priorum*  
*Castaliam molli diuercitur orbita cliuo.*

vbi Virgilius dicit per allegoriam, relictis aliorum fabulis, partem doctrinae se traditurum adhuc intactam.

*Lauit.* ] *Lauit* est tertiæ coniugationis temporis præfentis pro *lauat*.

*Delius.* ] Ab insula Delo cognomen sortitus est Apollo, de qua fuit Ode 21. lib. 1. vbi Latona peperit Apollinem & Dianam, vt est initio Theognidis. Addam maioris illustrationis gratiâ quod me Scholia parua in vers. Iliad. ε. ex eo docuerunt: *Ἄσος καλάδων πόταμος, τῆς κοῖτης θυγατρὸς ἑνὸς τῶν Τιτανῶν καὶ Φοῖβου, ἔρχουσαν αὐτῶν ἐποίησαν, ἥ τις δὲ αὐτῶν μάλιστα χεῖρα διαγυρομένην, ἠπειλάτο διὰ θαλάσσης πρὸς Ἀσείαν πλὴν νῆσον, μίαν ἔσθιν Ἐκκαλάδων ἐκτίσθη ἢ ἐλθῆσα, ἀραλαμένη δὲ οὐροῦ, ἐλάσας, καὶ φοίνικος, ἀδύμης πῦρ ἀπεκύνθη, Ἀρτεμίν καὶ Ἀπόλλωνα, καὶ πλὴν νῆσον ἐχάλασε Δίλον, ὅτι ἐξ ἀδύμης βιάσθης ἐρίσθη. id est, Iupiter amore ca-*

ptus Latona, filia Cœi, vnus à Titanibus & Phæbes, grauidam eam fecit, qua decem ex altu mensibus, per mare appul, a est asleria insula à Cycladibus vni: quòd vbi ducta est, deceptus duabus plantis, oliuâ & palmâ gemellos liberos peperit, Artemin & Apollinem, & insulam vocauit Delum, quod ex ignoto fundamento radices egesser. Plutarchus tamen in vita Pelopidæ Delum non insulam, sed montem, & Apollinem non inter duas arboreas, sed inter geminos fontes Palmam & Oliuam vocatos natum esse refert.

*Pataraus.* ] Patara fuit ciuitas Lyciæ, quam Strabo lib. 14. scribit ex Artemidoro numerari inter sex maximas vrbes, ac eandem Mela nobilitari delubro Apollinis, quondam opibus oraculique fide similem Delphico. Eandem quoque Dionysius in Periegeli narrat *καλάδων ἢ δὲ Πατάρων ἢ δὲ Ἀπόλλωνος καὶ Λυκίας τῆς Ἐσθίνης, ἢ δὲ τῆς Πατάρων, ὁ δὲ ἄλλοι Ἑλληνιστὶ πλὴν καλάδων, ἢ τῶν καλάδων* dicit aut à Pataro Apollinis filio, & Lycia filia Xanthi, aut à Patara, quæ vox Græcè significat arcam & scrinium.

*Vis consili.* ] Hoc videtur ex *εἰδύλη, ἢ ἔσθιν, ἢ ἔσθιν, ἢ ἔσθιν*. Pindar. *ἢ ἔσθιν, ἢ ἔσθιν, ἢ ἔσθιν, ἢ ἔσθιν*. *Κίλιξ πολυκέφαλος, ἢ ἔσθιν, ἢ ἔσθιν, ἢ ἔσθιν, ἢ ἔσθιν*. Vis etiam subuertit tandem fastu tumentem Typhon: Cilix multiceps non eam effugit, neq, etiam princeps Gigantum. Huiusmodi contilij temerè atque adeò impiè initi habes exemplum illustre cap. 15. vers. 21. Exod. de Pharaone; qui cum toto exercitu suo deiectus est in profundum. Non dissimilis est sententia Iococratis. *ἢ ἔσθιν, ἢ ἔσθιν, ἢ ἔσθιν, ἢ ἔσθιν*. Robur cum prudentia coniunctum iuuat: sed sine hac plus ipsum habentibus nocuit.

*Gygis.* ] De hoc lege Od. 17. l. 2. vt de Orione Od. 18. l. 1. 13. l. 2. sicut de Orco Ode 18. l. 2.

*Tentator, &c.* ] De Orione dictum fuit Ode 28. lib. 1. ad verba, *Me quog, deuexi rapidus comes Orionis, &c.* & ratio vocis reddita. Hunc autem locum Gallicè interpretris, *le tentateur de Diane & suborneur*; quem Græci *ἔσθιν, ἢ ἔσθιν, ἢ ἔσθιν, ἢ ἔσθιν*, qui la vouloit faire consentir à sa concupiscentia, a esse domptè & vaincu par la fleche de la vierge.

*Notus.* ] Supple est.

*Monstris.* ] Seruius in vers. Æn. 3. *Prodigium canis, &c.* annotat, hæc tria; prodigium, portentum, monstrum modico fine discerni; sed confusè pro se plerunq, poni, vt nos alibi monuimus. Sed quod hic dicit modico fine, id prius expresserat in vers. Æn. 2.

*Quam subitum dictuq, oritur mirabile monstrum.* annorans: *Monstri significatio ad præsens, vt origo ipsa præsert: prodigium autem in lögum tempus dirigit significationem.*

*Aetnam.* ] Aetna est mons Siciliæ *πυρκαϊκῆς*, igne ardēs, flammæque euomens, quòd cauernis & hiantibus rimis flarus ventorum æstuque fluctuum excipiat facile & ardeat; vnde Hermogenes scribit *πλὴν αἰτνῶν ἔχον ῥύακας πυρὸς*, id est, *Aetnam habere profluvia ignis*: de cuius incendiis lege Lucret. lib. 1. & 6. de causis eorundem: ita Bembum in lib. Aetna: & defensionem Pontani contra Agellium de Aetna. Eadem describitur Pyth. Ode 1. Huius etiam meminit Aristoteles libro de Mundo: Virg. 1. Georg. ad vers.

*Vidimus vndantem ruptis fornacibus Aetnam,*  
*Flammarumq, globos, liquefactaq, voluere saxa.*

vbi Seruius annotat: *Aetna mons Siciliæ non fumum, sed flammarum egerit globos: & vt dicit Liuius, tanta flamma ante mortem Caesaris ex Aetna monte defluxit; vt non tantum vicina vrbes, sed etiam Regina ciuitas afflaretur.* Idem l. 3. Æn. vers. 570. Postremò Iosephus Scaliger in Aetnam notauit, hunc montem hodie à Siculis vulgò Mongibello nomine corrupto vocari à Mulciber, bonamque ipsius partem refrixisse. Idem confirmat Ioannes Oliuarius in cap. 6. l. 2. Pomponij Melæ, vbi notat eundem montem hodie vocari Bolcar.



Tityi.] De Tityo repete notas in 14. Oden lib. 2. cuius iecur, vt fons libidinis, continentar à vulture exeditur apud Inferos: quia in Latonam stuprum conatus erat inferre. De quo lege notas Seruij in Æn. 6. versum:

Nec non & Tityon, &c. hunc locum citantis.

Pirithoum.] Pirithous Ixionis & Diæ filius, amator Proserpinæ, detinetur à Cerbero vincus in Orco, quò descenderat cum Theseo ad eam rapiendam: de quo vide Plutarchum in Theseo, vnde discas historiae veritatem.

Explicatio Rhetorica.

Metrum conuenit cum nona lib. t.

**M** Continuat apostrophe, quæ fuerat instituta ad hæc verba præcedentis Odes: quò Musa tendis? Nam directus erat sermo ad amicos, quibus cum iam ab initio carminis egerat, & continenter in tertia vsq; ad hunc locum, & hinc rursus à Calliope ad eisdem contulit Poeta sermonem, quum ex illis querit, Auditis? Hæc autem verba: Descende calo habent allegoriam è continuatis meraphoribus, pro, missos facias rerum diuinarum modos & cantus.

**b** Hæc vox ἀμοιβήως videtur posita. Nam potest meronymia esse efficiētis pro effectu, quia de illis multæ fabulæ narrantur: vel, si construis cum altricis, propriè sumi pro nutrice varias infanti alumno fabulas narrante.

**c** Interpretantur extra domum ipsius nutricis. Itaque geminus est tropus: in limen synecdoche partis pro tota domo Apuliæ nutricis; & in Apulia altricis metonymia subiectæ regionis pro habitante nutrice. Est præterea metaphora ab ædium portis ad topographiâ soli natalis Horatiani significandam: quo tropi genere Cicero etiam dicit, vestibulum Siciliæ pro introitu. Gall. L'entrée de Sicile, vt Pindarus Ολυμπ. II. appellat.

Ολβίαν Κόρινθον ἰσθμῶν ἀπὸ τοῦ ἰσθμοῦ.

Beatam Corinthum Isthmij vestibulum

Et Peloponesi peninsulae principium.

**d** Agnosco hic synecdochen generis pro speciebus; lauro & myrto, vt postea loquetur.

**e** Metaphora est nota ab auibus: qualis est Epist. 10. lib. 1.

Tu nidum seruas: ego laudo ruris amœni

Riuos.

pro custodis domicilium & ibi manes. Sic Hebraicum קן Kimmē, i. fecit nidum & קן Ken, קן Kinnim, i. nidus & nidi trāslatè vsurpantur passim in sacris literis. Similis est tropus in operibus & diebus Hesiodi cohortantis:

Οὐκ ἀεὶ δῆρος ἐστὶ τῶν ποιῶν τε καὶ λῆϊς.

Non semper astas erit: componite & construite nidos.

Familiaris est omni nationi hic tropus: Gall. ie garderay le nid: pour, ie garderay la maison.

**f** Duplex tropus est: synecd. generis pro Apolline & Venere: & metonymia causarum pro latis auxiliis & tutela, protectione. Ita Græcè dicitur ἢ ἀπὸ τοῦ Θεῶν, pro quo Virg. 2. Æn. v. 778. non sine numine Diuūm Eueniunt hæc. & Odyso. Τῷ πᾶσι δὲ Θεῶν. & Sophoclis in Aiace: μὲν Θεῶν μετὰ.

**g** Hæc continuè facta eiusdem vocis repetitio constituit Epizeuxin.

**h** Seu ter in principio incisorum iteratum epanaphoram facit.

**i** Synecd. est partis pro toto exercitu in fugâ verso.

**k** Trāslatè quibusdam dixisse videtur Poeta, pro interfecit: sed ego, dum illud Ciceronis expendo: Occidimus ipsi & extinguimur, refrigerato & extincto calore: & alterum Virgilij;

Igneus est illis vigor & celestis origo, Seminibus.

ac denique Terentij in Adelph. Act. 3. Scen. 2. Seni animam priuò extinguerē ipsi: existimo propriè dictum: quia melior pars hominis est ignis, & ille vigor igneus & celestis, qui propriè dici videtur, quum homo moritur, corpore extingui, iudicio viuientium & videntium vacuitatem sensus ac motus.

**l** Hic per meronymiam efficientis pro effectu è gubernatore significatur gubernatus vector. Hæc autem vox ἀδύπνωτος sumitur.

**m** Synecd. est generis pro Tanai.

**n** Non hoc refertur ad staturam corporis proceram, sed, per meraphoram, dicitur à rebus procul apparentibus, pro, insignem gloriâ & vniuersali prædicatione ἀρίστον, eximium principem.

**o** Meraph. à rebus accisis, vitiatis & corruptis, quæ refici, instaurari & renouari solent.

**p** Meronymia effecti pro sapientia, quæ homines lenos & manuetos facit. Vos repetitum initio duplicis periodi facit anaphoram.

**q** De turba dictam est satis Ode 16. l. 2.

**r** Meron. est effecti pro demittente homines in casum, cuius propria notio fuit Ode 13. lib. 2. de ligno caduco.

**s** Synecdochica est periphraſis Iouis.

**t** Synecdochica est deſinitio Inferorum pro ipsis Inferis.

**u** Horrida dicitur metonymicòs pro perfundētē alios horrore & terrefaciente.

**x** Synecdochicòs dicitur pro viribus.

**y** Synecd. generis pro Gigantibus.

**z** Ita Olympus dicitur, quòd opaca præbeat vmbacula suis arboribus per meronymiam. Propriè dixit in Grammaticis Virgilius, frondosum Olympum.

**aa** Hæc subiectio videtur adhibenda: Titanes quidem & Gigantes viribus plurimum omnium hominum valent; sed nihil ad Deos immortales.

**bb** Synecdochica est periphraſis Apollinis, qui nunquam ex humeris deponit arcum & pharerram.

**cc** Synecd. speciei pro aqua pura fontis Caballini. Quid autem sit ros vide Ode 4. lib. 1.

**dd** Anaphora est.

**ee** Sumrum est à nautis, qui porrò euehuntur in altum, vt Æn. 3. Prouchuntur portu & pelago. Sic trāslatè Cicero vsurpauit Philip. 13. Ecquò te tua virtus? ecquò ingenium pronexisset. Gall. A quel estat, ou à quoy t'eust auancé ta vertu? à quoy ton naturel? ad quas dignitates te promouisset?

**ff** Meraph. est à rebus præter naturam & consuetudinem, pro Gigantibus terrâ matre obrutis fulmine.

**gg** Meton. est effecti pro efficiente pallidas vmbraſ & luridas: qualis est tropus in illo Ouidij.

Lurida terr: bilis miscent aconita nouerca.

Video luridum eum esse colorem, quem vocant Græci πολιδρόν, δηλονότι, ἢ μετέχον τῷ ἀρδύτηθ' & μελανίωσ οἰονεῖ μολυβδωδὴν liuidum, scilicet participem palloris & nigroris, tanquam plumbei: qualis apparet in fuggilatis venis sub cute post ictum.

**hh** Meraph. est ab animantibus, pro, continenter vrens non consumit.

**ii** Synecd. generis pro vulture.

**kk** Ego puto hinc esse speciem ironiæ, quæ postular intelligendum contrarium, vt vultur sit illi perpetuus carnifex, tortor, vindex & vltor peccati appositus.



ODE V. AD EOSDEM AMICOS  
de laudibus Augusti.

*Theticum.*

Diunos honores Augusto tribuendos esse; ob recuperatam ipsius virtute gloriam Romani nominis, per ignavos Licinij Craisi milites defloratam: quod multis antè annis Regulus prædixerat, & periculo sui capitis disfluasâ huiusmodi militum redemptione; censuerat præcauendum atque prouidendum.



*Aelo tonantem credidimus Iouem  
Regnare: præsens Diuus habebitur  
Augustus, adieclis<sup>a</sup> Britannis  
Imperio grauibusq; Persis.*

<sup>2b</sup> *Milésne Crasi coniuge Barbarâ*

<sup>c</sup> *Turpis maritus vixit: & hostium*

<sup>d</sup> *(Prò Curia, inuersiq; mores!)*

*Consenuit socerorum tñ armis,*

*Sub Rege<sup>e</sup> Medo Marsus<sup>f</sup> & Appulus,*

*Anciliorum, nominis, & togâ*

*Oblitus, eterna<sup>g</sup> & Vestâ,*

*Incolumi Ioue & urbe Româ?*

<sup>3</sup> *Hoc cauerat mens prouida Reguli,*

*Dissentientis conditionibus*

*Fædis, & exemplo trahenti*

*Perniciem veniens in auum:*

*Si non periret immiserabilis*

*Captiua<sup>h</sup> pubes. 4 Signa ego Punicis*

*Affixa delubris, & arma*

*Militibus, sine cade (dixit)*

*Direpta<sup>i</sup> vidi: vidi ego ciuium*

*Retorta tergo brachia libero,*

*Portasq; non clausas, & arua*

*<sup>k</sup> Marte coli populata nostro.*

<sup>5</sup> *Auro<sup>l</sup> repensus<sup>m</sup> scilicet acrior*

*Miles redibit. Flagitio additis*

*Damnum: <sup>6</sup> neq; amissos colores*

*Lana refert medicata fuco:*

<sup>7</sup> *Nec vera virtus, quum semel excidit,  
Curat reponi deterioribus.*

<sup>8</sup> *Si pugnat<sup>n</sup> extricata densis*

*Cerua plagis, erit ille fortis.*

*Qui perfidus se credidit hostibus?*

*Et<sup>o</sup> Marte Pænos proteret altero,*

*Qui lora restrictis lacertis*

*Sensit iners, timuitq; morsem<sup>e</sup>*

<sup>9</sup> *Hic, unde vitam sumeret inscius,*

<sup>10</sup> *Pacem duello miscuit. P O pudor.*

*O magna Carthago probrosis*

*Altior Italiae ruinis.*

<sup>109</sup> *Fertur pudica coniugis osculum,*

*Paruosq; natos, ut<sup>s</sup> capitis minor,*

*A se remouisse, & virilem*

*Torvus humi posuisse vultu*

*Donec<sup>s</sup> labantes consilio Patres*

*Firmaret auctor nunquam aliàs datis*

*<sup>11</sup> Interq; marentes amicos*

<sup>20</sup> *Egregius properaret<sup>c</sup> exsul.*

<sup>12</sup> *Atqui sciebat, quæ sibi barbarus*

*Tortor pararet: <sup>13</sup> non aliter tamen*

*Dimouit obstantes <sup>14</sup> propinquos,*

*Et populum reditus morantem:*

*Quàm si clientum longa negotia*

*Diudicatâ lite relinqueret,*

*Tendens Venafranos in agros,*

*Aut Lacedæmonium Tarentum.*

Analysis Dialecticâ.

**T**Heticum explicatur primùm ex adiunctis honoribus, qui gloriæ Romanæ, cladibus superioribus amissæ; recuperationem consequentur; & comparatione minorum sic tractantur: Si maiestatem Iouis, summumque eius imperium solum ex audito tonitru & fulminis aspectu facile cognoscimus: multò certè faciliùs diuinitatem Augusti exploratam habemus, inuententes plenius & apertius in præsentem ipsius potentiam & victorias: quibus opprobria veterum cladum deleuit, & nunc non minùs est hostibus Romanorum terrori, quàm Iupiter hominibus suo tonitru arque fulmine. Verùm, si quis fortè putet, hac contentione priori numen Iouis nimium tenuari; versum enūciat, ut modò factum est ad verba: nunc non minùs, & c. diâ tñe. <sup>30</sup> *expioris tñe. Si prius Iouem credidimus è tonitru ac fulmine esse vniuersitat is auctorem & rectorem; id. oq; per timescendum ac colendum: nunc etiam credamus virtutem. Augusti bell. im. maximis & amplissimis laudibus prædicandam, at unisq; honoribus decorandam, post tot partas victorias. Antecedens propositio potest firmari testimonio ipsius Augusti, qui*

sic persuasus tonanti Ioui ædem consecrauit liberatus periculo; ut est videre apud Tranquillum in illius vita cap. 29. Mirabilis quidem certè fuit hæc Cæsaris apothecosis: quàm etiam viuus à Romanis assequutus est, nulli antea; nisi post mortem, tribui solitam: nec eam solum à Romanis, sed ab exteris etiam habuit, ut refert Suetonius in ipsius vita: *pleraq; prouinciârum templa & aras constituerunt: quod aliis post mortem tantum contigerat.* Sed inter alias prouincias Diolib. 51. memorat, Pergami in Asia; Nicomediæ in Bithynia viuenti Augusto constructa fuisse templa. Huic tamen Suetonius cap. 52. in ipsius vita tribuit modestiam, *ut templa nulla in prouincia, nisi communi suo Romæq; nomine receperit; sicut postea facile perspectum est ex inscriptionibus numismatum & marmorum Rom. & Aug.* Illam autem *Sero Hæuor* existimo è beneficiorum gratia profectam, iuxta prouerbiùm: *Homo homini Deus.* De huiusmodi consecratione Augusti maior est assentatio Virgilij primùm in Tityro, quam Seruius annotat iteratione excludi adulationis colorem:

O Melibæe Deus nobis hac oria fecit:  
Nāq; erit ille mihi semper Deus: illius aram  
Sape tener nostris ab ouilibus imbuet agnus.

deinde primo Georg. i

Tuq; aded, quem mox, qua sint habitura Deorum  
Concilia, incertum est, vrbsine inuisere, Casar,  
Terrarū me velis curas. &c.

Vbi Poeta se fugit addubitare, quod genus diuinitatis sibi Casar delecturus sit, & in quorum Deastrorum ordinem recipiendas: Superōrumne, an Inferorum; Terrenorum, an Marinorum; reiecto tamen Inferorum ordine fingit ex opinione Chaldæorum in zodiaco ponentium vndecim signa, locum vacuum & oblatum Augusto inter virginem, quam Erigonem vocat, & Scorpionem, qui duo signa prius tenuit & vtriusque loco fuit, i. sexaginta gradus: Libra tamen postea locum signi duodecimi sortita est, non Augustus.

2 Apodosis superioris comparationis, quæ est, vt Augustus ex manifestis & præsentibus victoriis, virtute, summisque in Rempub. beneficiis, tanquam Deus colatur, sic loco aduerlorum illustratur: Licinius Crassus Imperator & dux Labienus atque exercitus minuerunt auctoritatem & gloriam Romanæ gentis; & ignauia turpitudine notarunt: Augustus contra illam rebus præclare ac fortiter gestis ornavit & amplificauit, & Romam fecit orbis dominam. Pars autem prior huius oppositionis declaratur ex adiuncta primū barbarorum affinitate, quā milites Romani turpiter deuincti & redempti vixerunt, & ibi confenerunt sub eorum regibus: deinde amplificatur adiuncta obliuione integri status Romani, cuius incolumitas summo debet illis esse pudori.

3 Eadem rursus confirmatur prædictione, & quasi vaticinio Reguli, qui iam longo antè tempore animo præuiderat & præferat in suo simili casu huiusmodi ignauiam militum genti Romanæ ignominie & dedecori futuram; nisi grauissima supplicia de ea sumentur maturè.

4 Eadem prædictio repetitur: sed quæ prius visa est diuina, nunc humana restitucio & oculata ostenditur personæ inductione.

5 Iam docet ex adiunctis, talem militum ignauia & timiditatem, qui se hostibus turpiter dederant, redemptione non esse alendam: quod esset malo malum addere, & turpitudini damnum. Sic Plato lib. 5. de Rempub. præcipit ei, qui viuus ab hostibus fuerit captus, non procurandum redemptionis pretium, sed illum arbitrio hostium permittendum, vt, quicquid ipsi voluerint, in eum statuant.

6 Persuasio Reguli sic potest συλλογιστικῶς colligi: Virtus semel turpiter amissa non facile recuperatur: exercitus meus flagitiosè ac turpiter eam amisit: illam igitur non facile reconciliabit. Propositio argumentationis collatione similium, vt prolyllogismo confirmatur: Quemadmodum color pristinus & lanæ innatus, atque semel alio aduentitio infectus non restituitur: sic virtus semel amissa non facile recuperatur. Proctalis antecedit: quo similitudinis genere Quintil. vtitur l. i. c. 1. ad demonstrandum sic nos eorum esse tenacissimos: quæ ruidibus annis percepimus: vt sapor, quo noua vasa imbuis, durat: nec lanarum colores, quibus simplex ille candor mutatus est, elui possunt.

7 Apodosis sequitur de virtute irreparabili. Verum hic intellige militarem virtutem, non moralem, nec multò minus illam Stoicam, quæ nunquam excidit, sed in mediis ignibus exultat & triumphat. Vis autem assumptionis fuit antea ex testimonio Reguli ad hæc verba, arma militum sine cade derecta vidi. Ser-

uius in hunc vers. 367. lib. 2. Æneid. contrariæ huic sententiæ.

Quondam etiam victis redit in præcordia virtus, affert hunc locum Horatii, non obstat, ait, quod Horatius contradicat, Nec vera virtus, quum semel excidit, Curat reponei deerioribus. Nam sententiæ mutantur pro negotiorum & temporum qualitate: Huc accedit quod Virgilius non, vt Flaccus, generatim loquatur: quia dicit virtus redit quondam, i. aliquando.

8 Approbatio est complexionis e paribus: miles redemptus perinde post vitabit hostem, atque cerua retibus & plagis soluta venatorem: atqui cerua laqueis expedita fit timidior & fugacior: vt vulgò dici solet, felix semel vltus, in ollam seruentem cauet immittere vngues: Ergo & miles auro repensus fiet ignauior & timidior. Quod hic dicitur de cerua, proverbium in collectaneis Plutarchi id pronuntiat de Vulpe, ἄλωπις διαφυγῶσα παγὰς ἀλδὶς ἐκ ἀλίσκοι, Vulpes evitatis semel laqueis non denuo rursus irretitur: quod Daus obicit hero suo Sat. 7. l. 2.

— Que bellua rupis,

Quum semel effugit, reddis se prava carenis?

Eodem pertinet ὁμοίωσις in Epist. 4. Illoc, ad Philippum regem Maced. de Diodoro. ἡ δὲ πολλήσιν ἐμαίχε δοκῆι πικρῶς ἢ πικρῶν πικρῶν, οἱ πρῶτον ὅταν χηρῶσιν ἐκείνη δαρρῶντες εἰσβαίνουσιν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ὅταν εἰδῶτες, ὅτι καλὸν πῶς πολλὰς ἐπιτυχεῖν ὅτιν ἴσιν simile quid mihi videtur (Diodorus) passus quibusdam nauigantibus, qui quum primū in temp. stetitibus fuerint agitati, non amplius audent se committere mari: quomais sciunt nauigationem incidere sapenūmēro secundam: cui est simile, ἀλωπις πάλιν εἰς ἴσον ὄσει. piscator ictus sapient.

9 Describitur talis miles ex effectis ignauissimi hominis, qui pacem cum hoste turpem & infidam fecit, quā vitam suam existimauit posse conseruare, & tueri, pro eo, ac debuit illam victricibus armis defendere cōstanter, vel fortiter pugnando amittere pro libertate & salute communi, ac illustrem & gloriosam mortem obire. Regulus argumentatur ex efficiente sine qua nō: quia Carthago ex ea mollitie & ignauia potentior fit: quod alioqui non contigisset. Itaque odium Senatus & inuidiam ille conflauit captiuus.

10 Iam ex effectis docet Regulum munus officij & constantiæ ac virtutis præstare: quale in aliis visus est desiderare: quod vxorem pudicam carosque liberos ad osculationem & complexum venientes à se remouit & auertit, ἢ πῶς ἀπὸ τοῦ ἵν ὁνειδος ἀπὸς τῶν γυναικῶν καὶ παιδῶν aded temperabat à lacrymis in ipso ab vxore & liberis discessu! quod vultum constantem & impaudum retinuit in tanto merentium conuentu: quod Senatores dubitantes, quid statuerent de ipsius legatione, quid esset optimum factu, explicarent, admonuit, & quid esset pro dignitate & gloria Imperij Romani agendum.

11 Argumentum ex aduersis: amici, consilio huiusmodi dato, se mæore consciebant: ille contra hilaris & lætus properabat ad carcerem & supplicium.

12 Hoc consilium disputatur e loco diuersorum: Quāquam M. Atrilius Regulus sciebat reditum suum familiæ vehementer incommodaturum, & se ad hostes crudelissimos & ad exquisita supplicia profecturum; illum tamen non retinuit patriæ caritas, non suppliciorum metus & acerbitas. Hæc certè multum valent ad augendam virtutis Atrilianæ gloriam. Egregium sanè in Regulo exemplum illius viri boni, quem Plato vocat πρῶτον ἀγαθόν, in omnem partem, eoque maior est ipsius laus, quò plures aderant dissuasores reditus. Similis fuit Ciceronis sententia de partibus Pompeij tuendis, sed enunciata comparatè: vt est in fabulis Amphiarai, sic ego prudens & sciens ad pestem ante oculos positam sum profectus lib. 6. Epist. 6. ad familiæ

13 Superius argumentum confirmatur similitudine eodem pertinente: tanquam si patronus, longis negotiis clientum expeditus Romæ, in amœna sua prædia se reciperet: sic Attilius in Africam iucundè properabat suâ voluntate, nullâ vi coactus præter fidem, quâ dederat hosti: ob id Cicero lib. 2. de finibus illum anteponebat potanti in rosa Thorio Epicureo.

Enarratio Grammatica.

**C**Aelo.] Hic casus potest per ellipsim præpositionis in pendere ab infinito regnare, in calo: vel à participio tonantem per ellipsim de calo, id est, calitus. Pro hac duplici syntaxi duplicem Græcè Iupiter est fortitus appellationem Ἰουλιεύς & Ἰουλιβραμέτης ἢ ἑιειερεμέτης altè regnantis & immani fragore tonantis. Pro quibus Pindarus Ολυμπ. εἰδ. Θ. Ἀντισπ. β. αἰ. λοβ. πόρτης dicit, & Apuleius vertit, tonitrualis, ὡς τὸ αἰόλλειν, ἢ γοῶν τὸ ποιῆσαι, ἢ τὸ τυχῶς κινεῖν, i. quòd variè ac citò concitet tonitru & fulmen, atque illud, quò velit iaculetur & torqueat.

**C**redimus.] Cognouimus Iouem esse rectorem & moderatorem vniuersitatis ex tonitru, cuius vi concussa tremunt omnia. De hac autem notitia sic Cicero 2. de nat. Deo. Nonne perspicuum ex prima admiratione hominum, quòd tonitrua iactibus, fulminum extimissent, credidisse ea efficiere rerum omnium præpotentem Iouem. Itaq; in nostris commentariis scriptum habemus: Ioue tonante, fulgurante. Eodem spectat illud Lucani:

— Per fulmina solum

Sciret adhuc solum calo regnare tonantem.

Vbi notes verbis credendi & sciendi notionem illius Deastri in animis hominum per hæc media informatam significari: quanquam Donatus in prolo. Andriæ ita distinguat credere & intelligere, quòd est idem atque scire & certum esse, vt illud sic sæpè falsum; hoc certum. Item in Eun. Act. 5. Sc. 1. Credere est dubitantis; scire & certum esse fidentis.

**P**resens Diuus.] Non dissimili assentatione Epist. 1. l. 2. loquitur:

Præsenti tibi maturos largimur honores, i. viuo.

**A**diciis Britannis imperio] Placet quibusdam, hæc ciuitates inferioris Germaniæ cis & trans Rhenum significari, quæ à Druso fuerant tum oppugnata. Viderur tamen Poeta cum historia Suetonij pugnare, qui in Claudio scribit c. 17. Vt iusti triumphus decus acquireret, Britanniam potissimum elegit: neq; tentatam vlli post D. Iulium & tunc tumultuantem ob non redditos transfugas. Quare à Massilia Gessoriacum vsq; pedestri itinere confecto. Gallicè: Iusqu' à Bologne sur mer. Inde transmisit, ac sine vllò prælio, aut sanguine intra paucissimos dies parte insula in deditionem recepta, sex-  
to quàm profectus erat, mense Romam rediit triumphauitq; maximo apparatu. Idem historicus refert Caligulam cap. 19. excogitasse pontem ad æmulationem Xerxis, vt Germaniam, Britanniam, quibus imminabat, nempe re-  
nens Batauos, id est, Hollandiam, alicuius immensi operis famâ territaret. Hic igitur locus intelligendus videtur de consultatione tantum Britannicæ expeditionis ingentibus minis propofita, quàm postea Augustus minimè confecit: & ita Horatius canit triumphum ante victoriam. De rebus autem gestis Antonij lege Suetonium, L. Florum l. vii. Orosum lib. 6.

**G**rauibus.] Qui grauitè sæuiunt in exercitus Romanorum, funeltatq; illis clades inculerunt. Historia quidem id contigisse sic narrat: sed præstat referre ad grauitatem armaturæ, vt Ode 2. lib. 1. retulimus.

**M**ilésne.] Id est, Siccine milites Crafsi posthabuerunt gloriosam pro Imperio Rom. mortem infami turpiq; vite, quâ post turpiter degerunt cum barbaris coniugib.

**C**oniuget barbarâ.] Hic casus est causæ, pro, propter vxorem barbaram ductam, quasi diceret: turpitudinem captiuitatis auxit coniugij dedecore miles.

**P**ro Curia.] Cicero 4. Verr. hanc vocem Græcè interpretatur: Vt in Curia Syracusis, quem locum illi βουδοθίειον appellant: quomodo etiam Gaza in Catone Maiore: Οὐδὲν βουδοθίειον ὡς ἀπὸ τοῦ ποδοθί τῶν ἐμῶν ἰχθῦν non Curia vires desiderat meas tanquam absentes: quòd potest dici Latine Senatorium concilium. Seruius in hunc vers. 8. Æneid.

Romulides Tatigq; seni Curibusq; seueris.

hanc notationem asserit voci, dissimilem illi Pompeij Festi, à cura eam inclinantis: Interuenientibus postea, inquit, triginta saminis iam enixis, de illis qua raptæ erant, pax facta est: ex quarum nominib. Curia appellata sunt: in communitatem etiam mulierum honorem Calende eius dicatae sunt Martiæ: vnde canitur Ode 8. proximè sequenti:

Martiis calebs quid agam Calendis.

**P**ræterea Curia sic describitur sub finem orationis pro Milone: vt sic templum sanctitatis, amplitudinè, mentis, consilij publici, caput Urbis, ara sociorum, portus omnium gentium, sedes ab vniuerso pop. Rom. concessa vni ordini. Huc accedat Varro Curiam esse duorum generum testatus: quorum vnum est illius, vbi res diuinæ curabantur à sacerdotibus, sic instituta à Romulo; alterum erat eius Curia, in qua res humanæ tractabantur à Senatoribus: de quo lege Agell. l. 14. cap. 7.

**C**onsenuit.] Quidam hoc referunt ad morem Scythicum Parthorum, qui ferè exercitum conscriberent & compararent è seruis, quos nunquam manu mittebāt, & ab adolescentia equitatu instruebant. Ex hoc genere equitum quinquaginta millia dicuntur M. Antonio obstitisse, inter quos quadringenti solum liberi fuerunt. Idem ferè mos est hodie Turcarum.

**M**arsus.] De Marsis fuit Ode 1. l. 1.

**A**nciliorum.] Grammatici inflectunt à recto ancile κῆτιν ἀνομαλίαν. Est autem breue scutum ab ancido dictū, quasi ancisum & vtrinque incisum. Quod si mauis à Græco ἀγκυλον deducere, per y scribendum est ancyle, à curuitate & rotunditate dictum. Afferuntur aliæ notationes ab iisdem, vt videatur dici quæ ἀμφιζελον, vndique labrum habens, vel ἀμφικοilon, vndique cauatum, vel ἀπὸ τῆς ἀκύνδης, à loro & amento, quo alligatur: vel ἀπὸ τῆς ἀγκύνας, à cubito, ad quem aptatur: vel παρὰ ὄρμητιν τῶν ἀνέγκων ἀμογυ & iactu ancylia facta superne: vnde Virg. 8. Æn. v. 663. canit: lapsa ancylia calo: vel παρὰ ἀνὰ γῆς Διοσκύρου, ἀπὸ τῆς ἀνέγκων ἀνομαλίαν, à depulsione tristium, ait Plutar. in Numa.

Duodecim autem ancylia erant in templo Martis Romæ: quorum vnum diuinitus datum Numâ regnante Romani putabant ad virtutem gentis indicandam, & in illis fata Romanorum esse posita. Vide Plutarchum in Numa, & Dionysium lib. 2. & Ouid. l. 3. Fast. Hæc ancylia non dissimili commento & hominum astutiâ Romanis persuasâ sunt ἐρανόθεν κληπίσθησα ἀπὸ τῆς γῆς, atque τὰ τῆς Ἀρτέμιδος ἢ τῆς Πάλλιδος ἐλάματα διοπτῆ Atheniensibus ac Phrygiis Dianæ & Pallas simulacra à Ioue demissa in terram, vt hac religionis specie gentes illæ continerentur in cultu talium simulacrorum.

**N**ominis.] Hæc vox videtur sumenda pro familia & gente Romana, vt in Epithalamio Catulli. Tam vetus sine literis Nomen esse.

**V**esta.] De Vesta lege Oden. 2. l. 1. & antecedentem, & 4. lib. 1.

**H**oc cauerat mens.] De hoc consilio Artulij Reguli lege 1. & 3. de Off. qui dissuasit redemptionem & permutacionem captiuorum Carthaginensium & Romanorum, ipse captiuus. Ratio huius Syntaxeos est huiusmodi

per supplementum præpositionis : mens prouida Reguli dissentientis à fœdis conditionibus , & ab exemplo trahenti perniciem in æuum veniens , id est , futurum , cauerat hoc. In *trahenti* est enallage præsentis pro futuro , perniciem tracturo. Quidam tamen legunt , *trahentis* , hoc sensu : Regulus prudenter prouiderat talem militum Romanorum ignauiam futuram , quum resisteret fœdis conditionibus pacis inter Carthaginenses , & Romanenses : & quum vitaret confirmare huiusmodi timiditatem & ignauiam Romanorum exemplo hominis , qui futurus esset exitio posteris.

*Affixa.* ] Victores hostium victorum signa & arma in templis solebant Deastris consecrare suspensa , vt Strabon l. 4. & Plutarchus in Cæsare scribunt , Gallos ostendisse gladium ipsius Cæsaris in templo Martis suspensum. Idem memorat Tacitus lib. 15. de Nerone , à quo Scæuini pugio Ioui vindici in Capitolio fuit consecratus : Sic Pœni suspenderunt signa & arma Romanorum victorum in suis delubris : quod iniquissimo animo spectasse dicitur hic Regulus.

*Delubris.* ] Ratio huius vocis reddetur in Gram. Sat. 6. l. 1. ad versum , *imperium fore.* & c. sub initium.

*Retorta.* ] Exprimitur status & gestus captiuorum , qui , vt Sinon ille Virgilianus , trahuntur manibus à tergo reuinctis : sic ipse Epist. 1. l. 2.

*Mox trahitur manibus Regum Fortuna reuinctis.* Libero tergo dicit , quia milites vltro se dederunt Pœnis : ac ne cæderent maluerunt seruire , qui prius liberi fuerant : ipse autem ex insidiis captus est in Africa , vt est videre lib. 3. de Off. ad caput de fortitudine : sicut genus mortis l. 6. c. 4. apud Agellium , & apud eundem l. 7. c. 18. lege historiam captiuorum.

*Portas.* ] Supple Carthaginis : quia omnis metus Romanorum Carthaginensibus aditus erat : securè ac sine metu colebant agros suos bellis Romanorum sepe prius vastatos.

*Repensus.* ] Hoc dicitur pro more veterum nummos appendentium , non numerantium.

*Flagitio.* ] Flagitium est Grammaticis delictum flagris dignum , ac ferè locum habet in libidine , stupro , mollitie animi , fuga , & omni facinore , vnde aliqua redundat infamia in auctores ipsius populares. Donatus tamen aliter hanc vocem notat in Act. 2. Sc. 3. versu 90. *flagitium facimus : flagitium , inquit , more militari dicitur res flagitatione , id est , increpatione digna : nam flagitatio à strepitu dicitur , vnde flamma , & flagella , & flagitare , id est , personare intelligimus dici . Nam hæc omnia sine strepitu crepituq. non sunt .* Confirmat autem Donati opinionem Ciceronis locus pro Cluentio : *Statuerunt enim ita maiores nostri , vt si à multis esset flagitium rei militaris admissum , sortitione in quosdam animaduerteteretur , vt metus videlicet ad omnes ; pena ad paucos pertineret .* Sed scelus videtur crimen capitalius ex Cicerone pro Ligario hæc sic distinguente ; *non fuit scelus , sed aut error , aut timor , aut spes , aut odium , aut pertinacia , aut temeritas .*

*Damnum.* ] Varro lib. 4. de ling. Lat. deflectit hanc vocem à demtione : alij malunt *δαμνός* , à vorando , vel *δαμνός* , à infumendo illud deducere . Ita damnum cernitur in re & patrimonio , vt flagitium in persona & ipsius honore . Sic Plautus hæc duo coniungit : *Nam tu quod damni & quod fecisti flagitij ?* Agellius profert è Satyra Varronis Menippæa lib. 1. cap. 17. hunc locum : *Vitium vxoris aut tollendum aut ferendum est .* Cuius explicatio vim flagitij non nihil aperit : *qui tollit vitium , vxorem commodiorem præstat , qui fert , sese meliorem facit .* Hæc verba Varronis , tollere & ferre lepidè quidem composita sunt : sed tollere apparet dictum pro corrigere . Id etiam apparet : eiusmodi vitium vxoris , si corrigi non possit , ferendum esse , Varro-

nem censuisse : quod ferri scilicet à viro honestè potest . Flagitio leuius est vitium .

*Medicata.* ] *Παδμηκός* hic fumendum *παδμηκός* *ἐν* *γυμνασίου* , *medicinas* , quo vtitur Virg. 1. Georg.

*Semina vidi equidem multos medicare ferentes .* Deponentis autem vis est maior , sed cum datiuo : vt idem :

*—senibus medicantur anhelis .* & Terentius : *Quum ego possim hac in re medicari mihi .*

*Fucus.* ] *Fucus* vox è Græca fit Latina : dicitur enim id *φύκος* , vt dicitur , si Deus voluerit , Epod. 12. ad vers. *Stercore fucatus Crocodili* , & c. quod est Eustathio *τὸ εἶδος τῆς φύκου* , *genus quoddam algæ & musci .* Tò *φύκος* *rubescens* , verius est frutex , quàm alga , quæ tamen est herba marina , cuius Plinius lib. 26. cap. 10. facit tria genera : sed rubens pingit crispis foliis , quo in Creta veltes tinguntur , l. 32. c. 6. Idem l. 13. c. 25. *φύκος* circa Cretam insulam nato in petris purpuras quoque infici : vnde Catullus :

*Tincta regit roseo conchylis fuce .* Huius tamen fruticis radicula , vt anchusâ , mulieres exalbida colorem genarum ementiuntur : vnde fucum facere alicui , est ei fraudem ferre , i. pœnam & damnum afferre , & eidem esse fraudi valet tantundem : in quo vno valde elaborant mulieres , quum vitia formæ , super induto cuti tali medicamento , ita dissimulant , vt personam videantur induisse .

*Excidit.* ] Græcè dicitur *ἐξέπεσον* *τὸ δούμῳ* , ex animo exaeta est . Gall. *quand vne fois le courage est perdu .* Sic Terentius loquitur in Andr. Act. 2. Sc. 5. *Vxore excidit* , i. eiectus est à coniugio .

*Extricata.* ] Liberata & expedita : à tricis : quæ sunt fila & impedimenta gallinarum , & pullorum pedibus inuoluta , *τὸ ἐξ τῆς τριχῆς* à pilis potius , quàm ab oppido Apulix Trica : vnde proverbium tricæ & Apinæ . Seruius in vers. Æneid. 6. de Labyrintho :

*Hic labor ille domus & inextricabilis error .* Citat hunc locum & *τὸ extricata* interpretatur soluta , vt *inextricata , insoluta , inextricabilis , insolubilis .*

*Perfidis.* ] Qui se vitamque suam tradit in fidem & ditionem ei , qui nulli seruat fidem .

*Lora.* ] De vocis huius etymo lege Grammat. Epist. 16. lib. 1.

*Sensit iners.* ] Id est , qui vincula hostium brachijs sensit , mollior fit postea & timidior . Sic dicit *Sensit fugam & Philippos* . Ode 7. lib. 2. vbi reuise noras super verbo sentire .

*Pacem.* ] Permutatio est casuum : promiscuit bellum cum pace , quando fortiter erat dimicandum ; aut gloriose appetendum , pro gloria patriæ . Hæc autem phrasin Tacitus l. 3. sic reddidit : *pacem bello mutauit* : & Sallust. *mutauit pacem pro bello* : quod Gallicè interpretaris : *Ce soldat Romain ne sachant de quel costé sauuer sa vie , il change a le dueil en vne paix , au lieu de veindre , ou vert ueusement mourir .* Quæ sita est aliquando ratio huius syntaxeos ; vinum aqua miscere , similis huic , vtrius esset hic auferendi casus , caussæne alicuius , an modi ? neutrius respondi ; sed illum casum pendere ex ellipsi *τὸ cum* ferè perpetua , expressa tamen in coniuncto : *permiscere sortes cum splendore* , in Varinium : *fortunam cum laboribus ac miseris permiscere* . l. 2. de Orato .

*Capitis minor.* ] Quidam hoc referunt ad vitium cerebri , quod Artilius talem se gesserit , qualem se præstare solet homo non satis mentis sanæ . Ego verò malo tum ad præsentem illius conditionem & statum , tum ad animi constantiam referre , quæ non aliter facere illum sinebant . De quo vt ita sentiam , locus Ciceronis supra notatus me impulit , qui est : *Se non esse Senatorem , quam diu in*

du iureiurando hostium teneretur. Hæc autē syntaxis, minor capitis, similis est his: felix cerebri, purus sceleris, sanus animi: sæpius tamen capite minutus dicitur. Hæc autem capitis diminutio fuit maxima: quia & libertatem & civitatem & familiam amiserat: quod Galli interpretantur, vñ antier abaissement d' estat: quâvis hîc Horatius cõparatiuo vratur, & quidã ad familiæ amissionem solum referant, libertate & civitate retentis: quasi iusiurandum esset leue vinculum ad stringendam fidem, quum non sit eo aliud inter homines arctius.

Torus humi.] Κατὰ χηλονδς ὀμματα μιξαι καὶ ὄρα. ἢ τὸ ἀποπορ αὐτὸ ἀνδρῶν χαμαὶ καθιέθεναι: id est, Fixis in solum toruē & averse ab vxore & liberis, aliisq; merentibus oculis, & vultu ipsius virili humi demisso. Hunc Reguli statum non equidem refero ad crudelitatis signum, neq; ad mœrorem animi efficiētem demissionis, quam Græci vocant κρηφῆσαν καὶ δυσωπῆσαν, sed ad animi præsentia, quem demitti & contrahi precibus & lachrymis amicorū ad commiserationē, quā poterat maximè, tali gestu consultò impediēbat. Talem gestum Donatus in 7. Æneid.

vers. Talibus thioni dictis defixa Larinus  
Obtutu tener ora, soloq; immobilis heret.  
Intentos voluens oculos.

Intentio oculorum est capientis consiliū. Nam oculi per diuersa vagantes secum animum trahunt, & a fixa cogitatione abstrahunt. Sed si intentos, quomodo voluens? quia tacitarum cogitationum est mouere oculos, quum animi estus per diuersa rapiunt: ita quò serit redierit que animus, oculorum signis ostendit.

Humi.] Ab aduerbio Græco χαμαὶ nomen Latinum humus & χαμαλδς humilis desectuntur.

Donec labantes.] Hoc Græcè dixeris: ἕως τῶς χερσῶν δὲ διδορῶν ὄντας σκελῆν βῆλην μὲν δὲ τοτὲ δουείον: Regulus fuit tam diu hoc statu, dum animaduertit Senatores admodum perplexè loqui & sentire de præsentia quæstione: atque tum incredibili magnitudine animi censuit & persuasit, captiuos nec commutandos nec redimendos.

Aliàs dato.] Nunquam antea quisquam alius inuentus, qui in priuata causa tam acerbè, tamq; grauiter contra se consuluerit.

Atqui sciebat.] Ostendit hoc consiliū manasse ἐκ τῆς ἀποφῆτης, ἐκ δὲ τῆς τύχης, ἢ τῆς μαρίας: ex iudicio & consilio, non autem fortuita causa, vel insania: vnde deprehenditur mea sententia superior vera, quæ confirmat gestum Reguli ad mutationem conditionis, non ad animi morbum, pertinere. Sed de genere mortis, quò a Carthaginensibus affectus est, lege lib. 6. cap. 4. Agellium ex historijs Tuberonis. Cicero Oratione in Pisonem & sub finem lib. 5. de Finibus bono. & mal. scribit illum vigilijs & inedia necatum. Seneca tamen lib. 1. cap. 18. de tranquil. vitæ scribit: Ergo Herculem fleam, quod viuis vratur? aut Regulum, quod tot clauis configitur? Idem sentit Tertullianus in titio lib. ad Martyres: Regulus, ait, dux Romanorum captus à Carthaginensibus, quum se vnum pro multis captiuis Carthaginensibus compensare noluisset: maluit hostibus reddi & in arca genus stripatus, vndiq; extrinsecus clauis confixus; tot cruceis sensit. Id tertio bello Punico narratur accidisse.

Non aliter.] Operæpretium fuerit hic admonerete, Lector, de vno, quod non est ab alijs adhuc obseruatum, quantum in memoriam prius lectorum possum redire, vbi in hoc genere comparationis sæpè reperio in ipsius redditione apud Terentium & Cicero-nem, atque, ac, rarò quam. Primum post adiectiuum alius: Non alius eram, atque nunc sum: aliud mihi respondes ac rogo. Cicero tamen lib. 1. de Leg. in definienda virtute sic loquitur: Est autem virtus nihil aliud, quam in se perfecta &

ad summum perducta natura: quod Græci interpretantur per τὸ ἢ. Plato in Ione: Οἱ δὲ Ποιηταὶ ἕδω ἄλλο ἢ ἐρμηνεύει τῶν θεῶν εἶσι. Poeta nihil aliud sunt, nisi interpretes Deorum. Interdum per τὸ πλὴν. Plato in Timæo. Θῆμις δ' ἔτ' ὡς ἔστ' τὸ δέλεω δρᾶν ἄλλο πλὴν τὸ κἀδδισον: quod sic interpretatur Cicero: Fas autem non est neq; licet optimo viro quicquam aliud facere, nisi quod pulcherrimum sit. Sed de eadem phrasi dicitur Satyr. 2. lib. 1. in Grammaticis. Deinde post aduerbium aliter. Aliter loquebatur, atque omnes. Aliter dicimus, ac Stoici. Similis est syntaxis τῶς aliorum eiusdem inclinamenti. Terentius in Eunuchò Act. 1. Scen. 2. Vereor ne aliorum illud Phœdria, atque ego feci, acceperit. Si autem credimus Agellio, quod lib. 10. cap. postremo scripsit, de atq; particula; hæc habet in redditione comparationis aliam vim significandi, atque connectendi, quod est proprium coniunctionis. Nam, inquit, & pro aduerbio, quum dicimus, aliter ego feci, atque tu. Significat enim aliter, quam tu. Vnde dicitur τὸ quàm in reddendis cõparationibus esse aduerbium, contra ceteros Grammaticos. Eadem mihi est obseruatio aduerbij secus, vti monuimus Ode 8. lib. 2.

Morantem.] Ἐνεργητικὸς vsurpatur pro retardantem & retinentem.

Dyducat à lite.] Id est, controuersia diremta & fedata, decisa & sublata.

Clientum.] Quid de hac voce annotatum & dictum sit, vide Ode 18. lib. 2.

Venafranum.] Venafrum Campaniæ oppidum, vt Lacedæmonium Tarentum est magnæ Græciæ: quorum amœnitati & lenitati asperitas Carthaginis videbatur Attilio Regulo pariter æqualiterq; respondere. De Venafro lege Oden 6. lib. 2. vt de Tarento Oden 28. lib. 1.

Explicatio Rhetorica.

Metrum simile est metro nonæ lib. 1. Ex Britannis & Persis per Synecdochen totus orbis videtur intelligendus, in quem cantat Cæsarem sic dilataste imperium Romanum, vt ortu & occasu Solis illud terminatum esse videretur. Manifesta est Synecdoche singularis pro militibus omnibus, qui ex Appiano lib. de Parthico bello ad 20. millia sunt desiderati, & ad decem millia capti, qui turpitudine barbararum coniugum vitam redemerunt. Similis est tropus in coniuge & in maritus. Metaphora est à corpore, quod dicitur turpius fieri dente vel vngue Ode 4. lib. 2. pro infami & ignominioso. Exclamatio per dolorè talis indignitatis: quod seruirent ij, qui ceteris imperare solerent: quod ludibrio haberentur ij, qui gloriâ & auctoritate florent in vniuerso orbe. Similis est tropus atq; superior in Persis pro Parthis & Orientalibus regibus. Quidam tamen in hac synecdoche generis colunt regem Parthorum, quem Plutar. Hyrodem, Florus Orodem nominat, intelligi. Marius & Appulus dicuntur κατ' ἐξοχὴν σωκεδορῶν πλὴν pro strenuissimis quibusq; Italis, vt nominis & togæ pro celebri amplitudine imperij & Romanorum dignitate sumi videntur. Metonymia pro seruato igni ex institutione Numæ, qualis est in Ioue, pro Capitolio, ipse templo & arce omnium gentium: qualis tropus fuit in sub toue frigidò Ode 1. lib. 1.

Explicatio Rhetorica.

Metrum simile est metro nonæ lib. 1. Ex Britannis & Persis per Synecdochen totus orbis videtur intelligendus, in quem cantat Cæsarem sic dilataste imperium Romanum, vt ortu & occasu Solis illud terminatum esse videretur. Manifesta est Synecdoche singularis pro militibus omnibus, qui ex Appiano lib. de Parthico bello ad 20. millia sunt desiderati, & ad decem millia capti, qui turpitudine barbararum coniugum vitam redemerunt. Similis est tropus in coniuge & in maritus. Metaphora est à corpore, quod dicitur turpius fieri dente vel vngue Ode 4. lib. 2. pro infami & ignominioso. Exclamatio per dolorè talis indignitatis: quod seruirent ij, qui ceteris imperare solerent: quod ludibrio haberentur ij, qui gloriâ & auctoritate florent in vniuerso orbe. Similis est tropus atq; superior in Persis pro Parthis & Orientalibus regibus. Quidam tamen in hac synecdoche generis colunt regem Parthorum, quem Plutar. Hyrodem, Florus Orodem nominat, intelligi. Marius & Appulus dicuntur κατ' ἐξοχὴν σωκεδορῶν πλὴν pro strenuissimis quibusq; Italis, vt nominis & togæ pro celebri amplitudine imperij & Romanorum dignitate sumi videntur. Metonymia pro seruato igni ex institutione Numæ, qualis est in Ioue, pro Capitolio, ipse templo & arce omnium gentium: qualis tropus fuit in sub toue frigidò Ode 1. lib. 1. Metonymia est signi pro iuuenib. captiuis. Quidam hoc interpretantur de ignauis militibus Romanis: quod melius sit, quàm de Carthaginensibus, propter spontaneam deditioem & intamem extremòq; supplicio in primis vindicandam

<sup>1</sup> Leuissimus est hic apparatus ad profopopœiam Reguli futuram: qui inducitur certò testificans cum anadiplosi, quod sequitur, *vidi, vidi ignauiam militum Roma.* primùm ex ipsis illæsis: deinde integris vexillis, armis incruentis.

<sup>k</sup> Metonymia est causæ pro effectis de populatiõibus & vastationibus belli Rom.

<sup>l</sup> Metaphora est à veteri consuetudine, pecuniæ ponderandæ pro redemptione, quem tropum Seruius annotauit in vers. Æneid. 1.

*Solabar satis contraria fata rependens.*

& interpretatur, recompensans, addens: *translatio à pecunia, quæ antea pendebatur.*

<sup>m</sup> Ironia est, quæ contrariam sententiæ intelligentiam requirit, gestu magis & pronuntiatione spectandam, quàm lectione cõprehendendam. Itaq; docet Regulus milites redemptos & permutatos tantùm abfuturos deinceps à fortiter animosèq; pugnando, vt multò timidiùs ac ignauiùs citò ex acie se in fugã daturi sint, spetalis redemptionis & permutacionis. In verbis autem *curat reponi* metaphora est à prædicitis ratione ad eiuſdem expertia: sed quia videtur durior, explicanda est *id est reponi* *solet aut potest restitui.*

<sup>n</sup> Sumtum à triciis & filis, quibus pedes pullorum implicantur.

<sup>o</sup> Similis est tropus superiori, pro pugna & proelio secundo.

<sup>p</sup> Gemina est exclamatio dolentis & indignantis

imperatoris cum anaphora: quòd Carthago emulaimo perij Romani ex hac mollitie, ignauia & clade Romanorum potentior fiet & securior: quod hic significatur per vocem *altior* translata à rebus procul eminentibus. Similis est exclamatio Adelph. Act. 3. Sc. 2. *Hocine seculum? ô scelera! ô genera sacrilega! ô hominem impurum!* vbi Donatus annotat: Geta questurus de homine, seculum accusat prius, vt à tempore mores increpet: moris autem est nimis dolentibus incusare alia ex alijs. Sic

<sup>10</sup> Cic. in Catilin. *ô temporâ! ô mori!*

<sup>q</sup> Nulla est hic nota depositæ inductionis.

<sup>r</sup> Videtur sumtũ ab illa significatione huius vocis, quum vsurpatur pro sorte, vt demere de capite, pro deducere de sorte. Ira mihi videtur etiam diminutio capitis accipienda. Gallicè *Rabaissement de stat.*

<sup>s</sup> Synecdoche in *patres*: & in *labantis* metaphora est ab ædificijs ruinam & casum minantibus pro Senatores dubios & incertos quid consilij darent: vt *ades labantes* dicit proximè versu: Odes tertiæ sequentis.

<sup>30</sup> Synecdoche est generis pro Regulo, quem faciebat fides data Carthaginensem, & sic Romæ vt exful videbatur: ac præterea in *egregius* est metaphora à sacrificaturis, qui mature secernunt à grege præstantissimas victimas quasque, quas aræ destinant, vt alibi notatum fuit, vt de voce, *eximius*: quam, vt alteram, Græci per *ἐκκρίτωρ* pronunciant.

<sup>t</sup> Per synecdochen alteram intelligit cognatos, affines & necessarios Reguli.

## ODE VI. AD ROMANOS.

### Theticum.

Quòd è contemtionem pietatis nascantur mala: & ipsius contra studio & cultu omnia bona.

**D**<sup>1</sup> *Flicta maiorum immeritus lues,*  
<sup>2</sup> *Romane: donec templa refeceris,*  
*Aedesq; labantes Deorum, &*  
*Fæda nigro simulacra fumo.*

<sup>3</sup> *Dīs te minorem quòd geris, imperas.*

<sup>4</sup> *Hinc omne principium: huc refer exitum.*

<sup>5</sup> *Dī multa neglecti dederunt*

*Hesperia mala luctuosa.*

<sup>6</sup> *Tambis Monases & Pacori manus*

*Non auspiciatos contudit impetus*

*Noītros: & adiecisse prædam*

*Torquibus exiguis renidet.*

<sup>7</sup> *Penè occupatam seditionibus*

*Deleuit urbem & Dacus & Aethiops:*

*Hic classe formidatus, ille*

*Misilibus melior sagittis.*

<sup>8</sup> *Fæcunda culpa secula nuptias*

*Primum inquinauere, & genus & domos,*

*Hoc fonte deriuata clades*

*In patriam populung fluxit.*

<sup>9</sup> *Motus doceri gaudet Ionicos*

*Matura virgo, & fingitur artubus*

*tam nunc: & incestos amores*

*De tenero meditaturn ungui:*

<sup>30</sup> *Mox iuniores querit adulteros*

*Inter mariti vina: neq; eligit,*

*Cui donet impermissa rapem*

*Gaudia luminibus remotis:*

*Sed iussa coram non sine conscio*

*Surgit marito: seu vocat institor,*

*Seu nauis Hispanæ magister,*

*Dedecorum pretiosus emtor.*

<sup>31</sup> *Non his inuentus orta parentibus*

*Infecit aquor sanguine Punico:*

<sup>40</sup> *Pyrrhumq; & ingentem cecidit*

*Antiochum, Annibalemq; dirum:*

*Sed rusticorum mascula militum*

*Proles Sabellis docta ligonibus*

*Versare glebas, & seuera*

*Matris ad arbitrium recisos*

*Portare fustes: sol vbi montium*

*Mutaret umbras, & iuga demeret*

*Bobus fatigatis, amicum*

*Tempus agens abeunte curru.*

<sup>50</sup> *Damnosa quid non imminuit dies?*

*Aetas parentum, peior auis, tulit*

*Nos nequiores, mox daturos*

*Progeniem vitiosorem.*

### Analysis Dialectica.

**Q**uestionis primum argumentum è collatione parium temporum & spectatæ pietatis & pœ-

næ datæ ducitur, vbi abdita lateret causa supplicij in contemtionem religionis: quòd Dī tamdiu animaduertent in scē-

in sceleratos & impios homines, quam diu hi se gerent contemtim & impiè in illos.

2. Apollinis tractatur inductione quarundam partium religionis. Probatum quidem, & iusta habetur huiusmodi animaduersione in ipsos delictorum auctores: sed iniusta, grauis, acerba & quasi intoleranda hominibus videtur, quum ab eo reperitur supplicium, qui nihil commertus sit: nihil admiserit indignum: nihil denique hominum iudicio peccauerit. Eamque ob rem queritur Theognis hoc iniustitiæ genus apud Deos per operationem iustitiæ:

Ἐξ ἀρχῆς τὰ δίκαια μὲν ἀσπίσιν φιλοῦντες,  
Μήτιν' ὑπερβαίω ἀππίνειν πατέρων.  
Ταῦτ' εἰὴ μακάροισι θεῶν φίλα γυνὴ δ' ὁ μὲν ἔρδωρ  
Ἐκφύγει τὸ κακὸν δ' ἀλλ' ἔπειτα φέρει.

Velim, Diu beati, ut qui iam inde ab initio se rebus iustis dederunt cum ciuibus, nullius improbitatis paterna soluant pœnas! Nunc verò contrà, qui facit malum, pœnas effugit: & alius postea mali supplicium expendit.

Hanc profectò Theognidis querelam & optatum, 20 ut rem iustam, leges audierunt, vel potiùs ipsarum lattores, ministri & magistratus sunt sequuti: qui nihil vnquam huiusmodi statuunt in immeritos, sed solum de proprijs cuiusq; maleficijs, quæ sub hominum sensus cadunt, iudicia faciunt, vt L. Sancimus. C. de pœnis. Cur pœnam irrogari vis, quæ nemini absq; culpa iure infligitur, nisi peccarit? Item L. crimen 26. D. eodem. Vnusquisq; ex suo admisso sorti subicitur, nec alieni criminis successor constituitur quisquam. Cur igitur vniuersus Græcorum exercitus Agamemnoniani, & tota Ilios Alexandrini sceleris teneri, eiusdemq; pœnas molestâ vtriusq; per decennium 30 obsidione luere videtur? At verò nos Christiani certò scimus longè aliter iudicium diuinum de hominibus fieri: cuius examen etiam subeunt tacitæ & occultæ illorum cogitationes & animorum motus: qui si pijs sint & casti, nunquam carent præmio & remuneratione: si verò impij & conscelerati, nunquam dimittuntur inulti atque impuniti. Et certè huiusmodi profanorum sententiæ eò mihi videntur pertinere, vt homines non solum omnes honesti partes tueâtur ipsi: sed aliorum etiam 40 vitia odio prosequantur & vindicare omni ratione nitantur. Si secus faxint, sentient tandem, quod vsu venisse populo Israelitico legimus in libris Regum, qui, quia regibus suis cultum Dei violentibus non obstitit, æqualiter cum illis obligatus sponsione illius seruandi; vnus culpa nocuit alteri. De regibus enim sumta sunt supplicia, propter idololatriâ & perfidiâ: de populo, propter socordiam & ignauiam. Nam ambo suâ indulgentiâ Deum irritare solent ad pœnas, de tota gente pœnam sumendas, quæ manebant in initio pauciores. Eòdem spectat illud Hesiodi:

Πολλὰ γὰρ ἔμπετὰ πόλιν καὶ ἀσπίδος ἐπιπέσει,  
Ὅστις ἀλιτρώει, καὶ ἀπάδα καὶ μηχανάεται.

Sæpenumerò tota ciuitas luit noxam hominis mali, qui peccat, & perniciem in omnes machinatur.

Exemplo fuit Agamemnonis culpa, cuius pœnas soluit vniuersus Græcorum exercitus, quum Apollo intulit in eum pestem insignem, propter filiam sacerdotis sui Chryse ab Rege violatam, qui exercitus videbatur alioqui immeritò illas ferre, fuit itidem adulterium 60 Coronidis exemplo publicæ pœnæ, quæ non sola luit pœnam flagitij sui; sed Pindarus cecinit ipsius cladem in multis etiam vicinis deriuatam Πυθ. Γ. α. δ. ἀπ' ἑσπερ. β.

— δάμων δ' ἔτερε  
ὅς κακὸν τρεῖς ἡμέρας ἐδαμάσσει  
σατόνι, καὶ γειτόνισιν  
πολλοὶ ἐπαύρον. id est,

alter autem Dæmon (χαροποιός)

Qui ad malum impulerat, perdidit eam, atq; multi vicini in hanc exitij societatem coronidici implicati sunt, καὶ μὲν αἱ πόλιν.

Vt Apollini & Dianæ fontes atq; infantes nullo agerentur discrimine. Sic Argiuorum tota classis naufragio periit, Vnius ob noxam & furas Asiæ Oilei.

Nos præterea ad hanc querelam respondemus, tamen Rex solus illi culpæ succubuisse, exercitum tamen reliquum à similibus flagitijs ac stupris minimè vacuum fuisse, qui alia nefanda etiam comiserat. Adde huc ex 8. lib. Xenophontis de Cyri disciplina: Ὅμοιοί-πνες ἀρ' οἱ ἀποστάται ὄσον, τοῖσι τοῖσι καὶ οἱ αὐτοὶ εἰσὶν, ὅτι πολλοὶ γίνονται. quales sunt principes, tales esse illos, vt plurimum, qui ipsis parent. Idem dicit Plato li. 4. de leg. idem quoq; Ilocrates ad Nicolem, idè in Areopagico. Verum demus, nullum esse manifestum peccatū eius, qui dat pœnas: non continuò tamen dicemus conscientiam illius omnino vitio carere, quæ, vt reliquorum hominum in iudicio Dei nunquam à prauis & peruersis cogitationibus pura reperiatur, ne dū ab impijs factis, & quod est multò admirandum magis, ne infans quidem vnus Diei immunis ac purus dici potest. Itaq; nusquam Gentium adhuc visus fuit quisquā sine noxa. Testantur vel ipsi scriptores profani tale ingenium esse hominum ita ad peccandum procliuè, vt Sopater ad Hemeteriū fratrem, ἐνοεῖ δ' ὅς σὺ μὲν οὐκ εἶμι ἀμαρτάνειν ἀνθρώποις: Scias peccatum hominibus esse insitum & innatum Idem Theognis. ἀμαρτάνει γὰρ ἐν ἀνθρώποισι ἕκαστος θνητῶν: peccata mortales ipsos homines sequuntur, vt indiuisi comites: qui nunquam linunt ipsos ἀπὸ τοῦ εἶναι, impunitos esse & inultos. Itaque nemo, quum malis afficeretur, potest sic pœnæ intercedere, ὅτι μὴδὲς ἀλιτήματα καὶ ὑπερβαίω ἀππίνει πατέρων καὶ ἑτέρων quòd nemo debeat peccatum luere paternum & alienum. Qui vult certius edoceri de hac quæstione, Theologos consulat: qui præter suprâ dicta docebunt Deum periclitari & experiri pietatem & constantiam animorum rebus aduersis: non quòd ipsi sit incognita; sed vt hominibus notior fiat, atq; ipsius gloria inde celebretur, vt bene feliciterq; ab innumerabilium martyrum morte nobis euenit. Hoc habui, Lector, quòd dicerem de iudicio diuino, vt ex animis quorundam, etiam Christianorum, impiam euellerem opinionè penitus insitam de causa malorum. Sed de Dijs contemptæ religionis vltoribus lege cap. 3. lib. 3. Val. Maximi.

3 Quatuor primi versus Odes docuerunt continuationem Romanarū calamitatum pro ratione neglectæ religionis: nunc duo versus sequentes incolumitatem imperij Rom. & salutem obseruantia & cultu Deorum retineri & conseruari vsq; ad extremum suadet: quod est argumentum è loco efficientis causæ.

4 Illustratur talis causæ cõparatione similibus: vt status Imperij Romani ortum & incrementum habuit à cultu Deorum, obsequio & obseruantia in Deos: sic eiusdem stabilis & firma conseruatio ipsèdem attribus retinenda est. Eadem est sententia initio coniurationis Catilinaræ, sed ex argumento pari: Imperium facile ijs artibus retinetur, quibus initio reparatum est. Protalis confirmari potest ex testimonijs historicorum; Dionysij Halicarnassei & Liuij, qui narrant initio suarum historiarum Romulum & Remum, deinde Numam fixisse & fundasse statum Imperij sui in cultu Deorum. Potest etiam Sallustij in cõiuratione: Operæ pretium est, inquit, quòd domos atq; villas cognoueris in vrbiū modum exadificatas visere rempla Deorū, quæ nostri maiores, religiosissimi mortales, fecerunt. Verum illi delubra Deorum pietate, domos suas gloria decorabant: neque victu quicquam, præter iniuria licentiam gripebant: Sed fuerunt etiam alia. Idem ait in oratio-



ne M. Catonis: Quae Romanos magnos fecere, pietati adiun-  
 ta: domi industria, foris iustum imperium: animus in consu-  
 lendo liber, neq; delicto, neq; libidini obnoxius. Huc quoque  
 spectat: quod Tullius de Arusp. respon. scripsit, Roma-  
 nos non calliditate, aut robore, sed pietate ac religio-  
 ne omnes gentes nationesq; superauisse: quod videtur  
 dictum ex sententia Aristotelis in Rhetoricis ad Ale-  
 xandrum c. 3. de consultantis, *Ἐπειδὴ ὁ θεὸς τοῖς θεοῖς εὐκός*  
*ἀνθρώποις εἶναι, τοῖς μάλιστα αὐτὸς πρῶτον.* i. deinde quod & par  
 est Deos beneuolentiores esse in eos, a quibus magis colantur. 10  
 Tertullianus tamen in Apologético ca. 24. & 25. subtri-  
 liter quidem & acutè hanc Romanorum praelumtio-  
 nem & historias de iisdem confutat iactantibus, Roma-  
 nos pro merito religiositatis diligentissime in tantum sublimi-  
 tatis elatos, vt orbem occuparint, atq; adeo Deos esse, vt pra-  
 ter ceteros floreat, qui officium illis praeter ceteros faciant:  
 quum non antè religiosi fuerint, quam magni: Ideoq; non ob  
 hoc magni, quia religiosi. Atqui quomodo ob religionem, qui-  
 bus magnitudo de irreligiositate prouenit? Nisi fallor enim omne  
 regnum vel imperium bellis quaritur & victorijs propagatur. 20  
 Porro bella & victoria captis & euerfis plurimum urbibus con-  
 stant. Id negotium sine Deorum iniuria non est, caedes, strages  
 moenium & templorum, pares caedes ciuium & sacerdotum,  
 nec dissimiles rapina sacrarum diuitiarum & profanarum.  
 Contigit tandem ex his, Certè non potest fidei conuenire,  
 vt religionis meritis excreuisse videantur, qui, vt suggestimus,  
 religionem aut ladendo creuerunt, aut crescendo laferunt.

5 Argumentatio ex aduersis: maiores nostri statum Im-  
 perij religione: cultu Deorum seruauerunt integrum & susten-  
 tarunt: posteri contemtionem diuini cultus & despicientiam eun-  
 dem labefecerunt & euerterunt. 30

Ex hac autem contemtionem, tanquam ex vberri-  
 mo fonte, vel potius tanquam ex illa pyxide Pandor-  
 ae manarunt infinita malorum genera in Italiam &  
 Hesperiam. Lactantius Fir. lib. 5. capite 8. instit. idem  
 affirmat, ideo mala omnia rebus humanis quotidie ingraues-  
 cere: quia Deus mundi huius effector & gubernator dereli-  
 ctus est: quia suscepta sunt contra; quam fas est, impia religio-  
 nes. Sed Liuius idem perinuisam Christianis poly-  
 theiam pronunciauit lib. 5. Omnia prospera euenire colen-  
 tibus Deos, aduersa spernentibus. Itaque Synesius de re-  
 gno constituendo scripsit, *Εὐσεβεία δὲ πάντων ὑποβλή-  
 δω, κρηπίς ἀσφαλής, ἀφ' ἧ ἐπιπέδον τῆς βασιλείας.* id est,  
 Pietas primum subternitor, fulcrum & basis, cui firmiter infi-  
 stat simulacrum regni.

6 Iam disputat de distributione effectorum ab ira-  
 tis Dijs, quam alij vocant enumerationem partium,  
 sic: Dij igitur ita neglecti reges Persarum & Parthorum ar-  
 marunt primum contra M. Crassum: deinde contra Didium  
 Saxonem Antonij Imperatoris legatum: a quibus exercitus Romani  
 turpiter occisi penas dederunt contemtorum auspiciorum. 50

7 Tertia clades Romanis allata est ab ardore bel-  
 lorum ciuilium, quae Dij sprete conflarunt inter ci-  
 ues Romanos Pompeium & Caesarem: inter Augu-  
 stum & Brutum, Calsiumque & Sext. Pompeium &  
 Antonium.

8 Quarta a Germanis & Aegyptijs profecta est.

9 Praeterea ostendit ex ea pietatis despicientia, per  
 quandam seriem & connexionem caussarum foedas li-  
 bidines: ex his pollutos violatosq; geniales lectos: ex  
 his quoq; infantes nothos, molles, omni libidine dif-  
 fluentes, effeminatos prodijisse.

10 Proximè sequentibus duodecim versibus, qua-  
 lis liberi e contaminatis genialibus lectis prodierint,  
 maximeq; puella inde nara describitur per gradus eta-  
 tis & conditionis: primum ex adiunctis voluptatibus  
 mollium saltationum & impudicarum, & motuum  
 venerorum ad Scenicum & Comicum morem.

11 Deinde eadem incontinens & matura virgo de-  
 scribitur ex effectis: quod marito bene potò vino-  
 quo madente amatores & subseffores tori iugalis  
 quærat.

12 Postremò è loco diuerforum declaratur incre-  
 dibilis eiusdem prostituta libido, incontinentia, im-  
 pudencia, impatientia, quae non exspectat post cele-  
 bratas nuptias, vt quærat, sed in quem liber incide-  
 rit, eum ad concubitum adulterinum admittit, nec  
 deligit, cui copiam sui faciat, sed ad primum quem-  
 que, herus an ferus sit, sine vllò discrimine adit, mo-  
 dò suae libidini satisfaciat. Huc accedit, tanquam cap-  
 ut extremæ corruptelæ, consensio mariti coccygen  
 impudenter ferentis.

13 Argumentatur è procreantibus causis, quae ta-  
 men tractantur diuersa dissensione: Non è talibus succu-  
 bis vxoribus temerarijs, iugalibus toris nascuntur liberi fortes,  
 qui patriam ab hostibus sua virtute vindicent: terroribus, for-  
 tuharum euerfionibus, mortuq; periculo Remp. solitant: sicut  
 diximus Ode 12. lib. 2. factitatum olim à Cn. Duilio &  
 Lucretio contra classem Pœnorum in Sicilia; à Curio  
 & Fabricio contra Pyrrhum, de quo Plutarchus: à L.  
 Emilio Regulo vel à M. Acilio Glabrione contra An-  
 tiochum Syriæ regem: à L. Scipione & à multis impe-  
 ratoribus Romanorum contra Annibalem. Qui enim  
 hoc tam memorabile facinus efficerent, qui ad exem-  
 plum vitia originis libidinosis delicijs diffundit: qui  
 se molliter & muliebriter, more Sardanapali, in omni-  
 bus gerunt: qui patiuntur patriam in suo conspectu ve-  
 xari, agros vltari, liberos in seruitutem abduci, vir-  
 gines rapi, oppida expugnari, templa spoliari: illud  
 quidem certè exspectandum est à iuuenibus ortis è  
 castis & intemeratis cubilibus, educatis in tolerantia  
 omnium laborum, perpetuoque in parentes & ma-  
 iores obsequio. Quicquid enim fuit vnquam præcla-  
 re gestum, id ab huiusmodi iuuenibus semper lætio-  
 ne & auditione factum accepimus.

14 Talium liberorum obedientia & tolerantia la-  
 boris diurna tum terminatur, quum maiores cadunt  
 de montibus vmbrae, & tauris iuga soluit arator: quod  
 ad locum adiunctorum spectat.

15 Comparatione maiorum, velut alterna & succe-  
 danea, docet ex illa origine vitiosa malum propaga-  
 tum iri semper grauius in posteritatem, perpetua tem-  
 poris progressionem: quo argumenti genere vsus fue-  
 rat prius Aratus, quum inducit Iustitiam de homini-  
 bus ætatis argenteæ querentem:

Οἶνον χρυσίοι πατέρες γένεω ἐλάπυντο  
 Χρηστέων, ὅμοιοι δὲ καὶ κατὰ τὴν πέλειαν.

Vt patres atatis aurea liberos reliquerunt degeneres: ita vos pro-  
 creabitis deteriores. Quam alsidiam nequitiae accelsio-  
 nem Hesiodus in operib. & diebus quatuor ætatib. ad-  
 umbrat. De tali succedanea sui seculi deprauatione  
 Esdras admonitus fuit lib. 4. cap. 14. vers. 13. Nunc ergo  
 dispone domum tuam, & corripe populum tuum, ac consolare  
 humiles eorum, & renuntians iam corruptela, dimitte abs te  
 mortales cogitationes, abiciensq; pondera humana, exue te iam  
 infirma natura, ac reponens seorsim molestissimas tibi cogitatio-  
 nes, festina migrare ab his temporibus. Qua enim vidisti nunc  
 contigisse mala, iterum his deteriora facient. Idem sensisse  
 legimus Senecam de peruerfitate hominum. Hoc, inquit,  
 ille, nos querimus. Hoc maiores nostri questi sunt: hoc posteris  
 nostri querentur in deterius res humanas & in omne nefas labi.  
 Epist. 97. Erras, ait, mi Lucili, si existimas, nostri seculi esse vi-  
 tium, luxuriam & negligentiam boni moris. & alia, quae obijcit  
 suis quisq; temporibus. Hominum sunt ista, non temporum; nul-  
 la ætas vacauit à culpa. Et, si astimare licentiam cuiusq; seculi  
 incipias, pudet dicere: nunquam aperiuis, quam coram Catone  
 pecca-

peccatum est. Huius autem sententiæ demonstrationem suppedabit reliquum epistolæ lectum diligenter. Si hæc ratio incepti iam inde mali ab Horatii ætate perpetuâ in peius degenerandi progressionem adhuc permansisset; iam diu genus humanum desisset ex toto stare, quod equidem non puto nostrum Poetam dixisse, aut illud Epist. 1. lib. 2. obticuisse.

Si veteres ita miratur, laudatq; Poetas

Vt nihil anteferat, nihil illis comparat; errat.

Si hæc dissensio sententiarum potuisset ipsi succurrere. Itaq; debet ille culpam sustinere, quam in alios videtur transferre, qui moribus sui sæculi ausus fuerit metiri illos posteritatis: præfertim quum ex historicis, rã divinis, quàm humanis de varijs hominum ætatibus sic liceat nobis statuere, sicut de illis frugum: vt cognitum & compertum habeamus, bonas sæpè malis, cõtrã malas bonis succedere vicissitudine quadam solitas.

Enarratio Grammatica.

**D**elicta.] Delictum est quid minus quàm peccatum. Illud enim fit omittendo: hoc committendo, quod non decet. Sic Græcè *πλημύματα καὶ ἀμαρτία* distinguuntur.

Refecit.] Sic Cicero loquitur sub initium lib. 1. de Diuinat. Quin etiam memoriã nostrã templum Iunonis Sospitæ L. Iulius, qui cum P. Rutilio Cos. fuit, de Senatus sententiã refecit, ex Cecilia Balentrii filie somnis.

Sed pro templi reficere Cæsar dicit, oppida vicosaq; incendunt; restituere iussit: & est reficere, vitiatum aliquid instaurare, vt Ode 1. lib. 2. mox reficit rates quassas.

Minorem quod te geris, imperas.] Id est quod obsequium præstas, & obtemperas imperijs Deorum, & seruis ipsis libenter, imperium in alios habes. Ideo, vel iccirco videtur supplendum, vt sit, ob id longè lateque dominaris & imperas, quod Deos veneraris.

Hinc omne principium.] Id est incolumitas vestri imperij pender è cultu Deorum & obseruatione ceremoniarum, & sacrorum. Principium autem videtur ita flexum à principe & hoc à primo capite, vt ex notis in Od. 2. lib. 1. perspicias, sicut initium eiusdem significationis ab initium ex admonitione Donati in Act. 5. Scen. 1. Andr. vers. 5. vt beneficium verbis innotuit dudum, nunc re comprobes, id est, cœpiti, ab ineundo, vnde initia quoq; dicta sunt. Sic ab ineunte etate & vere, pro incipiente dicimus. Similis fuit Ode 4. ante licentia cæluræ, vos lene consilium: vbi duæ breues pro longa ponuntur.

Dederunt.] Sic Plautus, dare malum alicui. Gallicè faire du mal à quel qu'un. Idem per facio & aduerbium malè Cicero sapius dixit: facere malum alicui.

Monas.] Rex fuit Parthorum & Persarum, qui à Plutarcho in Antonio ita describitur: *Μονάσιος ἀνὴρ ὄντι- φανὴς καὶ δυνατὸς, vir clarus & potens* qui amicitiam Romanorum non diu coluit.

Et Pacorus.] Pacorus Orodis filius natu maior à Ventidio imperatore Rom. occisus: fuit etiã Satrapa Parthicus de quo Plutarchus in vita Craffi ad finem, vt de Phraate Rege Parthorum natu minore qui Orodem patrem occidit ibidè & apud Xiphilinum in Augusto, & 1. 6. Strabonis & 15. de quibus etiam Appianus lib. de Parthico, vbi legitur Mimestes. De iisdem quoq; Dio 1. 40. Orothus lib. 6. Iustinus lib. 42. & Florus lib. 3. cap. 11.

Bis.] Refertur ad vtramq; cladem, quã primùm Romani acceperunt ab illis regibus victo Craffi, deinde victo Labieno.

Remidet adiecisse.] Rarò reperias hoc verbum cum infinito. Valet, exultat lætitiã & gestit, quod magis, quàm antea, accessione Romanorum spoliatorum nitear.

Pradam.] Præda definitur à Grammaticis, quod

ex hostibus suis imperator quisque sibi parit, & ita dicitur, quàm diu manet indiuidua: sed militibus diuisa & quæstoribus tradita, & in ærarium relata, vocatur pecunia, non præda.

Occupatam seditionibus.] Ellipsis est præpositionis, quam Cicero ferè exprimit 4. de finibus: occupatus in se conseruando: & pro Fonteio, in Djs placandis occupatus. Hic, solis seditionibus intentam, nullique alij rei vacantem significat.

Aethiops.] De Æthiopia vide Plinium lib. 6. ca. 30. & Strabonem lib. 16. & 17. vnde regionem Africæ cognoscere esse inter Arabiam & Ægyptum. Ratio vocis *Ἰθίοψ* est quibusdam potius *Ἰθίοψ* τὸ ἀθεῖδον ἢ, ἀθεῖδον ὅτι κακῶς ἀνθρώπων τὴν πρὸς τὴν ἡμετέραν, ἢ ὁ κακῶς ὅτι τὸ πᾶν ἢ καὶ ἔσθ' ὅσον ὄνομα, ἡ ἰσχύος ὅτι, vno verbo, quod sit à sole facio & est illius incolæ. Hoc etymon scholia Eustathij in periegesin Dionysij notant, quum de mari Erythraeo loquitur; id est, rubro, πῆλιξ ἢ Ἐρυθρὰν ὅτι περὶ τὸ πῦρ ὄντι μέγιστα τῶν ἡλιῶν τὸ ἐκθὲν καίμα' διδρασι, καὶ ἰθίοψος οἱ κατοικοῦντες λέγονται, ὡς κακῶς ἄνθρωποι τὸ Ἰθίοψ. i. nonnulli verò mare rubrũ ex eo nominarũt, quod illa regio maxime à sole incendatur. Eam ob rē, vt aiunt, etiã Æthiopes eius accola dicuntur facie torridã esse calore solis. Ideoq; vt plurimum, ἀλ' ἄρα ὅτι τὰ ἔθνη ἰθίοψος καὶ μέλας & comã crispã ipse q; omnino fulcus: ὅσπερ χροματισμοῦ ἔστιν ἀνιῆται ἢ ἰ. e. qui calor est indelebilis atq; immutationis expertus: vnde Ieremias Propheta eruit argumentũ, quo prauitatem Israhelitarũ inemendabilem pronunciauit c. 13. vers. 23. si mutare potest Æthiops cutem suam, aut Pardus varietates, & vos poteritis benefacere, quum didiceritis malum: prius est *ἀδύνατον*: erit igitur & posterius. Poterit locus legi *ἰσότηματις*, num mutare poterit?

Hic classe.] Ægyptij quingentas naues Cleopatratæ suppeditauerant contra 250. Augusti.

Melior sagittis.] Dicitur eã formã, quã Tacitus dicit, bonus militũ, & Virgil. bonus dicere versus, pro, peritior iaculandi, peritus scientiæ militaris, Musica.

Fœcunda.] Significat, ex tempore præteritæ religionis omnes, qui procreati sunt, mœchidios & spurios habitos fuisse, & peccatum semper aliud de alio incidisse.

Quales corruptelas Augustus delere voluit, vt scribit Suetonius in ipsius vita cap. 40. Magni præterea existimans sincerum ab omni colluione peregrini ac seruilis sanguinis incorruptum seruare populum. Itaque non est referendum, τὸ νύμφας, id est, matrimonia, ad Augustum, nequẽ ad Antonium: sed generatim ad vniuersalem ciuitatis deprauationem. Huius autem adiectiui fœcunda, syntaxis est altera apud Plautum in Cist. fœcundissimus mellè & felle amor, & Virgilium fœcunda panis viscera, id est, Seruio, in pœnas torces renascentia, quoties à vultu fœuerunt exefa. Intellegit autem Seruius ex hoc genere *συνελαδοχρῆστος* iecur Tityi, vt sedem libidinis, sicut Od. 4. huius lib. expressum fuit.

Ionicos.] Iones fuerunt auctores mollium saltationum & motuum Venereorum: ideoque à Platone 1. 3. de Repub. è ciuitate expulsi sunt. De qua pueritiæ corruptela lege Macrobius lib. 3. Saturnal. cap. 14. Nobilitum, ait, filios, & quod dictu nefas est, filias quoq; virginis inter studiosa numerasse saltandi meditationem, restis est Scipio Africanus Aemilianus, qui ingemisse dicitur, quod vidisset cum exoratis saltantem filium patris, id est cãdiati, quem ne tum quidem spes & ratio adipiscendi magistratus, quo tempore se suosq; ab omni probro debuit vindicare, potuit coercere, quo minus consuetu faceret. Plura ibidem leges. Hi autem populi dicti sunt Iones ab Ione Xuchi filio & Hellenis nepote: vnde *Ἰωνία χορεία*, & ab hoc τὸ Ἰωνικόν, quod est proprium Ionum, vt *Ἰωνικὰ πολυτέλεια καὶ πρῶται* Ionici luxus & delicia, Item *Ἰωνικὰ ὀρχήσεις καὶ ἀσπλάγη*, molles & impudica saltationes & cantilena, cuiusmodi est, τὸ μὲν δρῶν Ἰων

νικόν, Aristoph. sub finē ἀκλυσία, quod Scholiastes inter-  
pretatur, περιφιλῶν, sicut Ἴωνας περιφιλῶν, voluptarios, mol-  
les & delicatos. Hinc quoque Ἴωνικός, pro molliter & lu-  
xuriosè apud Aristophanem, ὅτι ἀειβήτορες ἔσιν ἢ τῶν Ἴο-  
νων μαλακία καὶ περιφιλῶν, quod mollities & luxus Ionum valde  
sunt famosa. Vnde γέλωτος Ἴωνικός. Ritus Ionieus & Philo-  
stratus de Ionia Epist. 40. καὶ τὴν γῆν ἀνεῖναι ἀβρόπιον.  
Ecquid ea terra delicatius, & mundicia studiosius?

Matura virgo ] Quæ Xenophonti Pæd. 4. dicitur, ἔστι  
ἡ καλὴ θυγάτηρ παρθένος ἀγαπῆν τὴν γάμιν ἢ δὴ ὄρα ἄ' est autē mi-  
hi filia virgo cara iam matura toris & nubilis, vt Horatius si-  
ne re ditione τὸ maturus vsurpat & Virg. 7. Æneid. matura  
viro filia, sic Græci τὸ ὄρα ἄ'.

Iam nunc. ] Nota est certi cuiusdam ac præmaturi  
temporis, qualis est illa Virgil. 1. Georg.

Et votis iam nunc assuesce vocari.  
Qualis etiam Ciceronis 1. Verri. quæ quum cogito, iam nunc  
timeo, pro, quasi ante tempus metu conficior.

De tenero. ] Interpretatio est Græci proverbij ὅτι τῶν  
ἀπαλῶν ὀνόχων, à teneris vnguiculis, id est, ab ineunte ipsa  
pueritia, quod reperies apud Plutarch. ἐν τῷ ἀεὶ παιδῶν  
ἀγῶνις, sic enunciatur: ἔξ ἀπαλῶν ὀνόχων ἀγαπῶσι τὰ τέκνα,  
& à Cicerone vsurpatum Epistol. 6. ad famil. Lentu-  
lum: Presta te eum, qui mihi à teneris, vt Græci dicunt, vn-  
guiculis cognitus es: pro quo dicit idem Epistolâ sequen-  
ti: à pueritia inflammatus fuisti ad omnem gloriam, & lib. 3.  
Epist. 16 ad Cæsa rem imperat. de P. Craffo: de quo ab in-  
eunte eius ætate bene sperauisset. Aliquando ab eodem di-  
citur: ab initio at utis doctrinarum summè fuisti studiosus. A  
Terentio deniq;: postquam te emi à paruulo &c. Hoc ta-  
men non satis cōsentire videtur cum superiori maturi-  
tate puellæ, nisi velit Poeta notare libidinem adeò vir-  
gini innatam, vt iam inde vsq; à teneris & prima pue-  
ritia exercuerit se in amoribus nefandis.

Inter vina. ] Ita Solon, ὄρα, ποτόν οὐδεὶς μωρὸς δύναιται  
σωπαῖν, Græcè loquitur, id est, inter pocula & com-  
mestationes: quomodo sæpius boni auctores Latini-  
tatis loquuntur, inter viam & cænam, vt ipse Satyr. 2.  
lib. 2. inter lances & mensas, quàm per Gerundium, inter  
potandum, eundum, cæuandum & similia, vt Græcè  
παρ ὀνοῦ. ὄρα, πῶς ὁδοιπορεῖται, ὄρα, τὸ δεῖπνον, ὄρα, πῶς μαχίω.  
Sic Plutarchus quoque in libello de consolatione ad  
Apollonium dicit, Μίδας ἐλαβε τὸν Σειλήιον μετὰ πῶς δῖ-  
εον. Rex Midas comprehendit Silenum inter venationem.  
Vnde mihi est mirum, cur Donatus in hunc locum Te-  
rentij Enoch. Act. 4. Scen. 2. Cæpi mecum inter vias cogita-  
re, annotarit: figuratè & nouè inter vias, pro inter eun-  
dum nisi velit per figuratè intelligere, quod Seruius  
dicit Æneid. 4. vers.

Vt celsas videre rates, atq; inter opacum  
Allabi nemus.

Id est, per nemus, & est honesta elocutio, vt si dicas: in-  
ter cœnam locutus sum, id est, per cœnam, & in 7. Æ-  
neid. crebra est Frontonis elocutio. Interdum etiam  
ad vinum disertus, ad aquam mutus, dicit Cicero, pro, inter:  
& Suetonius sæpè, super cœnam multa transigere, quod  
etiam in Catohe maiore per, in, expressit: Qui guberna-  
torem in nauigando nihil agere dicat, & Gaza venit per no-  
men, ἐν τῷ πῶ. Sæpè tamè ὄρα τὸν πῶν. Sic Terent. And.  
Act. 4. Scen. 4. Quum in pariendo aliquot adfuerunt libera, 60  
id est, inter partum. Aristoph. etiam dicit ἐν οἷο σοφώτα-  
τον εἶναι, & Thucydides ἐν σπονδαῖς, inter pocula maxime sa-  
pere, & inter libationes: quod C. tull. imitatus est Epig. in  
Alinum 12. Martius ne a sinistram sinist. à, Non belle vteris  
in ioco atq; vino. Tibullus lib. 2. Eclog. 7.

Cura sonant ferro: sed canit inter opus:  
Non inter operandum. Item Cicero lib. 7 ad fam. Tre-  
bo. Epist. 7. Illuseras heri inter scyphos, quod d. xeram. Qui

autem Latinè scripserunt longè procul ab aurea lingua  
Latinæ ætate, id per gerundium extulerunt. Agellius  
lib. 3. initio dicit, inter ambulandum legatur Catil. Sallustij.  
Hæ autem locutiones tempus designant.

Luminibus. ] Id est, sine arbitro & teste.

Surgit. ] Verbum surgendi quidam referunt ad dis-  
cessum è mensa & triclinio: alij à lecto: quod posterius  
minus probatur propter τὸ coram, nisi velis intelligere  
Triclinium epulare. Particulam autem coram Donatus  
sic in Adel. Act. 4. Sc. 3. à palam distinguit ad hunc ver-  
sum: Quapropter te ipsum purgare ipsis coram placabilius est,  
vt τὸ coram indigeat adiectione, ad certasq; personas re-  
feratur: sed τὸ palam non indigeat, & generaliter dica-  
tur. Sic varia est opinio, à quo iussa sit surgere, ab adulte-  
rone, an suâ libidine instigata.

Non sine conscio ] Hoc Græci efferunt, τὸ γαίτες ἀνοήτως  
συνοιδῶν, consentiente ipsius marito vxoris Lenone  
(quomodo Iuuenalis appellat Sat. 1. maritū dissimulā-  
tem adulteriū vxoris suæ & bona mœchi accipientem,  
quæ non poterat per legem Domitiani mœchæ legari)  
sic postea dicit, militare non sine gloria, id est, comitante  
pugnam gloriâ. Simile adulterium Augusto obiectum  
est à M. Antonio, quod feminam Consularem triclinio viro  
coram in cubiculum abduxerit, quæ rursus in conuiuiū ruben-  
tib. auri. ulis, in comitio capillo reducta est. Suet. in Oct. c. 69.  
Quod Æmilius Probus conqueritur ad hunc modum:  
Quos Romanorum pudet vxorem ducere in conuiuium? aut cu-  
ius non mater familias locum primum tenet adium, atq; in cele-  
britate versatur? longè aliter in Græcia fiebat: vbi nulla mulier  
pudica in conuiuio, nisi propinquorum, accubebat, neg. sedebat,  
nisi in anteriore adium parte: quo quidem more honesto  
Philodemus, vt Cic. scribit in Verrem, repudiauit hanc  
Rubrij petitionem. Postquam satis calere res visa est Rubrio:  
Quæso, Philodeme, cur ad nos filiam tuam, vocare non iubes?  
Homo, qui & summâ grauitate, etiam id et atis & parens esset,  
obstupuit hominis improbi dicto. Instare Rubrij; tū ille, vt ali-  
quid responderet, negauit esse moris Græcorū, mulierem accum-  
bere conuiuii virorum. Institor. ] Gall. facteur de marchant.

Dedecorum. ] Sic Suetonius videtur dedecorum vsur-  
passe pro impudicitia in Octauio cap. 68. primâ iuuent à  
variorum dedecorum infamiam subijt.

Pretiosus emtor. ] Qui nulli sumtui parcat vllâ in re,  
quâ sit opus ad flagitium & turpitudinē adulterij pa-  
randam, Gal. qui n' espargne rien pour ses plaisirs. Ex Sueto-  
nio etiam animosus emtor posset dici in Iulio cap. 47.  
qui scribit hūc tabulas operis antiqui semper animosè  
comparasse: quod Plin. lib. 35. ca. 11. confirmat; hunc e-  
misse à Timomacho Aiace & Medeam 80. talentis.

Sabellus. ] Sabelli populi Italiæ fuerunt, quos, vt ait  
50 Plinius lib. 3. Latini vocarunt Samnites. Strabo scribit  
lib. 5. Sabellos, qui à Sabinis genus & nomen ἑπικουεῖ-  
κῶς inuenerunt ex Italiæ finibus eiectos & Samnitum  
nomen extinctum à Sylla. Sabinus autem dicuntur à  
Græcis Σαμνίτες.

Mascula. ] Id est, fortis, animosa & virilis. Sic Lacæna  
mater dicitur Ἀρρῶνα ἐνζαμῆν φθόγγου, validam, a rem &  
vehementem rupisse vocem in filij ignauiam lib. 1. Epigr.  
Græc. cap. 5. de fortitudine, sed τροπικῶς.

Docta versare. ] Hellenismus est, pro affueta glebis  
terræ ligone resoluendis.

Sol vbi. ] Cicero lib. 2. de natur. Deorum scribit solem  
dictum, vel quia solus ex omnibus sideribus est tantus: vel quia,  
quum est exortus, obscurat is omnibus solus apparet.

Mutaret. ] Id est, maiores faceret, illi q; totum hori-  
zontem spargeret.

Abeunte curru. ] Quum sol, peractâ diurnâ conuersio-  
ne, lubit terras & occidit: qui fingitur à Poetis Græcis  
& Latinis trahi equis;

Interea

Interea volucres Pyrois, Eous & Aethon  
Solis equi quartusq; Phlegon hinnitibus auræ  
Flammiferis implent, pedibusq; repagula pulsant.

Damnosa. ] Spes hodie minor est, vere, que fuit, atq; eadē eras  
Deteget exiguis aliquid, ait Iuuenalis Sat. 3.

Aetas par. ] Hoc videtur sumtum ē verbis Mineruæ  
sub persona Mentoris ad Telemachum Odyss. β.

Παῖροι γὰρ τοὶ παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πύλοντα  
Οὐδέ τις ἄλλος παῖρας δὲ τε πατρὸς αἰεὶς.

Pauci enim liberi sunt patri similes. Plures deteriores: perpauci  
contra patre præstantiores.

Progeniem. ] Quod Græcè dixeris *ἡνὴσαντας ἐν βεγγυῖ  
τῷ ἀνὰ ἑσπῶν φαιλοτέρον*, in peius enim ruunt omnia, in-  
quit Basilius.

Explicatio Rhetorica.

**G**enus metri non disidet à metro 9. l. 1.  
a Synecdoche vnus pro multis, qui luunt pœ-  
nas pro peccatis maiorum.

b Hæc cadunt variè per polyptoron.

c Meton. subiecti pro incolis Italiae, qui iamdiu  
maximis in luctibus sunt.

d Metaph. est ab iis, qui conterendo in pilis succum  
ē rebus exprimunt, vel eas in puluerem pilis, molis,  
malleis, redigunt. Propriè Virg. dicit Eclog. 2.

Alia serpyllumq; herbas contundit olentes.

Translatum verò geminatur cum comprimere, frangere,  
obterere animum, audaciam & calumniam. Manus quoque  
simili tropo dicitur pro militarib. copiis duorum Re-  
gum: sicut renidet, à nitore corporum ad hilaritatem a-  
nimi indicandam. Valer igitur: *Gaudet amplissimis Roma-  
norum spoliis, gloriaturq; se optimâ prædâ locupletatum, maxi-  
meq; auctum esse.*

e Sumtum videtur à pictorum licuris, quæ inducū-  
tur coloribus. Sæpius translaturū fumitur. *Delere adificia,  
famam, leges, mulieres ex animo, exercitum*, quàm propriè.  
Reperitur quidem *delere lacrymis Epistolam & maculam.*  
Præterea *urbem* synecdochen habet generis pro Roma.

f Synecdoche speciei contraria proximæ pro Ger-  
manis ad Istrum, quos vicit Augustus ad Actium, de  
quibus Dio lib. 51. Deinde simili tropo Aethiops pro  
Ægyptiis, qui partes tuebantur Cleopatrar & Antonij,  
de quibus triumphauit Augustus, vt est videre Ode 9.  
Epodion.

g Metaph. est ab vbertate terræ.

h Meton. temporis adiuncti pro flagitiosis & libidi-  
nosis hominib. illius temporis. Similibus tropis Cōstit.  
Tacitus dicit, *seculum virtutum sterile*. Gall. *siècle ou tout  
vice abonde*. pro hominibus huius temporis nullâ virtu-  
te præditis.

i Tres hic metaphoræ continuatæ ab aquis, fonte, de-  
riuata, fluxit, allegoriam faciunt, quâ significat à fœdis  
adulteriis, tanquam ab vberissimo fonte, perniciem in-  
gentem, ac grauissimum exitium Romanis allatum  
esse. Simplici tropo Phormio Terentianus Act. 2. Sc. 2.  
dicit *in me omnē iram deriuem senis*. Iisdem de causis So-  
domam & Gomorrhā æstus sulphureus & subitus  
terræ hiatus absorbit & deuorauit. Nescio quid hic  
mihi præfagiat animus exitij in nostram patriam, quæ  
tam diu immesâ voragine ac gurgite viriorum refluat.

k Synecd. est generis pro mollibus & lasciuis Vene-  
reisque saltationibus, quas nescire iam in Gallia vitio  
puellis vertitur. O vanas hominum curas perditosque  
mores!

l Si propriè sumas hoc verbum, vt puella gaudet  
membra sui corporis effingi & conformari ad flexus  
decentes compositosque motus; *artibus* videtur legen-

dum: sin per metaphoram à figulis pro doceri, institui  
& erudiri; *artibus*, vt Epist. ad Pisones.

— Voce paternâ

Fingeris ad rectum.

vt etiam est illud, *se totum ad arbitrium & nutum alicuius  
fingeri & accommodare.*

m Duplex est tropus: prior est *μετωνυμία* signi pro æ-  
tate puerili indicata: alter est metaphora ab animalib.  
puellis, quibus vix dum ægrè vngues accreuerunt. Nō  
equidem possum illibenter, nec inornatè huc appella-  
re doctam eruditamq; Marci Beumleri Tigurini ana-  
lysin in Ep. 6. l. 1. ad fam. Lentulum, qui hanc nobiscum  
explanationis methodum studiosè colit, eiusdemque  
coniecturam subtilem quidem & acutam, de ratione  
huius tropi & notas subscribere, vulgò, ait ille, cum Eras-  
mo interpretantur hoc adagium, a prima pueritia, vt metapho-  
ra sit à catulis, quorum vnguculi nondum induruerunt: cui in-  
terpretationi suffragari videtur illud Horatij in Odyss.

— & incestos amores

De tenero meditatatur vngui.

Esti autem istam interpretationem nec improbo, nec repudio: ta-  
men vt de ea non nihil dubitem, facit diligens consideratio loci  
apud Plutarchum lib. *ἡ ἐκ πωδῶν ἄγω*, &c. qui paulò aliter vi-  
detur hoc proverbium vsurpasse. Hæc sunt ipsius verba, quibus  
probare studet matres debere vbera præbere suis liberis. *συμπιπέ-  
σερόν τε γὰρ βέβαιον, καὶ διὰ πλείονος ἐπιμαλείας ὡς ἀνένδοτον, καὶ τὸ δι-  
λεζόμενον ἐξ ἐνύχων ἀπαλῶν ἀγαπῶσαι τὰ τέκνα: αἱ πύλωναι δὲ καὶ αἱ  
ἑσπῶν τῷ δνοίῳ ἀποβολιμαίῳ καὶ παρέργετον ἔχουσιν, ἀπὲρ μὲν δὲν  
φιλοῦσαι, ἰ. Impensius enim nutriunt ac maiori cum diligentia,  
tanquam intrinsecus, & quod dicitur, à teneris vnguculis a-  
mantes liberos. Nutrices verò succedaneam & ascititiam ha-  
bent benevolentiam, vt pote quæstui inhiantes: ex hoc loco pro-  
uerbium seu allegoriam præsentem sic à Græcis vsurpari cōsue-  
se, vt significaret insitam quandam & quasi naturalem ad rem  
aliquam inclinationem. Atq; huius mea coniectura duas ratio-  
nes afferri posse video: prior est, quòd Plutarcho τὸ ἐνδοθὲν seu na-  
turaliter idem significat, quòd τὸ ἐξ ἐνύχων ἀπαλῶν, ἰ. à teneris  
vnguculis. Nā hoc posteriori prius illud illustratur. Altera ra-  
tio est antithesis, quâ Plutarchus illud à teneris vnguculis non  
opponit vel constanti ætati, vel senectuti: quòd omnino factum  
oportuisset, si τὸ teneris vnguculis primam pueritiam significa-  
ret: sed id opponit τὸ ἀποβολιμαίῳ καὶ τὸ παρέργετον, ἰ. beneuo-  
lentiæ succedaneæ & ascititiæ. His rationibus præsentem locum  
sic expono, *præsta te eum, quem natura ad res aduersas moderatè  
constanterq; ferendas præclare comparatum esse cognoui*. Quâ-  
quam hic locus nostri Poetæ non planè tam apertam  
puellæ habeat inclinationem ad flagitia, vt ille Plu-  
tarchi ad constantiam maternæ benevolentie: origo tamen  
ipsius in versu, *secunda culpa*, &c. notata & acerrimum  
impudicarum saltationum ac venereorum mo-  
tuum studium, cui est puella impensè dedita, videtur  
eam arguere naturalis ac insitæ in terram libidinem  
propensionis vt hic locus possit exponi, eandem natu-  
ra comparatam ad talem meditationem atque Gallicè  
posse reddi, *elle s'addonne de son naturel à impudicité & pall-  
lardise.**

a Synecd. est generis pro illicito concubitu.

b Non verebor hic eundem notare tropum, quan-  
quam Donatus in Act. 1. Sc. 2. And. in vers. D. ita aiunt S.  
Tum si quis magistrum cepit ad eam rem improbum. notari  
hanc vocem *μεταφορικῶς* sumendam: quòd iudicabit,  
credo, eam propriè dici de Doctore artium, vt ex eo ap-  
paret Phormionis citato loco, *me filius relinquunt, quasi  
magistrum*. Ego autem existimo τῷ λέξιν κατὰ τὸν ἑσπῶν, vt  
magister sit, cuius auctoritate, consilio, exemplo niti-  
mur in qualibet re suscipienda, vt hic pro rectore nauis  
& in Terent. pro suafore amoris, aliàs pro domitore e-  
quorum, aliàs pro professore artium, vt Mercurius Ode

ii. seq. dicetur magister Musices.

P Synecd. est generis, pro sol adducens noctem gram felsis agricolis.

9 Recta comparatio videtur requirere, etas parvum est peior etate maiorum: sed apertior & facilior erit sententia, si per metonymiam accipias hoc modo: homines aequales nostrorum parentum peiores sunt equalibus auro- rum, & nos deteriores virisq., & filij nobis, & his erunt nepotes: Illa est gradatio per incrementum perpetuo succeden- tis improbitatis. Habet autem ista interrogatio:

Damnosa quid non imminuit dies? tres postremos versus autem pro subiectioe. De hac autem temporis ef- ficientia sic Sophocles in Aiace.

Ὅς ἡμέτερον κλίνας τε καὶ ἀγέει πάλιν

Ἀπαντα τὰ ἀνθρώπων.

Quam omnia humana deprimit dies ac rursus euehit!

Item Euripides:

Χρόνον ὅτ' ἀμύχανοι πάντα ἢ εἰς λήθη ἀγέει

Tempus obscurat omnia & obliuione delet.

Aristoteles definit lib. 4. Phys. tempus esse numerum motus celestis secundum prius & posterius: in quo Phi-

losophus quinque capita; decimum, vndecimum, duo- decimum, decimum tertium, decimum quartum dicti libri consumit: Si vis locum vide. Hæc etiam temporis definitio tribuitur Platoni, ὅτι χρόνος ἔστιν ἡλίου κίνησις μετὰ φασί, i. tempus est solis motus & mēsurā lationis: sed hæc tem- poris definitio non satis mihi probatur: quippe quod antequam Deus condidisset solem, tempus erat, id est, duratio rerum primo, secundo & tertio diebus iam creaturarum. Vide alias rationes contra præsentem tem- poris definitionem Aristorelicam in scholis Physicis P. Rami. Sed quod tempus sit rerum omnium edacissi- mum, & suâ falce refecer omnia, passim apud Poetas & Græcos & Latinos legitur. Vnum pro multis testimo- nium tibi citabo:

Σὺ δὲ καὶ πέτρην ὁ πολὺς χρόνος

Putresciet etiam lapidem longum tempus.

7 Videtur hîc metonymia adiuncti pro subiectis li- beris vitæ solutioris, quàm patres fuerunt. Sic Sopho- cles in Oid. π. τ. ἐν. ν. ἔαν Ἐφύω λυμίτ novam subolem pro ἀταρτα φένυσι ἢ ἀνατρέψωσ αὐμνος quos sustuleris & edu- caueris, vti Scholiastes illic notauit:

ODE VII. AD ASTERIEN.

Theticum.

Hæc Ode partim est consolationis, partim admonitionis: illâ, vt Asterie bene de breui reditu Gygis mariti fidelis speret; hac, vt interea ipsa illi respondeat fide conjugali, vti videtur Poeta.



Vid fies, Asterie, quem tibi candidi Primo restituent vere Fauonij, Thynâ merce beatum, Constanti iuuenem fide,

Gygen? Ille Notis actus ad Oricum Post insana Capre sidera frigidas Noctes, non sine multis Insomnis lacrymis agit.

At qui sollicita nunciis hospiti, Suspirare Chloen, & miseram tuis Dicens ignibus vri, Tentat mille vaser modis.

Vi Prærum s mulier perfida credulum Falsis impulerit criminibus, nimis Casto Bellerophonti Maturare necem, refer.

30 Narrat penè datum Pelea Tartaro, Magnessam Hippolyten dum fugit abstinent, Et peccare docentes

Fallax historias monet Frustra. Nam scopulis surdior Icaris Voces audit adhuc integer. At tibi Ne vicinus Enipeus

Plus iusto placeat, caue, Quamuis non alius flectere equum sciens Aequè conspicitur gramine Maruo:

40 Nec quisquam citus aequè Tusco denatat alueo.

9 Primâ nocte domum claude, neq. in vias Sub cantu querula despice tibi: Et te sapè vocanti Duram, difficilis mane.

Analysis Dialectica.

Hæc periocha statim post adhibitam consolatio- nem prodit primâ fronte principem rationem, quâ demonstratur, parium esse contentionem: Nam Asterie à Poeta monetur, vt in seruanda semper & vbi- que fide marito peregrè mercatum profecto perinde sibi constet, atque maritus ipse facit: quod clariùs & aptiùs ad formam, quâ proponitur sic enunciari potest: Quando vir tuus & amicus meus Gyges aliam mulierem, etiam valde sollicitatus, non amat; ne tu quoq. Asterie sollicitata vi- rum alium ames. Protasis huius comparationis ad 22. ver- sus producitur. Neque verò vt de coniugum pari fide- litate interpreter Oden, me deducet coniectura quo- rundam, qui de nomine mulieris peregrino coniciunt

eam fuisse meretricem. Infirmum certè ac leuè videret argumentum, quum liberum sit huiusmodi nomina fingere: cuius rei quis sibi maiorem licentiam permit- tit, quàm noster Poeta? Illud quoque alterum, quod est ἀπεχρον, non est maioris ponderis nec subsidij quibus- dam exemplaribus: vbi Ode inscripta reperitur, ad As- terien meretricem: vnde probabilior complexio, vt illi dicunt, conficitur. Præclarum sanè munus hæc cō- iectura, si vera est, deserit Poetæ, vt in ipsius custodiam, tanquam impuri lenonis, tradita sit meretrix, de qua ille sit tantopere sollicitus, cuiusque causâ vir se dedat tam muliebriter lacrymis & lamentis: illius quoque somnum abrumpat. Præterea quis, nisi meretricij inge- nij planè

nij planè imperitus, talem amoris constantiam in meretrice requirat? Non autem id ideo dico, quòd Poetam velim omnino ab obscenitate cantandi vindicare: quæ nimis fit illi familiaris: sed quia hæc virtutes; fidelitas & constantia, longè videntur à meretriciis moribus & technis abesse & sancto coniugio tribui debere.

2 Protasis de Gyge illustratur adiunctis, quòd ille constanter fideliterque permaneat in coniugij societate inoffensa & se integrum seruet ab omnibus adulterij inquinamentis: quòd mercibus Bithynis & Ponticis, i. probatissimis rediturus sit ad ipsam valde onustus proximo vere, quum mare placidum stabit, quæ omnia illi debent omnes abstergere fletus.

3 Eadem protasis augetur causâ violentâ ad tractæ moræ excusationem; quòd vi & Fortunæ vitio, nõ suo, coactus tam diu absit ab vxore, atque humanum consilium diuinâ necessitate sit superatum. Hoc genus causæ dicitur Aristoteli *ἔξ τῆς ἀνάγκης ἢ τῆς τύχης, per necessitatem & casum*: huic contraria est *ἔξ τῆς ἀπορίας ἢ τῆς ῥόδου, à consilio, iudicio & voluntate*: à qua posteriori causâ, quàm longissimè absit, satis restatur tot insomnes & inquietæ noctes: quales semper ducit Gyges.

4 Eadem de continentia & constantia Gygis amplificatur loco diuersorum ad suspicionem Asterie leuandam & à Gyge remouendam: vbi Poeta quidem more consolatoris, fatetur ab hospita mariti sui Chloe nuncium mitti, qui illum, quibuscunq; potest modis, follicitet ad talem animi alienationem ab ea: sed nihil dum promouisse suis artibus: tam firma est Gygis beneuolentia & fidelitas in vxorem.

5 Prius tentauit nuncius commiseratione doloris allicere Gygen ad vices redamandi Chloen: nunc eundem, commouere metu è genere quodam comminationis, referens, quomodo contentio amoris oblati semper citò habeat coniunctum discrimen & periculum, cuius metu Phædra scribit ad Hippolytum pudorem suum ab amore victum:

*Quicquid amor iussit, non est contemnere tutum:*

*Regnat, & in Superos ius habet ille Deos*

quòd duobus exemplis confirmat; Bellerophontis & Pelei: quorum salus vehementer periclitata est: illius, quum Anteam Præti regis Argiuorum vxorem amantem se fastidiuit: huius Pelei, quum Hippolytam Creteiden Acasti regis Thessalorum vxorem amore ipsius captam non audiuit.

6 Per collationem minorum dicitur Gyges sustinuisse firmitus se ab assensu, quàm surdi scopuli à reddendo responso periclitantibus in mari abstinere solent. Audiuit quidem illecebras; sed immotus & inexorabilis permansit in fide & integritate.

7 Apodosis est, pars altera superiorum parium: quæ longo verborum interiectu & sententiæ clarioris gratiâ videretur repetenda: *Quando Gyges maritus tibi constanter fidem seruat, illiusq; frangenda causam vitæ omnem: idem tu vxor illi præstato.* Itaque hic Asterie monetur ex factis de seruanda marito Gygi æquali continentia & fidelitate: quòd fiet, si det operam, ne illecebris cantilenarum, scitâ equitatione, celerique natatu vicini Enipei se facile patriatur deliniri: sed ad hæc omnia semper obfurdescat & cæcutiat.

8 Ad eandem constantiam inuitatur Asterie è loco diuersorum: *Quamquam Enipeus omnibus suis equalibusq; præstat scientiâ equitandi, celeritate natandi: peritriâ cantandi: non te tamen hæc omnia sic commoueant, vt animum tuum à marito alienes ad turpem adulterum.*

9 Hoc consilium ex effectis eodem pertinet, vt prudenter se muniat aduersus illecebras scortatoris, qui,

blanditiis voluptatum & omni artificio simulationis eruditus, solet animum castissimæ mulieris delinire & corrumpere, nisi prudenter se obfirmet *ἀσπίδος τοῦ πρᾶσιγίου ac fascinis inuictam*, more serpentis aduersus incantatorem: aut potius imiteretur Antoniam Germanici Drusi matrem: quam Valer. Maxim. lib. 4. c. 3. scribit egregiâ fide amorem mariti sui, etiam, mortui pensasse, quum post ipsius excessum habuerit cubiculum focrus pro coniugio.

Enarratio Grammatica.

**A**sterie. ] Syntaxis verborum est: *quid fies Gygen Asterie: quem &c.* Hęc vox *ἄστυ* τὸν ἀστὲρ a stella splendida dici videretur, quasi micantibus ocellis esset prædita: nisi fortè malis sic cognominatam *πρὸς τὸ ἀστέρων, τὸ ὄντων ἰσὺν ἕσπερ ἢ Κικλάδων*, i. ab Asterio Insula vna ex Cycladibus, quæ instar astri videbatur fulgere. Huius etiam nominis est piscis & avis è genere mustellorum & ardearum.

**Fauonij.** ] De Fauonio, sicut de vere fuit Ode 4. lib. 1. addam tamen Zephyrum siue Fauonium ab occasu æquinoctiali spirare ac sæpius verno tempore 7. Idus Febr. ex Plin. l. 2. Situs tamen Orici, vbi hic Gyges morabatur, est in sinu Ionico & in maritimis Epiri Hydruntis Italiæ oppositis: vnde nauigaturi Romam ibant versus occasum: initio contra Fauonium, & mox versus meridiem. Ex qua itineris conditione videtur generatim intelligendus pro vento secundo. Pompeius tamen Mela ponit Oricum in ciuitatibus Cypri, & Stephanus dicit in genere masc. *Ορεινῶν*.

**Gygen.** ] Nempe volentem cupidè restitui suis & patriæ. Sic Donatus in Eunuch. Act. 1. Scen. 2. definit *τὸ restituere* & distinguit à *reddere*: quòd hoc sit volenti aliquid reponere. Eiusdem nominis fuit quidam rex Lydorum ditissimus: vnde *Γυγάδων χρυσὸς αὐρὸν ἰψίω*, quòd Delphis obtulit: de quo, vt de annulo, vide Herodotum lib. 1.

**Thynâ.** ] Bithyni finitimi fuerunt Thynis: vnde Plin. lib. 5. scribit Thynos colere oram Asiæ extremam, & Bithynos interiorem. E lib. 22. Ammiani Historici dicitur Bithyniam in Mariandenam & Thyniam distributam: de quibus fuit Ode 37. lib. 1. Vterque autem populus vicinus Ponto ad Europam etiam vergit ex Strabone libro 12.

**Constanti fide.** ] Quidam legunt *constans fide*, & sic prisca est inflexio pro *fidei*: qualis illa Virgilij lib. 1. Georgicôn:

*Libra die somniq; pares vbi fecerit horas.*

& Ouid. 3. Metamorph.

*Prima fide vocisq; rata tentamina sumsit.*

De qua flectendi prisca ratione lege Agell. l. 9. c. 14. cui verustati locum non linquit lectio *constanti inuenem fide*. Contra Plautus in Pseudolo *ἀπὸ τῆς ἀπίστεως* dicit: *apud te parum stat fides, i. fidei pro fides parum est firma*, & Cicero pro lege Manilia. *fides tibi concidit. Tu as perdu ton credit, on ne se fie plus en toy.*

**Oricum.** ] Est quibusdam ciuitas Ciliciæ: aliis oppidum & portus, in confiniis Epiri & Macedoniae è Stephano de Urbibus & ex Mela lib. 2. cap. 3. Plinius quoque scribit lib. 3. cap. 23. *At in ora oppidum Oricum, à Colchis conditum: inde initium Epiri: montes Acroceraunij; de quo supra.*

**Pòst insana.** ] Quia ortus & occasus capræ Amalthææ stellæ cient tempestates; non satis constat, vtro modo sit explicandum: an post occasum capræ qui fit 5. Calend. Ianuar. Columellæ lib. 12. an post ortum eiusdem, qui fit 5. Calend. Octob. eidem & eodem

libro. De quo vide Oden 2. huius libri.

Insomnis. ] Quod Homerus Iliad. 1. vers. 225. paullò aliter protulit:

ὣς ἔγὼ πολλὰς ἤ δ' ἄντι θ' νυκτὰς ἴαυον.  
Sic ego multas insomnes noctes traduxi.

Sed, ut hîc, epithetum δ' ἄντι θ' refertur ad homines Odyll. 7.

Ἄλλ' ἢ γὰρ πῶς εἶν' αὐτοὺς ἐμμένον αἰεὶ  
Ἀνδρῶντι;

Enimvero quomodo homines possent semper esse insomnes?

Sine lacrymis. ] Qui sic hanc vocem scribunt, eam deflectunt à Græca δάκρυον: qui verò lacrima, à laceratione mentis: ad quam alludit etiam etymum Græcæ, ὅτι δακρυόμενος τῆς ψυχῆς ἀεστὴ. quod ab animo malis demorso profunditur.

Chloen. ] De hac voce vide Od. 23. l. 1.

Ignibus vri. ] Arder perdicè, maritum tuum deperit, & tabefit amore & desiderio illius.

Vasfer. ] Grammatici volunt dici quasi valde aser & urbanus. Eodem pertinet notatio vocis ἀστύς πῆξ, τὸ αἶν, ab vrbe, quod qui vrbes incolunt, aliis sint callidiores: & cum his coniunguntur versutus, fallax, malitiosus, veterator & callidus.

Criminibus. ] Crimen dictum videtur τὸ κρινοῦτον διὰ τῆς κρινοῦσης, ab eo quod accusatur & damnatur.

Bellerophon. ] Syntaxis verborum est huiusmodi: nuncius refert, ut perfida mulier impulerit Præteritum credulum falsis criminibus naturare necem casto Bellerophonti: quod ἐκδωκὸς dicitur, pro ad castum Bellerophontem citò interficiendum: cuius loco Virgil. dicit Æneid. 12. lam neci Sthenelum dedit. Sed licet ab Homero fabula Bellerophontis narretur Iliad. 5. & ab aliis: libet tamen eorum gratiâ, quibus illorum libri minimè suppetunt, illam perstringere. Fuit igitur initio Hipponus vocatus & postea Bellerophontes vel Bellerophon πετρασολάκως propter Bellerum Corinthiorum principem ab ipso interfectum; quasi ἀπὸ τῆς φόνος τῆς Βελλήρου, vel potius ἀπὸ τῆς Βελλήρου φονδίου, à cade Belleri. Hæc est ratio nominis. Ideo Scholiast. Theocriti Idyl. 16. dicit:

Κοῖνδία ἐστὶν ἀνοθεύ

ὣς ἔξ Βελλερόφον.

Corinthia sumus ab origine, sicut & Bellerophon: Κοῖνδία θ' ἔξ Βελλερόφοντος. Corinthius autem erat Bellerophontes. Etymologus tamen Græcarum vocum τὸ βελλήρα interpretatur τὸ κρινοῦ, vnde Bellerophontes ὄς κρινοῦμεν θ' παύειν τὸ κρινοῦ, tanquam qui prudentiâ facit sinem malorum. Sed prior probabilior est. Genus quidem reuera ducebat à Neptuno: sed opinione falsâ, à Glaucò filio regis Ephyræ duxit paternum. Memofant inter eius res gestas post occisum à se Bellerum profugisse ad Præteritum regem Argiuorum, & ab eo de cæde facta expiatum, sed falsò accusatum ab Antæa vxore: quæ aliis, ut Tragicis & Eustathio in hunc locum, est Sthenobœa, stupri oblati. Postea missum fuisse à Prætero sic persuaso, qui nollet ipsum occidere, ad Iobaten focerum cum literis de ipsius nece. Verùm Iobates rex Lyciæ maluit illum in expeditionem mittere contra Solymos hostes suos immanissimos cum exiguis copiis, ut faciliùs cum his opprimeretur, quàm domum tuam illius sanguine contaminare. Inde saluo & victori regresso Iobates vehementer gratulatus est & patriæ: ac rursus illum obiicit prodigiosæ Chimæræ, quam occidit. Tandem Iobates virtute iuuenis adductus, alteram ipsi filiam in matrimonium locavit: cuius rei audicione Antæa vel Stenobœa cruentas sibi manus attulit, conscia stupri Bellerophonti à se oblati, non contrâ, & verita ne sibi ista calumnia verteretur aliquando dedecori & probro. Quod attinet ad Chimæram, quidam

putant fuisse Chimarrum piratam in Lycia, quem occidit, adiutus equo alato à Neptuno accepto: vnde creditur equitatio fuisse primùm hominibus in vsu, & postea Theffali ob eam Centauri habiti: de quo equo Hesiodus in Theogonia:

Τῆς θ' ὅτε δὴ Περσὸς κεφαλῶν ἀπεδειροτόμισεν  
Ἐξέπρε Χρυσάωρ τε μέγας ἔξ Πήλαος Ἴππος,  
Τῶ μὲ ἐπὶ νύκτον ἦν ὄτ' ἀρ' Ἀκκίαν ἐπέπλησεν  
Γείνελ'.

10 Eius (Medusæ) quum Perseus caput abscidisset cervicibus exsiliit Chrysaor magnus & Pegasus equus ita cognominatus, quod ad Oceanii fontes natus esset.

Plinius lib. 8. cap. 21. Sphingus, inquit, Aethiopia generat, multaq; alia monstra similia, equos alatos & cornibus amatos, quos Pegasus vocant. Quum equus dicitur alatus à Poeris, hi videntur alludere ad etymon vocis Græcæ ἵππος, quam Eustathius Iliad. 1. deflectit πῆξ τὸ ἵπταδ' ποῖ δὶδ ἔξ ἐν δὴ πὶ γὰ φετα, ἔξ μὲν ἐν ἐνὶ χτὶ τὸ ἵππος, ἢ παρὶς τῶ μὲν, id est, à volando, ideoq; gemino π scribitur, non simplici, sicut hippos, qui est laqueus murium, vel muscipula. Idem cap. 49. lib.

10. Pegasus equino capite volucres, & Gryphas auritos aduncitate rostri, fabulosos reor: illos in Scythia, hos in Aethiopia. Illos Plato, sicut Gorgones, numerat inter τὰς τετραπολίας τῆς φύσεως; inter ea, quæ dicuntur de monstribus natura & prodigiis. Hic autem Pegasus, equus alatus edidit exemplum temeritatis in Bellerophontem, qui æstro stimulatus per iram Iouis sessorem altiora conantem excussit ex aere in terram, in qua solùm equitare debuerat; non in cælum subuolare, quod elatus victoriis tot monstrorum: ac præcipuè Chimæræ; videbatur affectare: ut Ode 11. lib. 4. dicitur.

Pene datum Tartaro. ] Id est, ferè interfectum. De Tartaro vide Oden. 28. lib. 1.

Pelea. ] Historia Pelei sic narratur: hic filius Aeaci & pater Achillis fuit; qui, quia fratrem suum occidisset, Phocum, fugit in Theffaliam ad Acastum regionis regem; à quo expiatus est, & aliquamdiu apud eum moratus fuit: tandem sollicitatus ab Hippolyta vxore Acasti destitutus: cui, quum non paruisset, ab ea nomine stupri, quod prior ipsi tentasset inferre, postularus & insimulatus est apud Acastum. Hic igitur specie venationis in Pelium montem deduxit adolescentem Centauris obiiciendum: sed illic relicto miseratione Deorum Vulcanus gladium attulit, quo & se servauit & Centauros interemit: cuius fabulam vide in Metam. & Carm. 4. & 5. Nem. Pindari.

Magnessam. ] Magnesia est contermina Theffaliæ, sicut docet Plin. 1. 4. & Strabo lib. 9. vnde hæc Hippolyta distinguitur ab altera Hippolyta Amazonum regina.

Fallax. ] Hic nuncius, vel potius leno, torus videtur constare ex fraude, fallaciis & mendaciis.

Historias. ] Quæ illis fenestram aperiet exemplis Xanthiæ, Achillis, Aiæcis, & Agamemnonis, qualibus persuasus est amor ancillæ Ode 4. lib. 2. ad flagitium & adulterium. Historia verò vox est Græca, deflecta ab ἵστωρ, sciens & peritus, & hæc ab ἴστωρ vel ἴστωρ scio, inspicio: licet differant spiritu. Est autem propriè historia studium cognoscendi, inquisitio, inspectio & narratio, cuius plenior definitionem repere primùm è Galeno de optima secta: deinde è lib. 2. de Orat. ad Q. fratrem; sed intellige cognitionem propriis sensibus historici non alienis perceptam, ut ratio vocis præ se fert, de qua fuit Ode 12. l. 2.

Scopulis. ] Quamuis Scopulus videatur dici διὰ τῆς σκοπέου εἰρημῆ per diminutionem à scopo, propriè signo, in quod diriguntur sagittæ, vtrumque tamen deflectitur à Græco σκοπὸς ἔξ σκοποῦ, & hoc πῆξ τὸ σκέπτεσθαι, à circumspiciendo. Est igitur σκοπὸς ἔξ σκοποῦ locus; vnde licet facile

cilè

cilè omnia circumstantia circumspicere, quales sunt prærupræ rupes, siue in terra, siue in mari. De Icario mari dictum est Ode 1. lib. 2. Hic enunciatur Icarî perapocopen pro Icarij maris. Hos autem scopulos intelligit in Icarium mare percurrere.

Voces audit. ] *Ἀκούει μέγχι τῶν ἀνέμων τῶν ἀντὶς φωνῶν τῶν ἀέρος μοιχείαν παρορμηθεῖσαν ἀντὶν* ad hoc vsque tempus audit purus & intactus vocem ipsius incitantem eum ad adulterium.

Vicinus. ] A vico vtriq; viæ parte aliquot ædibus constructo & habitato. Hæc autem vicinia multum affert adiuventi ad mutuos amores, vt Ouidius canit:

Notitiam primosq; gradus vicinia fecit.

Enipeus. ] Hic vicinus videtur dici *ἐνὶ πύλαις*, ab obiurgatione & aspera oratione & minaci. *ἐνὶ πύλαις δὲ τῶν ἐπέων μὲν τῶν ἀπειλῶν*. Adductus sum, vt sic notarem, his verbis: *Sapè vocanti duram.*

Plus iusto. ] Id est, plus quàm par sit, & honestam matronam deceat.

Quamuis. ] Quamuis iungitur hîc cum primis temporibus verbi, contra quosdam Grammaticos.

Flectere sciens. ] Quum sæpius hîc Poeta dicat, *sciens cithara & pugna*, & Cicero *scientissimus regendæ Reipub.* videretur quoque hîc dicendum *sciens flectendi*: sed hîc retinet verbi sui rectionem.

Noctæ. ] Seruius in hunc vers. 268. 2. *Æn.* è libris Vatrois 5. & 6. sic partes noctis recenset: vesperam, conticinium, concubium, intempestam noctem, gallicinium, luciferum. Diei autem: mane, ortum, meridiem, occasum, crepusculum, i. lucem dubiam: quæ efferuntur sæpè aliis nominibus.

Tibia querula. ] Id est, quum tibiâ cantabit graues de te querelas & tuam arrogatiam duritiamq; conqueretur. Seruius in vers. 3. *Georg.* *Et cantu querula cicada*, interpretatur *canora*, ex hoc loco.

Despice. ] *Despicere*, vt inde flexum despectare *Æneid.* 10.

Ille sedens victor flammas despectat ouantes.

hîc propriè fumitur, pro deorsum aspicere, vt Aristoph. in auibus dicit *βλέψω κάτω*, quomodo Naso loquitur:

— de vertice montis.

Despicere in vallis. *Gall. regarder en bas.*

quod Plutarch. in Public. dicit, *ἡ δὲ ψυχή ἀπὸ πανταχῶς ὀφθαλμοῦ ἐξ ἄλτου despiciat omnia*. vnde Cæsar dicit, *erat ex oppido despectus in campum*. Græcè *ἀπὸ ψῆς*. Macrobius quoque lib. 1. cap. 6. *Satur.* narrat è Verrio Flacco ambiguitatem oraculi propriâ huius verbi notione, quod prius tropicè sumendum videbatur, solutam. Nam, quum *populus Rom. pestilentia laboraret*, essetq; responsum id accidere, quod *Dij despicerentur, anxiam urbem fuisse: quia non intelligeretur oraculum: euenisseq; vt Circensium die, puer de canaculo pompam supernè despiceret, & patri referret, quo ordine secreta sacrorum in arca Pileto imposita vidisset: qui quum rem gestam Senatui nunciaisset, placuisse, velari loca ea, quæ pompa veberetur: atq; ita peste sedata, puerum, qui ambiguitatem sortis absoluerat, togæ prætextæ vsus in munus impetrauisse.*

Difficilis mane. ] Perseuera in contemtionem munerum, querelarum, & dulcis asperæque orationis & rerum aliarum, nec imitare Chrylidem Terentianam, quæ quâ

diu lanâ & relâ victum queritabant pudicè, parcè ac duriter vitam agebat, remora à consuetudine adolescentum. *sed postquam amans accessit pretium pollicens vnus & idem alter, accepit conditionem: dein quæstum occipit*, i. meritoriam scortationem exercet. Meminerit ergo Alterie honestatem maritalem, quam ita commendat Bacchis in *Heaut. Act. 2. Sc. 4.* vi tantâ virtutis, etiam insitæ flagitiosis, vt hi cogantur probare meliora: *Vobis cum vno simul vbi atatem agere decretum est viro, cuius mos maxime est consimilis vobis, hi se ad vos applicant: hoc beneficio vtrig; ab vtrig; verò deuinctimur: vt nunquam vlla amori vestro incidere possit calamitas.*

Explicatio Rhetorica.

Metro simile est carmen 5. l. 1.

**M**etaph. est à coloribus pro amoenis & secundis ventis: vel potius metonymia effecti pro efficiente candidum cælum & serenum: qualis modus fuit metonymiæ *Od. 7. l. 1.* *albus Notus*. Quis enim posset in ventis perspicere colorem?

**Synecdoche** est speciei, in *Fauonij*, pro genere, ventis secundis. Simili tropo dicuntur *atri venti* pro aduersis.

**Synecd.** contrà est generis pro cultrario, annulario, & gemmato, præcipuè opere *Bithynorum*, deniq; pro preciosis ac quæstuosis mercibus *Thynorum*, qui omnem metallicam materiam feliciter tractabant & ex ea quiduis ducebant.

**Similis** est prioribus synecdoche pro ventis procellosis. De *Noto* fuit *Ode 3. l. 1.*

**Προκατάληψις** est, vbi Poeta suspicionem Asteries occupat, quæ est: *Chloe hospita mariti mei dat sæpè ad eum literas & nuncium mittit, vicissimque ab eo accipit & remittit: vnde conicio illius animum à me alienatum. Genus autem argumenti, quo tale obiectum diluitur, in Dialecticis notatur, & facillè è subiecta responsione ad hæc verba frustra, &c. intelligitur. Anima aduertendum præterea est cum hac occupatione coniunctam esse leuem & obliquam profopopœiam per inductionem nuncij loquentis.*

**Alleg.** è geminata metaphora: sed in altera, *ignibus*, duplex tropus constituitur: Prior est translatio pro amore, & in hoc metonymia adiuncti pro re amata: quæ est maritus *Gyges*.

**Synecd.** est generis pro vxore *Præti Antææ*.

**Surdus** scopulus dicitur per metonymiam effecti negati, quod sonitum non edat.

**Altera** est *ἐνὶ πύλαις* *Enipeæ* dexteritatis.

**Merion.** est adiuncti pro subiecto campo *Marrio*.

**In alueo Tusco**, est modus metonymiæ, præcedenti contrarius, subiecti pro adiuncto, aquis *Tiberis*, id est, vt alij loquuntur, continens pro cõtento, id est, alueus, qui est tanquam lectus pro aqua *Tiberis* in costrata. Diuidit autem *Tiberis* flumen *Tusciam* ab agro *Sabino*.

**Noctæ primâ** synecdochen habet integri pro parte noctis, hæc statim post crepusculum.

ODE VIII. AD MECENATEM.

Theticum.

Quòd vertente anno fides voti pro salute suscepti Diis  
Sospitalibus soluenda sit.



Artis calebs quid agam Calendis:
Quid velint flores & acerra thuris
Plena, miraris, posuisti, carboni

Cespue viuo,
Docte sermones utriusq; lingue.
Voueram dulces epulas & album
Libero caprum propè funeratus
Arboris icu.
Hic dies anno redeunte festus,
Corticem adstrictum pice dimonebit
Amphora fumum bibere instituta
Consule Tullo.
Sume Mecenas cyathos amici
Sospitis centum: & vigiles lucernas

Perfer in lucem: procul omnis esto
Clamor & ira.
Mitte ciuiles super Vrbe curas.
Occidit Daci Cotisonis agmen:
Medus infestus sibi lucuosus
Desidet armis:
Seruit Hispana vetus hostis ora
Cantaber, serà domitus catenà
Iam Scythe laxo meditantur arcu
Cedere campis.
Negligens, ne quâ populus labore,
Parce priuatus nimium cauere: &
Dona presentis rape letus hora, ac
Linque seuera.

Analysis Dialectica.

Niridò Poeta minuit opinionem suo Mæcenati, qui
reprehenderet ipsius cælibis sollicitudinem de appa-
rando & instruendo sacrificio sub Murtias Calen-
das, quibus Matronalia quotannis celebrari consueue-
rant à coniugibus & amantibus. Sic igitur è loco diuer-
forùm respondet: Ne sit tibi mirum, ô Mæcenas, quod paro:
non enim est in animo Matronalia celebrare, sed anniuersarium
diem agere festum votumq; pro salute Libero seruatori persol-
uere: ad quem diem & ad epulas te inuito.

2 Pars secunda huius diuersæ diffensionis confirma-
tur argumento ab arte remoto, ex obligatione voti:
vnde contexitur hic syllogismus: Votis obligatus quot an-
nis debet ea dissoluere, di. m. q. festum agere, quum dies anniuersa-
rius redit: atqui dies ille mihi iam redit & cespit obligato:
mibi igitur festus dies, & tibi mecum agendus est, positis aliis
omnibus curis. Vis autem propolitionis duobus Sapphi-
cis & Adonico continetur: vbi definitur genus voti ex
matéria & adiuncto.

3 Hinc sumitur assumptio, quæ constat ex effectis &
circumstantia, quæ sonant: Ego huius liberationis memor
habebo hunc diem semper honoratum.

4 Complexio habet Mæcenatem pro Horatio, tan-
quam diceret: Est igitur mihi sospiti & saluo hic dies Festus
gaudio & letitiâ libere agendus. & Mæcenas omni ratione ad
epulandum inuitandus. Hæc conclusio dilatur variis cir-
cumstantiis vsque ad finem: primùm festiuitatè in no-
ctem totam producendâ: deinde largiore portione ad-
hibendâ: postea pellendis omnibus curis, quum hostes
imperij Romani iam subacti sint: qui talium sollicitu-
dinum auctores fuerant: ex quibus certè omnibus tan-
dem efficit, præsentem horam Mæcenati in lætitiâ
consumendam, immodicâ Reipubl. curâ vel abiicien-
dâ, vel multum remittendâ.

Enarratio Grammatica.

Artis Calendis. ] Mæsis Martius fuit olim Roma-
nis primus anni, Marti à filio Romulo dicatus,
qui notatione causæ declaratur 3. Fastorum.

A te principium Romano ducimus anno
Primus de Patrio nomine Mensis erit.

Duplex ratio redditur, cur dies Calendarum Martia-
rum festus ageretur: vnâ est Festi Grammatici; quòd eo
die homines ædem Iunonis Lucinæ colere cœpissent:
altera est Ouid. 3. Fast. vbi memoratur Hersilia Romuli
vxor conuocasse in illam ædem omnes Sabinas mulie-
res raptas, hisq; persuasisse, vt prælium, q; iam iam in-
ter Romanos & Sabinos committendum erat, inter-
uentu suo dirimerent. Res fortiter Calendis Ianuariis
confecta est, quod etiam narratur à Plutarcho in vita

Romuli & Iuuenalis Sat. 9. ob id canit:
Munera femineis tractas secreta Calendis.

Ouidius:
Inde diem primasq; meas celebrare Calendas
Oebalia matres non leue munus habent.

Eodem pertinet annotatio Seruij in versu Virgilij 8.
Æn. ad hemistichium:

Tatioq; seni, Curibusq; seueris.

Iam inde matronæ Romanæ quotannis cœperunt ce-
lebrare Calendas, seruosque cænis excipere, hortantes
illos ad liberaliter feruendum anno sequente: quòd fac-
iebant heri similiter mense Decembri in Saturnal. de
quibus vide Macrobium l. 1. c. 9. Eas quoque festas age-
bant viri, dona mittentes & Iunonem precantes, vt cas-
titem & pudicitiam suarum vxorum tueretur. Item
postea adolecentes & puellæ, vt honestis coniugibus
in matrimonium darentur. De Calebs dictum est Ode
15. l. 2. in Rhetor. ad Plat. anis calebs. Addam tamen è Do-
nato in Adel. Act. 1. Sc. 1. ad verba: Quòd fortunatè est: pu-
tant, vxorem nunquam habui, &c. Romani, ait, calibem dicunt,
quasi calitem, qui vitam agit in terris caelesti similem, & item
Græci, apud quos sunt huiusmodi sententiæ: quarum
vnâ è Menandro proferam:

Ὅστι γυμνοὶ & βέλτεροι ζῆσι ἰδέσθαι,
Ἐτέρων γαμίντων, αὐτὸς ἀπεχέσθω γάμων

Quisquis vult viuere suauiter, alijs vxores ducentib. ipse absti-
neat.

Longè his sanctiùs, ac Christianæ pietati propius
sentit Plato l. 3. & 4. de legib. vbi lex sancitur de vxore
cuique ducenda conseruadi in perpetuum generis hu-
mani gratiâ: atque l. 6. de multa contrâ eos, qui viuerent
in cælibatu. Leges ibi alias rationes ad legis persuasio-
nem. Valer igitur calebs, perinde ac si Græcè & Latine
diceret, ἀγαθὸς & Celiuinus: alij tamen à κοῖτι & ὄσιν ἀ-
πιθεῖν ἢ κοῖτι γαμνὴν, quasi cubile ipsi desit nuptiale, ἢ ὄσιν ὄσιν
πιθόν, aut tanquam diceret, non vxoratus & concubitus ex-
pers, ἢ γὰρ τὸ κείνον, à cubando, quod ita circumloquitur
Virg. Æn. 4. vers. 550.

Non licuit thalami expertem sine crimine vitam
Degere, more fera.

Acerra. ] Acerra est arcula, vbi thure incenso adolen-
tur aræ, quòd Græcè θυσιὰ καὶ θυμιατήριον. Talis appa-
ratus sacrificij describitur Od. 19. lib. 1. Est quoque acerra
Agellio l. 20. c. 1. plostrum rectum vndique & munitis
quasi arca quedam magna vestimentis instrata, quâ ni-
mis ægri, aut senes portari cubantes solebant.

Cespue. ] Quid cælpes & vnde dictus sit, à notis in ver.
Od. 19. l. 1. repete.

Hic viuum mihi cespitem pueri ponite.
Ibidem etiam leges, vt Græcè vocetur.

**Doctè.]** Quia in hoc versu, certius pes debet esse dactylus, pro quo trybrachys erit, si legitur *sermonis*, idè quidam legunt, doctè sermones, sicut alibi hic Poeta loquitur, *doctus iter melius*: nec discrepat à præcepto Grammaticæ, ubi verba vehementissimæ transitionis dicuntur geminos regere accusandi casus: quorum alter rei etiam in voce passiva retinetur. Orator tamen diceret Doctus literarum Græcarum, vel literis, vel ad literas, ut alibi ostendimus exemplis. Quàm autem Romani fuerint olim studiosi literarum Græcarum & Latinarum simul, testatur Cicero cohortatione suâ initio lib. de Offic. ad filium, alijsq; in locis, ac maxime oratione pro Archia: *erat Italia tunc plena Græcarum artium ac disciplinarum*. Huc accedit, quod Donatus ita in hunc locum citat in Eunuch. Act. 3. Scen. 2. ad hæc verba: *solertem dabo, vtrum, ait, hæc solertem, ut Horatius, doctè sermones vtriusq; lingua? an assumendum est (his) extrinsecus, ut sit, dabo Eunuchum his solertem, id est, instructum literis, Musicis & palestrâ?*

**Album caprum.]** Poetæ solent Dijs Superis candidas victimas immolare, ut Inferis nigras. Immolatur autem caper Baccho: propterea quòd vites rodat. Virgil. 1. Georg.

*Non aliam ob causam Baccho caper omnibus aris  
Ceditur.*

**Vbi tamen caper pro hirco sumitur, qui paullò post vsurpatur propriè:**

*Et ductus cornu stabit sacer hircus aram.*

**Ita i. Fastorum vsurpat Ovidius in hac immolatione:**

*Sus dederat penas, exemplo territus huius*

*Palmite debueras abstinuisse caper.*

*Quem spectans aliquis dentes in vite prementem,*

*Talia non tacito verba dolore dedit:*

*Rode caper vitem: tamen hinc quum stabis ad aras*

*In tua quod spargi cornua possit, erit.*

**Funeratus.]** Id est, propè extinctus & funere elatus. De hac funesta arbore vide Oden 13. lib. 2.

**Hic dies.]** Syntaxis orationis talis est: *Hic dies festus demouebit anno redeunte huic amphora* (per antiprosin pro, de hac amphora instituta) *instituta bibere fumum*, *40 corticem astrictum pice*, Consule Tullo, id est, *Ego huius diei gratiâ relinam & resignabo amphoram vini veteris, quod iam se texit & sepsit vinosâ membranâ & crustâ.*

Huc etiam accedit, quod canit Catullus, libro 2. Elegiâ primâ.

*Nunc mihi, nunc fumos veteris proferte Falernos  
Consulis, & Chio solute vincla cado.*

**Id est, vinum vetus ac generosum promitte mihi.**

**Anno redeunte.]** Græci vocant annum redeuntem modò *περιτροπιον τα ενιαυτον*, τὸ εἶναι περιτροπιον ἢ περιτροπιον, ἢ περιτροπιον ενιαυτον, Cicero, *veritatem annum*, Virgilius, *voluentem annum*, vel in orbem suum actum; anni conuersionem, aut, ut Phauorinus lib. 3. cap. 16. apud Agellium explicat, *περιβλόμενον ενιαυτον*, annum non consecutum, sed affectum. Ciceroni verò *affecta* propriè dicuntur ea, quæ non ad finem ipsum, sed proximè ad finem progressa & deducta sunt. Tres dicuntur anni esse: Lunaris 30. dierum; solaris 12. mensium, & magnus, qui secundum Ciceronem in Hortensio 12. millia annorum & 554. continet. Quum autem dicit *anno redeunte*, ut Epi- 60 stol. 1. lib. 2. vers.

*Libertasq; recurrentes accepta per annos:*

Videtur respicere ad etymum vocis, quod Seruio libr. 1. Æneidos tale est: *Annus autem dictus est, quasi anus, id est, anulus, quod in se redeat, vel ἐπὶ ἀναπέδου, id est, in nouatione.*

**Corticem.]** Corticem quidam accipiunt pro operculo amphoræ è cortice vel subere picato, vel resinâ obtu-

rato, ut scribit Plinius. Quemadmodum vasa dicit Columella operculare & oblinere lib. 12. cap. 15. Sed Cato cap. 120. apertius hunc notat morem: *mustum si voles totum annum habere, in amphoram mustum indito & oppicato*. Vnde post relini, aperiri & resignari dicitur. Ad inducendâ autem vinis vetustatem habes promta li. 2. Var. lectionum Hiero. Mercurialis præcepta à varijs auctoribus cap. 13. ubi citatur hic locus.

**Amphora.]** De amphora vide Oden 9. lib. 1. Amphora autem nominatur ut dyota ibidem; quòd vtriusque ansata facile gesserit. Græcè etiam ἀμφορέϊς contractè pro ἀμφοροειδής: vas & genus mēsuræ, quod putatur quadrantal Latinum, capiens 4.8. sextarios.

**Instituta.]** Sic verbum instituendi vim habet principij apud Terent. *perge, ut instituisti*: ita hic *instituta* valet destinata & quasi initiata, quæ iam incœpit validū vinum & fumosum reddere & crassare vel inducere crustam, quæ dolio vel vtri adhæret pensilis.

**Cyathos.]** Cyathus vox est Græca & genus poculi, ἀτλητίειον, haulstrum, ac præterea μέτρον ὑγῆ, mensura liquididi, ὅθεν τὸ χύειν, à fundendo, ut dictum Od. 29. lib. 1.

**Perfer.]** Id est, consume totam noctem in computatione: aliàs legitur *profer*.

**In lucem.]** Lux videtur dici ὅθεν τὸ λύνειν, ὅτις πλεῖστον φέγγος εἶναι, quod sit quoddam tenue lumen, ubi est adhuc mistum ὀφθαλμῶν, aliquid obscuritatis: vnde à λύνειν, quia est lux tenebricosa, flecti videtur. Hinc etiam ἀμφιλύκη sub exortum auroræ, Gallicè, *entre chien & loup*.

**Procul omnis.]** Hoc non ineptè quidam referunt ad commendandam vini lenitatem, quæ tanta est ut Mæcenas magnâ illius copiâ sumti non incaluerit nimis ad clamores impios, ad iram, ad rixas, ad cædes, ad reliquas denique animi perturbationes. Vocem *procul* Seruius in vers. 3. Æneid.

*Terra procul vastis, &c.*

Sub initium notat dictam à portò ab oculis & potest satis longè significare & non valdè, ut in 5.

*Est procul in pelago saxum.*

quod non erat longè, & ita, ut ab oculis esset remotum.

**Ira.]** Ira potest hic exponi dissidium, quemadmodum sæpè apud Terentium sumitur, ut in Hecyra. *Magnum nescio quid, necesse est euenisse, Parmeno, vnde ira inter eas intercessit, quæ tam permansit diu.*

**Mitte.]** Monet Mæcenatem, ut abstrahat se ab omni sollicitudine & securè diem festum agat. Hic *super* valet de, sicut illud, *Multa super Priamo*, 1. Æneidos. Item *his accensa super*, pro, de his, quanquam Nonnius scribit hic *super esse* ὑπὲρ τῶν pro valdè & vehementer accensa.

**Cotisonis.]** Id est, Cotison Rex Getarū iam victus est. Quem hic Dacum Cotisonem vocat, Sueton. in Octa cap. 63. dicit, *dein Cotisoni Getarum regi respondit Iuliam*.

Vnde constat eosdem esse Dacos & Getas. Quædam exemplaria hic habent *Cotisonis*.

**Medus.]** Medi quoque mutuis inter se seditionibus & vulneribus confecti nullum Romanis periculum moliri possunt: itaque:

*Πίνωμεν χαίρειντα μετ' ἀλλήλοισι λέγοντες,*

*Μηδὲν τῶν Μηδῶν δεῖ δότες πόλεμον.*

**Bibamus festiua inter nos verba vsurpantes, nihilq; Medos veriti, ut canit Theognis.**

Præterea Cantabri in seruitutem redacti sunt: Scythæ & Indi metu virtutis Romanæ sibi quæsiuerunt amicitiam Romanorum: de quibus vide Dionem libri 51.

**Meditantur cedere.]** Id est, student conciliare sibi gratiam Romanorum. Sic τὸ μετατρέφειν, vnde hoc Latinum Seruio deflectitur per antisticha & d in Tityro Virgil,

& construitur & accipitur. Plato in Phædro, οἱ φιλοσοφῶντες ὀρθῶς ἀποθνήσκουσιν, ἐπὶ τῷ φρονεῖν, qui philosophantur, student rectè mori, aut dant operam, ut rectè moriantur. Paullò tamen aliter sumitur in conuiuio eiusdem: ἀθήνη γὰρ ἐπισημῶς ἐξ ὧν μελέτη ἢ πάλιν κενεῖται ἀποθνήσκουσα, ἀπὸ τῆς ἀπίστευτης μνήμης, ὅτι τὴν ἐπισημῶν ὀβλιβία ἐστὶν ἐπιστήμη, obliuio enim est scientia exitus: sed commentario inserit rursus pro egressa nouam scientia remiscientiam & hanc conseruat. Quamquam τὸ meditari & cogitare. Cicero geminat Epist. 7. lib. 2. ad familiares. Tu tamen ea paratè meditare, cogitare, quæ esse in eo ciue, ac viro debent, &c. Meditari tamen dicimur quieti, cogitare autem vehementiore quodam mentis motu pulsi.

Ita videntur Græca Μελετῶν καὶ φροντίζεω & ipsorum inclinamenta μάλιστ' ἐφροντίζεω dissideere: sunt tamen primum functiones mentis & agitationis, quæ postea desinunt in corporis actiones. Nihil igitur est, ὃ Mæcenas, quod Vrbi & imperio tuo metuas. Hæc lege apud Suetonium in Augusto.

Serâ catenâ.] Id est, qui serò victus & victus est, & diu populo Romano mala dedit.

Negligens.] Syntaxis verborum est, tu priuatus, parce negligens, nimium cauere, ne quâ parte populus Romanus detrimetur accipiat. Hoc clarius Græcè ac Gallicè possumus interpretari, ὡς ἰδιωτῶν τὸν βίον καὶ ἡμελιμῶν ὄχρον φείδω, ὡς ἐπισημῶς φυλάττειν, μὴ λαδὸς πῆ ταλαπυρῆται καὶ ποινῆται. Gall. Espragnez vous, comme homme priuè & saus Estat public, & ne se soucient beaucoup des affaires, & de trop travailler à prendre garde, que le peuple ne soit en peine, & ne souffre mal en quelque chose, & en quelque endroit. quasi verò hic Malthinus de populo tantoperè laboraret, cuius libertatem impediuit: quam Augustus voluit ei sæpè restituere, ut ostendimus in vita Poetæ & alibi.

Quidam τὸ priuatus referunt ad leuamen curarum: alij ad magistratum abdicationem: ego verò ad sollicitudinem, ut Mæcenas solus inter parietes præbeat se negligentè & remissum in nimia curatione & administratione rerum: vel absteineat à nimis curanda populi Romani utilitate: vel omittat tam anxie curare res pop. Roman. sed fruatur hilaritate huius festi. Illud autem τὸ negligens potest aptè, aut per, tu animo paullò nunc omisitore, negotia publica tracta. (ita enim Donatus in Heaut. Act. 5. Scen. 2. vers. 9. vbi te vidì animo esse omisso. Item in Adelphi. Act. 5. Scen. 3. nec abs te tamen sint omisiores paullò, exponit negligentè & negligentiores) aut ἀπὸ μὲν κωῶς, ἀπὸ τῆς ἀπείρου, i. negligentè, sicut Ode 7. exposuimus, sic tu sapiens finire memento, Gall. en ne te challant.

Cauere.] Hic explico prospicere & consulere. Reip.

Dona presentis horæ.] Hoc Græci efferunt, τὸ ἀγαθὸν τῆς ὥρας, ὅτι μὲν παρόντι τὸ ἀπὸν μὴδὲν ἐπιζητεῖται, τὰ δὲ λυπεῖα καὶ τετραχέα καὶ τελευτῶν τὸ δὲ seuerus sæpè sumitur pro rigido, spero, 50

tristi, ut Virgilius dicit, annem Cocytis & montem seuerum.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est Sapphicum.

Quia Mæcenati videbatur alienus Poetæ apparatus ab ipsius cœlibatu, in initio adhibetur quædam procatalepsis, quæ remouetur illa suspicio, dum se non Matronalia, sed τὰ σωτήρια docet celebrare velle: sic enim Græci huiusmodi sacra & festa pro salute recuperata vocant, ut Herodianus lib. 1. σωτήρια τῶ βασιλέω. ὃ δὲ μετὰ τῆς ἰσορῆς ἀπανηρέει, id est, pro salute regis populus diem festum celebrabat: vnde sunt illa, τὰ σωτήρια ἔδει, καὶ χαριστήρια ὁμολογῆσαι καὶ ἀγεῖν τὰ σωτήρια, pro salute facere sacra, gratias agere, celebrare diem festum salutis.

In, quid agam, quid velim est anaphora.

Hyperbolica est metaphora, quum rei inanimæ datur actus & animus.

Metaphora à reb. humidis & incensis, pro imbui myrrhino ac vinosâ exhalatione, vnde coalescit, velut 20 μύρρινος quædam, membrana & inuolucrum, quo spiritus viuens retinetur & vinum fumosius efficitur.

Eadem est metonymia subiecti pro adiucto tempore dignitatis Consularis, quæ fuit Ode 1. lib. 2. & 28. huius libri erit. Præterea synecdoche finiti temporis pro veteritimo vino, vbi Chronismus habet hyperbolen: quia L. Volcatius Tullus, ut doctè supputauit Cruquius, nisi etiam alius eiusdem nominis interiectus sit, Consulatum gessit cum M. Æmilio Lepido anno Urbis conditæ 687. Cantabri autem, quos Galli hodie vocant Basques, ab Agrippa postremum domiti sunt anno 734. Ex quo efficeretur vinum esse 47. annorum, cuius loco dicitur Ode 28. huius, cessantem Bibuli Consulatus amphotam: vbi leges notas de hac Chronologia: pro eo, Quum A. Volcatius Tullus fuit Consul, eiusque collega M. Æmilius Lepidus anno ab Vrbe 687.

Est hic triplex tropus: primum est synecd. finiti, pro plurimis cyathis: deinde metonymia continentis pro plurimo vino cõtento: postremò metonymia in amici possidētis, pro re possessa, id est, cyathos vini, quod 40 amicus apponit. Itaq; sensus est: bibe vinum amici seruati à casu arboris, quantum & quam diu voles.

Metonymia effecti pro, efficiente homines vigilantes, vel excitante illos ad vigilias: nisi malis transferre ab animatis ad inanima, ut Ode 21. huius, vixit lucerna: quòd ignis more animatorum dicitur viuere, & extingui propter motum & pastum.

Διὰ τῆς μετωνυμίας, pro, mitte curas de negotijs publicis, rebusque vrbanis.

Synecd. est singularis pro plurali, Medi & Parthi mutuis proelijs se conficiunt, vnde non est metuendum.

ODE IX. AD LYDIAM.

Theticum.

Quòd animi alienati sint conciliandi, & pristinis redintegrandus amor.

HORATIVUS.

50

LYDIA.

**D**onec gratius eram tibi,  
Nec quisquam potior brachia candida.  
Ceruici iuuenis dabat;

Per sarum vigui Rege beator.  
LYD. <sup>2</sup> Donec non aliâ magis  
<sup>b</sup> Arsiisti, neg, erat Lydia post Chloen;  
Multi Lydia nominis

Romanâ vigui clarior illâ.

HOR. <sup>3</sup> Me nunc Thressa Chloe regit,  
Dulces docta modos, & cithara sciens:  
Pro qua non metuum mori,  
Si parcent anima fata superstiti.  
<sup>4</sup> Me torret face mutua  
Thurmi Calais filius Ornithi:

Pro quo bis patiar mori.

Si parcent puero fata superstiti:

HOR. Quid si priscaredu Venus, Diductosq; iugo cogit aheneo? Si flaua excutitur Chloe.

Reiectaq; patet ianua Lydia?

LYD. 6. Quamquam sidere pulchrior Ille est, tu leuior cortice & improbo Iracundior Adria:

Tecum viuere amem: tecum obeam libens.

Analysis Dialectica.

Hæc Ode est quoddam carmen amoris... id est, mutuum, & dialogus quaternis & alternis versibus inter Horatium & Lydiam habitus quem videtur Poeta cecinisse, vt sibi conciliaret amorem Lydiæ, vel ut iam conciliatum, sed intermissum, hac recordatione inuitæ gratiæ constantius tueretur. Huius autem reconciliationis primâ rationem: Poeta incipiens petiuit è collatione minorum: Quamdiu, inquit ipse, tecum fui in gratia, fortunatior Rege Persarum habitus sum: Ita Terentianus amator Chærea, vbi res ipsi è voto successit, lætitiâ exultare, & gaudio triumphare dicitur Act. 5. Sce. 9. ex eodem contentionis genere: O populares, equi me viuit fortunatior? Nemo Hercle quinquam. Prudenter quidem certè hæc amoris redintegratio à Poeta instituta est, è παινῶ, à laudatione: quia, vt scribit Hicrates οὗς ἀνὴρ βέλτερον ποιεῖσθαι φίλους, ἀγαθὸν λέγει εἶναι αὐτῶν πρὸς τοὺς ἐπαγγέλλοντας ἀρχὴν μὲν τῶν φίλων ἐπινοῶν ἔχουσαι ἰσχυρῶς. Quos vult tibi facere amicos, de his bene & honorifice prædica apud eos, qui laudationem illis renunciant: hic enim fons est amicitie, sed vituperatio inimicitie. Hic autem dum alter alterum videtur in ore laudare, magis conciliatur amor, quàm si per nunciatorem id fieret.

2 Lydia vicissim reponit commendationem pristini conuictus & consuetudinis cum Horatio similem priori: cuius argumentum etiam ex eodem fonte comparationis deriuatum est: Quamdiu, inquit illa, me solam amore complexus es. ô Horati, ego præcipuâ gloriâ & existimatione præter ceteras, vel ipsam Rheam florui ac vigui.

3 Hi quatuor Poetæ versûs constant effectis & adiunctis Chloes, instructæ artibus cantandi & citheram pullandi: vnde tanta fuit illius beneuolentia erga eam, vt pro ipsius vita non dubitaret mortem occumbere, si morte speraret eius vitam se conseruare: quæ sanè prædicatio non minimum valet ad illum reditum in gratiam.

4 Lydia reponit primùm è paribus Calain sibi in amore respondere: deinde è maioribus hyperbolicis, pro illius salute se pati velle geminam mortem.

5 Iam Poeta prior incipit nõ obscure indicare suam cum Lydia voluntatem redeundi in gratiam, id quæ ex efficientibus: Si Venus, inquit, qua iamdiu à nobis discessit, nunc rediret, alienatosq; velle reconciliare in pristinam gratiam, atq; animum ex erecta Chloe in te conuertere. Hæc minime perfecta propositio interrogationis propter effectum sic explenda est: assentirene?

6 Subiicit Lydia è loco diuersorum: Quamuis certum quidem sit, Calain egregiâ formâ esse iuuenem: te verò saniore mari Adriatico & leuiorem subere: ego tamen vellem tecum viuere & mori. Prior autem pars huius dissensionis constat triplici minorum collatione per se satis aperta: priori quidem ad Calain; sed reliquis duabus ad Poetam referendis: vnde dissimulatus amor Lydiæ tandem indicatur, atque illud Plauti in Amphitruone verisimum hic comperitur: Ira interueniunt, redeunt rursus in gratiam. Verum ira, si quæ forte eueniunt huiusmodi inter eos, rursus si reuentum in gratiam est, bis tantò amici sunt, quam prius. Vt quis merito diceret illos anacamferote vios: cuius herbæ tactu redirent amores, vel cum odio depoliti, ait Plinius lib. 14. cap. 2. 17.

Enarratio Grammatica.

Donec.] Hæc particula, vt dum, quum priorem sententiæ partem occupat, valet quamdiu. Gall. durant, ou cependant que, vt hic & Ouid.

Donec eris felix, multos numerabis amicos.

Tempora si fuerint nubila solus eris.

Atque tunc adsignificat certum & finitum tempus: quod immutatio sequitur. Quum verò eiusdem secundam; valet quoad & quousque, eiusdem tamen temporis, vt τὸ ἐστὶν Soph. in Aiace. Ἀπὸ γὰρ ἐστὶν ἐξ ἡμῶν ἀδιουάτε donec venero. Ita Terent. Adolph. Act. 4. Scen. 6. Nunc verò domi certum est obsidere vsq; donec redierit. Gallicè. Je suis délibéré, ou, le suis maintenant résolu, dit Dema, d'estre assis & demeurer en la maison iusqu'à ce qu'il reuienne. Ou iusqu'à tant qu'il soit de retour. Sed eadem dictio donec sequens sententiâ negatam adsignificat consequentiam infiniti temporis, vt Ode 9. lib. 1. ostensum fuit, vt εἰς ὁ Græcum, & Hebraicum ἡσתר ghad ascher vsque quò.

Illic tamen postea docuimus, non esse sententiâ planè negatam, aut antecedere. Itaque finiti esse temporis, notas reuise posteriores. Verus huius particulae vsus non satis perspectus magna certè inter Thologos peperit dissidia; quum alij existimarent determinationè temporis; alij perpetuitatem eiusdem in sacris literis eâ significari.

Dabat brachia.] Est periphrasis amplexus: pro quo Virgilius Æneid. 7. Dare amplexus dicit.

Rege Persarum.] Notus est ex historijs luxus & splendor Regum Persidis. Quem Lucianus in Dialogo Cratetis & Diogenis traxit in sententiâ proverbialem per comparationem, ἡ γὰρ ἐργασίη, οὗτε Ἀντιθένης οὐλοῦντο μισοῦς, καὶ ἐγὼ οὐ, πολλὰ μὲν καὶ σμικρὰ τῆς Περσῶν ἀρχῆς, id est, ea enim quibus erat nobis opus, vbi & tu adysis Hereditatem Antisthenis, ego quoque tuam, longè sunt maiora & magnificentiora imperio Persarum. Hic animi bona intelliguntur sapientia, autarcia, veritas, parthesia, loquendi viuendi que libertas.

Lydia post.] De arrogantia huius Lydiæ cantata est Od. 25. lib. 1. vt eiusdem 23. in timiditatem Chloes de congressu cum viro.

Multi nominis.] Πολύφημος καὶ πολύφωνος, διάσημος, cuius est celebris fama, Gall. Qui a bruit & est fort signalé. Ilia.] De Rheâ vide Oden 2. lib. 1. & 3. huius.

Thressa Chloe.] Per Syncopen pro Threissa ex Thracia, de qua dictum est Ode 16. lib. 2. Declinat autem hæc vox à Θρᾷξ ex Θρᾷξ contracto communiter, sed Ionicè Θρῆξ, vnde Θρᾷξ καὶ Θρῆξ, inclinatur, atque hinc Latina Thressa pro Threissa διὰ τῆς συζωνῆς, Seruius in vers. Æneid. 1.

Spartana, vel qualis equos Threissa fatigat. Profert hunc locum: Threissa & Cressa sunt ab eo, quod est Thres & Cres. Sed Threissa, quia per ei diphthongum scribitur, habet dissolutionem: Cressa verò, quia per r, non habet dissolutionem: quod posterius quidam hic legunt pro Threissa; quia Musica in Creta vigebar.

Regit.] Tales sunt scortatorum blanditiæ in sua scorta, sicut hic ipse Ode 1. lib. 4.

Non sum qualis eram bona  
Sub regno Cynaræ.

Sciens citharæ &c.] Id est, perita pulsandæ citharæ. Similis syntaxis fuit Ode 15. lib. 1. ad verba. *Sthenelus sciens pugna*: vbi Grammatici notant participium in nomen transire.

Thurini Ornithi.] Hic pater erat fortassis ex oppido Thurio ad sinum Tarentinum. De Thurijs autem sic Strabo scribit lib. 6. Thurijs longo tempore Fortunâ vsi sunt secundâ: tandem à Lucanis in seruitutem subacti sunt.

Calais.] Huius nominis fuit Calais filius alter Boreæ & frater Zetæ ex Orithyia, vt est videre ad finem lib. 6. *Metamorph.* & lib. 1. *Apollo*: in catalogo: Sed fabulam de raptu Orithyia à Borea facta Scholiastes Pindari in Oden 4. Pythiorum interpretatur ἀλλήλοεικός, & nomina esse ficta, οἷον Ζαήτιον τὸν ἀγαυὸν δόντα ἢ πῖνοντα, καὶ Κάλαιον οἷον ἑλκὸς δόντα, tanquam diceret Zeren valde flantem & Calain pulcre spirantem.

Diductos.] Id est, diuisos, discordes & alienatos, à diducere, cui contrahere opponitur. *Acad.* 4. *Interualla diducimus aut contrahimus*. Sic *Sueton.* in *Othone* cap. 3. *Quare diducto matrimonio sepositus est per causam legationis in Lusitaniam*. Sic *complexus diducere Propert.* lib. primo *Eleg.* 12.

Cogit iugo.] Id est, firmo constringit amoris vinculo. *Excitatur.* Sic *Terent.* *Id restat, vti me excuriam, atq; egre diat domo*. Itaque hoc valet, extruditur & eijcitur.

Pulchrior.] Quidam hic putant allusionem esse ad candorem Calaidis lapidis: cuius meminit *Plin.* li. 37. cap. 10. *Calais Saphirum imitatur, candidior & littoroso mari similis*.

Leuior cortice.] Sumtum est à Græco κοφότερος φελλός, vnde φελλός fluitare more suberis & sibi non constare, ἀσυστόρον εἶναι: cuius cortex est cauernosus, & ob id Pindaro dicitur ἀδύ, β. Πυθ. ἀβάνης, immerisabilis, qui superficie aquæ semper videtur supernatare.

Hinc fortassis Gallicum verbum *pantouste*, calcia-

menti genus, quod fit è subere totum, flectitur.

Explicatio Rhetorica.

Genus metri responderet Ode 3. lib. 1. <sup>a</sup> Ductum est à plantis: quod verbum ferè geminatur cum his, *florere & virere*.

*Rege Persarum, &c.*] Hoc videtur dictum per synecdochen pro ditissimo quoque rege; ad quem dixit modum Ode 29. li. 1. *beatas Arabum Gazas & vltima eiusdem lib. Persicos apparatus*.

<sup>b</sup> Nota est metaphora, vt *calere feminâ*. *Virgilius* tamen dicit *Corydon ardebat Alexin*. Sed vsitatus est *ardere amore alicuius*.

<sup>c</sup> Synecdoche est partis pro toti *Chloæ* superstiti: qualis fuit Ode 24. lib. 1. in *cari capiti*.

<sup>d</sup> Allegoria est è metaphoris, pro, ego illum sic vnicè amo, vt me vrat.

<sup>e</sup> Anaphora est in si repetito in principijs: præterea in quatuor interrogationibus est apophoresis, quam suppleui in *Dialecticis*.

<sup>f</sup> Metonymia causæ pro effectu amore: quem vocat priscum, quasi multos iam annos intermissum: vnde impatientia amantium noranda est.

<sup>g</sup> Metaphora est à corporum disunctione ad alienationem animorum. Hæc metaphora & proxime sequens possunt constituere allegoriam.

<sup>h</sup> Metaphora est à rebus firmissimis & arctissimo vinculo compactis, quæ dissolui & dissociari non possunt. Similis est Ode 33. lib. 1.

<sup>i</sup> Quidam agnoscunt hic apostrophen, quæ, quum sit auersio sermonis ad alium ab eo, quicum fuerat initio institutus sermo, non potest statui in hoc dialogismo, vbi neutra ipsius persona conuertit ad tertium alium quem suam orationem.

<sup>k</sup> Synecdoche est generis pro subere, quo nihil est leuius, atque hoc rursus transfertur specie proverbij ad lubricam hominum fidem & inconstantiam in dictis & factis norandam.

<sup>l</sup> Anaphora est.

ODE X. IN LYCEN.

Theticum.

Nihil esse tam immane ac barbarum, quod non debeat aliquo lenitatis & humanitatis condimento mitigari. Hoc sapienter quidem dictum, si aliò, atque ad pudicitiam vxoris alienæ prostituendam transferretur à Poeta.

**E**xtremum<sup>a</sup> Tanain si biberes, Lyce,  
Seuo nupta viro, me tamen asperas  
Porrectum ante fores obycere incolis  
Plorares Aquilonibus.

<sup>2</sup> Audis, quo strepitu ianua, quo nemus  
Inter pulcra situm tecta<sup>b</sup> remugiat  
Ventis? & positas vt glaciæ niues

<sup>c</sup> Puro lumine<sup>d</sup> Iuppiter?

<sup>3</sup> Ingratam Veneri pone superbiam:

<sup>4</sup> Ne<sup>e</sup> currente retrò funis eat rotâ.

50 Non te Penelopen difficilem prociis  
Tyrrenus genuit<sup>f</sup> parens.

<sup>6</sup> O quamuis neg, te munerâ nec preces:

Nec tinctus violâ pallor amantium,

<sup>h</sup> Nec vir Pieriâ pellice<sup>i</sup> saucius

Curuat: <sup>7</sup> supplicibus tuis

Parcas, nec rigidâ mollior escula,

Nec<sup>k</sup> Mauris animum mitior anguibus.

<sup>8</sup> Non hoc semper erit liminis, aut aqua

Celestis patiens latus.

Analysis Dialectica.

Poeta imitatur hic Orionem, quem ipse vocauit Ode 4. huius libri integræ tentatorem Dianæ, dum Lycem per misericordiam rogat, vt suæ libidini morem gerat, marito ipsius in suspicionem fractæ fidei

iugalis adducto: quæ tentatio iustâ & pari quidè pœnâ Orioni vel Ixioni videtur luenda. Sed videamus, quomodo Poeta suam instruat supplicationem, Tamest inquit, mores & ingenium barbarum induere videris, ô Lyce,

me sa

me tamen non finire ante fores tuas acerbitate frigoris exanimari. Hæc propositio constat è loco diuerforum: vbi vides Poetam ab eodem genere argumenti sumere initium huius Odes: quo præcedentem clauferat.

2 Hic pars consequens enuntiati præpositi segregatur, atqui tu me finis frigore acerbo ante fores tuas concuti: vnde discretum prius falsum & ridiculum indicatur.

3 Complexio est: deponere igitur istam duritiem barbaram, & mei frigore pereuntis miserere.

4 Protyllogismus est complexionis è fine: vt illa metuat commutationem rebus suis olim futuram, quâ miserè cogetur similem experiri sæuitiam.

5 Eadem complexio amplificatur loco causæ procreantis, quæ tamen per dissimilitudinem tractatur: quod non eo ingenio procreata sit à patre Italo; quali fuit Penelope in procos, difficili ac sæuo: bene enim natum esse & educatum valet plurimum ad humanitatem.

6 Repetitur ferè sententiâ propositionis ex efficien-ribus diuersè pronuntiatis. *Esti nullis rebus aliis potes flecti; mouearius tamen misericordiâ erga me supplicem, luridum & pallidum:* Gallicè, *amoureux transi de froid.* Res autem, quarum vis vehementissima videbatur; munera, preces, incredibilis patientia frigoris, maritus ipse vulneratus amore concubinæ nomine Pieriæ, illam non poterant adducere, vt alterum, præter maritum, amaret: quod rarè contingit vxoribus, præsertim vel leuiter de incontinentia & pellicatu suorum maritorum admonitis. Talibus causis Sallustius memorat in coniuratione Ciceronem frustra tentatum fuisse. *Q. Catulus & Piso neque precibus, neque gratiâ, neq; precio Ciceronem impellere potuerunt. Neque enim vt est lib. 3. ad Heren. prece, nec pretio, nec gratiâ, nec similitate à via recta quemquam deduci oportet.*

7 Hæc gemina pariû collatio est approbatio assumptionis: *tam dura es, quàm asculus arbor rigida: tam acris & venenata, quàm serpens Mauritanius.*

8 Hoc argumentum ex adiunctis, quæ ab alijs dicuntur consequentia (sed cur illa potius vsurpè, quàm hæc, alibi dixi) approbat complexionem: quod deâ corporis imbecillitate aliquando futurus sit, vt ad fores ipse excubare, nec sub diuo tantam vim frigorum sustinere, nec asperi pluuij; cæli inclementiam ferre poterit. in posterum denique *δυστυχῶ & μέλαινα εἶναι.*

Enarratio Grammatica.

**A**D Lycen.] Verisimile est hanc esse Lycen, cuius deflorata pulcritudo describitur Ode 13. lib. 4. quam Poeta adhuc adolescentulam, & tamen nuptam, nunc sollicitat ad illicitos concubitos, memorando animum viri ab ipsa prorsus abalienatum, & illum ad quandam Pieriam fidicinam, Pieridibus Musis caram, adiectum. Quid posset acerbius vxor audire de suo marito? quod etiam grauius odium ipsi conflare in virum? quæ maior ratio faciendæ sui copiæ adultero esse, quàm ab eo pellicem foueri? vt Andromache apud Euripidem conqueritur:

*Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα δὲ τίς αὖ πάχον γυνῆ  
Ἄνδρὸς δ' ἀμαρτανῶς, ἀμαρτανέει βλοῦ.*

Quadâ alia minus grauate fert vxor: Sed si à marito fallatur, qui quid est in vita iucundi perdit.

*Si biberes &c.]* Particula *si* non tam est hîc conditionis conuexæ, quàm discretionis, pro quanquam vel *est*: quod quâ ita sit, particula redditiua tamen subtexenda videtur verbo *plorares* in resolutione *(syntaxeos)*.

*Tanais.]* Tanais fluuius ex Scythiæ Riphæis montibus exortus, ac diuidens Africam ab Europa, defluit

in Mæotin: aut, vt alij volunt, decurrens è montibus Caucasij, vt scribit Strabo lib. 11. atque ita notatum est Ode 4. huius libri.

*Plorares.]* Id est, grauius ferres me iacerè stratum & obiectum sæuis ventis pro tuis foribus. Græcè, *πρὸ τῶν θυρῶν ὄντετα μόνον καὶ δεινῶν πνεύματων Βορέα.* Sic Epist. 1. lib. 2. cum infinitorio:

*Plorauère suis non respondere fauorem  
Speratum meritò.*

10 *Aquilonibus.]* Aquilones vocat incolæ Thraciæ & Scythiæ, quia illic perpetuò spirant, vnde Ouidius li. 1. Metam. — *Scythiam septemq; triones  
Horriser inuasit Boreas.*

*Nemus inter tecta.]* Dictû est in Grammaticis Ode 1. lib. 1. quid & vnde vox hæc esset: sed quia hîc dicitur, vt Epist. 10. ad Fuscum:

*Nempè inter varias nutritur sylua columnas.*

Admonendum videtur, veteribus fuisse nemora in septis domorum, vt apparet è ca. 72. Suetonij in Octauio: *Sua verò (intellige prætoria, Gall. Maisons de plaisance.) quamuis modica non tam statuarum tabularumq; pictarum ornatu, quàm xystris & nemoribus, excoluit rebusq; vetustate & raritate notabilibus.* Apparet quoq; ex Elegia 3. l. 3. Tibullij:

*Et nemora in domibus sacros imitantia lucos,  
Auratq; trahes, marmoreumq; solum?*

Hic supple, quid profunt? Redeo ad xystra, Gallicè, *Galliers conuertes pour se pourmener.* nemoribus adiuncta à Suetonio, quæ ita circumscribit Vitruuius lib. 5. cap. 11. *Faciunda autem sic xystra videntur, vt sint inter duas porticus syluæ aut platanonès, & in his perficiantur inter arbores deambulationes, ibiq; ex opere signantur stationes, Gallicè, de tulleaux, brises & ciment) proximi autem xystrum & duplicem porticum designentur hypæthra: id est, sub dio ambulationes, quas Græci *ὑπερσποιδας*, nostri xystra appellant: in quas per hyemem ex xystra cælo sereno athletæ prodeunt exercentur.* De iisdem lege apud eundem lib. 6. cap. 9. Tales certè mugitus tremularum populorum & Æsonæ fluminis decursus agitatione ventorum & leni motu aquæ, non quidem inter tecta castelli Bellebatij, sed circa eadem, iucundè audiuntur & leni suffuro suadent inire somnos.

*Glaciet.]* Hoc verbum *μεταβατικῶς* hîc sumitur id est, transitiuè, vt Grammatici loquantur, pro constringat, contrahat & cogat: aliàs sæpiùs absolutè: vt aqua congelat, id est, coalescit & concrefcit.

*Puro lumine.]* Hic magis probo lectionem, quæ habet lumine quàm numine cum Canthero & Scal. in Aufon. vbi nebulosum lumen opponitur lumini sereno. Neque est in *Iupiter* Poetis figura, vt placet Lambino, sed tropus est, quem in Rhetoricis Odes 1. lib. 1. notauimus copiosè ad verba: *sub Ioue frigido.*

*Penelopen.]* De continentia & constantia Penelopes & orationis lenitate, quâ procos diu lactauit, permulti scripserunt, ac præter cæteros Homerus Odyss. β. item sexto & septimo.

*Tyrthenus.]* Id est, Italus vel Tuscus. De Tyrtheno fuit Ode 11. lib. 1.

*Munera.]* Hæc vox debet sumi pro pretio & premio, vt facile intelligitur è Dialecticis & ex hoc versu 3. 60 *Æneid. Inuitat pretijs animos & munera ponit.*

*Nec preces curuant te.]* Quod Græcè dicitur. *ἔχεις μεδῆς ἡμῶς ἀπαραιτήτως, ἢ δὲ παρακατῆσαι* &c. nullis precibus mansuescis.

*Tinctus violâ.]* Id est, imitans violæ colorem, sed hic color non satis perspicitur, nisi τὸ ἰόν, id est, viola distinguatur sic, vt τὸ ἰόν ἄλλον μὲν λεῖκόν, ἀνοσμοῦν ὃ ἔχον, ἄλλον ὃ ἔχον, ἄλλου τοσφουσίω, id est, vt viola sit, alia quidem albâ, ac propemodum expers odoris, alia flaua & lutea, alia deniq; omnino nigra, & tamen odoratissima & nobilissima: huius

est species το λευκοπόρφυρον, id est, pallidum ob misturam purpurei coloris: qui Græcè dicitur περιδρος, id est, niger & plumbeus, qualem inducit horror frigoris, atque hic intelligimus talem.

Pierid.] Hæc mulier videtur nomen sortita à Pierio monte Thessaliæ, de quo Ode 4. huius libri.

Pellice.] Grammatici hanc vocem deflectunt à pelliciendo, quod mulier imbecilli consilij & iudicij facile pellici possit, & sit περιδρος, id est, habeat relationem ad uxorem. Hinc versus:

Tunc eris & matris pellex & adultera patris?

Quam vocem Agellius mavult lib. 4. cap. 3. deflectere à Græca περιδρανή vel περιδρανή, & interpretari Latine concubinam; quam pellicem: quod à Græcâ aliquid differat. Odyss. ξ.

— Εὐε δ' ὀνητὴ τέκε μήτηρ

Παλλαίς.

Me venalis concubina mater peperit. Vnde περιδρανήδρα, concubinam esse, quod ab adolescentia dicitur, vt Hesyechius tradit.

Aesculo.] De Aesculo lege Oden 22. lib. 1.

Parcas.] Ellipsis est coniunctionis discretivæ: tamen es mollior aesculo: hæc enim omnia debent antecedere parcas tamen.

Mauris.] Sic Ode 22. lib. 1. dixit, iaculis Mauris, & Ode 6. lib. 2. Mauri aqua per Hellenismum primigenij pro inde flexo, Mauritana.

Non hoc.] Est quoque hic ellipsis ætiologicæ copulæ: non enim hoc latus semper patiens erit pluvia: quæ hic περιδρανήδρος intelligenda est.

Explicatio Rhetorica.

GENUS metri convenit cum metro sextæ lib. 1. Synecdoche est rotius, pro illa parte fluminis vicina Mæotidi in ora Scythica. Valet igitur, Si tu esses barbara & in Scythia nata & educata. Hic extremus Tanais propter quandâ hyperboles speciem inter proverbia relatus est, vt Ode 4. huius libri. Bosphorus, arena Assyria, Britanni, Caucaanni, Geloni, & Tanais ipse inuiolatus. Sic Virgilius τροπικῶς est eloquutus in Tityro,

Aut Aravim Parthus bibet, aut Germania Tigrim. & lib. 1. Aeneidos.

Pabula gustassent Troia, Xanthumq; bibissent.

b Nota est metaphora: sic sylva roboant, pro, susurrum edunt, Virgilio.

c Metaphora est pro serenitate & nitore aeris, quo vehementius frigus hyeme viger, quàm cum cælum est nebulosum & crassum, cuius crassitie retunditur acies frigoris.

d Metonymia adiuncti pro frigido cælo & aere à Ioue possesso, vnde potentia Iouis percipitur ab inferioribus per meteora: qualis tropus iam aliquoties fuit notatus.

e Allegoria est è continuatis metaphoris à versatilibus rotis, quales sunt illæ figulorum vel aquam haurientium, vt initio Epistolæ ad Pisones:

Currente rotâ cur vrcus exit?

Non sum tamen nescius viros doctos; Sabellicum, Beeroaldum, Erasmus, Turnebum sumere hanc allegoriam ab equis, qui extra iugum alligati fune vtrinque ad iugales vnâ trahunt currum, vnde illi Græcè dicuntur, quod non strictè adiuncti facile sunt ἀφῆτοι, & liberantur, παρήωροι, παρῆσειροι, σειραῖοι; qui soluto fune in discrimen retrò ferunt currus; vt rotæ figlinæ, quæ fracto etiam fune reuoluuntur retrò ad inconstantiam & mutabilitatem rerum humanarum indicandam & metuendam.

f Synecdoche est generis pro patre certo, sed minime nominato.

g Exclamatio est optantis lenitatem mulieris vel obrestantis.

h Epanaphora est in nec multoties repetito.

i Sumtum à corporibus ad animum, qui captus est amore pellicis, qualis est in curuat, à flexibilibus rebus, pro, mollit, flectit & abalienat.

k Synecdochicè dicitur, pro, summè venenatis, vt, liminis pro integri annua, & aquæ cælestis pro pluvia, & hæc pro pernoctatione ad eam: & in latus similis tropus pro corpore, quod futurum est olim impatiens pernoctationis, frigoris, & pluiiæ.

ODE XI. AD MERCVRIVM.

Theticum.

Quod vel fidibus & cantu lenienda sit muliebris crudelitas in viros, vel metu poenæ deterrenda.

M<sup>1</sup> Ercuri (nam te docilis magistro  
M<sup>2</sup> Mouit Amphion lapides canendo)  
M<sup>3</sup> Tuq; testudo, resonare septem

Callida neruis:

(Nec loquax olim neq; grata, nunc & Diuitum mensis & amica templis)

Dic modos, Lyde quibus obstinatas

b Applicet aures:

5 Qua, velut latis equa trima campis Ludu exultim, metuitq; tangi,

Nuptiarum expers, & adhuc proteruo

c Cruda marito.

6 Tu potes tigris, comitesq; sylvas

Ducere, & riuos celeres morari.

7 Cessu immanis tibi blandienti

Ianitor aule

Cerberus: quamuis furiale centum

Muniant angues caput eius, atq;

40 Spiritus teter saniesq; manet  
Ore trilingui.

8 Quin & Ixion Tityosq; vultu  
Risit inuito: stetit urna paullum  
Sicca, dum grato Danaï puellas  
Carmine mulces.

9 Audiat Lyde scelus, atq; notas  
Virginum pagnas, & inane lymphæ  
Dolium fundo pereuntis imo:  
Serag; fata,

50 Que manent culpas etiam sub Orco.  
Impia: (10 nam quid potuere maris?)

c Impia sponfos potuere duro  
Perdere f ferro.

11 Vna de multis & face nuptiali  
Digna, periturum fui in parentem  
Splendidè mendax, & in omne virgo  
Nobilis auum.

*h Surge, qua dixit iuveni marito,  
Surge: <sup>12</sup> ne longus tibi somnus, unde  
Non putes, detur: focerum & scelestas  
Falle sorores.*

*Qua, <sup>13</sup> velut nacla vitulos leana,  
Singulos, <sup>14</sup> eben, lacerant: <sup>14</sup> ego illis  
Mollior, nec te feriam, <sup>15</sup> neq, intra  
Claustra tenebo.*

*<sup>15</sup> Me pater seuis oneret catenis:  
Quod viro clemens misero peperci,  
Me vel extremos Numidarum in <sup>m</sup> agros  
Classe releget.*

*<sup>16</sup> l, pedes quò te rapiunt & aura,  
Dum fauet nox & Venus: i secundo  
Omne, & nostri memorem sepulcro  
Sculpe querelam.*

Analysis Dialectica.

**I**mplorat Poeta opem Mercurij ad barbaram Lydes crudelitatem symphoniâ mitigandâ, quòd *enclitica* possit ita iudicare & contractè: Mercurius, & quicumq, fuit ab eo instructus canendi doctrinâ, vt Amphion possunt immanissimas quasq, belluas mansuofacere; sylvas & lapides, quòd velint, ducere; pœnas Inferorum delensico cantu mitigare; fluuios morari: ille docet igitur Horatium, vt non minus idem præster in Lydes feritate ad humanitatem flectenda, quàm Dircaus in durissimis quibusq, corporib, animandis atq, molliendis.

2 Hæc certè *enclitica* constat ex efficiente & parium contentione hic contentis. Vides hic Horatium, caste Lector, abuti dono Mercurij & operâ ad turpe lenocinium, quod est honesti studiosissimo cuique diligenter cauendum.

3 Superioris eccheseos est illustratio ex adiuuante: quæ tamen per diuersa pronunciat, quòd pauci olim testudine Mercurij delectarentur, sed illa nunc ab omnibus expeti videtur, septem chordis instructa.

4 Exprimit modos quos postulat, non quoslibet, sed eos, qui suauitate sic Lyden afficiant, vt eius feritatem mutent in lenitatem. Ratio est ex vicantibus auri-  
bus obiecti.

5 Similia sequuntur ad intolerabilem Lydes agrestemq; naturam indicandam, quòd nõ secus impatiens sit concretationis & admissionis, atque triennis equa.

6 Potestas Mercurij, vel vis ipsius testudinis (ad vtrumque enim hæc conuertitur oratio,) multis, variisq; ostenditur effectis: quòd tigres & sylvas ducat, quòd velit: cursus rapidos aquæ inhibeat.

7 Hoc quoque ad eiusdem potestatem illustrandam pertinet è loco diuersorum: quòd horribilis immanitas Cerberi, tamen cantu mitigata sit.

8 Hæc quoque vires testudinis Mercurialis, quæ plurimum valet ad sedandos damnatorum dolores apud Inferos, eodem referuntur.

9 Hic certè eccheseos complexio postulabat: Mercurius igitur sua testudinis cæu traducat Lyden à moribus ferinis ad humaniores, vel tantundem perficiendi concedat facultatem Poeta: sed hic è tanta testudinis facultate nactus est exemplum accommodatissimum ad deterrendam Lyden ab asperitate & feritate, quâ suum amatorem miserè lacerat. Hic vides historias peccate docentes, vt dixit antè Ode 7, sed vitium est illis abutenrium, vt hic Horatius enthymematicis disputat: Belides impietatis fuerit reæ ob eadem suorum maritorum: ideoq, grauib, postea pœnis affecta. Lyde igitur crudelitate re, dum non parerit stupro Horatij, illa tandem aliquando graues etiam dabit pœnas: vbi quædam est transitio à cantu ad minas & terro: è, propositi partem alteram: vbi primùm scelus Belidum declaratur ex adiunctis pœnis: quas illæ dant in explendo dolio, quòd rimarum plenum hæc & illac perfluit.

10 Immanitas sceleris exaggeratur factis illarum: quæ item augentur collatione minorum: quòd alia flagitia & peccata nihil sint ad inexpiabilem crudelitatem mulierum in viros.

11 Mira quidem certè & magna semper fuit paucitas hominum piorum, vt in 50. filiabus Danaï sola Hy-

permestra inuenta sit pietate insignis, quæ piè & honestè mentita sit patri, se maritum suum Lynceum occidisse noctu, magis Deum verita, (sic æquum & tantum est) quàm patrem. Eam autè Poeta ex adiunctis & factis describit; egregiâ fidelitate in maritum, perpetuâq; nobilis ingenij famâ & monitis de maturo discessu.

12 Admonitio cõstat sine, vt celere fugâ quærat sibi salutem, & à crudelitate sororum suarum se vindicet.

13 Illarum crudelitas declaratur comparatione simili, q, illæ maritos suos sic dilaceret, vt leænæ vitulos.

14 E' loco dissimilium ostendit, quantâ amoris iugalis constantiâ dissentiat à suis sororibus.

15 Hypermetra argumentatur à diuersis: *Quamuis pater meus Danaus me in carcerem cõiecturus sit quamlibet dirum & cacum, vel expulsurus in quam longissimas terras, vbi perpetuo exsilio me propterea multet: quòd piæ & fidelis iuerim meo marito: tibi tamen vitam seruabo.*

16 Ex adiuncta temporis occasione & fauore Deæ vrget fugam mariti, tantum ab eo repescens, vt nunquam sinat memoriam ipsius deponi: sed incidendas curet in suo sepulcro tales querelas ipsius memores.

Enarratio Grammatica.

**M**ercurij. Huic decantata est Ode 10. lib. 1. in laudem rerum ab eo inuentarum: è qua repetit, quæ possunt huic intelligendæ seruire.

Amphion. Hic filius fuit, vt Zethus, Iouis ex Antiope: cuius nominis duæ fuerunt, vna Nyctei filia, altera Afopi, quàm posteriorem nunc intelligimus, de qua sic Apollon. Rhodius lib. 1.

*Εν δὲ τῶν Ἀντιόπης ἁνωτάτης ἑστὸς δίδω,  
ἁ μάλιστα καὶ Ζηθοῦ.*

40 Erant autem Antiope Afopidi bini liberi Amphion & Zethus, de quorum natalibus vide plura in Scholiaste Apollonij ad hunc versum lib. 4.

*Ὅσα μὲν Ἀντιόπης ἁνωτάτης.*

Vide præterea de eodem Plurarchum libello de Musica, vt de Antiope Hom. Odyss. lib. medium. Illic quidem Apollonius scribit Zethum humeris suis gestasse lapides ad constructionem Thebarum: sed Amphionem lyrâ loco aduoluisse ingentes rupes. In hoc igitur fuerunt inter se fratres dissimiles. Alij tamen addunt dissimilitudinem studiorum: quòd hic Musicus esset, ille pastor & osor Musica: vnde dissoluta est illorum *quædam* quæ, cuius rei meminit Plato in Gorgia ex Eurp. & Athen. 1. 7. & Cic. 2. de Orat. & hic Poeta lib. Epist. 18.

*Gratia sit fratrumq, minorum Amphionis atque  
Zethi dissolut.*

Plinius quoque scribit lib. 7. cap. 56. Amphionem inuenisse Lydios modos & citharâ, sed Apollonij Scholiales refert ex historia Antimenidis li. 1. lyrâ Amphioni datam à Musis, & ex Dioscoride historico ab Apolline: cuius tamen inuentio tribuitur Mercurio huius Magistro. Amphioni autem se prædicat patrem Virgilianus ille Corydon Ecl. 6. 2.

*Canto qua solitus, si quando armenta vocabat,  
Amphion Dircaus in Actæo Aracyntho.*



Similiter hic Poeta in Epist. ad Pison. mirabilem eius testudini facultatem tribuit:

Dicitur & Amphion Thebanus conditor arcus Saxa mouere sono testudinis. Callide neruis. Phrasis est similis ei, quæ fuit Od. 10. l. 1. Callidum, quicquid placuit, iocoso Condere furto.

Nec loquax. Ante lyram à Mercurio inuentam tibiæ & tibicines in conuiujs & sacrificijs solum vigerunt, non lyra, nec testudo.

Obstinatas. Id est, aures pernicaces, inflexibiles, obfirmatas, contumaces, ita perseverantes, vt illos modos tenere possit, vt Festus ἐπιμαλορῆς, atque tandem iisdem capi. Quid si hinc, obstinatas applicet aures, explicemus per, obstinate audiat modos Mercurij? more Terentij Act. 1. Scen. 5. Andr. v. 9. Obstinate operam dare, &c. vbi Donatus interpretatur, obstinate aliquid facere est in alterius malum cum conatu facere perseveranter, & in alterius perniciem niti: nonne huic loco conuenienter faciemus? Pro quo dicit Epist. 1. lib. 1. Patienter commodet aures modis nostris: quos si attentissimè audiret, sperarem eam meis optatis satisfacturam.

Trima. Bimus, trimus, quadrimus, sunt epitheta ætatis: sed deinceps aliæ efferuntur formæ: quinquennis, sexennis, septennis, octennis, &c. pro tot annos natus. De equarum ætate & tempore admitturæ lege lib. 3. Georg. sub init. & Varron. l. 2. c. 2. de re rustica.

Exsultim. Verbum exsultare propriè videtur Cicéroni, vt Xenophonti de re equestri διαπίσαι κχι ἐπιμαλορῆς, dici de indomitibus equis lib. 1. de Offic. Equos ferocitate exsultantes domitoribus tradere oportet. Sed inde transferuntur: vt exsultare victori à latrocinijs, rebus secundis, laetitias, furor, ac similibus alijs, quæ passim occurrunt: Hoc autè Græcè dixeris ἐπιμαλορῆς ἢ παλῆς ἐξελθῆναι ἐν λαίμαρσι, ἢ ἀδρῆς, ἢ ἀδρῆς δὲ ἀδρῆς ἀδρῆς ὁ ἀδρῆς ἐστὶν ἐξελθῆναι ἐν λαίμαρσι, vel expressius verba verbis reddideris, ἢ πρὸς, ὡς ἴππῳ τελεῖσθαι ἐν λαίμαρσι. Dicit etiam Plinius exsultantet.

Expers nuptiarum. Græcè dicitur ἀγρὸς γάμων, Latine caelebs.

Cruda. Hoc epithetum deriuatur à cruore, cuius vide definitionem & rationem in Grammaticis Odes 1. lib. 2. Hic autem equa cruda marito proteruo valet, refractaria contumax, & impatientis admittary. Gallicè: tument rude & rebelle au maste, ne le voulans recevoir. Ita Ode 17. lib. 1. hircus dicitur olens maritus captarum. & Eclogà 7. Vir gregis ipse caper. more Theocriti ἐστ. n. δὲ ἴππῳ τὰρ ἀδρῆς αἰγῶν ἀνδρὶ ὁ hircus vir albarum captarum: pro quo in Epigram. dicitur πῶς αἰγῶν maritus captarum. Longius hic immoror, ne cui videatur ἀδρῶν si tribuimus equo admittario τῷ marito non Lydæ, quæ tamen se gerit similem erga virum atque equa erga equum.

Tu potes. Quæ hic tribuuntur testudini, certè referenda sunt ad Mercurium ipsius auctorem: & quæ Virgil. affingit Orptheo sub finem 4. Georg. de Eurydice recipienda, eodem pertinent.

Centum anguis. Quod hic dicit caput Cerberi centum anguis esse munitum, virginibus ibidem tribuit Eumenidibus, Furijs Inferorum, filiabus Plutonis & Proserpinæ, & Acherontis & Noctis:

—ceruleosq; implexa crinibus angues Eumenides, tenuitq; inhians tria Cerberus ora.

Teter. Teter spiritus dicitur graecolens halitus. Teter autem scribitur in quibusdam codicibus per diphthongum.

Sanies mânet. Pro effluat ater crudr, obscenus, putris, venenatus. Sanies distinguitur à pure quantitate, quod

tenuioris sit substantiæ & mediæ inter sanguinem & pus: hoc autem crassioris: de quo vide Cellum lib. 5. cap. 26. ὡς ἀδρῆς τῆς ἴχθους. Cerberus quoque fingitur xpo-φῶρ, carniū vorator, de quo fuit etiam Ode 13. lib. 2.

Ixion. Ixion, ob tentatum in Iunone stuprum fulmine detrusus est à Ioue ad Inferos; vbi ad rotam alligatus continenter circumuoluitur: de quo sic Virgil. lib. 3. Georg.

—Tortosq; Ixionis angues Immanemq; rotam. & 4. Georg.

Atque Ixionei vento rota constitit orbis. quo nempe prius voluebatur. Hanc autè fabulam Plutarchus in vitis Aegidis, & Cleomenis scribit excogitatam contra ambitiosos. Macrobius tamen lib. 1. cap. 10. in Som. Scipionis paulò aliter, atque hic ἱμῶδες, affabulatur, quum scribit, illos radius rotarum pendere districtos, qui nihil consilio prudentes, nihil ratione moderantes, nihil virtutibus explicantes, seque & actus suos omnes Fortune permittentes, casibus & fortuitis semper rotantur. Vide ibidem aliquot aliorum epimythia. Hic Ixion in Epist. ad Pisones dicitur perfidus: cuius ratione reddit Scholiastes Pindari Πυθ. ἐστ. β. quod promissis non sterisset, quæ fecerat Deioneo accipiens Diam ipsius filiam in uxorem: sed pro illis struxit ipsius vitæ infidias, vt dicitur Epist. ad Pisones.

Tityus. De Tityo Ode 14. l. 2. vt de Belidibus ibidè. Sera. Dii sæpius vltionem scelerum differunt in certum tempus post mortem, quod referenda est hæc mora & tarditas supplicij, vt magis terreatur Lyde, quum audit Belidas non quidem pœnis liberatas fuisse, quum in vita illas effugissent: sed tandem aliquando supplicium sumtum in de ipsarum scelere apud Inferos. Vnde pro uerbum πῶς ταπεινῶν, vas pertusum. quod ita Lucianus in Hermotimo pronuntiat, ἐπιπέσει τῆς παροιμίας τὸ ἀπογγυμῆς ἐξαιτημένον, ἐς τὸ ἐμπαλιμ, ἢ ἂν Δαναίδων πῶς, labor, qui exantlat, vt est in proverbio reciprocatur in contrarium magis, quum dolium Belidum. Citatur quoq; ab eodem in dialog. Crateris & Diogenis pro argumento. Vnde hoc Plauti in Pleud. Non plura refert, quam si imbrem in cribrum ingeras. Fuerunt autem Danao Beli filio quinquaginta filij, teste Euripide in Tragedia, cuius initium est:

Δαναὸς ὁ ποσειδῶν. θυγατέρων πατὴρ Danaus quinquaginta filiarum pater. Totidem Pindarus numerat loco mox citando: quanquam ἐστ. β. Πυθ. sub finem quadraginta octo recenset: vbi Scholiastes reddit hanc rationem, quod Amymon iam à Neptuno fuerat deflorata, & Hypermnestra à Lynceo amata. Sed quid hic moror post narratam Ode 14. lib. 2. harum genealogiam?

Vna de multis. Intelligit Hypermnestram, de cuius pietate Pindarus Ode 10. Nem. scribit in laudem Argiuorum: οὐδ' ἴ τ' ἁρμῆστρα παρπαλέην μονομάχον ἐν κόλῳ κρηπίσσι ξίφῳ, neq; Hypermnestra errauit, id est, piè fecit, quum gladium alius non suffragantem continuit in vagina. minimeq; distinxit in suum sponsum Lynceum, vt Epistola Ouidij habet inscriptum. Scholiastes tamen Pindari hunc vocat Lyncum, alij Linum: quem sic sponsa illic admonet:

Surge, age, Belide de tot modo fratribus vnus Nox tibi, ni properes, ista perennis erit.

Splendide mendax. Quæ piè & præclare mentita est. Vtinam in re huic simili sic candidè mentirentur, qui specie pietatis ac religionis, quam isti εὐσεβειῶδες in uolucro bonæ intentionis tegunt, falsò persuaserunt merituros esse caeleste præmium talibus mendacijs, qui sic innocentes & incautos opprimunt. Si quis autem est in voce εὐσεβειῶδες coniecturæ locus, puto hanc dici πρὸς τῷ ἀντὶς γαμῖνῳ πρὸς τῆς εὐσεβειῶδες τῆς ἀφραδῶν, vnde καὶ εἶνα, i. ex eo, quod ipsius conjugalis fidelitas præterio superauit sponsa.

Explicatio Rhetorica.

**M**etrum est Sapphicum. \* Anastrophe est: institutus enim fuerat sermo Poete primū cum Mercurio, à quo transfertur ad testudinē, id est, ad rem mutam & inanimatam, quæ translata dicitur callida, quòd tanquam manus opere; sic animus vsu còcalluit.

<sup>b</sup> Si Donato credimus in Andr. Act. 5. Sc. 4. ad vers. Tum ille egens sorte applicat: propriè de naufragio in litus eiecto atque egenti dicitur: unde transfertur ad mentis attentionem, vt ibidem act. 1. Scen. 2. Ipsum animū agrotum ad deteriorem partem plerumq; applicat. Sic Cic. lib. 1. de offic. sub finem, vt sæpe alibi, idem translata vsurpat. Itaq; se alij ad Philosophiā, alij ad ius civile, alij ad eloquentiam applicant, i. ad ea se conferunt, & in se dedunt.

<sup>c</sup> Metaphora est à fructibus immaturis, pro immatura, intacta vel intempestiua. Sic, meā sententiā, referretur melius ad lasciuam equæ contumaciam non patientis admissarium, quum totum hoc simile debeat referre mores intractabiles Lydes. Iudicio Erasmi hæc duo vocabula, nuptiarum expertis & cruda, & ipovivōs sumenda sunt; quæ possunt etiam & ipovivōs vsurpari de muliere impudica copiam sui faciente extra coniugium.

<sup>d</sup> Hic fata sumuntur pro malis fato decretis & destitatis, per metonymiam causæ, pro effectu, quæ mala reos manent etiam post mortem. \* Hæc continua geminatio vocis impia, atrocitatem sceleris exprimit & exaggerat, neque parenthesis impedit, quin inde fiat Epizeuxis. Sed Cicero solet parenthesis subiicere, inquam, præsertim in longa interiectione memoriæ & eiusdē Ioni iuandi gratiā: Sic enim diceret: impia (nam quid potuere maius?) impia, inquam, sponsos potuere duro perdere ferro. Eòdem pertinet repetitum potuere.

<sup>e</sup> Metonymia materiæ pro gladio inde cuso.  
<sup>f</sup> Metonymia est adiuncti pro ipso coniugio, in quo tædæ & faces adhibebantur.

<sup>h</sup> Similis est repetitio præcedenti, ac præterea leuis apparatus ad prosopopœiam, vbi Hypermnestra admonens Lynceum maritum suum de quærenda citò sibi salute, & illum excitans è somno inducitur.

<sup>i</sup> Metaphorica est periphrasis mortis: qualis fuit Ode 24. lib. 1. in perpetuus sopor.

<sup>k</sup> Exclamatio Hypermnestræ per commiserationem, cuius lege Epist. ad Lynceum querelarum plenissimam:

Clausa domo teneor grauibusq; coërcita vinculis,  
Est mihi supplicij causa fuisse piam.

<sup>l</sup> Anaphora est in hac repetitione eiusdem soni in initio sententiarum, sicut postea in me: vbi cernitur mirabilis affectio vxoris erga maritum & acerbitas discessus iteratione vocis eiusdem indicata.

<sup>m</sup> Synecdochicòs puto intelligi pro locis maximè desertis & hominum frequentia vacuis: qualem certè solitudinem indicant historiæ è tanta copia ferarum & compascuorum agtorum.

*Sponsalem arrabonem, quod est Græcis τὸ μυσπρον. Hoc autem tetraastichon Galli interpretantur, vne seule entre tant de filles s'est trouuée digne de mariage. qui a vertueusement menti à son pere pariure, qu'elle auoit tué son mari, & pour cela est louable vierge à iamais. Adhæc τὸ nobilis concisè dicitur pro valde noscibilis atq; prædicabilis hac iugali fide. Gallicè, qui s'est par ceste loiauté conjugale fait cognostre & bien renommer pour tousiours.*

*Scelestas.] Effuge crudelitatem loceri & fororū mearum, iam sanguine fratrum tuorum contaminatorum.*

*Nacte vitulos.] Id est, quæ inciderunt in vitulos. Verbum enim nancisci est fortunæ proprium, ea nempe, quæ occurrerint,prehendere, quo vsus est Tullius Catilin. 1. Nactus es ex perditis, atq; ab omni non modò fortuna, verum etiam spe derelictis constatam improborum manum.*

*Singulos lacerant.] Similis est locutio Philip. 13. Non patiar singulos dimisso exercitu, ad cruciatum trahi.*

*Claustra.] Id est, non te in cubiculo includam, donec pater & sorores venerint te iugulatum.*

*My pater.] Ellipsis est discretiua: τὸ licet, classe releget. Hunc locum citat Seruius initio 6. Aeneid. Classiq; immittit habenas: quum notat τὸ classes dici τὸ ἄσπυρα, id est, à lignis. unde calones etiam dicuntur, qui militibus ligna portant. Idem interpres prius in lib. 1. ad verb. Pallasne exurer classem notauerat, addens, ad inuidiam posuit; vt pro vna nauī dicat classē, vt hinc fit.*

*Viro clemens.] Hæc vox est Donato dicta à cultu mentis, ne ipsa vitiis contaminetur, in Adelph. Act. 1. Scen. 1. ad verba: Ego hanc clementem vitam vrbānam, &c. Hic metonymicòs, pro, quæ facit clementer. Idem interpres ibidem, sed Act. 5. Sc. 4. ad verba: Ille clemens, placidus, nulli ledere os. Clemens est, qui non irascitur, & colit mentem suam, nec eam vexat irascendo. Definitur etiam variè clementia lib. 2. de nomine ipsius, apud Senecam. Sed hæc aliis præfertur definitio. Clementia est inclinatio animi ad lenitatem in pœna exigenda: qualem Suetonius tribuit C. Iulio Cæsari, in vlciscendo naturæ lenissimus. Moderationem verò clementiamq; tum in administratione, tum in victoria belli ciuili admirabilem exhibuit. De eodē sic Plinius lib. 7. cap. 25. fuit Cæsari proprium & peculiare clementia in signe, quā vsq; ad penitentiam omnes superauit. Idem multi scripserunt, Plutarchus, Cic. in orat. pro Marcello, pro Ligario, pro Deiotaro.*

*1, pedes quò.] Hoc videtur sumtū è Theocrito Idyl. 17.*

*Ille verò, quò pedes ferebant, ibat. Hoc autem Luciani, ἐν τῷ ἀπὸ τῶν οἰκίδων φέροντι, ἀκείσθαι ἀπικου, i. Illuc abimus, quò pedes nos ferent. Proprius accedit ad locum nostri poe:æ, qui de re dubia, quam aggressuri sumus, vsurpatur, qualis est versus epist. 1. lib. 1.*

*Quò me cumq; rapit tempestas, huc feror hospes. Item Epod. 18.*

*Ire, pede quocumq; ferunt, quocumq; per vndas.*

*Nox & Venus.] Quæ fauet coniugibus, quorum discessus peracerbus est.*

ODE XII. AD NEOBVLEN.

Theticum.

Quòd quisque iucunditati se debeat dare, qui velit esse beatus.

**M**iserarum est, neque amori dare ludum,  
Neq; dulci mala vino lauere: aut ex-  
animari metuentes patriæ verbera  
<sup>a</sup> Tibi qualum Cytherea<sup>d</sup> puer ales, (lingua:  
<sup>c</sup> Tibi telas, operoseq; Minervæ  
<sup>e</sup> Studium aufert, Neobule, Liparai nitor Hebrî.

Eques ipso melior Bellerophonte,  
Neque pugno, neque segni pede victus,  
Simul vnctos Tiberinis humeros lauit in vndis:  
Catus idem per apertum fugientes  
<sup>60</sup> Aquato grege ceruicem iaculari, &  
Celer alto latitante fruticeo excipere aprum.

## Analysis Dialectica.

**H**Vius Odes sententia à quibusdam ita proponitur, quasi Poeta velit docere, studio amoris homines auocari à rebus gerendis ad desudiam & inertiā: quæ quidē certē vis amoris ad vtrumq; plurimum valet: sed longē aliō, meā sententiā, spectat, dum idem ipse affirmat miserum esse & illo & hilaritate vitā priuari. Itaque suadet Neobulæ, vt, quemadmodum cupidissimus quisq; vitā beatā facit, se hilaritati tradat & amoris: qualis quidem cohortatio, et si parū castis Christianōrum mentibus conuenit, nec ideo mihi satis probatur, quōd valdē suspicer Poetam hīc agere personā infamis lenonis, qui rogatu Liparēi Hebri sollicitus Neobulen ad ludum cum ipso adolescente amorē dandum, omni metu patrii & aliorum propinquorum adempto: enodatio tamen & explicatio carminis hoc à me requirit, vt, quā proxime poterō, ad sensum Poetæ accedam. Nec me prætereā latet, esse alios, qui hīc Ironiam agnoscant & Neobulen dicant irrideri à Poeta, quōd, relicta muliebri exercitatione, capta sit amore & desideat. Quicquid tamen sit, arbitror Poetam hīc iniriō velle, eam esse miseram, quæ, quum tota ardeat amore, nihilominus tamen illius cōmodis presentibus se priuet, dum nec fruitur illius fructu, nec computatione sodalium & libertate, acerbis patrii verbis detenta: omnis enim vitæ iucunditas videtur sita in his tribus; amore, computatione, & agendi libertate. Hæc certē propositio in tribus primis verbis est vniuersalis & enunciatur totidē adiunctis; vacuitate amoris liberi, libertate computationis negata, metu denique patriæ obiurgationis: ex quibus fit misera. 30

2. Assumptio est: Neobule his se priuat. quum sese vltro offerant & Cupido & formosus Liparæus: vnde efficit eam esse miseram: quæ tamen complexio non est hīc expressa, cuius loco reponitur commendatio Liparæi; primum ē collatione minorum, quōd equitandi scientiā præstet Bellerophonē: deinde ex adiunctis, inuictā pugilatione & cursu: postremō ex effectis: quōd nater probē, feliciter venetur: ceruos figat: apros venabulo excipiat: ē quibus facillē omnibus perspiciuntur optimus adolescentis habitus, laudabilis color, aptissimaque corporis totius conformatio: vnde 40 pulchritudo existit: quā dum Neobule non fruitur, misera lenonio Poetæ iudicio existimatur: quæ nullam ex amore suo percipiat voluptatem.

## Enarratio Grammatica.

**D**are ludum.] Dare ludum amoris, est ei dare operam & indulgere, & ex eo voluptatem ac lætitiā capere, vt exanimari est cruciari & consternari, de quo vide Oden 17. lib. 2.

**Lauere.]** Ferē hīc Poeta hoc verbum enunciat prisca 50 coniugatione pro lauare.

**Patriæ.]** In patriæ linguæ, videtur conuenientia orationis pro rectione, linguæ patrii.

**Verbera linguæ.]** Si pro hoc dixisset, verbera verborum, non modō παρρησιαστικῶς, verūm ἐπιμολογητικῶς etiam fuisset loquutus: quia vt verbera videntur agitari & continuo audiri sonitus verberato aere: sic verbum, vbi fuit pronunciatum, percussione aeris sonat: quali verborū sonitu, non armis, nec Herculis clauā Cicero Philippicā 13. iactat se vnum, ē multis relictum, contudisse & fre- 60 gisse audaciam Antonij. Ex his perspicuum est, τὸ verber non tantum virgam, bacillum, flagellum, ferulam, quibus aliquis cæditur, sed etiam reprehensionem verbis factam: quod Nonius tradidit, τὸ verberare non solum à verberibus dictum, verum etiam à verbis vel pronuntiatas vel scriptis. Itaq; Cicero lib. 16. epist. 26. ad famil. Tironem scribit, Verberavi te cogitationis tacito duntaxat conuitio, &c. & epist. sequent. Mirificam mihi verberationem

cessationis epistolā dedisti: id est, obiurgationem, vt verberare pro obiurgare.

**Qualum.]** Qualis est cistula: vbi mulieres reponunt penta, fusos, stamina, forficulas & fila. Interdum est calathus vimineus, per quem vinum perfluit expressum, Græcis, & maxime Aristoph. in Pluto. τὸ ὑποπίπτος, ad quæ accipitur modum 2. Georg.

— tu spisso vimine qualos

Colaq; prælorum fumosis diripe tectis.

10 vbi Seruius annotat, per quos vinum diffluit, suppositos buccæ cœcularis, quum musta fiunt: qui & ipsi à colando dicti sunt cola. Præla autem sunt trabes, quibus vitæ iam calcatae comprimuntur.

**Cythereæ.]** Cur ita vocetur Venus, vide Ode 4. lib. 1.

**Operosa.]** Creditur Pallas inuentrix omnium ferè artium. Eo autem sensu dicitur operosa, quo à Cicerone virtus & senectus operosa, ἐργαστικῶς, quod sint semper in opere faciundo. Παιδικὸς à Terentio Comædia operosa, quod in ea agenda plurimum operæ ponendum sit.

**Studium.]** Studium habes definitione declaratum li. 1. & 2. de Inventionē: vt illud sit assidua & vehemens ad rem aliquam applicata magnā voluntate occupatio: & notatione explicatum Ode 24. huius libri.

**Neobule.]** Quidam putant Neobulen dici, quasi nouam glebam, à νεο, iuuenis, & βάλῃ, gleba & cæspes: Ego verò mallem deflectere à βάλῃ, tanquā iuuenile consilium: quod diphthongus & facilius Latinè vertatur in u quā in o. Reperitur tamē apud Placidum Lucreti in 2. Theb. Statij mater Pryxi & Helles dici hoc nomine.

**Liparæi.]** Fortassis hīc Hebrus nomen inuenit ab insulis Liparæis, de quibus scribit Strabo lib. 2. & 6. Nator autem Liparæi Hebri videtur quibusdam reatio pro conuenientia, aspectus nitidi Hebri Neobulæ abigit curam texendi omnem.

**Bellerophonē.]** De Bellerophonte vide annotationem Odes 7. huius libri.

**Vinctos.]** Athletæ luctaturi vngentur à suis aliptris, sic dictis ἄλῃ τὸ ἀλείφειν, ab vngendo. qui non solum luctaturos vngere solebant, sed eosdem quoque instruere ratione καρτερῶς καὶ σωφροῦς καὶ ἡμπερίως luctandi doctē, fortiter, peritē, qualis fuit Melesias alipres Alcimedontis & Timosthenis Olymp. 17.

**Catus.]** De etymo huius vocis vide Oden 10. lib. 1. Addam tamen, renouandæ memoriæ gratiā, quod Donatus annotat Andr. Act. 5. Scen. 2. vers. Nescio quis senex modò venit, ellum, confidens, catus. id est, callidus, doctus, ardens, ἄλῃ τὸ καίειν, vnde Cato dictus. Ingeniorum etenim igneus vigor esse videtur. Est igitur catus, qui valet rerum vsu & experienciā, qualem Cicero Tusc. 1. vocat egregiè cordatum hominem & catum.

**Ceruos iaculari.]** Sic Ode 2. lib. 1. dixit, rubente dextera sacras iaculatus artes, pro ferire & petere & figere. Catus iaculari est Hellenism. Poeticus, pro peritus ferendi & figendi, & excipiendi apros in dumetis, Oratoris more. Gall. Surprendre, quale etiam est excipere fugientes, Ciceroni & Virgil. Eclog 3.

Non ego te vidi Damonis, pessime, caprum

Excipere insidiis multum latrante Lyciscā?

id est, insidiosè furari: quale est illud Sueton. in Octau. cap. 16. Quum descendisset ad littus penè exceptus est: at paulo aliter Cæsar 3. Comment. de bell. Gall. celeriter milites certiores facit, paulisper intermitterent præliū, ac tancummodo tela missa exciperent, seq; ex labore rescuerent & exciperent impetum hostis. Parer les coups & soutenir le choc.

**Aprum.]** Aper est porcus syluestris, dictus Varronē, quod in asperis locis versetur. Sunt tamen, qui deflectat à Græco ἀπρῶς, ἴσ ἀπρῶς, aut Poeticè ἀπρῶς, plurimi à veteribus in cōuiujs existimatus: vnde iuuenalis: 80

— quant

—quanta est gula, qua sibi toros

Ponit apros animal propter conuiuia natum!

Itaq; Martialis semper inter nobiliores elcas apro dat locū primum, & ipsius lumbū aliis partib. antepont.

Explicatio Rhetorica.

Armen est Sotadicum, à Sotade sepè vsurpatum, cuius metrum constat ex Ionico minore, id est, ex pyrrichio & spondeo. Duo primi qui que versus sunt trimetri ex hoc triplici pede, & tertius tetrameter ex eodem quadruplici. Quidam tamen hunc tertium sic diuidunt, vt finis illius faciat quartum Adonium: vt Veyber a lingua. Est hæc Ode Glareano ironica, vbi Poeta irridet Neobulen amore captam; non autem hortatur ad eundem, vt verba præ se videntur ferre.

a Sumtum est fortasse à ludis Scenicis, vbi vitæ turpiter actæ ingeruntur conuiuia.

b Inde translatur, vnde abstergere dolorem, & molestiam; à rebus sordidis & obscænis, quæ solent aquâ dilui, vt affectus lenti & frigidi vino excitari & incēdi: pro quo dicit Ode 12. l. 4. amarâq; curarum eluere efficax.

c In lingua est metonymia causæ pro effecta castigatione & seuera obiurgatione acribusque verbis. In patruæ, est metaphora à moribus patruorum, qui sæpè acrius reprehendant vitia filiorum, qui sunt fratru suorum, quàm patres ipsi, αὐτῶν τὰ τέκνα ἄσπερ βέλῳ μὲν φιλί-

πλοῦτος φιλόστοργος, nimio in liberos amore & affectu propensior: eamque ob rem in illorum vitiis vel grauissimis conuiuent, ac sæpius ea pro virtutibus ducunt, vel certè nimis excusant & extenuant. Inde factum est, vt patruus aliquando à Cicerone sumatur pro censore & acerbo reprehensore. Cuius rei testem producam ipsum è lib. 10. ad Att. Vellem suscepissis iuuenem regendum. Pater enim nimis indulgens: quicquid ego astrinxi, relaxat. &c. Hic iuuenis fuit Q. fratris filius, quem Cicero patruus non poterat regere: quia in illo nihil simplex, nihil sincerum: ideoq; magnum est opus regere huiusmodi iuuenem: quod ab Attico, auunculo eiusdem iuuenis, ex Pomponia sorore ipsius & vxore Q. fratris, M. Tullius cupiebat confici. Sic Satyrâ 3. lib. 2. ne sis patruus mihi. & Persius:

Quum sapimus patruos.

Sic Suetonius in D. Claudio: indignante ac fremente Caio patruum potissimum ad se missum, quasi ad puerum regendum.

d Synecdoche generis pro Cupidine, cui attribuitur celeritas ingenerandi amoris, quum semel inforti magna sit difficultas abiciendi.

e Anaphora est. f Periphrasis synecdochica τῆς ὑφαντικῆς, artis textoriæ: à cuius honesto studio Neobule reuocatur amore, vt adolescens Sybaris dicitur Ode 8. libr. 1. honestas campi Martij exercitationes deseruisse.

ODE XIII. IN FONTEM BLANDVSIAM.

Theticum.

Quòd puritas fontis & integritas magni facienda sit, ideoque velit Blandusiæ fonti sacra facere & cum immortalitati carmine consecrare.



Fons Blandusiæ a splendidior viro, Dulci digne mero, non sine floribus Cras donaberis hædo:

2 Cui frons turgida cornibus Primis, & Venerem & prælia b destinat Frustra: nam gelidos inficiet tibi Rubro sanguine riuos Lasciu<sup>c</sup> suboles gregis.

3d Te flagrantis atrox<sup>c</sup> hora Canicula Nescit tangere: 4 tu frigus amabile Fæstis vomere tauris 30 Præbes, & pecori vago. 5 Fies nobilium tu quoque fontium: Me dicente, cauis impositam ilicem Saxis: vnde<sup>f</sup> loquaces Lympha defluunt tua.

Analysis Dialectica.

Magnus quidem certè semper honos propterea habitus est fluminibus, aquis, & fontibus ab Ethnicis hominibus, quòd vim maiorem numinis illuc inclusam esse crederent, quàm in res alias omnes, quâ ipsæ mouerentur & agitantur. Ea de causa faciebant illis sacra, atque de puritate illorum religiosè conseruanda tradebant multa præcepta: vt Heliodus in operibus sub finem;

Μηδέ ποτ' ἀνεύρω ποταμῶν καλλιέρωσιν ὕδαρ Ποσει ἄρα, πρὶν γ' εἶξῃ ἰδαίης καλὰ βέεθρα.

Nunquam pedibus trahicis aquam pulcherrimam perenniū fluminum, prius quàm in limpida fluente intuens precatus sis.

Idem paulò post:

Μηδέ ποτ' ἐν ποταμῶν πελάγεσσι ἀλαδὲ ποσειδῶν Μηδ' ἐπὶ κρηναῶν ἤρεται μύλα δ' ἐξ ἀλέαδαι.

Nunquam immingas in alueum fluminum in mare decurrentium, neq; in fontes, sed illud diligenter vitæ. De violato fontis sacri honore est querela lib. 1. Epigram. cap. 5.

Ἡ πέρας δ' ὑδροισι λιβαζομένη ποταμῶσι, Πταχὴν νῦν Νυμφῶν μέχρι καὶ εἰς ἑσθῆνα, Λυδρῶδες γ' ἐμοῖσιν ἐνὶ φάτο ναμασι χεῖρες Ἀνδροφόνος, κηλίδ' ὕδασι μὲν κρηναῶν.

Qui prius defluebam pleno alueo, nunc sum Lymphis vacuus etiam ad vnam vsq; guttam. Aquis enim meis homiū da suas ma-

nus cruentas lauit, maculâ inaspergens aquas. Itaque non est mirum, si Poeta celebret laudibus amoenitatem fontis Blandusiæ Sabinensis prædio suo vicini. Imò verò longè honorificentius ac grauius de ipsomet aquæ elemento debuisset prædicare, si animum conuertisset ad primum Pindari versum Ολυμπ. Νείσω μὲν ὕδαρ, &c. tum enim cecinisset Phycos sequutus, ἐκ τῶ ὕδατος τὰ ἄλλα πρὶν τρεῖσι σωῖσται τὸ μὲν γὰρ αὐτῶ τὸ λεπτομερὲς ἀεὶ λέγουσι γίνεσθαι. τὸ παχύτερον εἰς αὐτὸ σωεσάμενον. ἢ τὸ πλεονεχὲς δὲ ἀπολεπώμενον τὴν διάπορον αἰδέσθαι. διὰ τὸτο εἰσω εἶπε τὸ ὕδαρ. ἐπεὶ δοκεῖ τῆς ἡδ' ἄλλων ἡρώσεως αἰτιον εἶναι. τὸ γὰρ αἰπων ἡδ' αὐτῶ γινόμενον πρὸ γρον ἡδ' ἄλλων, id est, Ex aqua constitui alia tria elementa. Nam ex ipsius parte subtili dicunt 50 aerem fieri: è crassiori in se compacta, terram: ex eadem deniq; maxime attenuata, igniferum æthera. Ideo dixit aquam præstantissimam: quia videtur aliorum causa efficiens, & materialis: que præstat aliis ex ipsa factis. Prima illius laudatio est à minoribus, quòd perspicuitate, puritate & integritate præluceat vitro: deinde à paribus, quòd in suo genere excellentiâ salubritatis vinum æquet. Pro his argumentis alij notant fontem describi à natura aquæ: à situ: ab ortu, ac commoditate. Vt hoc argumentum hic notarem, fecit locus Homeri Ἰλιάδ. 0.

—νῦν δ' οὐδ' ἐνὸς ἀξιοῖ ἵσχυον

*Εἰς ἄλλο*, id est, *Nunc autem* (factis) non equiparamus unum *Hectorem*: ubi æqualitas comparationis negata redit in collationem minorum: sed affirmata paritatein arguit, ut in apologia vox *ἄλλο*, & inde flexa *ἄλλος*, utraque respondens Latinis *quis dignus* & *dignè* demonstrat, ὁ πάντα ποιεῖ τὸν ἄλλος ἀδελφὸς ἀγαθὸς, id est, qui omnia æquè agit, atque vir bonus, id est, tam bene se in omnibus gerit, quàm vir bonus. Sic ode 6. lib. 1. τὸ *dignè* *Martem* scribere valet, tam insigne poema de ipso condere, quàm facta ipsius sunt insignia. Comparatè quoque versus sequens *Virgilij ecloga 9. in Gramm. enuntiandus est.* Postremò forma sacrificij proponitur è materia & circumstantiis odorum victimæ delectæ aditorum.

2 Declaratur victima ex diuerso fine: quòd, licet illius habitus videatur ad admissionem, certamen *Venerem*, & ad subolem natus & comparatus; aræ tamen sit destinatus.

3 Alia commendatio fontis ex adiunctis umbraculis, quibus defenditur ab æstu *Caniculæ*.

4 Alia ex effectis: quòd frigus opacum suppeditet bobus ac gregibus aduersus nimium calorem.

5 Alia rursus è paribus: quòd *Blandusia* fons futurus sit eodem celebritatis loco apud homines prædicatione versus suorum, quo celeberrimè qui que fontes: quales fuerunt, *Dirce* laudatione *Propertij* lib. 3. & *Lucani* lib. 3. *Castalius* *Virg.* 3. *Georg.* *Hippocrene* *Perfij*, quem appellat ex notatione nominis fontè *Caballinū*.

**Enarratio Grammatica.**

**Fons.** Huius vocis originationem, ut *τὸς πρῶτος*, vide *Ode 13. lib. 2.* Cruquius hic legit *Bandusia* ex fide manuscriptorum, & suspicatur esse caput *Digentia* riuu, cuius sit mentio *Epist.* 18. lib. 1.

*Me quoties reficit gelidus Digentia riuus.*

**Fons Blandusia.** Videntur *Poetae*, & *Oratores* magis delectari locorum circumscriptione, quàm simplici eorum appellatione, & illam potiùs enunciare per rectionem, quàm per conuenientiam. Sic *Virg.* 1. *Æneid.* *veif. 248.* — *Fontem superare Timauis.* & ibidem *veif. 251.* Hic tamen ille urbem *Patavii*: sic *Cicero* urbem *Lampiaci*, & oppidum *Antiochia*.

**Vitro.** Arbitror opus esse ad intelligentiam huius cõparationis, ut aliquid de vitro dicatur, quod *Scholias* *Aristophanis* in *Nubes* refert, *Homero* τὸν ὕαλον ignotam fuisse & vetustioribus: & pro ea genus electri, id est, succini fului & perspicui (quod de nomine vitri vocabant) etiam ὕαλον siue ὕελον vlturparam esse. De vno quidem genere *Electri* diximus *Ode 3. li. 2.* Et si autem τὸν ὕαλον siue ὕελον videtur *Grammaticis* dici τὸν ὕερον à pluendo; ex eodem tamen *Scholias*te, sicut ex aliis compluribus, discimus quandam formam vitri fundendi: sic enim ille primus: ὕαλον ἢ μὲν ἄρτιος τὸ δὲ βοτάνης πινὸς κεκρυμμένον καὶ διὰ πύρρος πηκόμενον εἶς ἀφ' ἁδουδὼ ἀγγείων πινῶν λέρουνο nos vitrum modò dicimus, quod ex herba quadam crematum & igne liquefactum esset in vsum quorundam vasorum: οἱ παλαιοὶ δ' τὸν διαφανῆ λίθον τὸ ἐπιωπικῶς λέρουμένον κρύου, εἰκότα δ' ὕαλῳ: veteres autem *Lapidem pellucidum vulgi more dictum κρύου vitro similem*: quem accipiebat *olim* pro κρύου αἰθῆρα, ut sit τὸ ὑπὸ τῷ κρύου συσπόμενον ὕδωρ, aqua, qua frigore in glaciem concreuit. Itaque splendidior vitro, valet quod dixit *Ode 16.* *Pellucidior vitro*, quod intelligendum est de vitro non sublito interiectu plumbi vel obicurati corporis alicuius oppositu: tale enim excipit imagines & retinet: quum verò nihil opponitur, sic transmittit omnia obiecta, ut *candelæ* lucentes solent evanescere in sole, propter pellucen-  
tiam, si fas est ita loqui.

*Digne mero.* Hoc *epithetum* accepi comparatè in *Dialecticis*, quasi κατὰ πόμα καὶ ἀνὰ ξίον εἶναι οἶνον, *Gallicè*, pur breuuage qui vaut aut aut que du bon vin, quamuis scirem non omnibus probari: qualis describitur fons *Clitorius* ab *Ouidio 15. Metamorph.*

*Clitorio quicung, sicut de fonte leuãrit.*

*Vina fugit gauderq, meris abstemius vndis.*

*Athenus* lib. 2. sub initium pag. 4. meminit, *Tilphosæ*, cuius & situm ponit in *Boetia*, quum scribit, καὶ Πίνδαρος καλεῖται δὲ ἀμβρόσιον ὕδωρ, Τελφώσας δὲ καλεῖται κρήνη δὲ ἐν Βαιωτίᾳ ἢ Τελφώσας, ἀφ' ἧς Αἰετοφάνης φησι, Τειρεσίαρ πινὸν τὰ δὲ γῆρας οὐχ' ἰσομείνασθαι τὴν Λυχέοντα Σποδανείη, id est, *Pindarus* etiam *mellitam* & *diuinam* aquam, id est, suauitate respondentem *ambrosia* dicit, quæ è *Tilphossa fonte pulchrè* fluit: qui est in *Boetia*, cuius potione *Aristophanes* scribit *Tiresiam*, quod nequirit ipsius *frigiditatem* sufferre propter senium, extinctum fuisse. *Plinius* quoq; cap. 6. lib. 2. refert in *insulâ* è *Cycladib.* maris *Ægei* nomine *Andron*, ubi fons oritur, qui quorannis 4. nonas *Ianuarij* fundebat *sapidos* vini liquores. Idem refert lib. 1. *Philostratus* loquens de incolis illius *insulæ*. *Pausanias* etiam in *Eliacis* scribit in eadè *insulâ* è templo *Bacchi* riuum scaterere vino per vnumquodq; *Biennium* tempore *Bacchanaliorum*.

*Frons turgida cornibus.* Id est, quæ iam tumore ostentat breui futuram *cornuum* eruptionem.

*Cui frons destinat Venerem.* Inuersio est *syntaxeos*, pro quem hoc dum *frons turgida cornibus primis* destinat *Veneri* & *præliis*. Sic rectè *syntaxi* *Virg.* 2. *Aen.* vtitur,

— *Composito rumpit vocem & me destinat aræ,*

id est, deligit, addicit, adiudicat & deuouet.

**Suboles.** Hæc vox sic ex *Festo* & *Nonio* ac vetustis exemplaribus scribenda est *subolis*, non *suboles*, à *subole* sco, succresco: & propriè dicitur de *furculis* plantarū, qui solent tyluescere ad radices illarum, ut est cognoscere è lib. 19. cap. 12. *Agellij* de quodam *Thracio* imperito ruri colendi, qui vidit vicinum *suboles* vitum è radicibus *caudicum* super terram *suboles* reuellentem. &c. Itè è cap. 49. *Suetonij* in *vita Augusti*: Ex ea palma ar bore continuo enata *suboles* adeò in paucis diebus adoleuit, ut non equipararet modo *matricem*, id est, *matrem* ar *borem*: verum etiam obregeret. Pro enata *suboles* *Virgil.* 2. *Georg.* dicit pullulauit ab radice *suboles*. Hic igitur *hocdus*, qui est *propages* *perulci* *gregis*, i. *capræ*, tinget, colorabit tuos riuos suo sanguine.

**Canicula.** De hoc sidere dictum est *Ode 17. lib. 1.* addam tamen: ut illic *astus Canicula*; ita hic *atrox hora eiusdem* dicitur, esse *stellam primæ magnitudinis* & per totam ferè *hyemem* in *plaga meridionali* apparere sub *Orione* in ore *canis maioris*.

**Nescit tangere.** Videtur ἀκροῦρ, nisi defendas opinione quorundam, qui censent *astra animata* & *intelligentia*, pro, ἄστυρ, non potest *Scirtis* æstus calefacere *fontem Blandusia* opaci arborum ipsi assitarum frondibus *circundatum*. Verilimile est hunc *fontem* in *sylua Sabina* fuisse.

**Frigus.** Illud intelligit *frigus*, quod *pastor* *Virg.* dicit, — *Frigus captabit opacum.* in *Ticyro*, & in *Alexide*:

*Nunc etiam pecudes umbras & frigora captant.*

Pro hoc *Græci* dicunt, ἀέρος ἀκροῦρ. Sic *Cicero* 3. de *Orat.* & *opacum* & *frigidum* in *sylua* locum appellat, quem *Galli* dicunt *lieu umbrageux* & *fruits* & *fruits-beux*. *Græci* expriment per *Λυχέον* καὶ *Λυχέον*, *Latini* solum per vocem *frigidi*: fortassis etiam *alsifisi*, cum aduerbiis *remissionis*, *modicè* & *parum*. Alterum est *frigus acerbum*, *intractabile*, quale illud est *Euripidis*: τὸ χεῖρ λαμπίοντιον ἐχθρὸν ἰχθῆ, corpori attenuato inimicum *frigus*.

**Amabile.** E' εἰπεινὸν ἰχθῆ, ut dicit *Pind.* ἐξ ἰχθῆ ὕδωρ.

**Fentium.** Est *ellipsis* *partitiui vnus*: pro, *fies vnus è lauda*

laudatissimis fontibus, meis versibus, vel ex eorū numero. Atticilimus est. Solin. c. 13. Memorat in Bæotia apud Thebas Heliconem lacum esse, Citharonem saltū, amnem Ismenum, fontes, Arcthusam, Oedipodiā, Psammaten, Dircen: sed ante alios Azanippē & Hippocrenen: quos Cadmus literarum repertor primus, quoniam equestri exploratione primus deprehendisset, dum rimatur, quam adisset loca; incensa est licentia Poetarum, ut pariter virumq; disseminaretur, & quod aperti forent alitis equi vngulā, & quod poti inspirationem facerent literarum.

*Ilicem.*] Ilex Græcè *ἰλίξ* est genus viridis & magne quercus: de qua vide Theophrast. histor. plantar. lib. 5. cap. 16. Dioscor. lib. 4. cap. 48. Plinium quoque lib. 16. capit. 6.

*Loquaces.*] Loquaces dicuntur aquæ quod suâ deductione fonitum soleant edere.

*Lympha.*] De lympha vide Oden 37. l. 1.

Explicatio Rhetorica.

**H**æc Ode metro similis est 5. l. 1. <sup>a</sup> Sumtum est à lumine. <sup>b</sup> Verbum destinandi est consilij & iudicij, sed quia hic tribuitur bestiae vtriusque experti, metaph. est inde, sicut in *Venerem* est metonymia causæ pro admissura, & foetura. Postremò in *prælia* altera metaph. à bello: quorum quidem troporum concursus, licet diuersi sint generis, allegoriam cōstituunt: quæ valet, homines ex optimo habitu hœdi præsentis facile addicerent illum admissuræ & gregi propagando.

<sup>c</sup> Hic etiam translata est vox à stolonibus & pullis arborum ad nascentibus, quæ propriè dicuntur subolescere & succrescere, ut Græcè *ὑποβλάσκει*. <sup>d</sup> *Te, tu* variè cadunt per polyptoton. <sup>e</sup> Synecd. est partis pro omnibus apparentis Caniculæ diebus. <sup>f</sup> Ductum ab hominibus & ad inanima translatum.

ODE XIV. DE LAVDIBVS AVGVSTI.

*Theticum.*

Quòd dies festus & solennis de prospero Augusti reditu celebrandus, & ipse lauro victrici donandus sit.



*H*erculis ritu modò dictus, o<sup>a</sup> plebs,  
Morte venalem petisse<sup>b</sup> laurum,  
Cæsar, Hispana<sup>c</sup> repetit<sup>d</sup> Penates  
Victor ab<sup>e</sup> ora.

<sup>2</sup> Vnico gaudens mulier marito

Prodeat, iustis operata Diuis:

Et soror clari ducis, & decora

Supplice vitæ

Virginum matres, iuuenumq; nuper

Sospitum: vos o pueri & puella

Iam virum expertæ, malè ominatis

Parcite verbis.

<sup>3</sup> Hic dies verè mihi festus<sup>h</sup> atras

Extinet curas: ego nec tumultum,

<sup>1</sup> Nec mori per vim metuam, tenentæ  
Cæsare terras.

<sup>20</sup> <sup>k</sup> l, pete vnguentum, puer, & coronas,

Et cadum Marsi<sup>l</sup> memorem duelli:

Spartacum si quâ potuit vagantem

Fallere testæ.

<sup>5</sup> Dic & arguta properet Neera

Myrrheum nodo cohibere crinem.

Si per inuisum mora ianitorem

Fiet, abito.

<sup>6</sup> Lenit albescens animos<sup>m</sup> capillus

<sup>30</sup> Lutum, & rixæ cupidos proterua.

Non ego hoc ferrem calidus iuuentæ,

Consule Planco.

Analysis Dialectica.

**I**nitiò populum Romanum in genere appellat, què hortatur ad instituendum & agendum festum Augusti, lauream què donandam. Cohortationis prima ratio petita est à loco similium, quæ sic apertius enunciatur: Augustus, popule Romane, non aliam expectat à nobis gloriam & honorè ob victoriam ex Hispanis, Asturibus & Cantabris hostibus populi Romani acerrimus suo ductu & administratione, non alienâ, reportatam, & patriam ex eorum pernicie liberatam: atq; olim Hercules est consequutus consecro vitæ suæ cursu, in duodecim illis grauisissimis laboribus pro communi hominum salute sustinendis, & maxime interfecto Geryone trigenino rege Hispania & bobus ipsius abactis.

<sup>2</sup> Nunc, velut diducto genere in aliquot formas, certè eadem diei festi celebratio suadet, eaque primùm Draustilla Augusti vxori, vel, ut alij malunt, Liniæ, cuius castitas cōmendatur fideli continentiâ in Augustū: deinde Octauiæ sorori: postea senibus: postremò iuuenibus.

<sup>3</sup> Ad hæc solennia instituenda Horatius exemplum statuit in se, & ad id se parat, quod aliis suadet: ut, inquit, vobiscum celebrem hunc diem, ab omnibus me soluam curis & liberabo.

<sup>4</sup> Istam animi securitatè docet ex efficiente. Quamdiu, ait, Cæsar principatum orbis obtinebit, ab omni metu securus ero.

<sup>5</sup> Ne quid deesser epulis ad lætitiâ, iubet citharistriam & cantatricem accersi, vinumq; & vnguentū ac

serta apponi: qui apparatus è loco adiunctorū petitur.

<sup>6</sup> Quasi iam puer rediisset non adductâ citharistria, docet è diuersis sibi facis magnam esse causam irascendi: sed *ἄετιος*, quâ præter modum iuuenis laborauit, aduentu ingravescentis iam ætatis deseruisse: quæ quidem certè nisi obstitisset, iuuenis ipse minimè talem repulsam tulisset. Nam in iuuenibus duplex est vicissendi materia, vna ex innato calore naturalis altera aduentitia ex accepta iniuria: quod Saruius obseruauit in vers. 127. Aeneid. 5. citans hunc locum:

*Tum verò exarsit iuueni dolor ossibus ingens.*  
vbi annotat: causa pendet ex causa.

Enarratio Grammatica.

**H**erculis.] De Hercule diximus Ode 3. lib. 1.

*Ritu.*] Ita sæpè passim hæc vox vsurpatur in comparatione, quomodo vitur Cicero: *Latronum ritu viuere*, Gall. *viure en brigands*.

*Modò dictus.*] Id est, Ode 5. huius libri non ita dudum decantatus.

*O plebs.*] Ferunt hanc Oden à Poeta scriptam annos 38. nato, quū Augustus 6. & Vipsanius Agrippa 2. Consulatum gererent. Populum autem Romanum fortassis ita appellat propter contemtionem Antonianorū, qui ægerimè ferrent successus Augusti secundos.

*Petisse laurum.*] Hoc valet illud Aeschinis, *ἀμαρτὸς εἶρας*

πρω ἀπὸ τοῦ ἀνίας virtutem sanguine esse venalem, id est, periculo vitæ parandam.

Repetit Penates.] Eâ syntaxeos formâ dicitur, quâ repetere castra, domum & vibem, pro illuc redire. De hoc Augusti bello in Cantabros lege Liuium l. 135. Iustinû sub fin. l. 44. Florum lib. 4. ca. 12. Sueton. in vita Augusti. Orof. lib. 6. cap. 21.

Hispana.] Familiare est huic Poetæ primigenia vsurpare pro aliunde flexis. Sic Ode 8. huius libri dixit:

Seruit Hispanæ vetus hostis ora. & 10. eiusdem, Nec Mauris animum mittor anguibus,

& venena Colcha pro Hispanicæ oræ, Mauritanis anguibus, Colchicis venenis. Itidem Virgilio Aeneid. 2. ad vers. Hoc Ithacus velit &c. vbi Seruius idem, quod hîc nos, obseruauit sub alio genere Gramaticæ locutionis, Ithacus dicens, pro Ithacensi: principali pro deriuatiuo.

Operata.] Operari, vt facere, aliquando sunt verba facrorum. Tibullus:

Omnia sint operata Deo.

Gall. que toutes choses font feste à Dieu. Idem Elegia 5. 20

lib. 2. Tunc operata Deo pubes discumbet in herba.

Plautus in Aulul. Vt isthæc operatio crimen expiet.

Virgil. Eclog. 3.

Quam faciam vitulâ pro frugibus.

Idem 1. Georg.

Sacra refer Cereri latis operatus in aruis. sicut Græcum τὸ πέλειον. Homerus Iliad. Θ. vbi Agamemnon cohortatur Achiuos ad arcendum Troianos ab incendio nauium, Ἐν δὲ παραφοραῖς Ζησὶ πέλειον Ἀχαιοί, id est,

Vbi omnium oraculorum auctori Ioui sacra faciebant Achiui. hîc verbum ponitur absolute, sed interdum cum accusandi casu, vt Iliad. Α. vbi Vlysses Chryseidē patri reddit, εἰ γένοιτο, πῶς μὲ ἐπέμψεν ἀναξὲ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων, ἰ.

O Chryse, premisit me rex virorum Agamemnon,

Παῖδά τε σὺ ἀγέμεν, ποίῳ δ' ἰερῶν ἔχετό μ' ἔκλω,

πέλειον ἔσθ' Ἰανῶν, id est,

Filiamq; tibi vt adducerem, Phæboq; sacram hecatomben facerem pro Danais.

Sospitum.] Intelligit potissimum eos iuuenes, qui ex periculis illius belli contra Cantabros erepti fuerant. 40

Expertæ virum.] Pro, quæ iam coniuges & in matrimonium datæ sunt.

Malè nominatis.] Animaduertendum est hîc τὸ malè nominatis. non esse corrigendum per malè ominatis: quòd τὸ n sit adiectum ad vitandum vocalium concursum, quem veteres Latini studiosè fugiebant tam in verbis coniunctis: redintegrò, redeo: quàm in disiunctis: malè dominatis vel malè ominatis, &c.

Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.

Epist. 4. lib. 1. non diluxisse. Vide plura in Var. lectionibus Mureti. Id est, abstinere à turpibus verbis imprecationibusque & contumeliis: quæ imitatio est sermonis Augustani, cuius perstudiosus est Poeta, & de quo Suetonius in Octauio cap. 92. In hoc quidem nihil aliud deuitans, vt ad Tiberium scribit, quàm δὲ σφραγὶς ominis: pro qua Horatius τὸ δὲ σφραγὶς hîc requirit: qua de phrasi vide, quod annotauimus in Oden 1. huius libri.

Vnguentum.] Hoc linguâ Gallicâ rectè exprimitur va querir des odeurs & persuns. pro, lautè cõiuuium apparatur. Sed de vnguentis & odoribus vide Od. 5. l. 1.

Marsi.] Bellum Marforum ad ætatem & vetustatem vini indicandâ memorat nominatim, à populis Marfis, de quibus Ode 1. lib. 1. Ad quod nunc addam, quæ Seruius annotauit in hunc vers. Æneid. 7. sub finem:

Quin & Marrubia venit de gente sacerdos.

Medea, inquit, quâdo relictis Colchis Iasonem sequuta est, dicitur ad Italiam peruenisse, & populos quosdâ circa Fucinum ingentem lacum habitantes, qui Mar-

rubij appellabantur, quasi circa mare habitantes. Sunt autem isti Marforum populi. Bellum, inquam, maximè concitatum à Propedio eorum duce contra Romanos ex 10. lib. Strabonis, vel à Picentibus ex T. Liuiò, ascitis Pelignis, Marrucinis, Samnitibus, Lucanis. Ab illo autem bello Cofs. L. Iulio Cæsare & Rutilio Lupo, gesto, vsque ad M. Lollium & Q. Aemilium Lepidum intererant anni 70. Horum Consulatu Poeta natus erat annos 44.

10 Spartacum.] De bello Spartaco Liu. l. 95. & 97. & Florus l. 3. c. 20. & Appian. l. 1. quod gestum est Cofs. L. Licinio & M. Aurelio Corra. post Marficum 16. annos, de quo etiam vide Plutarchum in Crasso. Suetonius scribit in Octauio cap. 3. Augustum deleuisse fugitiuam & residuam Spartaci & Catilinæ manum Thurinum agrum tenentes & per Italiam grassantes, post vtriusq; obitum. Spartacus autem Catilinam aliquot annis superauit. Ad bellum igitur cum reliquiis horum gestum ab Augusto Poeta respicit. Quidâ è Chronologia putant vinû vetus peti annorû 52. alij 64. de quo viderit lector.

Si quâ potuit.] Id est, si quâ ratione ille cadus potuit tutò conditus asseruari, & effugere laterèque rapaces manus Spartacorum militum: quod dicit fallere. Cadus autem à Grammaticis desectitur τὸ καδῖον, quod est capere, continere: estque genus mensuræ, sicut Metretes & μετρητήριον eiusdem capacitatis, nomine Latino non exprimentæ. Est quoq; vas vinarium, vt amphora, vel vas alterius liquoris, cuiusmodi est hydria & vrceus. Eandem quoq; notionis & nominis rationem cadus habet, quam vox Hebraica קַדַּא à radice קַדַּא cad, à capiendo.

Argutæ Neæræ.] Hæc Neæræ fidibus sciebat: vel etiam vocali Musicâ valebat: quod licet conicere ex epitheto argutæ sæpè attributo instrumentis Musicis: vt Eclog. 7. arguta fistula dicitur, id est, canora & stridula propter auium in ea sedentium concentus, aut propter susurrum & sibilum è strepitu agitatorum foliorum; id Aufonius poeta expressit apertius,

Est & arundineis modulatio musica ripis,

Atq; arguta suis loquitur coma pinea ventis;

Incubuit folijs quoties leuis Euris acutis.

Sic Thaleia Musa dicitur arguta Ode 6. lib. 4. & Epist. 14. lib. 1. Calo argutus, id est, diligens & actiuosus. Veres sæpè vocarunt argutum, quicquid arguit aliud diligenter factum, vt ad Atr. Epist. 5. l. 6. Literas quàm argutissimas crebrò mittas: hîc literæ dicuntur argutissimæ, quæ vel tenuissima quæque subtiliter admodum & curiosè persequantur. argutum enim valet tenue ac subtile: cuiusmodi est caput equi generosi lib. 3. Georg.

—illi ardua ceruix

Argutumq; caput, breuis aluus, obesaq; terga,

Luxuriatq; toris animosum pectus, &c. hîc argutum

significat non magnum, pro quo Varro dicit, exiguum, & Columel. siccum & pelle propemodum solis ossibus adhærente. Epistolâ quoque 2. lib. 2. poetæ dicuntur arguri pro, ingeniosi, solertes & acuti per mutuam existimationem. Sic oculi nimis arguti, quòd arguant & quasi loquantur: manus minùs arguta, id est, minùs actiuosa, & exsta argutissima, quæ maximè significant 60 & quid magnum portendunt. Vox autem Neæræ, vnde hæc meretrix videtur cognominata, partem ventris extimam & lumen significat, τὸ γὰρ τὸ νεῖρον, τὸ πορδέδρον εἶναι ἀντὶ τὸ τὰ ἰσθμῶνα: quòd èο comesa deferantur: vel quòd nouis amoribus gaudeat. Prius etymum videtur alludere ad vocem Hebræam גְּדֵרָה ghedrah, quæ sonat nuditatis turpitudinem.

Myrrheum.] Pro hoc Virg. l. 12. Aeneid. sub initium,

—da sedare in puluere crines

Vibratos

Vibratos calido ferro, myrrhaq, madentes. quod Seruius interpretatur crispatos calamistro. nam calamistrum est...

Quisnam istuc accredat tibi, cinade calamistrato? Gall. recoquilles & perfumes: quod erat, inquit Seruius, vituperationi: contra laudationi illud Ode 12. lib. 1.

Hanc, & incomis Curium capillis

Vilem bello tulit. id madentes myrrha idem, quod crines vnguentatos vel vnguento myrrheo delibutos. Sed de myrrha vide Plinium lib. 12. cap. 15. & 16.

Intonsi crines longa ceruice stuebant:

Stillabat Tyrio myrrea rore coma.

Sed de myrto vide Oden 4. lib. 1.

Cohibere crinem. Est religare & colligere flavos capillos vnguento myrrhino delibutos, Gall. Quelle se haste de trousser se blonds cheueux.

Dic age, cum lyra

Maturet in comtum Lacana

More comam religata nodum.

Si per. Id est, si ianitor Neerae praebuerit se difficilem & lentum in aperiendo; inde huc discede.

Lenit. Id est, canities extinguit ardorem animi ad rixandum prompti, sicut honestas in sene requirit.

Non ego ferrem. Est hic enallage temporis pro tulisses. Si verum est hanc Oden ab Horatio scriptam anno aetatis suae 36. & Plancum fuisse Consulem 13. ante annis, sequeretur tum Poetam agere annum 23. & natura feruidum & acrem: sed mirum videtur plerisque...

re natus erat Poeta 23. annos, vt e libro Dionis 47. colligi potest. Seruius citat hunc locum in vers. Aeneid. 5. Tum vero exarsit iuueni dolor osibus ingens. de Gya iuvene irascente, quod socij non accommodantes ad sua mandata nauigarent.

Explicatio Rhetorica.

Genus metri est Sapphicum. Dirigit recta sermonem suum Poeta ad populum Rom. non autem auertit aliunde ad ipsum, vt sit apostrophe ex quorundam opinione.

Laurum dicit per metonymia signi adiuncti pro re significata, id est, honoribus & gloria, quae non nisi grauibus vitae periculis & morte pro patria fortiter aditis comparatur: quale Augustus consequi debet, qui, quum modo dicebatur iuisse quaesitum istam gloriosam victoriam, nunc eam adeptus rediit in patriam.

In his verbis petiisse & repetit, quaedam est vis metonymia est significatione nonnihil immutata & aliqua syllabarum commutatione.

Metonymia est adiuncti pro domo, vbi Dij familiares asseruantur & coluntur.

Per synecdochen intelligit Cantabriam montibus Pyrenaeis finitimam, de qua Ode 6. lib. 2.

Varia est apostrophe ad priuatas & certas personas diuersi sexus & aetatis, nomine plebis fortassis prius comprehensas: licet eas affectur in tertijs personis: quas sigillatim hortatur ad sacra Dijs facienda.

Synecdoche est generis pro Ostania, quae nupsit M. Antonio: sicut, ducis, pro Augusto: qualis fuit antea in mulier pro Drusilla vel Liua vxore Augusti.

Metonymia est effecti pro efficiete homines palidos & tristes: sic Virgilius dicit atra vineta.

Anaphora est in nec, repetito in itis sententiarum. Preterea anaphora, est enuncianda per aliquam exclamationem. Apostrophe ad ministrum, vt apparet ad festum necessaria.

Metaphora est, vbi tribuitur sensus & recordatio rei inanimatae, pro cadum conditum a tempore & memoria belli Marlici.

Metonymia est signi pro senectute significata.

Metonymia subiecti pro tempore Consulis Planci, id est, L. Volcatij Tulli anno ab Vrbe 720. quum iam natus erat annos 31. a Consulatu 2. Aurelij Cottae, & M. Manlij Torquati. Quidam tamen hanc chronologiam ita subducunt, vt Poeta sit natus Cos. Torquato Manlio ab Vrbe condita 689. atq; Plancus Consul fuerit cum M. Emil. Lepido anno ab Vrbe 712. vnde efficitur Horatium Consule Planco attingisse annum 23.

ODE XV. IN CHLORIM.

Theticum.

Quod Chlorim iam anum oporteat finem intemperanter & libidinosè viuendi facere.

Xor pauperis ibici, Tandem nequitia pone modum tua, Famosisq, laboribus. Maturò propior desine funeri Inter ludere virgines, Et stellis nebulam spargere candidis. Non, si quid Pholoen satis, Et te, Chlori, decet. Filia rectius

Expugnat iuuenum domos, Pulso Thyas vti concita tympano. Illam cogit amor Nothi Lasciuæ similem ludere caprea: Te lana prope nobilem Tonsa Luceriam, non cithara decent. Nec flos purpureus rosa, Nec poti vetulam face tenus cadi.

Analysis Dialectica.

Chloris moecha iam anicula & honesto vito coniuncta, quanquam pauper hic esset, reuocatur ab incontinentia, primum effectis & adiunctis aetatis seni-

lis, quae mores honestos ac vitae moderatione postulet: quaeq; morti propinqua & ad iocos puellarum inepta sit: quae deniq; minima sentiat voluptatum titillationem.

2 Argu-



2 Argumentum est è diuersis: si libido tolerabilis vide- tur in Pholoe iuuenula. non idcirco tamen in te vetula tole- randa erit, quia turpe senilis amor.

Sic argumentatur Sinon Virgilianus lib. 2. Æneid.

Nec si miserum Fortuna Sinonem.

Finxit, vanum etiam, mendacemq; improba finget.

quod enunciat Cicero pro Amerino: Non continuo, si me in sicariorum gregem contuli, sicarius sum. Quo axiomate negato statuitur, si antecedens sit, non idcirco conse- quens esse.

3 Idem confirmatur maiorum comparatione: Filia tua Pholoe, vel puella quacuis alia, longè aptior est ad capiendos iuuenes & in amorem alliciendos, quàm vetula.

4 Idem augetur similitudo comparatione: Quemad- modum Thyades Bacchi sacerdotes audito tympani signo concit- antur furore: sic Pholoe feruore iuuenili adoritur iuuenes. Simi- lili argumento Virgilius describit Didonis iram de tacito Æneæ discessu Æneid. 4. vers. 300.

Sauit ineps animi, tot amq; incensa per urbem

Bacchatur: qualis commotis excita sacris

Thyas, vbi audito stimulant trieterica Baccho

Orgia.

5 Idem declaratur efficiente, per similitudinem ta- men enuciata: Pholoe ad libidinem impellitur amore Nothi cuiusdam adolescentis, non secus atque lasciuia capra.

6 Iam breuius, quod antecessit, ex diuersis exponit: Non ioci, non voluptates iuuenum, non farta, non cithara, non larga compotatio, & ad vini facem ducta, te decent: sed tibi la- nificium et atiq; tua & iuuando marito valde aptum, ad victu honestè parandum, videtur imprimis conuenire: quale tibi sup- peditat Luceria celebris ciuitas Apulie.

Enarratio Grammatica.

Vxor pauperis.] Vxor dicitur Seruio & Isidoro qua- si vxor, quod postes domus maritalis, antequàm ea limen ingrederetur, vitis laneis ornarentur, & oleo vngerentur. Addam ex historiis, hoc nomen dignita- tis, non voluptatis, existimatum fuisse ab Imperatore Commodo Vero. Non dissimilis libidinis Lydia etiã anus fuit in simulata Ode 2. lib. 1. Laudarem equidem vehementer hoc genus reprehensionis, nisi coiunctam haberet approbationem eiusdem flagitij in altera. Ea certe fuit olim impia profanorum religio, vt flagitio- sum esse non putarent adolescentes scortari ac viuere incontinenter: turpe autem ducerent & inhonestum à senibus id ipsum præstari, vnde prouerbium γέρων ἐξ- σίς, καὶ τὴν πύλην. Sed Christiana religio vtramque ætatem illicità libidine, ebrietate ac reliquã intemperatiã pro- hibet: quod inde omnè scelus, omnèque malum facin- nus oriatur, tandemque maneat huiusmodi flagitiosos & intemperantes æterna pœna.

Pauperis.] De hac voce dictum Ode 2. huius lib.

Nequitia.] Hęc vox vsurpatur à bonis Latinitatis au- ctoribus in flagitiosa libidine ac intemperantia Vene- rea, vt vidimus Ode 4. huius libri. Ratio autem huius nominis est Donato Adelph. Act. 3. Scen. 3. v. 4. eadem, quæ vocis nuga. Nequitia, inquit, propriè libidinosa inertia dicta est, quod nihil queat: nullique rei apta sit: vnde & nugæ; quod nihil agant, vel à non agendo. alij tamen malunt defletere ab inusitato nequus, tanquam diceretur, non aquus: sed prioris etymi ratio verior est; quam Cicero Tuscul. 3. creditur confirmare, frugalitatis propriam est motus animi appetentis regere & sedare, semperq; aduersantem libidini moderatam in omni seruare constantiam: cui contrarium vitium dicitur nequitia ab eo, quod nequicquã est in tali homine, ex quo nihili idem dicitur. Agellius libro septimo cap. vndecimo definit nequitiam, luxum vitæ prodigum, & effusum frugalitati oppositum lib. 7. c. 11. de

pœna, inquã, Tityj propter huiusmodi vitium, fuit Ode

4. huius modò citata ad hęc verba, nequitia additus custos. Pone modum.] Pro, tam firmum tamque constantem præscribe modum tuæ libidini, vt ab eo nunquam dis- cedas: vbi si legis pro pone, fige modum, videtur sumtum à militibus & gladiatoribus rude donatis, qualis descri- bitur Epist. 1. lib. 1.

Famosusq; laboribus.] Id est, infamibus, quibus tibi ma- lam colligis famam: sic famosus sæpius sumitur in peius.

10 Inter ludere.] Hoc dicitur διὰ τῆς ἀσπρόφης, per inuer- sionem præpositionis, pro, ludere inter virgines.

Si quid decet.] Miror, cur Poeta Græcè non dixerit, εἴ τι ἀρεστὴ τῇ Φολοῦ, vt cui Hellenismus sit perfamiliaris, quomodo Terent. Adel. Act. 3. Scen. 4. Deos quæso, vt vobis decet, ὡς ὑμῶν ἀρεστὴ syntaxi verborum eadem.

Pholoe.] De hac diximus Ode 33. lib. 1. sicut Chlori Ode 5. lib. 2. Addam tamen ex Odys. lib. 4. fuisse etiam Chlorin vxorem Nelei:

Καὶ Χλωεὶρ ἔειδον ἀεικλιθέα, τίω ποτε Νηλεΐς

Γῆμεν ἔδμ μετὰ χέλλῳ.

20 Et Chlorin vidi valde formosam, quam olim Neleus duxit vxo- rem ob illius pulcritudinem. A viriditate autem & flore hoc nomen sumtum est. Præterea Turnebus in Aduers. facit Chlorim & Zephyritim σωάννυμα ex Athenæo, & vtrumque à Catullo tribui Arfinoæ, quæ pro Venere colebatur.

Thyas.] De hac voce diximus Ode 19. l. 2. sicut de ra- tione tympani Ode 18. l. 1. quod addam illud Hebraicè dici ἡν thoph, quod pulsabatur quum infantes immo- labantur dæmonio Moloch à Iudæis, cuius loco cul- tus fuit Saturnus ab Ethnicis.

Nothi.] Puto nomen hoc esse proprium cuiusdam a- matoris. Ὁ νομαστικός δὲ λόγος τῶ νόθου ratio autem huius nomi- nis est Eustathio in vers. 27. Odys. γ. Ἠδὲ τίω νο σέρησι καὶ τῷ θεοργίῳ ἢ νόθῳ, ὃ τῷ θεοῦ τῆρε ἐσερήμεν, ὃ ὄτι τῆς ἐξ ἐνόμου γάμου ἡνιόσας: à priuadi particula vo & diuina ordinatione, vt sit nothus, qui priuatus est regulã diuiniore, quod est procrea- tione è legitimis nuptiis. Seruius in Æneid. 7. vers.

Supposita de matre nothos furat a creauit,

40 annotat hoc nomen esse Græcum. Nam Latinè quem- admodum dicas non est, vt prius dixerat è Varro. Præ- terea è definitur νόθῳ per oppositionem, ὃ μὴ γνήσιῳ ἢ μὴ ἐκ νομίμου γυναικὸς ἡνιόσας, ἀλλ' ἐκ παλλακίδῳ, qui non est genuinus, aut è legitima muliere, sed è pellice procreatus. Idem Eustathius in Periegesin Dionysij, loquens de Naba- thæis annotat: τὸ Ναθάτης Ἀ' ἐξ ἐστὶ σημάλιον τὸν ἐκ μορταίας ἡρόμενον, ex adultero natum.

Lana.] Ita Iuuenalis de pellice senio confecta:

Horrida quale facit residens in codice pellex.

50 Nam vbi pellices consenuerunt, ab amatoribus adu- teris deseruntur, & ad reliquum vitæ tolerandum tenui stamine, lanificioque se conferunt, assidentes nobili matronæ in dura & vili sella.

Prope Luceriam.] Luceria fuit oppidum Apulie, de quo Strabo lib. 6.

Nec poti face tenuis cadi.] Alia exemplaria vetulã face habent, pro vetuli vini face. Sed mihi probatur magis, nec cadi face tenuis poti te vetulam decent, vt vetula opponatur filiæ. Quidam interpretantur de bonitate vini, cuius nimia cupiditate turpiter hoc scortum te- nebatur, vt ritu Lycidæ caprarij apud Theocritu εἶδελ. 3. potare auidissimè putanda sit.

Καὶ πόμα μαλακῶς μαρνημένῳ Ἀ' γάνακῳ,

Ἀὐτῶσιν κυλίκεσσιν καὶ ἐς τρύβα χεῖλῳ ἐρείδωμ.

Atque bibam suauiter memor Ageanaëtis, ipsis poculis vsque ad facem labrum imprimens.

vbi Scholiastes ἐς τρύβα interpretatur μέγιστον τὸ ἐν τῷ ποθμένῳ τῆς κώλις τῶ οἴνου, vsq; ad facem vini, quæ est in fundo poculi.

peculi. Alij existimant genus esse prouerbij, quod tamen non explicant. Reperio equidē aliquid simile de Phryne meretrice apud Plutarchum in praeceptis sanitaris: *ἡ φρυγία πρὸς τὴν γυναικῶν εὐαγία τὴν πρὸς τὸν ἀέθρονος πολλῶν διὰ τὴν εὐαγίαν* facem sese pluri vendere in sua senectute, nescio quā dignitatis opinione, quā vinum vendidisset in sua iuuentute. Hæc apodosis in loco Plutarchi explenda fuit, vbi aperte vides allegoriam & fecem senectuti & vinum iuuentuti comparari. Si libet tibi & pores sic hunc locum intelligere, per me licet.

Explicatio Rhetorica.

Genus metri est dicolon ex Glyconio & Asclepiadeo. <sup>a</sup> In vxor ibici est synecdoche periphrastica; qualis in famosis laboribus pro Chlori, & infami flagitio & inopi incontinentia. <sup>b</sup> Metonymia est adiunctæ pompæ & apparatus,

qui fit in exsequiis mortuū pro ipsa morte. <sup>c</sup> Allegoria est de continuatis metaphoris, vbi stellæ candidæ fumuntur pro formosis puellis, & nebula pro vetula deformi & rugosa, vt fit sententia: *Desine pulcras afficere dedecore deformitate tua presentia*; vt nebula solent splendorem stellarum obscurare. Similis est translatio prouerbiorum, *κατὰ τὴν οὐρανὸν λέγειν, καὶ διὰ τῆς ἐπιφανείας ἢ εὐδυναίας ἀκρίβειαν*, per caliginem aliquid dicere, aut per nebulam aliquid scire aut audire, id est, obscure. Quæ discrepantia, vt videtur, iuuenis iuuenibus, vetulæ vetulis aggregentur, id est, sicut habet prouerbium, pares cum paribus congregentur.

<sup>d</sup> Procatalepsis est eius, quod posset anus obijcere. <sup>e</sup> Translatum ab obsidentibus & capientibus vrbes. <sup>f</sup> Est hic Anaphora. Hic versus speciem prouerbij præ se ferre videtur, vt in Grammaticis dictum est.

ODE XVI. AD MÆCENATEM.

Theticum.

Ex fabulis & historiis docet Mæcenatem, quæ mortalibus mala solet cupiditas diuitiarum & honorum dare: vnde colligit mediocrem vitæ statum illis esse tutiorem.

**E**clusam Danaen turris<sup>a</sup> abenea,  
Robustaq; fores, & vigilum canum  
<sup>b</sup> Tristes excubia munerant satis  
Nocturnis ab adulteris:

Si non Acrisium,<sup>c</sup> virginis abdita  
Custodem pauidum, Iuppiter & Venus  
Risissent: fore enim tutum iter & patens  
Conuerso in<sup>d</sup> pretium Deo.

<sup>2</sup> Aurum per medios<sup>e</sup> ire satellites,  
Et perumpere amat saxa,<sup>3</sup> potentius  
Ictu fulmineo. <sup>4</sup> Concidit<sup>f</sup> Anguris  
Argui domus ob lucram

<sup>3</sup> Demersa excidio: <sup>5</sup> affudit urbium  
Portas<sup>h</sup> vir Macedo, & <sup>i</sup> subruit amulos  
Reges muneribus, Munera nauium  
Sæuos<sup>k</sup> illaqueant duces.

<sup>6</sup> Crescentem sequitur cura pecuniam,  
Matorumq; fames. <sup>7</sup> Iure perhorru  
Latè conspicuum tollere<sup>l</sup> verticem,  
Mecenas, equitum decus.

<sup>2</sup> Quanto quisque sibi plura negauerit,  
Tanto plura feret: <sup>9</sup> nil cupientium

Nudus<sup>m</sup> castra peto: & transfuga diuitum  
<sup>n</sup> Partes linquere<sup>o</sup> gestio:

<sup>10</sup> Contemta dominus splendidior rei,  
Quàm si, quicquid arat non piger<sup>p</sup> Appulus.  
Occultare meus dicerer horreus,  
Magnas inter opes inops.

<sup>11</sup> Pura riuus aqua, syluaq; iugerum  
Paucorum & segetis certa<sup>q</sup> fides mea,  
Fulgentem imperio fertilis Africa  
Falli sorte beator.

<sup>12</sup> Quamquam nec Calabra mella ferunt apes,  
Nec Lædrygonia<sup>2</sup> Bacchus in amphora  
<sup>30</sup> Languescit mihi, nec pinguis Gallicis  
Crescunt veller a pascuis:

<sup>c</sup> Importuna tamen pauperies abest:  
<sup>13</sup> Nec, si plura velim, tu dare deneges.

<sup>14</sup> Contracto melius parua Cupidine  
Veiligalia porrigam:

<sup>15</sup> Quàm si Mygedonius<sup>2</sup> regnum Alyaticè  
Campis continuem. <sup>16</sup> Multa petentibus  
Desunt<sup>7</sup> multa: bene est, cui Deus obtulit  
Parcâ, quod satis est, manu.

Analysis Dialectica.

Disputatur hæc quæstio *ἑξ ἑπισημασμένων* ex effectis <sup>40</sup> te expetenda. Prior autem pars entymematis declaratur ex efficientibus, & ita iudicatur: Si Iupiter & Venus custodiam Acrisij non risissent: Danae satis fuisset munita contra homines adulteros: At illi voluerunt eam elusam: non illa fuit igitur satis firmis præsidis munita: quia Iupiter in aurum conuersus ad Danaen vsque pertinuit. Poeta videtur hic ad fatum spectasse, de quo sic Theog.  
*Κύρην ἔμψεν δ' ὅτι μάλιστα παρθένον ἐκείνην ἔσθ' ἀδελφῆα.*  
*Ὅτι δὲ μάλιστα παρθένον, ἔτε δὲ δόξα παρθένον.*

Omnino, Cyrne, quod fato decretum est euenire non licet subterfugere, quod autem sic fato decretum est, non metuo pati. Hoc genus faci quidam referunt ad affectionem & conjunctionem horoscoporum & signorum.

<sup>50</sup> Efficientia auri ostenditur in perstringēdis omnibus angustiis, mollibus, cuneis, altitudinibus telisque omnib. obiectis: qualem Cic. act. 2. in Verrem declarat, nihil

nihil esse tam sanctum, quod non violari, nihil tam munitum, quod non expugnari pecunia possit, cuius vim tinnulam ad persuadendum hoc exprimit distichum,

Χρυσὸν λαλοῦντος πᾶς ἀπεκρίθη λόγος.  
Πείθει γὰρ εἶδός, καὶ πείθει καὶ λέγων. id est,  
Auro tinniente nihil orationis vis proficit.  
Suadere enim nouit, etiamsi minimè tinniat.

3 Eadem vis auri confirmatur minorum collatione, quòd fulmen Iouis non tam valeat ad deturbandum, labefactandum, euertendum, & perdendum, quam aurum.

4 Eadem vis opum enituit in oppugnatione Eriphylæ, quæ pulchritudine monilis aurei & cupiditate incensâ prodidit salutem Amphiarai mariti sui varis, quem latentē, ne cum Adraſto regi Argiuorum ad bellum Thebanum proficisceretur mortis suæ & exercitus præscijs, huic Regi indicauit: à quo coactus illucire, in primo aduentu hiatu terræ Thebis obrutus est: cuius Eriphylæ perfidiam vitus est postea Acmæon filius ipsius iussu patris sui Amphiarai, dum hic adhuc uiueret. Sic cupiditas auri totam illam familiam Amphiarai perdidit & exstinxit: unde Theognis:

Ἀλλὰ γὰρ καὶ πᾶσι τῶν γυναικῶν τῶν πῶτος καὶ ἰατρῶν,  
ὡς πᾶσι τῶν πᾶσι τῶν πᾶσι δὴ δὴ αὐμ. Id est,  
Sed hæc sententia ab omnibus memoria est tenenda,

Diuitias plurimam in omnibus posse: Cū Amphiarao Cic. l. 6. Epist. 6. ad fam. se comparat: *Veritus sum deesse Pompeij saluti quum ille aliquando non desuisset mea. Itaque vel officio, vel fama bonorum, vel pudore victus, vel ut in fabulis Amphiarao, sic ego prudens & sciens ad pestem ante oculos profectus.*

5 Hanc deinde vim auri nouerat Philippus pater Alexandri magni: quem historici omnes scribunt plures victorias reportasse & vrbes expugnasse auro, quam ferro: plures nauarchos & piratas læuos debellasse muneribus, quam armis. De vi huiusmodi pecuniæ & munerum sic fecit Ouidius:

Munera (crede mihi) placant hominesq; Deosq;  
Placatur donis Iuppiter ipse datus.

De hac auri efficientia repere quod dictum est Ode 3. 40 huius libri. Sic Plato ait lib. 3. Pol. *ἄρα θεῶν πείθει, καὶ αἰδοῖς βασιλῆας, Dona flectere Deos, & venerandos Reges.*

6 Pecunia ex adiunctis iam notatur: quòd curæ, & insatiabilis cupiditas sint perpetuæ comites ipsius: unde illud: *διωκῆς ὅτι τᾶσιν ἀνθρώποις ἢ τῶ πλάτῃ ἐπιθυμία. In omnium hominum animis insidet iugiter & perpetuo cupiditas diuitiarum.*

7 Conficit, ut iam monui, ex tot malis, quæ dat aurum, merito se fugisse ingentes diuitias, summos honores & potentiam.

8 Iam pattem alteram de mediocritate expetenda & quærenda persequitur: cuius prima ratio est è comparatione maiorum, unde contextitur propositio syllogismi: *Quòd plura quisq; spernet habere, eò maiora feret à Dijs.*

9 Altum est de seipso: ego plura sperno habere, quæ amplificatur ipsius factis: *studeo militare sub ducibus cupiditate vacuis, letorq; valde à partibus diuitum nauariorū ad eos descivere.* Hoc dicit monitus his versibus Menandri:

Οὐ πόποτ' ἐζήλωσα πᾶσι τὰ σφόδρα  
Ἀνθρώπων, ἀπολαύοντα μὴδὲν ἄλλο.

Nunquam studio adductus sum illuc, ut imitarer hominem valde opulentum, qui nullo eorum, quæ haberet, frueretur.

10 Idem augetur minorū collatione: *ego sum, inquit, dominus magnificentiæ rei spectæ, quam dirisimus quisq; agricola, inops inter magnas opes.* Stoica est hæc comparatio: nam Stoici affirmant auarum non esse dominū earum rerum, quibus miserè timeret uti: ideoq; dicitur Epist. 2. li. 2. habere, quod ipsi deest: contra tuâ sorte contentus

dicitur habere, quod ipsi non deest. Ita Socrates & Diogenes Cynicus, id est, quisquis uiuit mediocri sorte contentus, quia nullâ re caret: verus dominus rerum, quas non desiderat habetur.

11 Idem assumptum dilatur simili genere comparationis: *ego uiuo beatius ex uiuo pura aqua & paucis terræ iugeribus, sânore certo & copioso fructum readentibus, quam Rex fertilis Africa putat, qui nescit in mediocri statu felicitatem esse positam.*

12 Idem rursus augetur loco diuerforum, quo diluitur obiectum: *etsi mea exigua possessio non mihi suppeditat copiam mellis, vini & lanæ; fert tamen illa mihi satis fructum, quo me ab inopia defendam, nec quicquam potest homini uitæ parâ differi.*

13 Altero argumento soluitur idem obiectum ducto ex adiuncta facultate plura habendi (si plura desideraret) benignitate Mæcenatis, quam sibi nunquam sensit clausam.

14 Idem obiectum refutatur tertio argumento minorum, quòd cupiditate habendi repressâ & domitâ, facilius Fortuna mediocris sufficiet exiguis tributis & vestigalibus pendendis, quam si perpetuâ continuatione obtineret latissima longissimaque regna.

15 Apodosis superioris collationis.

16 Idem obiectum refellitur & concluditur ex aduersis, quòd semper multa defunt auaris: superflunt multa suâ sorte contentis: præstat igitur mediocri itatu contentum viuere.

Enarratio Grammatica.

[Nelusam.] Inter amores Iouis Iliad. 5. memoratos ὁ τῆς Ἀχρησώνης ἔπος ponitur: ad quâ fabulosam Danaes narratione tres versus Apollodori videntur pertinere:

Καὶ κλέειθ' ἢ δόξα μοχλοῖς, ἀλλ' ὁδὸς εἶς  
Τέλειον ἰχθυεῖν ἔπος ἐποίησεν Δόξου, (καφέ) ἔδ' ὄχεδον)  
Δι' ἧς γὰρ καὶ καὶ μοιχὸς ἐκ εἰσέρχεται.

Foribus obduntur pessuli, sed nullusaber tam firmis molibus illas muniuit, quin per eas feli & adultero pateat ingressus.

Idem nominatim Ouid. scribit Eleg. 4. l. 3. Amorum:

In thalamo Danae saxo ferrôque perenni,  
Quæ fuerat virgo tradita, mater erat.  
Iuppiter, admonitus nil esse potentius auro,  
Corrupta pretium virginis ipse fuit.

Idem cecinit Tibullus:

Hæc fecere malas, hinc clauem ianua sensit  
Et cepit custos liminis esse canis.  
Sed pretium si grande feras, custodia victa est:  
Nec prohibent claues, & canis ipse tacet.

Ad intelligentiam autè huius principij videtur necessaria narratio huius fabulæ. Itaque Acrisius rex Argiuorum & pater Danaes ex oraculo intellexerat, natum è Danae nepotem sibi exitio futurum. Eam ob rem tradidit eam in arctissimam & firmissimam custodiam, ut in perpetuum virili complexu careret: nihilominus tamen custodiâ oppugnatâ oppugnantem cessit, virgini erepta est pudicitia auro, & illa compressio Iouis in imbrem aureum conuersi, & per impluuium illapsi grauida, ut fabulantur, tandem Persea peperit. Accedat huc admonitio Augustini, quòd adolescentes cauti

60 tius versentur in scriptis profanorum, lib. 2. cap. 7. ad Marcellinum. Hinc apud Terentium, flagitiosus adolescens spectat tabulam quandâ pictam in pariete, ubi fuerat pictura hæc, Iouem quo pacto Danae immisisset atque in gremium quondam imbrem aureum: atq; ab hac tanta auctoritate adhibet patrocinium turpitudinis suæ: quum in eâ iactat imitari Deum, at quem Deum? inquit, qui templâ cali sonitu concurrit: ego homuncio id non facerem? ego verò illud feci ac lubens. Talia vident exempla ratiocinationis

tionis Christiani. Plura lege l. Lactantij & Pind. Πυθ. Carm. 12. & l. 4. Meram. Ouidij. De eadem Prudentius contra Symmachum.

—per totum diues amator

Imbricibus ruptis, vndantibus desuper auri

Insundens pluuiam gremio excipientis amica.

Superior autem locus Augustini est ad Eunuchi versum 37. Act. 3. Sc. 5. Iouem quo pacto Danae immisisset aiunt in gremium imbrem aureum. Præterea Seru. in vers. Æn. 7.

Et Turno si prima domus repetatur origo;

Inachus, Acrisiusque patres, mediaque Mycenæ.

hæc annotat: Danae Acrisij regis Argiuorum filia, postquam est à Ioue vitata, pater eam intra arcam inclusam præcipit aut in mare: que delata ad Italiam, inuenta est à Piscatore cum Perseo: quem illic enixa fuerat, & oblatæ regi: qui eam sibi fecit uxorem: cum qua etiam Ardeam condidit: à quibus Turnum vult originem ducere. Seruius hic mirè consentit cum Scholiaste Pindari in eisd. ad vers. Πυθ. ἐπὶ δὲ τῆν Γοργόνα, &c. præter loci tamen appulli & personarum rationem: ἰσοεία δ' ὄρεται αὐτῆν. Ὅτι ὁ πάππος Ἀκρίστος, ἀποκλήσειται ἢ Πρῶτα τὴν Δανάην ἢ Λαδραίως, τὸ τε ἰσοπέρας αὐτῶν εἰς τὴν κίβωτον μὲν παύσας, καὶ ἔτι καὶ εἰς τὸ πέλαγος, καὶ ἀποσπένχθη ἢ κίβωτος Σειρήνων ἢ ἰήσω, ἢ Πόλυδκτις ἐκασίλδω, παρ' ἢ ποτὲ ἠνδράδων, &c. Historia autem est huiusmodi: quum auus Acrisius, vbi Danae Perseum enixa est, ipsam cum filio inclusisset in arcam tacite, detexit in mare, & arca Seripho insula appulsa est, cuius rex erat Polydectes, apud quem peruenit ad ætatem virilem. & adultus est in virum, &c. Vide illic reliquum historie. Sexto tamen carmine Isthmiorum dicere Pindarus videtur, hoc auro grauidam Alcmenam peperisse Herculem.

Turris abenea. ] Hęc turris fuit quibusdam in loco subterraneo, foribus validissimis ac solidissimis occlusa, vigilibusque canibus custodita.

Vigilum canum. ] Quorum latratus oportuit Iouem compescuisse offa melle soporata, vt de Cerbero scribitur. Est enim custodia canum fidissima, qui ob id in Capitolio alebantur, ad fures indicandos, & in templo Vulcani loco lieuorum in excubiis collocabatur. Maniffa quoque canibus vtebatur ad custodiam sui corporis.

Adulteris. ] Id est, contra nocturnos corruptores & adulteros, qui tenebras suis flagitiis deligunt: Sic a & ab ferè sumuntur in his, defendere myrros à frigore, munitus à præstigiis, tutus à latronibus, id est, contra.

Si non. ] Existimo hanc phrasim perinde sonare, ac si dixisset: Si hæc custodia Acrisij pauidi & anxij placuisset Ioui ac Veneri, satis fuisset munita contra homines adulteros. Fore enim ellipsis est verbi deliberandi sciebāt, aut similis. Deinde τὸ conuerso Deo accipi debet in casu dandi, non auferendi, vt sit iter tutum & apertum ipsi Deo.

Amat. ] Hoc verbum non est hic affectus animi, sed habitus consuetudinis, pro, affolet perumpere.

Perrumpere. ] Verbum militare, pro quo Virg. vtitur Æneid. 10.

Quod votis optasti, adest, perfringere dextera.

Potentius. ] Hic Cruquius Colon putat notandum & potentius absolute & ἀπὸ ἀπὸ τῶν sumendum pro potenter & vehementer. Ictu autem fulmineo, costruendum cum condidit, tanquā sit causa efficiens hiatus: quæ tamen Phisicis verior putatur efflatibus subterraneis motibusque terræ, quàm è tactu fulminis orta. Adde, quod vox illa, poterit, comparatè sumta & indistincta mirum in modum vim auri exprimere videtur: qualis apparet in epitheto δαμασπρῶν χρυσός, quod animos hominū domet Pindari. Fabula de Amphiarai & Eryphiles casu legatur l. 5. Dioid. sicut & in Pausania, Statio 1. de inuent. Cic. in Verrem, lib. 6. Æn. vers. 445. μάσταμ, Eriphylen.

Crudelis nati monstrantem vulnera, &c. in Odyss. 6. vbi similiter recensetur genus & origo Amphiarai & causa mortis in donis vxoriis. Ratio quoque vocis ἐτυμολογικῶς redditur ab Homero,

Ὅν ἀπὸ κήρι φίλει Ζεὺς παντοῖον φίλῳτα, i.

Quem ex animo diligit Iupiter omni amicitia.

Vt Amphiarai sonet πολὺ φίλος, i. valde amabilis. Annotat etiam lib. Odyss. 6. hæc, Amphiarai vates optimus & Oiclei filius Eriphylen duxit uxorem non solum formosam, sed vt verisimile apparet, prudentem, filiam Talai fratris Adrastii, & diffensione quadam ab Adrasto disiunctus fuit. Conuenit inter eos de quibusdam quorum tamen nomine postea fuerunt abalienari: vt Eriphyle faceret arbitrium de bello Thebanis inferendo, & rata ipsi haberent, qua iudicasset. Prohibebat igitur Amphiarai præfectos bellicæ expeditione ad Thebas, sciens futuri. Adrastus contra bellum volebat. Sed hic Eriphyle donis præoccupata, que fuerant aurea colli ornamenta, ipsa Polynice data vel ab Adrasto, atq; ad arbitrium delecta iudicauit suspicendam esse bellicam expeditionem ab Argiuis. Amphiarai multa de vxore conquestus, ad bellum tamen profectus est cæco quodam animi impetu, filio Alcmæoni, quem Pindarus vocat Alcmænam, mandauit, vbi adoleuisset, vt non prius cum posteris aliorum contra Thebas exiret, quam matrem interfecisset: quod Alcmæon exsequutus more Orestis cruciatus est: sed absolutus postea fuit, vt qui fuisset vltus iniuriam patri illatam.

Eam ob rem Poeta vocat Eriphylen mœstam, quomodo Virgilius antè vertit, quæ muneribus aureis corrupta contra maritum fecerit, & quasi aureo monili eū vendiderit. Quidam è scholiis in Pindarum Græcis fabulam paulò fecus referunt, & vxorem Amphiarai Eridicē, non Eriphylen, vt Homerus, nominant. Indesiquidem exorū, vt Amphiarai, quū intellexisset Adrastum Argiuorum & Sicyoniorum regem & fratrem vxoris suæ velle contra Thebanos exercitum ducere ad cædē Polynicis generi vlciscendum, prius in præcellum montē adscenderit cum Melampo, spectaturus, quæ fata prælagiret Argiuis vastus suspectus astrorum: vnde certā animi notione præsensit omnia fore Argiuis in eo bello aduerso. Ideoq; abdidit se latèter, vt ab illa expeditione abesset, sed dolo Eridices vxoris proditus & ad bellū proficisci coactus perit motu & vasto terræ hiatus: de quo lege Bocatium l. 13. c. 45. & l. 2. c. 39. Epig. talis quoque calus meminit Strabo l. 1. Epigr. 15. cuius est initium ἔστιν δ' Ἀμφιαίρος ἔχων, &c. Eurip. in Phœniss. ὁ μάστις Ἀμφιαίρος, &c. Item Arist. l. 3. Ethicorum, vbi de voluntario & non voluntario agit.

Macedo. ] Quomodo Philippus Rex Macedonum pecuniā expugnauit vrbes, vide Plutar. in Paulo Æmilio: Cic. l. 1. ad Attic. Dioid. Iustin. l. 8. & 9. à quo dicitur pariter fuisse blandus & infidiosus, qui plura promitteret, quàm præstaret: & à Iuuen. Sat. 12. Callidus emptor Olynthi. qualis perfidia 2. Olynth. à Demosthene notatur.

Reges muneribus. ] Vt Læthenem, & Euthycratem pecuniā, non machinā, oppugnavit, & ita Olynthum expugnauit: de quo lege Satyram 14. Iuuenalis, & Demosthenem contra Ælchinem.

Nauium. ] Munera nauium, vel duces nauium, vtro modo enuncies, sententia quadrabit.

Maiorum, &c. ] Nam vt Iuuenalis cecinit.

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit. ita quoque Sallustius, semper insinua & insatiabilis est, neq; copia, neq; inopia minuitur.

Nec cupientium, &c. ] Hic Poeta videtur ἀντίμα τῶν Decimi Bruti partes, quas secutus fuerat, magis probasse, quàm illas Augusti & Antonij.

Dominus rei. ] Id est, possessor mediocrium bonorum & vilium: vbi quidam legunt, quod non improbo, contenta, pro contractæ & arcæ & mediocris.

Non piger.] Hoc valet coniunctum impiger, acer, & pernix & indultus Apuleius, vt dicitur Epodis 2.

Riuus pura.] Syntaxis horum verborum sic est: riuus aqua pura, sylua paucorum iugerum, & fides certa sgetis mea sunt beatorum sorte, quam existimet rex fertili Africa, quo beatus in hac mediocritate viuo. De hac fertilitate Africe vide Od. 1. 1. ad Quicquid de Libycis verritur horreis. Hic autem casus, sorte, non est comparationis, sed causae efficientis, tanquam diceret: hac mea possessio mediocri efficit me beatorem, quam credit rex Africa, & plus valet ad vitam beatam, quam ipsius ingetes opes. Verbum autem fallit sic ferè vsurpatur ab hoc Poeta more Graeci λανθάνειν Vt Ode 10. l. 1. Priamus castra sefellit, i. latuit, Mercurio duce, vigiles & custodes exercitus Graecanici. Riuus, sylua & fides beatorum fallit fulgentem imperio: id est, fulgens imperio rex nescit riuum, syluam & fidem. i. mediocrem possessionem esse beatorem per conditionem & sortem, qua suas opes.

Nec Calabria.] Calabria in ora Italiae finitima Siciliae, fuit mellis & pirorum feracissima, vt in Attica olim Hybla.

Apes.] Annotat Seru. in vers. 4. Georg.

Aut illa pedibus &c. hinc multi dictas apes esse volentes quod se pedibus reuolant: licet crebrior sit illa opinio, quod sine pedibus primo esse dicuntur.

Lestrigonia.] Id est, Formiana in tractu Campaniae petroso, vbi vina optima nascebantur, quem Lestrigones Anthropophagi olim coluerunt. Plin. l. 7. dicti εὐδαιμόνιοι à λατοκίμοιο. Horum rex fuit Λάμος ἢ Λαοσπύρονος ἢ Ποσειδώνος, filius Neptuni, vt Eustathius annotat Odyss. x. ver. 81.

Gallicis pascuis.] Intelligit ad rationem situs Rom. Cisalpinga pascua & maxime ad Alcinum propè Aquileiam.

Importuna.] Senlus est: vacuitas ista tanti mellis, vini generosi, pinguis lana non ex impedimento, quin mihi ad victum & vitæ cultum necessaria ex hac mediocri possessione suppetant omnia.

Crescunt.] Hoc verbum est inchoationis accipientis augmentum & maxime in carne, ὡς τὸ κρέας dictum: vnde crescere conflatum per concisionem facit crescere. τὸ ἵ κρέας ὡς τὸ κρέας τὸ κρέας τῆς Εὐσταθίου δοκεῖ ὡς ἄλλο τὸ ἵ κρέας, videtur Eustathio in Iliad. 6. desecti ac dici à munientibus & corroborando: ideoque legitur ἔμψυχον κρέας: atq; tum quidam declinant παρὰ τὸ κρέας, cuius vis eodem tendit.

Denegis dare.] De qua Maecenatis liberalitate sic loquitur Epodis 1.

Sati superq; me benignitas tua

Ditauit

Mygdonis.] Id est, Phrygiis: nam Mygdon fuit rex Phrygiae & Myliae.

Regnum Alyaticum.] Hic Alyaticus, qui ab Herodoro & Strab. l. 9. appellatur Alyartes, fuit pater Cræsi, qui ibidem memoratur oraculum Delphicum donis cum multis Principibus aliis ornasse: & lib. 14. scribit opes Alyartis & Cræsi hausas fuisse à metallis Lydiae, cuius reges fuerunt pater & filius, vt est eiusdem Geographi l. 15.

Continuum.] Cicero solet geminare hæc verba iungere & continuare, coherere & continuari.

Bene est.] Id est, feliciter cum eo agitur & beatus ille viuit, quem Deus mediocri sorte contentum efficit. Stobæus sic de Epicuro, quod huc pertinet, scriptum reliquit: Ἐπιπικρὸς ὁ Ταρρῆσιος κἀκεστὸς λέγων, ὅτι ὀλίγον εὐχίτητον, ἵνα τὸ μὴ εἶναι καὶ ὀλίγον εὐχίτητον, ἵνα τὸ μὴ εἶναι εἶναι, ἵνα τὸ μὴ εἶναι εἶναι, ἵνα τὸ μὴ εἶναι εἶναι. Cui pauca non sufficiunt, huic nihil satis est. Dicebat quoque eum paratum esse ad decertandum cum Ioue de felicitate, cui aqua & panis suppeteret, i. eum Ioui parem esse in felicitate cui hæc duo adessent.

Metropolis similis est Odæ 6. l. 1. Turris ahenea simili metaphorâ dicitur, atque hic mirus aheneus esto: quanquam hic continuata facit allegoriam: simplex est in hoc loco, quem tractamus.

Meton. est effecti pro efficiente homines tristes, infomnes & vigiles.

Synecd. est generis pro Danae.

Synecd. est altera eiusdem modi pro aurea mercede & imbre.

Per metaphoram ab animatis datur motus rei inanimæ.

Synecd. est generis pro Amphiarao augure.

Sumtum ab aquis, quib. obrui miserum est: Græcè dicitur. κατὰ τὸ πῶμα pro euerfa.

Synecd. generis pro Philippo rege Macedonum.

Metaph. à cuniculis, quibus fundamenta parietum

euertuntur: sic Philippus reges alios suæ dominationis æmulos muneribus expugnauit.

Ductum est à venatoribus, qui plagis & laqueis excipiunt illigatas & implicatas feras.

Metaphora, quâ significantur opes, potentia, & honores.

Videntur hæc mihi sumenda per allegoriam, pro volo mihi familiaritatem cum hominibus continentissimis & temperantissimis intercedere: cum auarus & cupidus nolo: me me cæca & insatiabilis cupiditas inuadat.

Hoc μεταφορικῶς dictum annotat Donat. in Euanucho Act. 2. Sc. 3. ad vers. Duras fratris partis pradicat, ab Actoribus Scenicis. Item alibi, vixisti tuas partes acturus est. Ita Cic. ad Q. Frat. Et si mea pars nemini cedat; fac, vt tuæ ceteras vincat: & transfertur ad quæuis onera & munera rei, tam priuata quam publica, quæ vnus sustinere non potest. Simili tropo vsus est Ode 2. l. 1.

Cui dabit partes scelus expiandi Iuppiter?

In gestio notata est metaphorâ in Rhet. Odes. 3. huius libri.

Synecdoche speciei pro quouis impensè opulento.

Metonymicòs hic fides sumi debet pro fiducia, quam habet in fundo suo reddendi fructus.

Προσητάληψις est, occupatio rei obiectandæ.

Meton. causæ pro vino, quod apud se non inuerefascit nec maturefascit, nec fit fugiens aut edentulum, propter paucitatem ipsius & vilitatem.

Importunus sumitur interdum per metonymiam ἐπιρρητικῶς pro eo, qui nos expellit è portu, id est, ex otio, & quiete, & tum geminatur à Cicerone cum his: importunus & crudelis, importunus & immanis. Interdum παθητικῶς pro eo, qui non fruitur quiete, sed semper agitur: sed vtro hic accipiendum modo, quæret aliquis? facilis est responsio, ἐπιρρητικῶς; sumas, pro, non sum tamen pauper importunus & aliis incommodus.

Metaph. est à rebus corpore præditis pro sublata & compressa cupiditate: pro qua sumitur hic Cupidine per metonymiam causæ pro effecto, vt notatum est Od. 16. l. 2.

Definitio est Lydiae καὶ τῆς σαυκεδοχικῆς ἀπὸ τῆς οὐρανοῦ: cuius rex fuit Alyaticus pater Cræsi.

Hic multa repetitum initio & clausula sententiæ eiusdem suauiter sonat per epanalepsim.



ODE XVII. AD AELIVM LAMIAM.

Theticum.

Memoratã Lamix origine monet, quid ei sit prudenter agendum contra cæli pluuij mærorem.

Æli vetusto nobilis ad Lamo (Quando & priores hinc Lamias ferunt Denominatos, & nepotum Per memores genus omne fastos) 2 Auctore ab illo ducis originem: Qui Formiarum mœnia dicitur Princeps, & innantem Marica Littoribus tenuisse Lyrin

Lare Tyrannus: 3 cras foliis nemus Multus, & algæ litus inutili Demissa tempestas ab Euro Sternet: aqua nisi fallit augur Annoſa cornix. Dum potes, aridum Componere lignum: cras Genium mero Curabis, & porco bimestri Cum famulis operum solutis.

Analysis Dialectica.

Singularis & præcipua fuit Ode lib. i. de hoc Lamia celebrando. Hec autem videtur illum recte cohortari ad futuri prouisionem. Itaque oblectamenti causã proponitur ipsius antiquum ac nobile genus, explicaturque causã procreantæ, rursus confirmatã publico testimonio, ac vocis vtriusque Lamix notatione. Nobiles enim inde nominant: quod eorum virtus nota & testata sit publico bonorum & maiorum consensu, ac viuentium etiam publicã testificatione approbata: secus, hereditas huius nobilitatis siue auitæ siue paternæ non potest, vt bona externa, ad liberos transferri, nisi ipsi propriã virtute commendentur, publicoque bonorum testimonio tales iudicentur. Romæ autem nobilitatis nomine digni habebantur, quorum maiores sine ambitu ceperant magistratus, eosque summã æquitate ac moderatione gesserant, ideoque ius imaginum ponendarum habebant. Quorum verò maiores fuerunt sine magistratu, hi dicebantur priuati: quem si forte ipsi gefissent primi è familia honeste, noui homines vocabantur: qualis fuit Cic. Hec quidem certè generis commendatio plurimum valet ad beneuolentiam conciliandam & ad pellendos ex animo merores molestiasque deponendas: quæ fortassis de publico vel priuato statu fuerant ipſi concitata.

2 Augetur causa procreans adiunctis, quod Formia in ipsius ditione fuerint: quod princeps generis late regnauerit. 3 Salutare dat Poeta consilium Aelio Lamix ad fugam tristitiæ: celo enim sic affecto, quale videbatur presentire, corpora etiam male afficiuntur & ingraueſcunt. Aduersus igitur huiusmodi affectionem cæli & hominis hæc comparantur remedia tempore pluuij & nebuloso; luculentus focus, dator læritiæ Bacchus, tener porcellus. Prædictio autem tempestatis confirmatur augurio, quod erat loco diuini testimonij. Ad has quoque ferias celebrandas datur turbæ famulari vacatio munerum.

Enarratio Grammatica.

Nobilis] Hæc vox à nosco inclinatur concisè, quasi noscibilis & notabilis claritate virtutis suæ, non alienæ.

Ab Lamo. ] Hoc genus deflectendi nominis à Lamo Lamia valde Latinis est inſoleus & infrequens. Nam visitata ratio postularer ab Lamo Lamides, vt à Priamus Priamides, à Peleus Pelides. Hic autem Lamus fuit filius Neptuni ex Eustathio & Didymo in Odyſſ. x. &

10 rex Læstrigonum, qui Formias coluit, dictas à τῆς ὄρου, vt Huralthospitalij in Apologetico pro veteri ac Germana linguæ Græcæ pronunciatione de digamma notarunt: pro quo veteres dicebant & proferebant hormias quasi à nauium statione, quæ Græcis est ὄρου: quo nomine fuit vrbs Campaniæ, quam Læstrygones tenuerunt propè Caietam, vt nuper diximus in Grammaticis Odes 16. huius. Ex hac origine Lami fluxerunt multi nepotes; Tuberones, Pæti, Cati, Lamix, qui singuli singulas constituerunt familias. Ex hac autem familia suspicor fuisse L. Lamiam, quem lib. 11. Epist. ad famil. 16. & 17. tam studiosè commendat D. Bruto Imp. in præcuræ petitione & lib. 12. Epist. ad Cornific. 29. quibus in locis vide laudabilem huius viri descriptionem, ab hac præsentis Odes non multum discrepantem. Eiusdem meminit Cicero pro Sextio & post reditum, & in Pisonem, vbi sic nominatur, ex quo ordine equestri vir præstantissimus L. Aelius est te Consule relegatus: vbi Lambinus pro Aelius vulgato reposuit Lamia: sed vtraque appellatio rectè eidem conuenit, quum Aeliæ gentis cognomen fuerit Lamia. Præterea hic L. Aelius Lamia dicitur Consulatum gefisse cum M. Seruilio, eiusque subsidio & operâ Cæsar August. Cantabros domuisse. Hæc autem phrasid per memores genus omne fastos, similis est illi Virgilianæ l. 12. Æn. ver. 53.

per reges, actum genus omne Latinos. Quando. ] Non est τὸ quando ἑπιρρημα χρονικόν, ἀλλὰ σωμαστικός ἀπολογικός, non est temporis aduerbium, sed causalis conignctio: cuiusmodi est illud Teretij in Adelphis: 40 Ne tu cures meum filium, quando non curo tuum. Ita sumitur Æn. 4. vers.

Disimulent sese interea quando optima Dido Nesciat. vbi Seruius annotat: Quando non est hoc loco temporis, sed significat siquidem, & est coniunctio rationalis. Ita Græcè sumitur τὸ ὅτε, vt Scholiastes Aristoph. initio νεφέλ. Απόλοιτο δὴ τὸ ὅτε πόλεμος πολλῶν ἕνεκα, ὅτ' ἐστὶ καλὰς ἕξασί μοι τὸς οὐρατῆς. Perea sanè è bellum multis de causis, quoniam mihi nō licet famulos punire: quod interpres addit: πὸ τὸ μὴ μόνον χρόνον δουλοῖ ὅτε ἢ ἢ χρόνον ἢ αἰτίαν πὸ τὸ σὺ μόνον σημαίνει τὸ ὅτε verò & tempus & causam. Ita sumitur Olynth. 16. Demosth. Ὅτε ποιῶν τὸ ἕθ' ἕπος ἐστὶ μεσοσύνθετος ὁ μὴ ἐθέλον ἀκρίβει βυλομάτων συμβελλῶν. Quoniam res ita se habet, par est, vt vos alacri animo bene vobis consulendi studiosus audiat.

Nepotum. ] Ratio huius vocis exposita fuit Ode 2. lib. 1.

Fastos.] Sic annales dicuntur, unde licet reperere genus Lamiarum, iam inde à primis maioribus.

Princeps.] Id est, primus aedificator: sic dies natalis dicitur princeps vitæ cuiusque.

Innans.] Id est, illisum littoribus Minturnensibus, quæ Nympha Marica incolit.

Marica.] Hæc creditur fuisse Nympha Minturnensis & Fauni vxor, unde natus Latinus, ideoque dicta fuit Fauna, cuius meminit Virg. 7. Æn. vers. Hunc Fauno, &c.

Lyrin.] De hoc flumine dictum est Ode 31. l. i.

Latè tyrannus.] Qua phrasi Virg. dicit latè rex. & Cic. longè princeps. Aduerbia cum substantiuis vice participiorum Latè regnantibus, quod Græcè coniunctis uocibus Δρυμεδών & Δρυκεῖων, Δρυβασιλῶν (vt Seruius notat in vers. 266. Æn. 7.) effertur.

Pars mihi pacis erit dextram tetigisse Tyranni.

Apud Græcos Tyranni & regis nulla distinctio est: quod ita esse facile cognoscas ex amatoribus Platonis. πῶς ὅταν εἰς αὐτὴν πόλιν διοικῆ ὁρθῶς ὄνομα τέτρω & τύραννος; ὅς τε βασιλεύς; Quid verò, quum vnus aliquis ciuitatem rectè administrarit, nonne Tyrannus & rex vocabitur? Ita sentio. Seneca tamen l. i. c. ii. de Clementia sic distinguit, Quid interest inter Tyrannum & Regem? species enim ipsa Fortune ac licentia par est, nisi quod Tyranni ex voluptate seuiunt; Reges ex causa & necessitate. Quid ergo? non reges quoque occidere solent? sed quoties publica utilitas persuadet. Tyrannus seuitia cordi est. Tyrannus autem factus à rege distat, non nomine. Arist. l. 8. c. 10. πολιτικῶν ostendit aper. è qua re rex abeat à Tyranno, ὅτι ὁ τῷ τύραννός τὸ εὖ αὐτῷ συμφέρον σκοπεῖ ὁ δὲ βασιλεύς, τὸ τῷ ἀρχαίονων, i. Tyrannus quidem sui ipsius commodi rationem habet, sed Rex parentium sibi hi sunt subditi. Est hæc vox communis generis: imò verò apud Græcos omnis, Æschylus in Prometheo, αἰεὶς τῷ τύραννῳ σκῆπτρα σκληθήσεται, i. propterea quod sceptrum regia diripientur: & ex eo intelligitur recentior, quod neque apud Homerum, neque apud Hesiodum reperitur, vt iam dictum fuit: cuius etymon reperere è 17. Ode l. 2.

Tempestas.] Hæc dictio potest adscribi μεταξὺ τῶν μέσων λέξεων, vt Græci vocant; quæ modò in bonam, modò in malam accipiuntur partè, vt supra τὸ nobilis. Hic in posteriori vt Epod. 10. Et agna tempestatib. reperatur è precedenti, τὸ immolabitur, qualis tempestas perpicitur, quum imbres, nimbì, procellæ, turbines. ac reliquæ aeris graues mutationes cooriantur, vt Cic. loquitur: Qualem etiam Græci dicunt τὴν ζέλον & χερμίδα. In priorè autem sumitur Sat. 5. l. i. ad fin. Postera tempestas melior. Hinc Liuius sumit, captare tempestates pro eo, quod Galli efferunt, obseruet, quester, espier le temps propre & commode: qualis est Græcis ἡ δῖστα & γυνεμία; qualem Cic. suadet Tironi suo Ep. 3. l. 16. ad fam. obseruandam, Comites & tempestates &

nauem idoneam vt habeas, diligenter videbis. Eurus vehemèti flatu decuriet multa arborum folia, visemq; algâ propellet ad littus. Ita vtrumq; & nemus & litrus sterneret foliis & algâ: Eurus tamè Ipirans ab oriente nò excitat in Celtica talem tempestatem, sed Libycus & Africus.

Annosa.] Id est, viuax & longæua, de qua Plin. l. 7. & Hesiodus de ætatibus animalium, cuius versus citantur à Plutarcho in libell. de orac. defectu, quorum est hoc initium:

10 Ένεα τοὶ ζῶες ἡνείμα λαγαύζα κορώνη, &c. Quos Ausonius Idyl. 18. fecit sic Latinos. Ter binos deciesq; nouem super exit in annos, Iusta senescentem quos implet vita virorum. Hos nouies superat viuendo garrula cornix, Et quater egreditur cornicis sacula ceruus. Alipedem ceruum ter vincit coruus, & illum Multiplicat nouies Phoenix reparabilis ales.

Arist. l. 8. de part. anim. ponit ceruum inter μακρόβια. Αἰπὸ βῆτι τῷ πλείω οὐκ εἶρον ζῶν χέρον, τὸ μὴ ἔχειν χελιδ. causa est cur ille longius viuat, fellis vacuitas, ὅς ἂν χολα ζῶα πάντα, vt animalia omnia selle carentia. Hoc autem cornicis augurium videretur Seruio oblatium, vt ipse distinguit in vers. Æneid. 6.

Vix ea satius erat, gemina quum fortè columba.

Auguria, inquit, aut oblatiua sunt, quæ non poscuntur: aut imperatiua, quæ optata veniunt. Vt autem Græca κόραξ & κορώνη sunt eiusdem originis ἀπὸ τῷ κόρα, à nigredine, sic Latina coruus & cornix ab his cadere puto.

Cras Genium.] Diis domesticis, vt Lari & Genio, porcum & porcã immolabant veteres: quo sacrificio petebatur ab istis Diis copia rerũ ad familiæ victũ & cultum necessariarum. De Genio lege Pausan. in Eliacis, vbi cernes ipsius formam descriptam. Finguntur autè Genij duo, à gignèdo dicti, vt aliàs notatum fuit. Quomodo sint dæmones lege etiam Plur. in Bruto.

Solutus.] Pro vacuis ab operibus. Rara est hæc rectio, frequentior, Solutus operibus, curã somno, legibus: puto Hellenismum esse ἀπολυθεῖς τῶν ἔργων, qualis est ἀπολυθεῖαι τῶν κῶν, liberatum esse iure iurando.

Explicatio Rhetorica.

O De conuenit metro cum 9. lib. i. Quod nonnulli scribunt Oden ἐπιρονικῶς intelligendam de posteriori temporis prouisione, & luxu à Lamia fugiendo atate florenti, vt paret, quæ ingrauescentem poterunt iuuare, video id admodum obscure proponi & explicari.

a Synecdoche est speciei pro omnibus posteris.

b Meton. est pro temporibus Consulium in Annalibus notatis.

c Sumtum videretur ab animatis piscibus ad inanimatum fluuium, qui in littorã illiditur.

ODE XIX. IN FAVNVM.

Theticum.

Quòd Faunus debeat legitimè Faunalia celebrantibus fauere.

Aune, a Nympharum fugientum amator,  
Per meas fines & aprica rura  
Lenis b incedas, abeasq; paruis

Aequus alumnis:

Si tener pleno d cadit hircus anno:

Larga nec desunt Teneris sodali

Vina cratera: vetus ara multo

Fumat odore,

Ludit herbofo pecus omne campo:

Quum tibi non a redeunt decembres:

Festus in pratis vacat otioso

60 Cum boue c pagus:

Inter audaces lupus errat agnos:

Spargit agrestes tibi sylua f frondes:

Gaudet inuisam pepulisse & fossor

Ter pede terram.

Analysis Dialectica.

F Auni semper habitati sunt Deastri syluestres ac terrestres, quos quidam putant esse Satyros Græcorũ,

& à fando & varicinando dictos, naturã iracundos & nocentes, vt Panas & similes: Ideo sacra fiebant Fauno inuente

ineunte vere & nonis decembribus pro caeli salubritate & temperie ad pecoris sanitatem: de his vide Od. 4. l. 1. Precationis huius ratio est e paribus. Tu debet nobis benefacere: quia summa religione colimus tua Faunalia: vel inuersè: Quia tua Faunalia sanctè ac legitime celebramus. precamur, petimusq; vt futuram gregis nostri, vbertatèq; frugum prospere. Ea fuit religio veterum Ethnicorum & opinio, vt crederent bona donari à quibusdam numinibus: ab aliis mala immitti, vt præter ceteros docuit Theognis:

Ὅστις, Κύριον, ἀπὸς κῆρδεσσι ἀπὸ δούροισι,  
Ἄλλ' ἑοὶ τῶτων δωτόρες ἀμφοτέρω.

Nemo Cyrne, est sibi auctor damni & questus, sed Dij donant vtrumq;. Itaque eà lege & conditione precabantur ab illis bona, & deprecabantur ab his mala. Sed hoc argumentum εὐδοκίως disponitur, etiam si sumas τὸ σὶ, ἀνὶ τῷ ἐπεὶ, vt modò enunciauimus argumentum e paribus: pars antecedens propositionis sequitur ad hæc verba, si tener, quæ dilatatur distributione materiae ad celebrationem Faunalium apte in aliquot membra, & ita breuius comprehenditur: si vel quia prolixè & cumulatè Faunalibus tuis satisfacimus officio ac pietate; benignè nobis nostròq; pecori maiori & minori facere debes: Hæc hypothetica propositio satis est supplicanti Poetæ: vnde tamen facile licet assumere primum verum esse, & hinc efficere, verum quoque debere esse secundum. Membra autem, ex quibus constant hæc Faunalia, memorantur; hæc sunt tener, copia vini, fodalis Veneris, ara odoribus perfusa, pecus lætitiæ exultans, vicinia tota ab omni opere feriata, libera pastio agnorum, etiam inter lupos, frondibus cõstrata terra, saltatio fossorum & vinitorum.

Enarratio Grammatica.

Fugientum.] Quidam referunt fugam Nympharum ad ludum & iocum, qualis est illa Galatæ Virgilianæ Ecl. 3. Et fugit ad salices, & se cupit ante videri.

Alij ad perulatiã & deformitatem Fauni: qualis memoratur Panos. 1. Neramorphos, sub finem: cuius vim quum Syrix vna Nympharũ Naiadum effugere non potuisset, numine suarum sororum implorato, mutata est in palustres calamos: ex quibus postea ille Pan fistulas contexuit.

Talis salacitas Fauni cognoscitur l. 14. eiusdem operis in Pomonam Nympham. Fugietum autem dicitur per syncopen pro fugientium: quomodo sæpe Virgil. recusantem & rudentem fragar. Duabus porro de causis vereres colebant Deos tam Superos, quàm Inferos & sinistros: cuius posterioris ordinis Faunus, Pan & Satyrus erant; alios, vt ipsos iuuarent: alios, ne læderent. Itaque Poeta Faunum precatur, ne iter facturus per suos agros quicquam detrimenti plantis & gregi inferat.

Incedas.] Incedere Seruio in Æn. 1. est proprie nobilium personarum, vt illic de Iunone canit:

Est ego, que diuam incedo regina.

Alumnis.] Alumnus sumitur tam παιδικῶς quàm ἐνερῶς, vt vox Græca huic respondens Ἐπιμῶ.

Si tener.] Seru. in vers. 1. Georg.

Liber & alma Ceres, vestro si munere tellus.

annotat, particulam si esse confirmantis, & valere siquidem: quia: quod commentator Cruquij notauit: vnde hic confecit τὸ σὶ non esse conditionale: fortassis ductus hac opinione, quòd Deastrum non sint vllà conditione & lege obsecrandi. Quid, si ego demonstrauero in hoc genere notionis per quia plus esse arrogantia homini supplicanti, quàm per conditionale si? Dico igitur in hac forma syllogismi connexi, si bene quid de te merui, miserere domus labentis Æn. 4. supplicationem esse Didonis modestè de se sentientis vel apud hominem Troianum. Quòd si ita dixisset, Quia bene de te merui; miserere domus

labentis, aperta fuisset beneficij memoris exprobratio, vt hoc, velut debitum, redderetur: atque in loco Virgilij supra citato. Quia vos; Ceres & Bacche, vestra ope ac beneficentiã fruimur pane & vino, parem mihi date facultate vestra munera canendi: ibi sic, quasi obligati, vrgentur. Idem prorsus omnino sentiendum puto de si valente temporis relationem, quum. Eòdem quoque modo Græcum τὸ ἐπεὶ redditionem alicuius & illationem requirit. Itaque τὸ σὶ, siue proprie, siue per quia, siue per quum & postquam explicaueris, vim habet enunciati hypothetici & connexi, vt, inquam, illic dicitur. Præterea fiebant sacra istis Inferis in compitis & pratis, vt Virg. 2. Georg. dicit de capro immolato patri Libero:

Præmiãq; ingentes pagos & compita circum  
Theseda posuere: atq; inter pocula læti,  
Mollibus in pratis vnctos saliere per vites.

Larga nec desunt.] Hæc syntaxis sic se habet: Nec larga vina desunt cratera fodalis, i. comiti Veneris. Nam vina parat animos Veneri, quæ sine Baccho & Cerere friget.

Vetus.] Id est, consueta ture adoleri.

Pecus ludit, &c.] Id est mouetur & saltat. Gall. le troupeau sautelle & court aux champs herbeux. Sic Terentius in Adelph. Act. 3. Scen. 3.

Congrum istum maximum in aqua finito ludere, i. moueri: quia non ludit piscis, i. non mouetur, nisi viuus, ait Donatus. Sic accipitur l. 1. Georg. ad vers.

Aut summa nantes in aqua colludere plumas, sc. videbis, i. moueri & agitari. Sic Plin. l. 18. c. 35. loquês de prognosticis tempestatum vsurpat, quum videbis sine aura, quæ

sentiatur, folia ludentia, i. motantia se & tremula.

Inter audaces.] Id est, timidissimæ quæque bestiae presentia & fauore tui numinis sunt audacissimæ, vt à lupis recedere non videantur velle.

Errat.] Hoc quidem facit lupus ἀβλαβὲς λιμὲ τὴν ὑπερῶς ἰστέον τὸ σὶ, sine incommodo, quum venter ipsius fame non premitur, aut à Fauno illa pellitur. Verbum autem errat videtur flexum ἔρα τὸ ἔρρειν, quod Eustath. interpretatur Odyf. δ. ἐπιπόνως, τὸ τ' ἔρα μὲ λυπὸς κῆ φθορῆς ποροῦ εἶδος, quod accidit viatoribus, qui à recta via deflexerunt. vnde transfertur ad animum, vt verba Græca πανῶδου κῆ ἀλῶδου: quàm vtramq; significationem Eumeus subulcus videtur innuere Odyf. ε. quum dicit, ἀνδρες ἀλήτην ἰδόντων, i. viri vagabundi mentiuntur.

Pepulisse.] Pepulisse terram pede pro tripudiasse & saltasse, vide Ode 4. l. 1. Paullò tamen aliter Sat. 10. li. 1. dicitur ter pedem percutere, de versu Iambico. Inuisam autem dicit διὰ τὸ τὴν γῆν δρυκτῆρον κῆ σαπῆρον αὐτῆς φέρειν τὸ ἀγῆσθαι & βαρῆσθαι: quia terra suis fossoribus onus graue & molestiam, quæ ex illa sodianda percipitur, exhibere solet. ideoque inuisa est illis & odiosa.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est Sapphicum. <sup>a</sup> Synecdoche est generis pro Dryadum & Hamadryadum syluas & nemora colentium.

<sup>b</sup> In incedas abeasq; est quædam epizeuxis continui soni. Lenem autem incedere, & abire per agros amenitatis plenos est illis benignè facere, facilem & pacatum gregi esse.

<sup>c</sup> Hic per synecd. alumnos vocat agnos, hædos, capreolos, & scetus reliquos gregis. Quidam tamen generatim intelligunt tam de his, quàm de vernis & pueris hominum: quos Faunus & Sylvanus solent cruciare ex l. 2. c. 25. Alex. ab Alex.

<sup>d</sup> Metaph. est ab iis, quæ de suo quolibet statu deiiciuntur: vnde pro mori sumitur, & hic pro, victima hædus macatur anniuersariis lacris. Simili tropo dicit Virg. Æn. 1.



Multa tibi autè aras nostrâ cadet hostia dextrâ,  
& Propertius 4.

Et cadat ante meos ista iuuenca focos, i.

Occidatur, mactetur, immoletur. Sic Euripides in Iphigenia dicit *κόρυς θεῶν μοῖρῶν*, vitulos Dea cadere, pro, mactari. Sic Æschines in Suppl. *ἄσθητα μοῖρῶν θεῶν*, votivas hostias immolari Diis.

\* Dicitur festus pagus per meronymiam subiecti, pro incolis pagi, qui tuo nomine feriantur à negotiis & bos solutus est iugo & aratione.

† Similis est tropus, pro, arbores in honorem tui numinis induunt se frondibus & foliis.

‡ Synecdoche est singularis, pro, vinitores & agricolæ choros agitant & tua Faunalia celebrant.

## ODE XIX. AD TELEPHVM.

*Theticum.*

Quòd tantum serij studij in re aliqua ponendum sit, vt iucunditati ipsius vitæ aliquid etiam detur propter amicum.



*Quantum distet ab Inacho*

*Codrus, pro patria non timidus mori,*

*Narras, & genus Aeaci*

*Et pugnata sacro bella sub Ilio:*

*Quo<sup>a</sup> Chium pretio cadum*

*Mercesur: quis aquam temperet ignibus:*

*Quo præbente domum, & quotâ*

*pelignis caream frigoribus, taces.*

*2<sup>c</sup> Da Lunæ properè noua,*

*Da noctis mediæ: da<sup>d</sup> puer Auguris*

*Muræna. 3<sup>c</sup> Tribus aut nouem*

*Miscentur cyathis pocula commodis.*

*4<sup>c</sup> Qui Musas amat impares,*

*Ternos ter cyathos attonitus petet*

*10 Vates: tres prohibet supra*

*Rixarum metuens tangere Gratia.*

*Nudis iuncta sororibus.*

*5<sup>c</sup> Insanire iuuat: 6<sup>c</sup> cur Berecynthia*

*Cessant flamina tibiæ?*

*† Cur pendet & tacita fistula cum lyra?*

*Parcentes ego dexteras*

*Odi: sparge rosas: 7<sup>c</sup> h<sup>c</sup> audiat inuidus*

*Dementem strepitum Lycus,*

*Et vicina sem non habilis Lyco.*

*20<sup>b</sup> Spisâ te nitidum comâ,*

*Puro te similem, Telephe, vespero,*

*Tempestiua petis Chloe:*

*9<sup>c</sup> Melentus Glycerâ<sup>i</sup> torret amor mea.*

### Analysis Dialectica.

**P**rima ratio cohortationis huius ad hilaritatem Epicuream, ob Murænam in collegium Augurû cooptatum sumitur è loco diuerforum, vt, quum Telephus poeta Græcus & Horatij familiaris historias factis crepuerit, tandem instituat animum ad cogitandum de cæna. Hæc dissensio sic enunciatur apertius. *Bellè tu quidem mihi narras Græcorum historias: sed omnè omnino mentionem indulgendi Genio intermittis*, aut potius de conuiuij apparatu es *ἀπορῆς*, animo planè securo. Prior pars huius dissensionis declaratur dissimilitudine quadam temporis, quo hi duo reges Inachus & Codrus regnauerint: pars autem altera distributione quarûdam partium ad cænam necessariarum.

2 Poeta & fatigarus longâ auditione Græcarum historiarum, & magno calcificandi corpus foris & intus desiderio captus, impedit interpellatione cursum Telephine narrationis & tres cyathos iuber parari: qui est primus apparatus futuræ computationis è loco adiunctorum.

3 Computationis ratio instituitur duobus modis, vt vel ter vel nouies bibatur.

4 Docet ex aduersis, quid tres cyathos & quid nouè sequatur: *qui volet, inquit, amore Musarum ad rixam & mētis insaniam cōcitari, æquet pocula numero Musarum: qui verò sanitatē mentis & iudicij retinere, trib. Gratis tantū propinet.*

5 Musarum numerum Poeta mauult deligere, & illis satisfacere, quàm Gratis placere: vnde perspicitur ingenium hominis, qui perdere, quod seruare id mauult, quo solo cæteris animalibus homo præstat.

6 Vrget apparatus omnium ad iucundè epulandum vtilium.

7 Ex hoc tibiarum, fistularum, lyrae concentu, tanquam ex eadem causa, varia prodierunt effecta: Poetae Telepho, & reliquis conuiuiis lætitia: Lyco autem seni & zelocypo & ipsius vxori multum ætate impari tristi-

ria. Verisimile autem est hunc senem fuisse vicinū Horatio, grauiusque laborasse zelotypiâ: quâ percellitur omnes impariter coniuncti: illo igitur plautu & strepitu lætantium, dirumpebatur senex, eoque magis, quòd videret vxorem suam iuuenum musicâ vehementer commoueri, & ad hæc querelas concitari, se omni iucunditate vitæ inuitam tali marito carere.

8 Vt magis alliciat Telephum ad hilaritatē, illius conditionem & formam vehementer laudat: primùm dissimilitudine conditionis ab ipso Poeta: quod Telephus ab amica expetatur: ipse verò suâ experat. Propterea explicatur adiunctis & similitudine: quòd sit pulcrè comatus, & ita purè niteat, vt stella vespertina.

9 Antrapodosis ex adiunctis de Poeta quòd ipse languore & lento amore conficiatur & maceretur. *ὁ δὲ δὲ πάρος ὄντιν ἢ νόσος τῆς ψυχῆς: ὁ παλαιὸς δὲ ἔστω πρὸς σκεταί. ἀμὼν ἐ-  
nim est morbus, à quo qui est læsus, vulnus alit in venis & corde,* Plutarchus dixit.

### Enarratio Grammatica.

**Q**uantum distet. Nō satis perspicitur è litera carminis vtrâ re inter se differant hi duo reges, vultatene, an virtute: Inachus tamen primus rex Argiuorum superatur à Codro Atheniensium rege 770. annis. Nā Inachus Oceani & terræ filius ex supputatione Eusebij vixit anno à cōdito orbe 3343. Codr<sup>9</sup> verò 4.113. è quorum numerorum subductione relinquuntur anni inter vtrumq; interiecti 770. alij tamen tribuunt Inacho annum mundi 3344. & Venerabilis Beda multo pauciores, eum vixisse tempore Iacobi Patriarchæ anno mundi circiter 2508. & Codrum 2850. Ab Inacho quidem Argiuorum rege nullæ res memorantur gestas ab eo tamen historia Græcorum creditur principium duxisse, vt scribit Ocellus Lucanus. Verum Codri virtus imprimis celebratur à Iustino l. 2. quòd sciens mor-

tem voluerit oppetere pro salute communi Athenien-  
sium ciuium suorum in bello contra Dorienses. Mem-  
init quoq; Cicero huius mortis inter alias præclaras  
lib. Tuscul. quæstionum 1. Val. Max. lib. 5. cap. 6. neque  
verisimile est hunc Codrum esse illum, cuius meminit  
Virgil. Eclog. 5. vt Seruius & Acron putarunt: quid e-  
nim Regi tam vetusto cum pastore illo?

*Aeaci.]* Hoc genus est primùm à Ioue & Ægina; si-  
ue, vt alij volunt, ab Europa vel Oenone: deinde ab  
Æaco, Peleus, Telamon, Phocus: postea à Peleo è The-  
ride Achilles & ab hoc Pyrrhus: à Telamone denique  
Aiax & Teucer.

*Pugnata.]* Gesta & confecta, vt Epist. 16. lib. 1.

*Si quis bella tibi terrâ pugnata mariq;*

*Sacro.]* Hoc epithetum variè declaratur à varijs in-  
terpretibus. Nam quidam referunt ad Deos; Neptu-  
num & Apollinem Pergamorum Architectos: vnde  
est illud Virgilij, Neptunia Troia: alij ad execrationem  
vt illud Virgilij, auri sacra fames. & Plauti, Ego sum malus,  
sacer, scelestus: alij ad præstatiã, sicut Græcè ἐσθλὸν υἱὸν &  
καὶ ἐσθλὸν βῆσιν, ingens robur, bos summè vtilis. alij ad imitatio-  
nem Homeri, qui lib. 9. dicitur.

*Ἐπεὶ Τροίης ἐσθλὸν ἠδὲ βῆσιν ἔπειρος.*

*Postquam Troia sacrum oppidum diripuit.*

*Sub Illo.]* Potest vt hic τὸ sub, valere, vt Adelpho-  
rum Act. 5. Scen. 8. vers. 26. agelli hic sub vrbe est paullulum,  
Gallicè, *aupres de la ville*, aut vt Æneid. 1.

*Sub ingenti lustrat dum singula templo.* Gallicè *dedans  
le temple*, aut vtrumque: quia pugnatum est vtrinque.

*Quo pretio.]* I. e. Quanti potemus, a quel prix boirons  
uons? ou, combien nous couterà la mesure du vin Aruisian? ca-  
di autem vim & originem repete à Gram. Od. 4. huius.

*Quis aquam.]* Quæ calfaciat thermas & balnea, vel  
aquis ad coquendum cibos conuiuij, vel, vt nonnulli  
malūt, tepesciat aquam niueam ad vinum more Græ-  
corum diluendum, qui *refrodira leau & la chausera vn peu*,  
vbi opus est coniecturâ, vt scias, cuius rei, non hic ex-  
pressâ, causâ sit aqua temperanda. Quidam tamen pu-  
tant, hoc referendum esse ad consuetudinem veterum,  
qui post balneum mentæ accumbebant: ideoque bal-  
neatorem hic requiri, qui aquam balnearum temperet:  
quod equidem valdè probò.

*Quo præbente.]* In cuius domo paretur cæna. Gallicè  
*Qui mettra la nappe.* *Quorâ.]* Ellipsis est substantiui *horâ*.

*Pelignis.]* Peligni dicebantur olim populi Italiæ fi-  
nitimi Maris: quorum metropolis fuit Sulmo patria  
Ouidij regio frigida iudicio Acronis. Hos Plinius li. 6.  
cap. 12. statuit in quarta regione Italiæ, & Ouidius facit  
proanos Sabinorum, & Festus ortos ex Illyrico.

*Taces.]* Donatus in Eunuch. Act. 5. Sc. 7. hoc verbum  
& ipsius coniuncta distinguit ex coniunctione: *tacemus  
consilia, vt, nec tacui demens, reticemus dolores, vt, ne reuerere,  
ne retice: obtinemus, quorum nos pudet, vt in Phormione, heu  
quidnam obrices? sed ibidem ad hæc verba, Hera mea tace  
obsecro, & alibi tace, egomet conueniam ipsum, addit nõ silen-  
tium indientis est verbum, sed facientis securam: quo modo  
posset hic taces explicari, vt Telephus mirè sit de cæna  
& ipsius in instructione securus, sed totus in historijs.*

*Daluna.]* Quidam putant ex his spatium temporis  
significari, quam diu cæna producenda sit, vt à vespe-  
ra incepta desinat in mediam noctem: quod noua lu-  
na & nox media videntur indicare. Hæc etiam phrasis,  
*da poculum nouæ lunæ, & da illud quoq; media nocte*, posset  
referri ad morem propinandi ijs, quos amamus, coli-  
mus & gratâ memoriâ repetimus, vt sit, da nobis cya-  
thos, quos bibamus in honorem nouæ Lunæ, mediæ  
noctis, & Murænæ facti Auguris: vbi præterea est el-  
lipsis vocum *causâ & gratiâ*, vt sit, da cyathum causâ

vel in gratiam horum omnium per Hellenismum, vbi  
sæpè *εὐχα* subauditur: Erat autem mos apud veteres,  
vt bibitori Deum aliquem aut hominè omnis gratiâ  
vel boni Genij præferentur, eumque gignendi casu  
nominarent, sicut apud Lucianum in Lapithis Alci-  
damus Cynicus propinat sponsæ nomine Hercules.  
Hic mos declaratur ab Afconio in li. 1. Act. 2. in Verr. ad  
verba, *sit sermo inter eos & inuitatio, vt Græco more biberetur.*  
Est, ait, mos Græcus, sicut Græci loquuntur, *εὐχόμενοι  
καὶ γίνεσθαι*, id est, quum merum cyathis libant, salutantes  
primum Deos, deinde nominatim amicos suos. Quoties enim  
Deos nominant, & sibi charos, toties merum bibunt: quem  
quidem morem seruauit Silius poeta Italicus de Q. Fabio  
cunctatore lib. 8.

*Nec prius aut epulas aut munera grata Lyæ.*

*Fas cuiquam terigisse fuit, quàm in ultra precatu;*

*In mensam Fabio sacrum libauit honorem.*

Seruatum quoque Valerius lib. 8. cap. 15. narrat, loquens  
de C. Mario. *Postquam, ait, Cimbros ab eo deletos initio no-  
ctis nuncius peruenit, nemo fuit, qui non illi, tanquam Dijs im-  
mortalibus apud sacra mensa sua libauerit.* De eodem sic  
Plutarchus in ipsius vita, *Εὐδμήμοντι μὲν πῶλον καὶ  
γυναικῶν ἕκαστοι καὶ οἶνον, ἄλλα τοῖς θεοῖς καὶ Μαρτίῳ δὲ μὲν καὶ  
λοιῶν ἀμφοτέρω.* id est, *Hilares ac læti vnâ cum liberis & vxor-  
ibus, quisque domi sua, Dys simul & Mario in cæna & sacris  
libauerunt.*

Quod Aufonius sic Eidyllio 4. de gripho ternarij  
numeri (vbi hic loc<sup>o</sup> citatur, & hæc Ode vdeatur Flac-  
ci Ecloga) interpretatur, in qua propter mediam noctem,  
nouam Lunam, & Murænâ auguratum, ternos ter cyathos at-  
tonitus petet vates. Sed è noua vel prima, vel nascète Lu-  
na, id est, *νεομῆνα* Græcis, principium mensis intelli-  
gitur dicatum calendis & semper festum ante correctio-  
nem anni Iuliani ad cursum Solis. Præterea Nox cre-  
dita est Romanis Dea: vide Turnebum.

*Murænâ.]* Fortassis est ille frater Proculeij, cuius me-  
mini Ode 2. lib. 1. Meminit cuiusdam Murænæ Sary-  
râ 5. lib. 1. *Murænâ præbente domum.* Grammatici tradunt  
τὸ *Murænâ* potius scribendum, quàm *Muræna*, quum à  
pisce *μύραινα* declinetur: cuius modi gentis Romanæ  
multa leguntur cognomina. Reddit autem rationem  
Macrobius è Varrone lib. 3. cap. 15. huius cognominis,  
asserente Licinius appellatos Murænas, quod hoc pis-  
ce delectati sint effusissimè, vt Sergius Aurata cogno-  
minatus est, quod ei pisces, qui auratæ vocantur, carissi-  
mi fuerint.

*Tribus.]* Definitur quousque modus bibendi, de  
quo lege Athæneum lib. 10. progredi debeat, vt mini-  
mum, ad tertium cyathum: vt summū, ad nonum: de  
quo vide etiam Plutarch. tertio Symposi. Problemate  
nono. Similiter definitur numerus conuiuarum apud  
Agellium è Marone lib. 15. cap. 11. vt illorum numerus  
initium sumat à numero Gratiarum & desinat in nu-  
merum Musarum, id est, vt nõ sit minor ternario, neq;  
maior nouenario: quod turba ferè est turbulenta. Fuit  
olim Græca cantio, καὶ πέντε τῆς καὶ τρία τῆς καὶ μὴ τέσσαρα. I.  
& quinque scilicet bibe cyathos, & tres bibe, non autem qua-  
tuor: quâ cantione interdicebatur quartâ portione per  
quandam superstitionem: quod impares numeri cre-  
derentur ad omnia maioris esse ponderis & momen-  
ti, quàm pares, idem Plinius lib. 28. confirmat testimo-  
nio Democriti, qui vetuit quaternos cyathos senos re-  
potandos esse.

*Cyathis.]* De cyathi etymo vide notas in Od. 29. li. 1.

*Pocula miscentur.]* Id est, comode bibitur ter vel no-  
uies. *Commodis autem cyathis dixit, quod non inducant e-  
brietatem, quatenus definitus modus seruatur, vel com-  
modus conuiua, qui est facilis & moderatus.*

Vates attonitus.] I.e. perturbatus violentiâ exhalantis vini, quâ cerebrum tentatur. Videtur alludere πῶς τὴν τῶν Ποιητῶν ἐκθεσίαν ad fanaticum Poetarū furorē, & afflatū diuinum. Attonitus autē est stupefactus. Seru. in ver. Æn. 3. Talib. attonitus visis & c. scribit propriè illū attonitū, cui calus vicini fulminis & sonitus tonitruū dāt stuporem.

Gratia.] De Gratijs lege Oden 4. & 30. lib. 1.

Prohibet.] Syntaxis verborum sic est: Gratia iuncta nudis fororibus metuens rixarum prohibet (coniuuiam) tangere cyathos supra tres. Quem Gratiarum modum exprelsit Theognis. Οἶνον ἢ πίειν σκελὸν κακὸν ἢ τὴν αὐτῆρ Πίνῃ δῆσαι μένος ἢ κακὸς, ἀλλ' ἀγαθὸς.

Vinum bibere multum malum est, quod si quis ipsum Bibat moderatè, non malum, sed bonum est.

Aliter modum bibendi definit Anacharis apud Laetium κερναμένους κρατῆρ' ἐφροσῖν' ὁ μὲν ἀφ' ὧν τ' ὕμνους πίνευται ὁ δ' ἄλλ' ἄλλ' ἢ δὲ πρὸς ἢ δὲ τείτ' ὕβρεως ὁ δ' ἢ τέταρτ' ὀμνίας. Primus cyathus vini temperati & domestici bibitur sanitatis causâ: secundus voluptatis: tertius contumelia: quartus insania. Ex his conijce, Lector, quales futuri sint, qui ad nonum & decimum cyathum vsq; progrediuntur.

Berecynthia.] Berecynthus mons est Phrygiæ & oppidum, cuius orthographiam docuimus Ode 18. li. 1. è Stephano & Strabone, vbi Cybele mater Deorum culta est & vsus cantandi tibiâ inuentus à Marfya, vt lyrâ ab Apolline vel à Mercurio, vt fistulâ à Pane. Hæc tria Musica organa Ode 1. lib. 4. adhibentur. Iulius autem Pollux lib. 4. scribit παρθένοι ἢ αἰῶλοι μικροὶ μὲν, ἢ τοὶ ἢ ἄμφω τὴν γὰρ ἰσόμητον τῶν συμποσίων πρὸς περὶ. id est, parua tibiæ adhibebantur compotationibus ac coniuuijs, due quidem æquales: quia æqualitas maxime coniuuiæ decet. Nuptialibus autem

epithalamijs duæ inæquales, quarum cantus dicebatur γαμήλιον αὐλήμα.

Parcentes dexteras.] Id est, segnes ministros, nihil facientes, & tibicines ignauos & citharcedos odi.

Lentus amor.] Hic affectus συνεκδοχικὸς εἶδός ἐστι. Theocriti καπνὸς νόσθ' dicitur, aridus morbus, ac velut febris hectica & tabifica, quem Od. 13. l. 1. lētos ignes vocauit.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est simile Odes 3. lib. 1. Duplex est tropus: 1. speciei pro optimo quoq; vino: 2. est metonymia subiecti, pro cadum vini Chij, de quo similis tropus erit Epod. 9. & plenior historia in Grammaticis. Altera est synecdoche speciei pro vehementibus & horrifera frigoris.

Permissentur hic figuræ, dictionis, anaphora & sententiæ, Apopsiopefis conuenienter affectibus, quibus summa etiam celeritas esse solet in mora. Ille enim sunt indices hominis conceptâ iam hilaritate & lætitiâ concitati. Alia synecdoche, sed generis pro pincerna & pocillatore, quem Græci vocant οἶνοχορὸν & præterea est apostrophe.

Idem est tropus pro Euphrosyne, quæ præest sanitati mentis, vnde vera lætitia: ex qua videtur nomen suum mutuata. Anaphora est.

Talis est metaphora, qualis est in garrula lyra li. 3. Tibul. Eleg. 4. vbi motus & sensus rei inanimæ datur vel detrahitur.

Optatio est arrogantis, qualis est illa Thyrsidis Eclog. 7. Inuidiâ rumpantur vt ilia Codro.

Metaphora est ab igne, qualis est illa, vrit amor.

ODE XX. AD PYRRHVM.

Theticum.

Quod frustra cum rivali muliere contendat de homine habendo, qui caussam, vt velit, adiudicare possit.

Non vides, quanto moueas periclo, Pyrrhe, Getula catulos leana? Dura post paullo fugies inaudax Prælia raptor:

Quum per obstantes iuuenum cateruas Ibit insignem repetens Nearchum. Grande certamen, tibi præda maior Cedat, an illi.

Interim dum tu celeres sagittas Promis, hæc dentes acuit tremendos. Arbiter pugna posuisse nudo Sub pede palmam

Fertur: & leni recreare vento Sparsum odoratis humerum capillis: Qualis aut Nireus fuit, aut aquosa Raptus ab Ida.

Analysis Dialectica.

Nearchus iuuenis in quæstione versatur: de quo contendunt Pyrrhus vnus è sodalibus Poetæ & mulier quædam: quicum ne certamen instituat, dissuadet hic Pyrrho, primū ex adiunctis, quæ tamen possunt similiter enunciari, quod summâ crudelitate & immanitate sit mulier, nec dissimilis lænæ catulos nutrienti: deinde quod multitudine iuuenum stipata possit illum aggredi longè imparem congressu, à quo quidē nisi desistat, dicetur more mulcæ bellum Elephantum indicere. Itaq; meminerit illud. Hesiodi ἐργ. καὶ ἡμερ: Ἀφράμ δ' ὅς ἐθέλοι πρὸς κρείσσονας ἀπ' ἀείζων.

Nireus ἢ εἰρετώ, πρὸς ἀρχαίῃ ἀλγὰ πύριον. Demens ille, qui cum potentioribus vult decertare: Victoriâ cadit, & per dedecus graues percipit dolores.

Posteà quod exitus contentionis pendeat è voluntate Nearchi controuersi, qui, relicto omnibus scortatoriarum litis rationibus, potest sese, vtri libuerit, addicere sponte, & victoriam gratificari. Postremo Nearchus describitur ex adiunctis vnguentis, quæ capilli humeris ipsius

palsi olent, & duplici similitudine duorum iuuenum; Nirei primū, cuius forma valde celebratur ab Homer. Iliad. β. & è procreantibus & minorū collatione & diuersis. Νιρέδς Ἀγλαίης ἢ ἡδὲ Χαρόπιος τ' ἀνακτ'.

Nireus, ὅς κατὰ τὴν ἀλήθειαν ἴλιον ἦλθε. Τῶν ἀλλῶν Δαναῶν, μετ' ἀμύμονα Πηλεΐωνα. Ἀλλ' ἀλάπαδον ἔσω. Nireus Aglaies filius & Charopi regis. Nireus, qui formosissimus vir ad Ilium venit aliorum Danaorum, excepto Peli de incolpato: sed infirmus erat. Ad cuius formâ si accessisset fortitudo, meritò diceretur de eo illud Statij, Gratiior est virtus veniens è corpore pulcro: qualis Theocritus quidâ epigrammate Simonidis l. 1. Epig. Græc. prædicatur καφ. α. Deinde Ganymedis, cuius pulcritudo etiam ab eodem Poeta prædicatur in eo hymno quem scripsit in Venetiam, ex varijs adiunctis, finali quæ causâ:

Ἦτοι μὲν ξανθὸν Γανυμήδεα μητέρα Ζῶς Ἦρπας, ἐὸν διὰ καλλ' ἢ ἀθανάτοισι μετείν, Καὶ τὸ Διὸς κατὰ δῶμα θεοῖς ἐπινοχοχέου.

Θαύμα ἰδεῖν, παρ' ἅπασιν τεπέμεν' ἀθανάτοισι,  
Χρυσὴν ἐν κρατῆρι ἀφ' ὀσπορὸν νηπαρ' ἐρῶν ἰδούσιν  
Τρώα δ' ἰδούσιν ἀλαστορ' ἐχέ φρένας· ἀδὲ π' ἠδὲ  
Ὅσπερ οἱ φίλον ἔδον ἀνὴρ παρὰ δέσποτι ἀέλλα,

Jupiter quidem consilij auctor flauum Ganymedem rapuit ob ipsius pulcritudinem, vt cum immortalibus interesset: ac in Iouis domo vinum sunderet. Mirabilis visa, ab omnibus Diis honore affectus, ex aureo poculo expromitur nectar rubrum, sed Trois patris ipsius luctus non obliuiscendus (id est, grauisimus) animum premebat: nec quidquam nouerat cur ipsi carum filium abripisset diuina procella.

Enarratio Grammatica.

Mouere catulos leana.] Homer. Iliad. p. ad vers.

Λίνας ἀμφὶ Μενεοπίδην σάκ' ἀφ' ἑλίου φάσ,  
Ἐἰς ἕκαστον ὅτι: τὸ λέων ὅτι ἢ πικροῖον,  
Ὅτι τὸ νηπὶ ἀζορπὶ σωματῆσιν τῶν ἐν ἡλῆ.  
Ἀνδρὸς ἐπικτῆσιν ὅτι.

Ajax Patroclum lato scuto circum tegens stetit, vt leana quaedam circum suos catulos, cui illos ducendi occurrunt in sylua a liqui venatores, &c. Φαερόν μιν πᾶσιν ὀπίσσω δνοῖαο ἄρην ἀρ λίανα πᾶσι σκηνία, ἀδὲ τ' εἰς ὀπίσσω ἀντοῖς ἀνὴρ ὅτι omnes norunt, quanto affectu leana prosequatur suos fetus & quam prompte ferat ipsi opem. Sic magnitudo animi ac studij vehementia ostenditur in hominibus passim apud Poetas comparatione huius feræ cum ipsis.

Leana.] Antiptosis pro à leana remouere, & simplex pro coniuncto: quemadmodum loquitur Catullus de passere Epigr. 3.

Nec sese à gremio illius monebat.

Sed quum pro affetre sumitur, propriè cum dandi casu construitur, vt hic Poeta Satyr. 4. lib. 2. dicit: fastidi a mouere stomacho, id est, afferre.

Gatule leana.] Gatula leana ideo dicitur, quia belluæ in regionib. calidis Africae, vt est Gatulia & Libya crudeliores sunt & immaniores, quam in frigidis & temperatis. Scriptis est huiusmodi nobilitata crudelitas, vt Od. 23. lib. 1.

Gatulusue leo frangere persequor. & 3. Aeneid. tergum Gatuli immane leonis.

Pòst paullo.] Ita ferè vsurpatur pòst sine rectione cum quibusdam adiectiuis solis. Nonnunquam additur tempore, vt in Tityro: & longo post tempore venit.

Inaudax.] Inaudax responder his Græcis ἀναδρ' ὅτι καὶ δεῖδς, ἀτολμ' ὅτι ignauus & timidus, & verbo fugies iungendum, non cum raptor: quia nullus raptor est inaudax & timidus.

Nearchum.] Hæc vox ἡδὲ τὸ νεοσὶ ἀντὶ τὸν ἀφ' ἡδὲ dici videtur, quod non à multis diebus imperium habuerit.

Grande.] Eclipsis verbi, erit, vter habiturus sit Nearchum, qui pretium certaminis proponitur, & præterea τὸ ne, vt sit grauer certabitur inter vos, vter potiturus Nearcho tunc, an ille. Ex hoc quidem loco cognoscitur discrimen Donati in Adelph. Act. 2. Scen. 2. vers. 3. Nunquam vidi iniquis certationem comparatam, propriè dixit Terentius certationem ipsum actum: nam cer-

tamen est res ipsa, de qua certatur, vter columbam sagittâ feriat: vter prior decurrat ad metas. Vnde Virgil. 2. Georg. vers. 530.

Velocitaculi certamina ponit in vltimo.

Pro quo antè vers. 383. premia Theside, posuere, vt Græci ἀθλα πθίνα καὶ νικηθία, dixerat. Ita sumendum à Scæuula quidam credunt L. Libertino suo. 21. §. Lucius Titius. ff. de annuis legatij. Lucius Titius testamento patria sua ciuitati Sebastenorum centum legauit, vti alterius annis ex vsuris eiusdem certamina sub nomine ipsius celebrarentur. & adiecit hæc verba: sumitur etiam pro contentione, labore, & conatu, vt Epist. 5. lib. 1. mitte certamina diuitiarum, & lib. 5. de bel. Gal. Cæs. contentio & cetramen geminantur vt Græca solent τὸ ἀθλον καὶ ἀθλ' ὅτι.

Posuisse palmam.] Ponere Palmam sub pede, est nihili facere & contemnere, atque ita in potestate habere victoriam sine vilo periculo. Ideoque dicit nudo pede.

Raptus ab Ida.] Ganymedis ratio duplex traditur à Grammaticis. Nam aut τὸ πᾶν μνησθῆναι ὅτι, à consilijs & curis lætis, vel τὸ πᾶν μνησθῆναι ἡρώων τὸν ἀδ' ὀϊον à pulcris pudendis. Quod postèrius impuri cacodæmonis pederastiam indicat: prius autem hilaritatem computationis. De hoc raptu vide 5. Aeneid. ad vers. intextus q. puer ὅτι. quem Cicero existimat fabulosum lib. 1. Tulcul. 1. Præterea Ida dicitur aquosa propter multa flumina inde manantia, vt Xanthum & Simoentem: vnde sic ab Homero notatur πηδύσσα καὶ πηδυκίεσσα fontibus abundans: quod Eustathius lib. 1. Iliad. 1. interpretatur congruenter præsentī epitheto noitri Poætæ πολὺ ὕδρον, mons, inquam, fuit Phrygiæ, vnde ab aquila raptus est ille, & defluunt flumina Scamander & Simois: ideoq; mons ille aquosus & ab Homero πηδυκίεσσα ἢ πηδύσσα, quasi sca-turiens vocatur.

Explicatio Rhetorica.

Genus merri est Sapphicum. Hæc dissuasio est ex perpetuis metaphora: vnde efficitur allegoria à venatoribus: atq; ad eò verbum viuendi translatum est à corpore ad animum: qualem tropum Donat. in Andr. Act. 1. Scen. 2. Herus est neque præuidet am, obseruauit in verbo coniuncto, dicens præuidetiam esse duplicem, aut enim animo, aut oculis præuidemus, quanquam hic & Epist. 7. lib. 1. ad vers. deniq; quod non præuidisset cum, propriè sumendum est. Non animaduertis, inquit, in quod te conijcias periculum, dum conaris eripere sæuæ mulieri Nearchum amatum? existima te non leuius adire periculum, quam si carulos à complexu immanissimæ cuiusque belluæ tentares abripere: vnde perspicias hic Pyrrhum tanquam venatorem, & mulierem tanquam feram, & Nearchum, tanquam huius fetum ἀλλήροεικᾶς significari. Adhuc fuit allegoria: reliqua ferè sunt propria: præterquam quod arbiter, synecdochicè sumatur pro Nearcho litis disceptatore: sicut raptus pro Ganymede: item palma, quæ est insigne victoriæ, pro gloria ipsius victoriæ & ornamento.

ODE XXI. AD AMPHORAM.

Theticum.

Quòd quum vinum suæ amphoræ animos hominum variè afficiat, in gratiam Messalæ Coruini ad conuiuium vocati ex ea effundendum sit.



Nata mecum<sup>a</sup> Consule Manlio,  
Seu tu querelas, siue geris iocos,  
<sup>b</sup> Rixam, & insanos<sup>c</sup> amores.

60 Seu facilem, pia<sup>d</sup> testa, somnum:  
<sup>e</sup> Quocunq; lectum nomine Masticum  
Seruus, moueri digna bono die:

Descende, Coruino iubente,  
 Promere languidiora vina.  
 2<sup>a</sup> Non ille quanquam Socraticis madet  
 Sermionibus, te negliget horridus:  
 3 Narratur & prisci Catonis  
 Sape mero incaluisse virtus.  
 4 Tulene tormentum ingenio admoues  
 Plerunq; duro: tu sapientium  
 Curas, & arcanum iocoso

Consilium regis<sup>k</sup> Lyao:  
 1 Tu spem reducis mentibus anxii,  
 Viresq; & addis<sup>m</sup> cornua pauperi,  
 Post<sup>n</sup> te neq; iratos trementi  
 Regum<sup>o</sup> apices, neq; militum arma.  
 5 Te Liber, & si lata aderit Venus,  
 Segnesq; nodum soluere & Gratia,  
 9 Vinaq; producent lucerna:  
 Dum rediens fugat astra<sup>r</sup> Phœbus.

Analysis Dialectica.

**I** Oculatoria est hæc Ode, vbi Poeta colloquitur cum 10  
 sua Amphora, tanquam cum homine, ac ipsi tribuit,  
 quæ vino in ipsa contento conueniunt maxime. Illa  
 ergo excitatur à Poeta, vt benignè merum depromat.  
 Messalæ Coruino ad epulandum vocato: quoquo mo-  
 do homines ab eo afficiantur. Huius autem inci-  
 tationis argumenta sunt: primùm è comparatione  
 paris secum ætatis: deinde ex effectis: quòd homines  
 impellat ad querendum, iocandum, rixandum, ad in-  
 sanè amandum & altè dormiendum. Sed tales vini vi-  
 res perinde agèt cum ipsius potoribus, vt ingenia ipso- 20  
 rum futura sunt. Quorum varietatem sic Galli expri-  
 munt, l'ung, a vin de porc, l'autre de lyon, l'autre de singe,  
 l'autre de chien. Præterea Xenophon de his meri viribus  
 ita scripsit in Symposio: οἶνον τῶν μὲν λύπας, ὡς αὐτὸν μαιδρα-  
 γόρας ἀδρα. καὶ μὲν τῶν δ' φιλοφροσύνας, ὡς αὐτὸν ἐλαίου φλόγα, ἰ-  
 χεύει, i. vinum maiores, vt mandragora homines, sopit: Beneuo-  
 lentiã autem (alijs in alios) vt oleum flammam, exsuscitat.

2 Argumentatur è diuersis: Quanquam Messala est  
 Socratica doctrinã instructus, mireq; sobrius; remittit  
 tamen aliquando istam tam seueram sobrietatem. Ita 30  
 diluitur hoc obiectum, quòd tēperantia Coruini Mes-  
 salæ huiusmodi vinum non requirat.

3 Eadem obiectione refutatur speciali exemplo: quod  
 tamen mihi collatione parium explicari videtur: Cato  
 instructus pari seueritate doctrinæ largiùs meraci-  
 usque nonnunquam compotare consueuerat cum suis  
 & æqualibus & adolescentibus. Hoc certè Seneca lib. 1.  
 cap. 15. de tranquil. vitæ testatur. Non solum de hoc  
 genere recreationis per hunc virum, sed de quouis  
 alio etiam per alios, non, ait ille Stoicus, in eadem inten- 40  
 tione aequaliter retinenda mens est: sed ad iocos reuocada. Cum  
 pueris Socrates ludere non erubescibat: Et Cato vino laxabat  
 animum publicis curis fatigatum: Et Scipio triumphale illud  
 & militare corpus mouit ad numeros, non molliter se infrin-  
 gens, vt nunc mos est, etiam in cessu ipso vltra muliebrem molli-  
 riem fluentibus: sed vt illi antiqui viri solebant inter lusum &  
 festa tempora virilem in modum tripudiare, non facturi detri-  
 mentum, etiam si ab hostibus suis spectarentur. Danda est re-  
 missio animis: meliores acrioresq; requieti surgent. Vt agris fer-  
 tilibus non est imperandum. Citò enim exhauriet illos nun-  
 quam intermissa fecunditas: ita animarum impetus assiduum  
 labor frangit, &c. Coruinus igitur iisdem planè moribus  
 nunc idem facillè præstabit.

4 Argumentum, quod sequitur, est ex effectis: qua-  
 lia Epist. 5. l. 1. ad Torquatam tribuuntur ebrietati, quæ  
 filia vini habetur, ad hunc versum:

Quid non ebrietas designat? opera recludit, &c.

5 Eodem inuitat amphoram ex efficientibus hila-  
 ritatis, & fauentibus Dijs: quòd tota nox cōsumetur in  
 comotatione, auspiciibus, idq; suadentibus & propi- 60  
 tijs, Baccho, Venere, Gratia concordia perstudiosis.

Enarratio Grammatica.

**N** Ata mecum.] Poeta de se & de amphora sic lo-  
 quitur, quasi de fœribus animalium gemellis,

Consule Manlio.] Horatius natus fuerat Venusij in  
 Apulia, &c. Manlio Torquato (quem ob id suum Con-  
 sulem vocat Epod. 13.) M. Aurelio Cotta Cofs. iterum  
 anno ab Vrbe condita 689. è Chronologia Glareani:  
 sed ex illa Sigonij 688. biennio, vt quidam volunt, ante  
 coniurationem Catilinariorum prudentiã atque vigi-  
 lantiã M. Tul. Ciceronis Conf. comprehensam: ve-  
 rum quoto anno scripta sit hæc Ode, prorsus omni-  
 no nescitur.

Facilem somnum.] Sic Homerus Iliad. α.  
 Ὅτε μὲν γλυκὺς ὕπνος ἰχάνοι.  
 Quum ei obrepebat somnus dulcis.  
 Duplex periphraisis somni fit ex epitheto similis no-  
 tionis εἰς εἰ. α. antistrop. α. Πυδ.

— κελαινὸν  
 πιν δ' ὄθι οἱ νεφέλαι  
 ἀγκύλη κρατὶ βλεφάρων  
 ἀδὴ κλαῖστρον κατ' ἐχέουσι, id est,  
 — nigram  
 nebulam adunco rostro aquila  
 suauē palpebrarum claustrum,  
 ὁ Cithara infundis.

Hic quidem nebula densa capiti aquilæ offusa per ci-  
 tharam est somni, prior periphraisis; sed dulce palpe-  
 brarum claustrum est altera somni periphraisis. Cui op-  
 ponitur illud. Odyss. ω. hemistichium.

ἀνὴν κ' ἐπὶ πόλις ὕπνος.  
 molestiam exhibet nimius somnus.  
 Prioris autem somni similia sunt epitheta, μελινθῆς, νί-  
 χρετος, νίδυμος, suauis, altus Iliad. β.  
 Δία δ' εἰ ἔχε νίδυμος ὕπνος.  
 Iouem non opprimebat altus somnus.

Hæc autem phraisis, seu geris querelas, potest per verba ho-  
 rum nominum enunciari, seu vis queri cum alijs, seu  
 iocari, seu rixari, seu insanè amare, seu denique suauiter  
 dormire.

Quocunq; nomine.] Pro, quocunq; anno seruas vi-  
 num collectum & reconditum. Cadi enim & ampho-  
 ræ nominibus Consulum inscribentur ad tempus  
 ætatemque vini indicandam iam inde ab ipsius con-  
 ditione inchoatam. 50

Moueri.] Id est, digna, quæ depromaris & profera-  
 ris è cella vel Apotheca die festo ac læto. Hellenismus  
 autem est in descende promere vinum. Sic Græcè κατέβα ἢ  
 κατήλθε ἐμβαλεῖν τὸν οἶνον ὀλιγοφόρον μὲν, μὴ δὲ πολυφόρον ἢ  
 σιφῆσερον τὸν τῶν χρόνων δὲ πεπεμμένον. tempore bene coctum, vt  
 iam incipiat languescere, nec multum aqua sustineat.

Vnde perspicitur vinum olim seruari conditum  
 in apothecis editioribus, non subterraneis: nisi ta-  
 men malis construere cum Coruino iubente promere.  
 Præterea digna moueri est alter hellenismus: qualis est  
 Satyr. 10. lib. 1.

Qua digna legi sint, scripturus, & apud Virg. Eclog. 5.  
 & erat tum dignus amari:

Quæ tu per nomina explices, digna lectione, amatio-  
 ne, & tanquam diceret, depromtione. Sic apud Græ-  
 cos,

cos. ἄξιον bifariam construitur, ἄξιον ἢ ἐπισημαίνου, ut Homerus Iliad. 5.

\*Ἡρ' ἐχούρ' ἀπὸ Προθοήνου ἀπὸ πεπιδου, ἄξιον; — id est, nonne hic vir dignus est, qui loco Prothoenoris existimatus sit?

Vel, nonne meruit, ut pro Prothoenore mortem opterierit? Ita in apologia Platonis, τί ἄξιός εἰμι παθεῖν ἢ σκοπίου, id est, quid ego merui pati, aut quas pœnas luere? quæ phrases ex epitheto ἄξιον & infinito verbo possunt etiam Græcè reddi per verbalia vocabula, κινητός ampho-

τα, ἀνάγνωση, carmina, φιλητός Antigènes, ἐπισημαίνου ἀπὸ, id est, mobilis, legibilia, laudabilis, patibilis, aut castigabilis, aut per gerundia mouenda &c. quæ more Terentij possunt Latinè reddi,

Nam si ego digna hac contumeliâ Sum maxime, at tu indignus, qui faceres tamen.

Si amphora digna, quæ moueatur & depromatur; carmina, quæ legantur &c.

Languidiora.] Od. 16. ante dixit etiam Bacchum non sibi languescere in amphora, id est, inueterascere, nec vetustate maturefcere. Intelligit autem vetustate maturiora, vaporibusque exhalatis spumosiorebus atque fumosiorebus, minusque salubribus leniora. Sed de vino Mafico vide, quod annotatum est Ode 1. lib. 1.

Prisci Catonis.] Quamquam hoc epithetum videtur designare Catonem superiorem, ut vis vocabuli postulat. (nam è Festo prisci Latini dicuntur ij), qui prius quàm conderetur Roma, fuerunt: & Priscus Tarquinius, quia prius fuit, quàm superbus Tarquinius) itaque nonnulli non immeritò censent τὸ Priscus capitali literâ scribendum, & pro cognomento potius quàm pro epitheto accipiendum: ex historia tamen Plutarchi in vita vtriusque, facillè perspicitur studium sodalitatibus potius Vtricensi tribuendum, quàm Censori, præterquam in senectute, ut apparet è Dialogo Ciceronis de eadem, qui prius fere semper abstemius fuerat.

Causa autem huius largioris potionis in senibus est caloris & humoris, inopia: quod certè vtrumque, quia ingrauescens ætas secum affert valde imminutum, & grauem exhibet molestiam, natura requirit vtriusque instaurationem vini potionis; in quo vis inest calefaciendi, humectandi & exhilarandi.

Lene tormentum.] Plato lib. 1. de legibus ad veritatem rei alicuius exprimendam, vel ad mores hominum inquirendo explorandos solebat vti vino, ut leni tormento minusque periculoso: quò spectare illud videtur Æschili χεῖροππρον εἶδος χαλκός ἐστι δὲ τὸ τῆς οὐ, id est, as vel vitrum est speculum forma: Sed vinum est mentis. Eòdem quoque Theognis.

Ἐρ πνεῖ μὲν χρυσόν τε καὶ ἀργύρον ἰδρίας ἀδρίας  
Γηνώσχεσ' ἀδρίας δὲ οἶνον ἐδέξασθαι νόον  
Καὶ μέλαρ πομπυτῆ.

Viri periti dignoscunt aurum & argentum igne: sed vinum arguit mentem hominis, quamlibet sapientis. Idem dicitur sub finem Epist. ad Pisones:

Reges dicuntur multis vrgere culullis,  
Et torquere mero, quem per spexisse laborant.

Eam ob rem Epistola 18. lib. primi in præscribenda ratione consuefcendi ac conuiuendi cum amicis noster Poeta monet:

Arctanum neque tu scrutaberis vllius vnquam,  
Commisung, teges & vino tortus & irâ.

Id est, & vinolentus & iratus. Narratur.] Hæc particula & videtur mihi ἀπολογεῖσθαι, pro, virtus enim Catonis dicitur incaluisse.

Prisci &c.] Quidam existimant hanc vocem esse cognomen Catonis Vtricensis, non epithetum ætatis, ne putetur dici de Censorio illo veteri Catone. Itaque

debet scribi, capitali literâ, ut reperetur Satyr. 2. lib. 1. ad vers. virtute esto malle, &c.

Lyao.] Hoc vnum est è nominibus Græcis Bacchi ἄξιον τὸ λυεῖν, à soluendo curis animo: sicut iam annotatum est Ode 7. lib. 1.

Cornua.] Cuius effectus gratiâ Bacchus dicitur τρωγοκερός, cornutus & ab Ouidio in arte, cornu insignis Bacchus, Græcè δὲ κερὰς. Festus tradit cornua Liberi patris simulacro adijci, eò quòd homines nimio vino truces fiant, ut belluæ.

Lata.] Valet hic fauens & propitia, ut in Catull. Lætus huc huc veni ò Hymenæe.

Segnes voluere.] Hæc syntaxis est Græca & Poetica pro qua Cicero dicit pro M. Fonteio, ad imperandum segnior, id est, tardior, & Liu. li. 4. ad credendum segnis, sicut Homerus Iliad. 4.

Ἐπισημαίνου δὲ τῶν δέου,

Equi ad currendum tardissimi.

Gratiæ igitur aderunt, quæ rarò dissolunt amicitias: sed eas alunt, in illisque fideliter tuendis fortes. De hoc autem Gratiarum indissolubili nodo non abs re fuerit admonere, quod Seruius annotauit in vers. Æneid. 1. Matris Acidalia, paullatim, &c. Acidalia Venus dicitur, vel quia inijcit curas. ἄξιον enim cura & anxietas: vel ab Acidalia fonte, qui est in Orchomeno Bæotia vrbe, vbi se Gratiæ lauant, quæ Veneri sacra sunt. Ipsius enim & Liberi filia sunt, & iure. Nam & Gratiæ fere per horum numinum munera conciliantur Sunt autem nuda: quia Gratiæ sine furo esse debent: ideo connexæ, quia insolubiles esse oportet. Hic citatur ibidem præfens locus. Quòd verò vna auersa pingitur, dua autem nos respicientes, est, quia profecta à nobis gratia duplex solet reuertitur, ut antè dictum fuit Didoni: nec te officio certasse priorem paniteat. Epithetum autem segnis, Festo dictum videtur, quòd sit sine nitendo quid vtile aut honestum. vbi locus Terentij citatur And. ex Act. 1. Scen. 3. vers. 1. Enimvero Daue, nil loci est segnitia neque socordia, & etymum apertius fit à Donato, quum scribit, τὸ segnis proprie dici de homine tardo ad agendum, & τὸ socors ad considerandum & prospiciendum, ut è vers. 60. Act. 4. Scen. 5. Adelph. perspicere licet:

Nolim te caterarum rerum socordem eodem modo.

Vt illud ad corpus, hoc ad animum pertineat maximè. Seruius tamen, ut alibi diximus, τὸ segnis dictum tradit quòd sit sine igne, id est, vi mouente.

Fugat astra.] Seruius in hunc vers. 5. Æneid.

Postera quum primo stellas oriente fugarat.

Clara dies.

Annotat hoc Poeticè dictum, & ex opinione vulgi desumptum: stellæ enim quum à stando nominentur, fixæ hærent cælo præter Planetas: ideoque non inde fugantur ortu Solis, sed illarum fulgor premitur maiori luce Solis accedente. Est autem hic quædam allusio ad etymum vocis Phoebus, qui Didymo dicitur ex Hesiodo φεβωφωμικὸς ἀπὸ φέβω, à puritate atque luce.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est simile 9. lib. 1.

<sup>a</sup> Metonymiâ fuit similis Ode 8. huius libri Consule Tullo, & 1. lib. 2.

<sup>b</sup> Epanaphora est.

<sup>c</sup> Metonymia effecti pro efficiente & ad insaniam adigente homines perditè amantes.

<sup>d</sup> Duplex est hic tropus: metaphora in adiectiuo pia, à rebus animatis & intelligentibus ad inanimam rationisque expertem: quæ mihi tamen aliquantum catarchestica videtur, quum pius semper ἐνεργητικὸς, ut carus παθητικὸς, tantum debeat vsurpari. Deinde synecdoche generis pro amphota, cuius etymon est Ode 9.

lib. 1. Testa enim est vas quodlibet è terra fictum, vt apparet ex Epigram. lib. 8. Martialis ad Flacc. de noua voluptate & huic simili, ob felicem Prisci Terentij redditum è Sicilia, vbi materia hæc, ex qua fiat amphora, exprimitur, simul que ætas vini:

Desinat. & lento splendescat turbida limo  
Amphora centeno Consule facta minor.

e. Ηδη δοκεῖ ἐνδοξάζειν τε καὶ ἐπαπορεῖν, iam videtur addubitare de ætate amphoræ, quam initio dixerat suam æqualem.

f. Procatalepsis eorum, quæ possent obijci de sobrietate Coruini.

g. Metaphora à liquidis, vt madere multo imbre, Baccho: hic pro instructus est & plenè refertus doctrinâ Socratis.

h. Metonymia rei adiunctæ pro subiecto graui & feuro ipso Catone incredibili virtute prædico. Simili tropo Sallustius vritur in coniuratione, vis tanta Crassi magis leniunda, quam exagitãda: eodem Catullus vsus est:

Hæc vestis prisci hominum variat a figuris.  
Heroum mirâ virtutes medicat arte.

Sic Græci βῆν, Πελάμοιο, παλαιγενῶν κλέα ἀνδρῶν, pro Heroibus, Priamo & claris senibus, βῆν Ηρακλῆος pro valentissimo Hercule.

i. Allegoria est ab ijs, qui coguntur vi tormenti verum confiteri, Gall. A force dehenne & de torture.

k. Manifesta est metonymia causæ pro effectu vino. Quod Pindarus Nem. Θ. θεῖρα κρητῆος appellat δνοδεκ. ια. βιατὴν ἀμπέλου πύδα, id est, violentum vitis filium. ὅτι εἰς μέθην ἢ βεβρηκέντα βιαζόμενοι τὸς ἀνδράποδες, i. e. quod homines ad ebrietatem & contumeliam vi abigat.

l. Epanaphora est in repetitione eiusdem soni & vocis simul & πολλῶν αὐτῶν: ac præterea metonymia subiecti

pro ipso vino contento, cuius portio produceretur per totam noctem.

m. Metaphora est à bestijs, pro addis confidentiam, & maiores facis animos homini pauperi vt sit audacior ad pugnas & ad certamina, quum calefactus à te non metuat potentiam Regum. Sic de seipso loquitur Epod. 6. parata gesto cornua: & Ouidius lib. 1. Amor. Tunc pauper cornua sumit.

n. In post te videtur causa & auctor poni pro vinq Bacchi inuento.

o. Alia est metaphora à flocco Ianæ vertici pileorum infuto pro diademate, auctoritate & potentia, maiestate & feueritate potentissimorum Regum: qualis fuit Ode 34. lib. 1. Hinc apicem rapax Fortuna cum stridore acuto sustulit: quæ clariùs significantur septro & coronâ

Μῆνυ τοῖς ἡγεσίμῳ σκῆπτρον καὶ σέμμα Θεοῦ.

Non tibi sanè proderit sceptrū & corona Dei Apollinis, quàm his apicibus.

p. In Liber, Venus, Gratia, lampades est Allegoria è causis ad iucunditatem & hilaritatem animorum indicandam pro vino, amore, venustate. In nudum est metaphora à corporibus colligatis pro fide, animorum vinculo & coniunctione firma.

q. Alia metaphora ab animatis pro, ardentes & incensæ oleo subministrato ac suppeditante. Altero tropo dictæ sunt etiam lucernæ vigiles Ode 8. huius libri, vt annotatum est. Et cur viuè hic vocentur, expositum: quem locum reuise.

r. Periphrasis Metonymica crepusculi matutini vel potius diluculi, id est, redeuntis solis, ad quod vsque tempus lucernæ ardere debebant: pro, dum dies redit & dilucescit.

ODE XXII. IN DIANAM.

Theticum.

Quod, quum Dijs, qui plurimum possunt, de re qualibet vota facienda sint, velit pinum villæ proximam Dianæ consecrare.



Ontium<sup>a</sup> custos nemorumq; virgo,  
Qua laborantes utero puellas  
Ter vocata audis, adimisq; letho  
Diuâ triformis:

40 Imminens villa tua pinus esto:  
Quam per<sup>b</sup> exactos ego lætus annos,  
Verris obliquum meditantis ictum  
Sanguine donem.

Analysis Dialectica.

Poeta didicerat è Theognide, vt dictum est Ode 21. lib. 1.

Θεοῖς δ' ἔχου οἷς ἐστὶ μέγα κρᾶτος.

Deos precare, quibus est magna potestas.

Sic igitur instructus, vbi docuit ex adiunctis & effectis, quid Diana sit & quid possit; solenni voto ei se obligat, mactaturum quotannis verrem ad pinum prædij sui, quam in præsentia ipsi consecrat villæ impendentem & illam irrigaturum sanguine verris, tanquam numine ipsius seruatus esset ab infaustæ arboris casu ac lethali ictu.

Enarratio Grammatica.

Montium custos.] Sic Diana Iouem alloquitur in 60 hymno Callimachi, δὲς δὲ μοι οὐρεὰ πάντα: deinde ἔρεπν οἰκίστω: damihi omnes montes, quos incolam. Quamquam autem iam 12. & 21. lib. 1. Odis dictum est de hac Dea ipsiusque etymo; addam tamen, vt eius potestas omnibus magis appareat, in secundo de natura Deo-

rum nomina ipsius notatione declarari, quæ hoc vers. 4. Æneid. adumbrata sunt:

Tergeminamq; Hecaten, tria virginis ora Diana.

50 Ad quod adiungo Scholiasten Theocriti in Idyl. 9. καλεῖ Φωσφόρον, ἢ πρὸς ἢ ἀπὸ τῆς πρὸς σελήνης, vocat Luciferam: quia Hecate est eadem qua Luna: dicitur enim modò Diana, modò Hecate seu Proserpina, modò Lucina: quo accedunt ista epitheta, triuia, triformis, triplex: quorum variè sunt rationes, vt triuia, τριῶς διπλῶς, quod tribus dimensionibus in cælo dimoueat; in altum, latum & longum: καὶ εἰνὸς διπλῶς, vt Mercurius, quod ipse sacra in compitis ac triuijs administrarentur. Triformis autem, quod Luna modò gibbosa, modò dimidiata, modò plena. Apud inferos quoq; Hecate seu Proserpina, quod centum victimis placeret: in cælo Luna & Lucina: in terra Diana. Sic ostenditur triplex eius potestas in his tribus locis hoc disticho comprehensa:

Terræ, lustrat, agit, Proserpina, Luna, Diana,  
Ima, superna, ferax, sceptrō, fulgore, sagittâ,

De hac sic Homerus hymno 2.

Artemis υμνῆ Μῦσα κρηνητῶ ἐχέτοιο  
Πάρθενον ἰοχέαιρον ὀμῶσθρον Ἀπόλλωνος.

Dianam celebra Musa, sororem iaculantis virginem sagittis gaudentem vna cum Apolline nutritam. Dicitur Lucina Artemis μαινομένη ὀβητρίχῃ esse: τρεπίσιν, ὄπισθα τδέν τοκοῖς, id est, praefici partibus, ἐν τῷ ποιεῖν τὰ ἑμβρυα εἰς φῶς ἐλθεῖν, id est, quum efficit, vt foetus in lucem veniant; de cuius officio sic Ovidius fecit,

Præpositam timidis parientibus Ilithyiam.

Cuius profectò in lucem ratio editionis physicâ nititur consideratione: propterea quòd facultas est Lunæ ac Lucinæ laxandi & resoluendi poros & meatus corporis; quorum resolutio, quum tempestiuè fit, miram affert foetui salubritatem. Vtramq; autem vocem & Artemis, & Apollonic Eustathius ἐπιμολογῆς in hunc versum Iliad. ε.

Ὡς εἶδον ζῶον τε καὶ Ἀρτήμια προσόντα ἱ.

Vt viderunt viuum, & incolumem accedentem, Artemis λέγει, ἢ ἀελοποιμένη τῶν ἀρτεμίας, τῶν ὄσιν, ὑγείας, ὡς καὶ Ἀπόλλων ἔλεγε, ὁ ποιῶν ἔλεον, ἢ τοι ὑγαίνειν καὶ τὸ, ἔλετε καὶ μέγα χαίρετε. i. Artemis dicitur, que tribuit sanitatem, vt Apollo, qui facit vt quis valeat bene, iuxta illud, vale & multū gaude. Vide alia vtriusque etyma in Phurnuto de natura Deorum, & in Platon. Cratylo.

Laborantes vtero. ] Hoc respondet illi Act. 1. Sc. 5. vers. 34. And. laborat è dolore, i. paritura. Gall. elle est en travail d'enfant, vt hic locus, elle exauce les prieres des femmes qui sont en travail d'enfant. Cicero, vt Terentius, sæpius cum præpositione dicit l. 7. ad famil. Quum decimum iam diem grauiter ex intestinis laborarem. & 9. libro ex pedibus labores l. 2. Tusc. ex renibus laboraret. Tò ὕτερο laborare Græci vno verbo dicunt ὠδίνειν ac præcipuè Homerus Iliad. λ. vbi dolor Agamemnonis à Coone vulnerati comparatur cum dolore parturientis:

Ὡς δ' ὅταν ὠδίνουσαι ἐχὺ βέλθῃ δ' ἔξυ γυναῖκα,  
Δειμῶ, τὸ, τε προσέεισι μορσόκαι Εἰλειθία  
Ἥρης θυγατέρες πικρὰς ὠδίνας ἐχρῆσαι.  
Ὡς δ' ἔει, ὀδυῖται δῶδον μὲν ὄ. Ἀτρεΐδου.

Vt quum acer dolor tenet mulierem parturientem, quem præmittunt Eileithyia obstetrices Iunonis filia, acerbos asserentes dolores: Sic acres dolores incesserunt Agamemnonem. Hic Scholiastes annotat: Εἰλειθίας ἔστι θεὰς ἧς πεκτησῶν ἐφόρος, Διὸς καὶ Ἥρης θυγατέρες. Deas esse parturientium præfides, Iouis & Iunonis filias.

Poetæ faciunt etiam Ilithyiam parturientibus præesse, Græcè Εἰλειθία, vel Εἰληθία, quæ in Epigrammatis etiam ἐλδοθῶ dicitur, μωρῶν ἐλδοθῶς ἄφυγες dolorem Ilithyæ effugisti, id est, partus: vtraque vox deflectitur παρὰ τὸ ἐλδοθῶν, venire: quòd imploreretur, vt ipsius ope foetus veniat in lucem saluus & incolumis. Itaque fabulantur eam Iunonis filiam & ipsam matrem, sicut Dianam parturientibus fauentem. Sic enim in Andr. Terentius: Iuno Lucina ser opem: serua me obsecro. Ita quoque Catullus:

Tu Lucina dolentibus  
Iuno dicta puerperis.

Huc pertinet, quod Dionysius Halycarnassæus lib. 5. scribit in Iunonis Lucinæ ædem nomina & ætatem recens natorum referri. Sed Plato in Theæteto censet Dianam etiam Ilithyiam vocari. Vtrilibet autem sit, quæcunq; è dolore partus laborabant puerperæ, opem Lucinæ implorabant: propterea quòd ipsius auxilium putaretur educere partum in lucem: de quo vide Plutarchum in Romaicis ad hæc verba de Diana: τῶν τῆς λοχίας καὶ τῆς ὠδίνου αἰ γυναῖκες ὀπιθεῖν. De Iunone: Ἀνίκηαν Ἥραν καλῶσαν, ὅς φαίνετο ἢ φωτίζουσα καὶ νομίζουσα τῆς λοχίας καὶ ὠδίνου βοοῦσθαι, ἢ τῶν σελήνην, quam in puer-

peris & doloribus mulieres inuocant, Lucinam Iunonem vocant, quasi lucidam, aut illustrantem, atque existimant in partibus ac doloribus opem ferre, sicut etiam Lunam: quod Cicero ita videtur reddidisse: vt apud Græcos Dianam eamq; luciferam, sic apud nostros Iunonem Lucinam in pariendo inuocant. Ea fuit misera còditio gentium Deum in ipsius filio ignorantium, quæ malo pressæ ad dæmonia confugerent.

Vtero. ] Plin. lib. 11. c. 37. τὸ vterus inclinatur ab vtre vel ab hypocoristico, vtriculo, per metaphoram. Gall. l'amarri. quem alio nomine locos appellant in fæminis, in reliquis animalibus vuluam.

Imminens ] Id est, ἐπιπυτιμένη πίτυς τῶ ἐπαυλίῳ. Verbum imminere tam de periculo & damno, quàm de commodo dici solet: de priori quidem Ode 12. l. 1.

Seu Part hos Latio imminentes:

sed de posteriori est hic locus: cuius sententia est: Ego hanc pinum villa meæ impendentem tibi iam consecro ac dedico, quam polliceor me sanguine verris anniuersarij aspersurum in tui venerationem: quod valet; pinum donem sanguine verris.

Exactos. ] Finitos. Sic Virg. l. 1. Æn. loquitur:

Omnes vt tecum meriti pro talibus annos

Exigat:

Meditantis. ] Meditari dupliciter construitur: aut cum infinito, vt antè Ode 8. huius:

Iam Scythæ laxo meditantur arcu

Cedere campis.

aut cum accusandi casu, vt hic & Ode 6. huius, Incestos amores De tenero meditantur vngui. atque tam in bonum, quàm in malum accipi solet, vt variè hominum cogitationes possunt. Meditari dolos: in quo significato Cicero lib. 5. ad famil. Q. Metellum. Epist. 2. geminat cum altero verbo: Fratrem ego quum comperissem omnem sui tribunatus conatum in meam perniciem parare atque meditari. Item meditari versus canoros. Hac autem meditatione ictus integritas victimæ demonstratur, quòd, quum verres mactabitur, exertis dentibus conabitur cedentem mordere obliquus, vt fert natura suum: quibus duo Græci Polypætes & Leonteus Iliados μ. versu 148. conferuntur.

Δόχμω αἰώντε πᾶσι σφίσση

In ipsos obliqui irruunt:

Exertos autem dentes Galli venatores suum solent les desenses vocare & Græci καίπερος χαυνόδοντας καὶ ὀδοντομάχας, dentibus pugnantes.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est Sapphicum. <sup>a</sup> Periphrasis est synecdochica Dianæ, pro qua Catullus hanc ponit: mōrium domina, syluarum virentium, saluarum reconditorum, annium sonantium.

<sup>b</sup> Altera est synecdoche αὐτὴ ἐπιπομένη ἔτος, pro anniuersario quoque anno, i. quotannis semel, vt Græci dicunt κατ' ἐνιαυτὸν, ἢ ἑπταξ τὸ ἐνιαυτὸν.





ODE XXIII. AD PHIDILEN.

*Theticum.*

Quod sincerâ, purâ & integrâ mente Diis facienda sint sacra pro tenuitate rerum cuiusque.



*Aelo supinas si tuleris manus  
Nascente lunâ, rustica Phidile,  
Si ture placâris & hornâ  
Frugè Lares auidaq; porcâ;*

*Nec pestilentem sentiet Africum  
Fœcunda vitis: nec sterilem seges  
Rubiginem, aut dulces alumni  
Pomifero graue tempus anno  
Nam que niuali pascitur Algido  
Denota quercus inter & lices:*

*Aut crescit Albanis in herbis  
Victima Pontificum secures  
Cernice tinget: te nihil attinet  
Tentare multâ cade bidentium,  
Paruos coronantem marino  
Rore Deos fragiliq; myrto.  
Immunis aram si tetigit manus,  
Non sumtuosa blandior hostia  
Mollibit auersos Penates  
Farre pio & salente micâ.*

Analysis Dialectica.

**P**ertinet hæc quoque Ode ad Deastrorum cultum, quem metiri oportet ex animi integritate ac vite innocentia, non ex optimis victimis atque sumtuosis, quam hic gestus manuum, ad Superis supplicandum compositus, satis arguit. Verus est Ethnicorum illa opinio, & certè longè verissima, calamitates omnes hominibus inferri ab ipsorum peccatis, flagitiis, sceleribus, impiisque factis: ad quorum remedium victimis ac precibus votisque vtendum putabant. Itaque Poeta monet Phidilen mulierem, vt illis, tanquam omnis salubritatis atque vbertatis efficientibus causis, Deos Lares placare inprimis studeat. Disponuntur autem hæc causæ hypotheticæ ad hunc modum: si Deos precatâ suis nouilunio puris manibus ac in calum sublatis, & Lares ture porcâq; ac fruge, castisq; sacrificiis placaueris; non sentient segetes ac liberi tui inclementiam cali. Hæc quidem certè propositio satis visa fuit Poetæ ad remedium contra iniuriam cæli docendum.

2 Quod hîc sequitur, illustratio quædam est propositionis, non autem assumptio ipsa, è loco diuersorum, & valdè quidem accommodata ad parsimoniam & tenacitatè præparcæ mulieris: opima, inquit, ac magnificæ victima, id est, vno verbo ελοδοσία & τελεία θυσία, conueniunt publicis ac celebribus sacrificiis (cuiusmodi scribit Agell. l. 4. c. 6. ex Senarum consilio M. Antonium Consullem hostiis maioribus, Ioui & Marti procurasse, cæterisque Diis placandis.) qua non tuis priuatis sacris mandantur.

3 Eadem propositio repetitur, & simili argumento superioris amplificari quidem videtur: paruus victimis piâ manu & sceleribus purâ oblati Lares ab alienatis tibi conciliabîs; non magnis nec sumtuosis: sed posterior pars huius diffensionis, quod sumtuosæ victimæ nõ placent Deos, falsa est. Illæ enim possunt offerri rectæ conscientiæ innocentia puritateque mentis. Itaque explicandum videtur per collationem parium: hostia sumtuosa non blandius flectet Deos, ac propitios illos tibi reddet, quàm exigua: vel, si vis apertius: tu innocentiâ vitæ, morum integritate, pietate tenuiterq; operata, perinde tibi ac tuis faciles ac benignos facies Deos, atq; ditissimus quisq; magnificentia victima uisuarum. Huc videtur spectare, quod Plutar. scribit ἐν σποφθ. Λοκων. de Lycurgo: πειθαρχομένη δὲ τῶν θεῶν διὰ τὴν μικρὰς ἔπειτα καὶ δὲ τελείας ἐπιπέρας τὰς θυσίας; ὅπως, ἔφη, μὴ δεποτι πικρῶν τῶν θεῶν διαλείποιμι. i. interrogatus, cur vilia & parua constitueret sacrificia: vt inquit, nunquam desinamus numen diuinum vene-

rari: Idem scribit de Numa in ipsius vita: quod videretur sumtum è veteri Poeta, qui monuit, eos, qui Diis manu offerunt exigua sacrificia pietate præstare mactantibus boues. Θεῶς τε μικρὰ χεῖρὶ δύνοντας τίλην τῶν βουδυνόντων οἰτίας & σεβιστέρας. quod noster Poeta simul & Ouidius imitati sunt: Non boue mactato caelestia numina gaudent: Sed qua præstanda est. & sine teste, fide.

Enarratio Grammatica.

**S**i tuleris manus.] Hoc Græci dicunt ἀναφέρειν τὰς ἑσπίας χεῖρας εἰς ἑσπῶν, i. χεῖρας ἠπλωμένας, passas manus in calum tollere. Sic Liuius loquitur: supinas manus ad calum ac Deos tendere. Cæsar dicit milites passis manibus, ἑσπίας χεῖρὶ καὶ ἠπλωμένας, flentes implorabant salutem. Phrasis Liuii casu & verbo conuenit cum hac Virg. Æn. 3.

tendoq; supinas

Ad calum cum voce manus & munera libo.

Ea autem fuit prisca hominibus etiam paganis pietas, vt si pro patriæ ritu omni studio diligentem, ac Diis congruentem cultum tribuissent, persuasum haberent vt promeritè, omnia sibi rectè processura: quâ persuasione fretus Tibullus, sic cecinit Eleg. 1. l. 1.

*Nec spes destituat, sed frugum semper aceruos  
Præbeat, & pleno pinguis musta lacu.  
Nam veneror, seu stipes habet desertus in agris,  
Seu vetus in trivio florida ferta lapis.*

Eodem pietatis illud Virg. Georg. 1. pertinere videtur: Inprimis venerare Deos: atq; annua magna sacra refer Cereri, latis operatus in aruis.

50 Verum autem Deorum cultum ita ex Iſæo definire licet: ἡρόδμου, ἔφη, μερίστω τῆς ἡδονῆς τῶν θεῶν ἢ μέγαν βλοκίσμιον καὶ σόφρονα παρέχειν, i. existimo pulcherrimum cultum diuinorum esse vitam degere quotidie moderatam, legibus parentem ac emendatam: quod Zaleucus legislator Locris congruenter Christianis confirmat: ὧς ἐπιμαύτου Θεοῦ ἡ ἀνδρώπε φωνῆ, ἡ δὲ δεξπὸν δὲ τῶν δαπάνων, ἡ δὲ τῶν ἀδίκων ἀδικῶν, καὶ δὲ τῶν μοχθηρῶν ἀνθρώπων: ἀλλ' ἀρετῆ καὶ σωφροσύνης ἡδὲ καὶ εὐσεβείας ἡδὲ καὶ εὐσεβείων. i. Deus non honoratur ab improbo homine: neque sumtibus colitur, neq; tragediis capitur, sicut homo prauus: sed virtute honestisq; operibus consilio & iudicio factis. Idem docet Plato in Alcibiad. β. Idem quoque Plutarchus de defect. Orac. δὲ τὸ δύσιμον τῶν θεῶν ἐστὶ τῆ ψυχῆ καὶ καρδίας ἡδὲ καὶ αἰσῆς καὶ ἀδιδόξου ὀρετοῦ, quod loco victimæ Diis offertur, esse tum corpore, tum animo purum, innoxium & incontaminatum. Fuit

tum. Fuit quoque Persio Poetae Saryrico caeterisque paganis illa superstirio ridicula, quae Deastris solet aurea, argentea, vel alia quavis pretiosa munera offerre pro salubritate aeris, pecorisque, & hominum sanitate, ac praeterea frugum vbertate.

Quid iuuat hos templis nostros immittere mores?  
Dicite Pontifices, in sacro quid facit aurum?  
Quin damus hoc Superis, de magna quod dare lance  
Non possit magni Messala lippa propago?  
Compositum ius fuisq, animi sanctosq, recessus  
Mentis, & incoctum generoso pectus honesto?

Paullo aliter Sallustius de cultu Deastrorum sentit: Nō votis, neq, supplicis muliebribus Deorum auxilia comparatur; vigilando, laborando, agendo, bene consulendo prospere omnia cedunt. Vbi socordia tete atq, ignavia tradideris, nequicquam Deos implores: irati infestiq, sunt. In Catilinario bello.

Supinas.] Liuius etiam dicit, si tetenderit manus supinas ad caelum, quod Graecè dicitur ἀναπύουσαι χεῖρας, expandere palmas, de precantibus, vt Virgilius dicit. Vocare numina passis palmis.

Nascente lunā.] In nouilunio, i. quum Luna exoritur & è coitu Solis emergit, quod fit tertio die post coitum, quum apparet τὸν ῥοκῆρας: sic Sat. 4. l. 2. dicit:

Lubrica nascentes implent conchylia luna.

qui dies erat olim festus rusticis. Paullo aliter fingitur heros ille compositus ad precandum à Virgilio:

Ingemit, & duplices tendens ad sidera palmas  
Talia voce refert.

Praeterea tuleris calo, eadem syntaxi dicitur per antiptosin quā it clamor calo fragorq, tubarum.

Phidile.] Hoc parcilissimae frugalissimaeque mulieris cognomen appositè est fictum ad tenuitatem sacrificij suadendam. Nam φιδίλη, ὅς φειδύλη ἢ φειδωλή λέγεται παρὰ τὸ φείδειν, dicitur à parcendo & abstinendo.

Hornā.] Seru. 2. Aen. v. 133. citat hunc locum, quum & salsa fruges, &c. explicat sic è Sallustio: est far, quod dicitur mola salsa; quā & frons victima & foci aspergebantur & cultri: fit autem ex horna fruge & horno sale. Vox autem fruges à Seru. in hunc vers. 1. Aen.

Et torrere parant flammis, & frangere saxo,

ita notatur: fruges sunt à frumine, quae pars est eminens gutturis sub mento: sed Iosephus Scalig. flectit φρυγίον à torrendo & siccando. Nam, vt idem Seruius interpretatur, fruges ante vsu molarum torrebantur, & siccabantur, & siccatae in pilis pindebantur. Quidam interpretantur vino nouo, alij hornotino frumento: nam hornus dicitur Graecè ἄρνός, annotinus: quomodo dicit Epod. 2. vina horna, & Sat. 6. l. 2.

— Palea proiectus in horna.

Cicero etiam frumentum hornotinum dicit, pro quo Graeci πυρὸν σαπνὸν ἢ σιτάριον, ἐπίτειον, qui est presentis anni. Haec certe varietas interpretationis oritur è generali notione frugis ad omnes fructus pertinente. Hoc autem Graecè posset breuiter dici: ἐὰν τὴν τοῖς θεοῖς ἀπαρχὴν ἀποπέλῃ, si Diis primitias persolueris & autōis ἀποδῆναι ἐξαιρήσῃ, & iisdem magis eximias selegeris.

Porca.] Causam porci Laribus maectandi repetere è 17. Ode huius libri.

Porca autem dicebatur praecidanea, quae ante sacrificia solennia pridie cadebatur, & quam piaculi gratiā ante fruges nouas fieri coeptas immolari Cereui mos fuit, si qui familiam funestam, aut non purgauerant, aut aliter eam rem, quam oportuerat, procurauerant, ait Agell. loco in Dialecticis citato.

Nec pestilantem sentiet.] Diximus in Oden 7. l. 2. ad verba, Sensi Philippos, &c. hoc verbum habere vim alicuius mali cum experientia coniunctam. Id autem est, non laedetur vllā cæli inclementiā. De Africo diximus Ode 1. l. 1. Addam tamen hic dici νοσῶν ἀνεμῶν, ventum morbos

adducentem: propterea quod particeps sit humidus & calidi, vt Notus, sed cum aliqua differentia: atque, quemadmodum Notum alibi notauimus ἄρα τὴν νοτιάδα, ab humiditate, sic ἀπὸ τῆς λιβάδος, à distillatione, qui est idem quod Africus.

Rubiginem.] Rubigo Graecè dicitur ῥυτίς, ac definitur à Theoph. l. 4. c. 15. ῥυτίς τις τὸ ἐφισαμένον ἕρως, μάλιστα δὲ φθέρουσα τὰ σιτῶδη καὶ τὰ χέδρονα ἐν τοῖς τόποις καὶ οἰς χέδροσι βόλοις, i. rubigo est putredo innatae humoris, maximeq, corrumpens frumentacea & legumina in conuallibus lociq, roscidis, quum sol superuenit rori. Ab aliis autem definitur ῥυτίς τις τὸ ἐφισαμένον τῶν φυτῶν καὶ χέδροις vitium quoddam aeris incumbens in plantas & fructus. Postremo Plin. l. 18. c. 17. caeleste frugum vinearumq, malum nullo minus noxium est rubigo. Frequentissima haec in roscido tractu, conuallibusq, ac perflatum non habentibus: est hic Plinij locus interpres superioris illius Theophrastini.

Algido.] Ellipsis est praepositionis, in Algido: de quo Ode 21. l. 1.

Deuota.] Id est, destinata ara ex voto.

Ceruice.] De hac voce repetere quod dictum est Ode 14. l. 1. Anastrophe est in quercus inter, praepositionis inuersio.

Pontificum secures.] In maectandis victimis adhibebantur Popae, qui velati lino, vt apparet ex Virg. 12. Aen. puera in veste sacerdos, & Propertio l. 3. Eleg. 3.

illa dies hornis cadem denunciat agnis,

Succinctiq, calent ad noua luera Popae.

quorum qui victimas maectabat, victimarius dicebatur, βεδύτης Graecè: qui verò iugulabat maectatas, Cultrarius, quem sacer ille Caligula dicitur à Suetonio cap. 32. in ipsius vita, occidisse. Admotā, inquit, altaribus victimā succinctus Poparum habitu, elato alte malleo cultrarium maectauit.

Nihil attinet.] Id est, nihil est tibi necesse, Gall. Tu te peux bien passer, n'ayant affaire qu'aux petits dieux domestiques, d'offrir les hosties de grand prix & de deux ans pour gagner la faueur des dieux. Sic loquitur Cic. l. 16. Ep. 12. quam sapienter; aut quam fortiter urbem reliqueramus, nihil attinet disputare, Gall. Il ne sert rien d'en disputer.

Bidentium.] Grammatici tradunt bidentes ita dici, quasi biennes interiectu literae d, ad euphoniā, vt in redintegro ac redeo: cuius aetatis duo insignes dentes sunt indices. Sed vtraque origo potest retineri, vt bidens etiam Graecè definitur διτῆς οἰς διὰ τὸ διδόντα ἔδν, quoddam bidens sit ouis, duos annos nata & duobus dentibus praedita. Ex Nonio tamen & Agellio l. 16. c. 6. & è Macrobio 6. Saturn. c. 9. bidens est quaeliber bestia bima, nedum ouis.

Marino rore.] Ros marinus planta est coronaria, de qua Dioscorides l. 3. c. 89. quam Galenus appellat λιβαωνοτιάδα σεραῖος, χησίμων, Romanis satis notam. Gallicè rosmarin.

Myrto.] De myrto dictum fuit Ode 9. l. 1.

Immunis.] Plin. scribit l. 18. c. 6. ad vbertatem frugum plurimum innocentiam agricolarum valere: honestis, inquit, manibus omnia latius proueniunt. Idem docet Platon in Alcibiade: Deos integritate animorum ac precibus placari, nec pretio rerum ipsis oblatarum, sed pura offerentis manu capi: de quo sic Ouid.

Sed tamen, vt fuso taurorum sanguine centum;

Sic capitur minimo turis honore Deus.

Hoc quidem congruenter dicitur Evangelio Luc. 21. ἢ χίρα ἢ πῶα χηπέριον πάντων ἐβαλε, Christus dixit. Vere haec paupertina vidua misit in gazophylacium amplius quam omnes diuites. Vox autem immunis proprie valet Felto vac: its munere & nullo fungens officio & onere publico: quod Graecè dicitur ἀπέλιος, & immunitas ἀπέλεια: vnde dare immunitatem alicui communiter à Graecis & Latinis

enanciatum *διόρα τὸ ἀτίμα πνι*: Hinc belli & operum immunes. Sed hic accipiendum immunis exempta vitiis & vacua flagitiis ac sceleribus inculcata, innoxia. Gall. *Qui n'est coupable de vice & n'est hanceté*. Mitto alias expositiones.

*Aram tetigit.*] Qui sacris operabantur aram manu tenebant: vnde Virg. *Talibus orabat dictis, arasq; tenebat.*

*Blandior hostia.*] Sumtuosa hostia Lambino casus est auferendi significans causam, pro, ob sumtuosum sacrificium, non comparationem, & *blandior* sumendum *διὰ τῆς ἀπαιτίας*, pro blandius, facilius & gratius. Itaque ellipsis *τὸ* quam est explenda, vt sit hic sensus: si tua manus innocens tetigit aram, ob illam sumtuosam victimam non melius tua, inquam, manus molliabit Penates auersos, abalienatos & iratos, quam ob molam farre & sale asperlam. Henricus tamen Stephanus maualt *τὸ sumtuosa* esse rectum verbi *molliabit*, & habere *τὸ* a longum vi duplicis consonæ sequentis, quod magis probat. Quod autē hic dicit Poeta *placare Lares, molliare Penates*, Terentius enunciat in Phor. Act. 2. Sc. 1. *At ego Deos Penates hinc salutatum domum deuortar*: & Virg. 12. *Æt. id. Tum verò augurium Rutuli clamore saluant.*

quod Seruius interpretatur, venerantur, ac propriè Deos saluari scribit, citans hunc Comici locum. Quamquam Ode 4. lib. 2. de Penatibus multos citauit scriptores; huc tamen addam suos cuique cui ac patri familias Deos fuisse in aliqua parte domus, quos ipse omnisque familia priuatim coleret: vnde dicitur Ciceroni 2. de nat. Deor. a penu, aut ex eo, quod penitus insident, & inde vocantur penetrales. His ara & focus consecratus erat: vnde pro aris & focus pugnare dicuntur, qui pro carissimis quibusque rebus pugnant. De quibus sic Cicero pro domo sua: *Quid est sanctius? quid omni religione munitius, quam domus vniscuiusque ciuim? hic ara sunt; hic foci; hic Di Penates; hic sacra religionis ceremonia continentur; hoc persugium ita sanctum omnibus, vt inde eripi, tanquam ex asylo, neminem fas sit.* Fuerunt quoque Penates, Laresque publici, de quibus Dionys. Halic. l. 1. vnde priuata &

publica sacra. *Molliabit* autem verbum veteres flectebat, vt multa verba quartæ coniugationis in futuro per bo, sicut *audibo, mollibo*, pro *audiam, & molliam*: quæ coniugatione Terentius vtitur in Phor. Act. 5. Scen. 1. *Nemo ex me scibit.* Item Plautus in Captiuus: *Quod quum scibitur, per Urbem videbor.*

*Saliente micā.*] Ellipsis est vocis *salis*, cuius vim epithetum *saliente* indicat, i. far reddente salum: vnde mola falsa & sale condita dicebatur: non autem eam vim, quum candentes carbones sale asperguntur: cuius sit resultus quidam & crepirus.

### Explicatio Rhetorica.

**M**etrum est simile nonæ l. 1.

<sup>a</sup> Metaph. est ab animantibus. Deinde metonymia pro tempore Lunæ primū apparentis, quæ Græcis est *νοῦνια*. Præterea in *siture* est anaphora.

<sup>b</sup> Synecd. est generis pro primis fructibus vel primitiis frugum, quæ nominantur proximis quattuor versibus.

<sup>c</sup> Meton. est causæ *ἀπὸ νόσων λοιμικῶν*, pro morbis ab eo inculsis.

<sup>d</sup> *Tò sterilem* per metonymiam contrariam effecti pro efficiente steriles segetes & infructuosas, ac sterilitatem inducente.

<sup>e</sup> Synecdoche est generis; vt annotatum fuit antè Ode 18. Quibusdam tamen *ἀνυρῶ* pro liberis caris.

<sup>f</sup> Synecd. integri pro membro, id est, auctumno anni parte.

<sup>g</sup> Meton. continentis pro contento illic sanguine, quo imbuetur culter sacrifici.

<sup>h</sup> Synecd. generis pro Laribus & Penatibus. Pietas hic per metaphoram ab animatis ratione præditis tribuitur inanimis. Hæc autem sacrificandi ratio sumpta est à Pythagora, qui non aspergeret aras sanguine: sed hymnis, farre, ture, placentâ Deos placaret, vt ait Philostratus l. 1. & Cic. 3. de nat. Deor.

## ODE XXIV. IN AVARVM.

### Theticum.

Quod insanâ cupiditate homo auarus miserrimè viuat.



*N*actis <sup>a</sup> opulentior  
Thesauris Arabum, & diuitis <sup>b</sup> India,  
<sup>c</sup> Cæmentis licet occupes

*Tyrrhenum omne tuus, & mare Ponticum:*

*Si figit <sup>d</sup> adamantinos*

*Summis verticibus dira necessitas*

*Clauos: non animum metu,*

*Non mortis laqueis <sup>e</sup> expedies <sup>f</sup> caput.*

*Campestres melius Scythæ*

*(Quorum plaustra vagas ritè trahunt domos)*

*Viuant, & rigidi Geta:*

*Immetata quibus iugera liberæ*

*Fruges: & <sup>g</sup> Cere: em ferunt:*

*Nec cultura placet longior annuâ:*

*Defunctumq; laboribus*

*Æquali recreat sorte vicarius.*

<sup>2</sup> *Illic matre carentibus*

*Priuatigis <sup>h</sup> mulier temperat innocens:*

*Nec dotata regit virum*

*Coniux, nec nitido fidit adultero:*

<sup>40</sup> <sup>31</sup> *Dos est magna, parentium*

*Virius, & metuens alterius viri*

*Certo fœdere <sup>k</sup> castitas:*

*Et peccare n' fas, aut pretium est mori.*

<sup>41</sup> *O quisquis volet impias*

*Cades, & <sup>m</sup> rabiem tollere ciuicam*

*Si quæret <sup>n</sup> pater urbium*

*Inscribitatuis, indomitam audeat*

<sup>o</sup> *Refrænare licentiam,*

*Clarus postgenitis: <sup>s</sup> quatinus, heu & nefas!*

<sup>50</sup> <sup>9</sup> *Virtutum inuolumem odimus,*

*Sublatam ex oculis querimus inuidi.*

<sup>61</sup> *Quid tristes querimonia,*

*Si non supplicio culpa <sup>s</sup> reciditur?*

*Quid leges sine moribus*

*Vana proficiunt? <sup>7</sup> si neq; feruidis*

<sup>8</sup> *Pars inclusa caloribus*

*Mundi, nec Boreæ finitimum latus.*

*Durataq; solo mines*

*Mercatorem abigunt: horrida callidi*

Vincunt equora nauite?

<sup>8</sup> *Magnum pauperies opprobrium iubet*

*Quiduis & facere & pati,*

*Virtutisq; viam deserit ardua!*

<sup>x</sup> *Vel nos in Capitolium,*

*Quod clamor vocat, & turba fauentium.*

*Vel nos in mare proximum*

*Gemmas, & lapides, aurum & inutile*

*Summi materiam mali,*

*Mittamus. Scelerum si bene panitet,*

<sup>9</sup> *Eradenda Cupidinis*

*Praui sunt<sup>2</sup> elementa: & tenera nimis*

*Mentes asperioribus*

*Formanda studiis. Nescit equo rudis*

*Harere ingenuus puer,*

*Venariq; timet: ludere doctior,*

<sup>aa</sup> *Seu Græco iubeas trocho,*

*Seu malis vetitâ legibus aleâ.*

*Quum per iurâ patris<sup>bb</sup> fides*

*Consortem socium fallat & hospitem,*

*Indignog; pecuniam*

<sup>10</sup> *Heredi properet. Scilicet<sup>cc</sup> improba*

*Crescunt diuitie, tamen*

*Curra nescio quid semper abest rei.*

Analysis Dialectica.

**D**Emonstratur hæc quæstio, quod insanâ cupiditate homo miserrimè viuat, primùm argumentis diuersis: licet, inquit, opum magnitudine, diuitiarum multitudine, & Fortunarum amplitudine superes Indos & Arabas; non tamen effugeris mortis necessitatem, vt caussam violentam & ineluctabilem. Hoc autem argumenti genus quaternis verbis dicolis continetur, & ad hæc verba, *Campestres, &c.* collatione minorum confirmatur: *Quod Barbari Scythæ & Getæ sine magnificis tectis, opibusq; tantis melius viuunt, quam tuò Romane auare & luxuriose.* Non dissimilis est compellatio apud Curtium lib. 7. in oratione Scytharum ad Alexandrum, *Quid tibi diuitiis opus est; quæ te cogunt esurire?* Primus omnium satietate parasti famem, vt quod plura haberes, amplius, quæ non haberes, cuperes. Hæc apodosis è priori quidem parte superioris diuersitatis, vbi inclusa est quædam vis minorum, sic explenda est. Protafis autem adiunctâ variè habitationis & agricolationis alternæ ratione augetur. Vbi rursus totidem versus consumuntur.

2 Eadem propositio declaratur præclaris Scythicæ nouercæ, ac cuiusque coniugis factis.

3 Illa Scythicarum mulierum fidelis constantia è causis procreantibus & conseruantibus explicatur: quod ab optimis parentibus & educatæ & institutæ fuerint tales coniuges, in quo etiam quaterni versus alij dicoli consumuntur.

4 Quarta est periodus sed versibus octo terminata, vbi videtur Poeta argumentari à causis ad effecta hypotheticis dispositis, dum fontem aperit gloriæ immortalis hauriendæ, quam sanè consequeris, inquit, si patriam omni vitiorum genere contaminatam elueris: vbi videtur tacitè Augustum monere, vt, quum ciues in officio legibus non possit continere, id maturè tentet gladio & ense efficere.

5 Confirmatur propositionis antecedens è loco diuersorum: *Consequetur quidem non præsens, sed futura gloria talem corpe etorem.* Huc spectat quod Senec. de gloria scribit Epist. 79.

6 Videtur posteris duodecim versibus consequens connexæ propositionis antecedentis negari atque dilatari, quæ fuit huiusmodi: *Si quis velit posteris gratiam sui memoriam relinquere; audeat insolentiam hominum & peccandi licentiam reprimere: atqui nemo id tentare, nedum præstare audeat: nemo igitur studet nomen suum immortalis gloriæ consecrare: & quamdiu vitia manent inulta & impunita, sunt que omnia pecunia causâ, vt docet Hecrates in Areopagico, semper mali mores bonis legibus officient, atq; hæc frustra lata videbuntur.* Ideo Aristoteles lib. 4. Politic. *ἢ ἐστὶ δὲ νόμος τὸ εὖ κείσθαι τῶν νόμων, μὴ πείθεσθαι, id est, non est recta iuris & legum constitutio, sancire leges, nisi pareatur.* Quum autem mos & lex maculosum edomant nefas, tunc *νόμος, ὡς ἀληθῶς λέγεται γαίην οὐκ εἶναι τὸ βλάπρον πολίων, id est, sit-*

ma legis sanctio, vt fundamentum ciuitatum, dicitur illic habitare: quomodo noster Poeta & Pindarus loquuntur. Si quando & sicubi fuit vnquam huiusmodi querelis de hominum deprauatione locus, certè est hac nostrâ ætate in Arctica Europa: quorum mentes Deus velit pro sua clementia spiritu suo illustrare, & ad metanoeam citò reuocare. Sed præ Curia, inuersisq; mores: Verissimum est illud Platonis à Strab. lib. 6. de Thuriis usurpatum, *ὅτι παρ' οἷς πλείστοι νόμοι, καὶ δίκην παρὰ τῆς φύσεως, καὶ βίον κοινὸν ἔχουσιν, καὶ παρ' οἷς ἰσθμὸς πολλοὶ, καὶ νόσος εἰκὸς εἶναι παλλὰς.* Apud quos multa sunt leges, apud hos etiam lites malosq; mores esse, quemadmodum etiam apud quos sunt multi medici, multos etiam morbos inesse par est.

7 Vim ostendit cupiditatis, quâ homines incensè audent etiam ea tentare, quæ natura ipsis negauit, vt commeari ad zonas cæli & climata æstu & frigore ἀπεσιτυ καὶ ἀβατα inaccessa.

8 Ratio tam periculosa navigationis & peregrinationis petitur è loco efficientium violentarum. Quod metus paupertatis, cupiditas plus habendi, quam *μαρτυρίαν* Græci vocant, impellunt homines ad quiduis subeundum, ac de via virtutis, quam obfirmare & persequi debuissent, declinandum. Originem talis cupiditatis Cicero lib. 4. Tuscul. sic aperit, *Quum est concupita pecunia, nec adhibita continuo ratio, quasi quadam Socratica medicina; quæ sanaret eam cupiditatem, permanat in venas, & inheret in visceribus illud malum, existitq; morbus & agrotatio, quæ auelli inueterata non possunt: eiq; morbo nomen est auaritia.*

9 Quasi iam *καὶ τὸ ἔξω μετανοίας πῦρ* satis cupiditas fracta & domita videretur auaris, si vel in ædem Capitolinam aurum, argentum, gemmas importarent religionis ergo consecranda, vel alioqui asseruanda potius, quam perdenda vulgi iudicio, (quemadmodum dicitur Augustus apud Suetonium *vnâ donatione contulisse in cellam Capitolini louis 16. millia pondo auri, gemmasq; ac margaritas quingentias*) vel in mare proiicerent sapientum consilio, Poeta docet non satis esse ad veritatem respicientiæ opes iam partas vel Diis consecrare, vel perdere: sed fomitem insanæ cupiditatis in ipsorum animis restinguendum esse, ac iuuentutem maturè studiis asperioribus formandam: quæ vires corporis alant, & animos maiores faciant ad communes Reip. casus leuandos: atque ad eandem à mollibus contrâ ludis exercitationibusque delicatis Græcorum, ad animos ipsius effæminandos tantum accommodatis, reuocandam. Pindarus Νέμεος. 1α. quod Aristagoras nunquam è sacris certaminibus Olympicis, Pythicis, Nemiæis, Isthmiæis victoriam retulerit, in huius culpam conuertit ipsius parentes,

*Ἐλπίδες ἀκνηρότεροι γυνέων παιδὸς βίαν ἔχον ἐν Πυθῶνι πηγεῖ δῦναι καὶ Ὀλυμπία ἀέθλων, i. quoniam*

Spes segniores, i. timores robur filij  
Impedierunt, quod minus faceret  
Periculum certandi in Pythone & Olympia.

Vnde constat, quantum incommodi afferat mollis pa-  
rentum indulgentia & negligentia liberorum & iuue-  
num institutioni.

10 Ad dissuadendam Romanis cupiditatem argu-  
mentatur postremo è diuersis: *Quamuis, inquit, opes cu-  
mulentur perurio, fraude, violatà fide hospitij, societateq, com-  
mercij coitâ, quæ relinquuntur indigno heredi: deest tamen illi  
auaro diuiti ac periuro semper aliquid: de quo nunquam potest  
conquiescere.*

Enarratio Grammatica.

**I**ntactis. ] Thesauros (de cuius vocis etymo dicitur  
Satyr. 6. lib. 2.) appellat intactos plenos & integros,  
qui nondum senserunt reclusi manus furaces Roma-  
norum & aliorum hostium: quomodo Propertius di-  
cit *intactam Arabiam*. Sic autem affatur auarum Roma-  
num: *Tu, ô auare Romane, opulentior Arabibus & Indis licet  
occupes, &c.*

**India.** ] Lege opulentiam huius regionis apud Stra-  
bonem lib. 15. ibique maximè, vbi scribit, *ὅθεν γὰρ ἐστὶ  
ἡ Δείοναδαι φησὶ πλεῖστος ἀμφοτέρως κερδὸς ἀγορευόντων ὅσα Δείοναδαι  
ἐν τέρτιο συμβαίνον ἀφ' ὧν μάλιστα τῆς γῆς ἔσονται* id est, nullum  
inueniri annum veròq, tempore, hyberno & æstiuo sine pluuia.  
Itaq, vberitas inde prouenit, quum terra sit semper fertilis &  
fecunda.

**Cæmentis.** ] Id est, ædificia construas in mari Tusco, 30  
quasi terra non sufficiat auaro & luxurioso: sed vnde  
cæmentum dicatur, vide Od. 1. l. huius.

**Mare Ponticum.** ] Varia est hæc lectio. Quidam enim  
pro hoc legunt *publicum*: alij *Punicum*: nonnulli denique  
*Apulicum*, quod postremum videtur magis probandum,  
quum luxus diuitum Romanorum reprehendatur in  
occupandis vtriusque maris Italiam alluentis littorib.  
ad magnificas domos illic construendas.

**Figur.** ] Qui ita figur, Græcè dicitur vno verbo *ἀδα-  
μαίνω*, id est, clauis adamantinis vincit atque com-  
pactus. Repete de adamante, quod est annotatum Ode  
6. lib. 1.

**Dira necessitas.** ] Quam Euripides dicit in Helena *δει-  
νὴν ἀνάγκην*, & in Hecuba *στέρψαν ἀνάγκην*, rigidam & diram  
necessitatem, cui ne Dij quidem resistunt: vnde versus  
Iambicus, *ὅσοι τῆς ἀνάγκης πάντα δυνάσται τὰ χεῖρα ἀνάγκη  
omnia in seruitutem citò redigi*. Hæc autem necessitas fin-  
gitur à Poetis mater Parcarum implacabilis, nullisque  
rebus flectèda, quam Græci *ἀνάγκη καὶ ἐμαρμένω*, fatum  
& morrem fato destinatum appellant, & quam Poeta  
Ode 35. l. 1. fecit Fortunæ comitem, & pedissequam, &  
hoc modo armatam:

*Te semper anteit seuu Necessitas,  
Clauos trabales, & cuneos manu  
Gestans ahenâ.*

**Non animum metu.** ] Ellipsis est discretiue tamen.  
**Domos vagas.** ] Vnde historiæ tradunt dictos *ἀμα-  
ξοβίους καὶ ἀμαξοφορήτους*, quasi dicas, in plaustris vitam  
degentes.

**Ritè trahunt.** ] Quanquam hi populi vagi errarent, 60  
modum tamen seruabant errorum suorum. Rigidi au-  
tem hîc vocantur, non tam propter celi intemperiem,  
quàm propter vitam duriter & incommodè tradu-  
ctam. Præterea quod hîc Poeta de Scythis & Getis di-  
cit, id ipsum Cæsar initio 4. comment. de bello Gallico  
tribuit Sueuis Danubij accolis. *Sueuorum, inquit, gens est  
longè maxima & bellicosissima Germanorum omnium. Hi centum  
pagos habere dicuntur: e quibus singula quotannis milia arma-*

torum bellandi causâ educunt è suis finibus: reliqui, qui domi  
remanerint, se atq, alios alunt. Hi rursus inuicem anno post in  
armis sunt; illi domi remanent. Sic neq, agricultura, neq, ratio  
atq, vsus belli apud eos intermittitur: sed priuati ac separati a-  
gri apud eos nihil, neq, longius anno remanere vlllo in loco inco-  
lendi causâ licet. Ex his perspicis Historicum & Poetam  
colludere inter se in descriptione morum vtriusque  
gentis.

**Immetata.** ] Nullis limitibus distincta ac terminis  
discreta.

**Cultura annua.** ] Hæc cultura conuenit cum Sueuis, vt  
iam dictum est, quorum alij militabant, & alternis pos-  
tea annis arabant, vt miles, qui vnum annum milita-  
uerat, fieret altero post arator: & hîc vicissim postea  
miles.

**Laboribus defunctum.** ] Id est molestis liberatum & pe-  
riculis exemptum: sic Cicero pro Sestio, *vt omni populari  
concentratione defungerer*, i. liberarer, explicarer seditione.  
Nam *defungi* Latinis est peragere, & ad exitum perdu-  
cere, finire, vt vitâ defunctum dicimus, qui illam finiuit  
& similia passim occurrentia, quale l. 5. Æneid. de Pa-  
linuro:

*O magnis tandem Pelagi defuncte periculis.*

Seruo liberate: nam dicimus functos officio, qui officia  
debita compleuerunt: vnde & honoribus functi & de-  
functi mortui, qui compleuerunt vitæ officia. Quidam  
huic verbo affingunt alteram significandi rationem, vt  
pro leui conatu sumatur, qui satis sit futuræ reprehen-  
sioni excusandæ, ac veniæ deprehensio erroris obtinen-  
dæ, vt Galli dicunt, *faire quelque chose à la courue & par ac-  
quit*: vnde quidam putant hoc in malam partem acci-  
pi solitum: contra *τὸ perfungi* eiusdem notionis & iun-  
cturæ in bonam. Præterea è Latinis Iureconsultis an-  
notatur *perfuntorie & defuntorie*, sed nullum vtriusque  
verbi exemplum profertur.

**Illic.** ] Hæc commemoratio morum Scythicorû ad-  
hibetur, vt ostendat illos præstare moribus Romano-  
rum auarorum & ambitiosorum.

**Mulier innocens.** ] Antimeria est pro aduerbio, nouer-  
ca miscet, & parat innocenter pocula priuignis. Præte-  
rea est ellipsis *τῶ pocula*. Alij generalius interpretantur  
abs quiuis iniuria priuignis inferenda temperat & ab-  
stinet: quomodo ferè sumitur temperare cum dandi casu,  
Cic. 4. Ver. *hostibus superatis oportet temperare*. Nulla no-  
uerca in Scythia priuignis nocet: nulla vxor quamli-  
ber dotata imperitat suo marito, nec se credit amatori  
vnguentum olenti, *elle ne s'addonne à vn muguet*. contra  
intolerabilius nihil est, quàm femina diues ait Iuuenalis.  
Tâ *innocens & innocius* sic Grammatici distinguunt,  
vt illere & opere nõ noceat: hic ne animo quidem no-  
rit nocere.

**Dos est magna parentium.** ] Vox Latina Dos videtur de-  
flexa à Græca *δῶς*, ἢ *δελυκός* ὄσι, σημαίνουσα τὴν δόσιν, ἢ γίνεται  
παρὰ τὸν δῶσιν μέλλοντα, ἀποβολὴ τῶ ὄσι, ἢ ἔστιν ἀλλοιτε, i. à Græca  
foemi generis, significante donationem & sit à futuro per remo-  
tionem posterioris ὄσι, & est indeclinabile. De hoc genere do-  
tis sic Theognis:

*Οὐδὲν ἐν ἀνθρώποισι πατρὶς μὲν ὄσι  
Ἐπαύ' ὄσις ὄσιν, κέρνε, μέμλε δὲ δῶσιν.*

60 **Nihil est inter homines patre & matre melius, qui ius sanctum  
curant & colunt.**

Idem Euripides:

*Οὐκ ἔστι πατὶς τῆτι κάλλιον γέγεσ,  
Ἡ πατρὸς ἐδλῆ, καὶ ἀγαθὸ πεφύκεναι,  
Καὶ τοῖς πεύσιν ἀξίαν τιμῶν ἴμεν*

**Non est liberis pramium honorificentius hoc, quàm patre bono  
& honesto eos esse natos, & parentibus dignum honorem tri-  
buere.**

Sed dos illi futura est malo, qui nulla virtutis habitâ ratione argentum accepit, simulque imperium dote vendidit, ut postea servus vxoris suæ, nō dominus habeatur. Virtus igitur parentum magna dos est liberorum, præsertim quum ad eam cura hos erudiendi ad omnes honesti partes accesserit. Neq; enim aliter virtus parentum (nisi fortè naturalem quandam corporis præstantiam intellexeris) potest transfundi in liberos: quæ diuino afflatu, doctrinâ exemploque viuendi honestè paratur.

**Pretium mori.** Id est, adulterium morte multatur: pro hac phrasi D. Paulus dicit cap. 6. ad Rom. sub finem insigni metaphorâ, τὰ γὰρ ὀφθαλμοὶ τῆς ἀμαρτίας, δόξα τῆς, id est, auctoramenta & stipendia peccati, mors est: quam certè ignorarunt scriptores profani. Hic igitur scribit Poeta, coniuges Scytharum probè sciunt fidem suis coniugibus maritis aut seruandam, aut si illam violauerint, pœnam capitis sibi paratam. Vocem autem pretium Donatus Aet. 3. Scen. 5. Andr. sic distinctione declarat: pretium pro stultitia pœna est, pro virtute præmium, id est, honor & lucrum. Ita generalis illius notio pro re bene aut malè facta è subiectis discernenda est: sic pretium pro pœna est τὸ πῦρ μέσση, vt Græci πῦρ μέσση pœnam vocant ἀπὸ τῆς μέσης.

**Ciuicam.** Hoc epithetum, vt Hosticus, est Poeticum, sicut τὰ ciuilia & hostilia Oratoria, de quibus repete notas in Oden 1. lib. 2. ad verb. motum ciuicum. Huc tamen accedat, quod sine discrimine alterum pro altero interdum vlturpetur. Seneca lib. 1. de Clementia cap. 26. felicitas illa (est,) multis salutem dare, & ad vitam ab ipsa morte reuocare, & mereri ciuicam clementiam, nullum ornamentum principis fastigio dignius, pulcherrimūq; quàm illa corona ob ciues seruatos. Quod autem hic Seneca dicit ciuicam, sine substantiuo, id est familiare Plinio & Tranquillo, quum loquuntur de corona ciuica, olim dari solita ei, qui ciuem in prælio conseruasset, tanquam vitæ ac salutis receptæ testem, quam Virgilius lib. 6. Æneid. vocat ciuilem querucam: de qua Agellius & Plutarchus in problem.

**Audeat.** Bene audeat, vt rem arduam & difficilem aggressurus, cuiusmodi est illud 8. Æneidos: Aude hospes 40 contemnere opes.

**Clarus.** Legitur hic etiam carus post genitis id est, posteris, vel potius postumis, pro postremis, vt eximus pro extremis, sicut alias docuimus in scriptura vocis postumus corrigenda: quales Græci vocant ὀφθαλμοὶ τῆς ἀμαρτίας: sed τὸ postgenitis videtur quibusdam dictio potius per ὀφθαλμοὶ iungenda, id est, per subiunctionem & coitionem, vt apud Lucretium semper florentis honoris, & Terent. Act. 1. Scen. 2. Hæc semper lenitas, & Virgil. Æn. 1. Non ignari sumus autè malorum, quàm diuincta. Præterea 50 in clarus postgenitis ellipsis est verbi sic erit vel futurus est posteris clarus & celebris.

**Quatinus.** Hæc vox ætiologica est pro quoniam.

**Virtutem.** Hæc sententia translata est è Neoptolemo Mimnermi, vt Stobæus refert sermone 124. in defunctos:

Δεινὰ γὰρ ἀπὸ πάντων ἐσμὲν ἀνθρώποις  
Ζῶντι φθορῶσιν καὶ θανάτῳ δ' αἰνέσθαι.

Acrius quidem nos omnes claro viuenti viro inuidemus: mortuum autem facile laudamus.

Item Persius Saryr. 3.

Virtutem videant, intabescantq; relicta.

Longè aliter sapientia Salomonis præcipit capite 4. τῆς ἀρετῆς ἀφθόνου, id est, de virtute inuidentiæ experte. Ἀδυνασία γὰρ ὄσση ἐν μνήμῃ αὐτῆς: ὅτι καὶ τὸ θεῶν γινώσκουσα, καὶ τὸ ἀνθρώπων παρῶσιν τε μὲν νῦν αὐτῶν καὶ ποθέσθαι ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, καὶ ἐν αἰῶνι σεφανεφροσύνη πικρῶν, τὸν τῶν ἀμαρτῶν ἄλλων ἀγῶνα νικήσασθαι, id est, immortalitas enim est in memo-

ria ipsius, vel inuersâ syntaxi, memoria ipsius virtutis est immortalis: quia & apud Deum nota est & apud homines: quam (bi) præsentem imitantur, & desiderant à se (aliâ) profectam: quæ etiam sibi bene conscia triumphat in hac vita, coronam gestatura & præmia certaminum marcore carentia reportatura.

**Sublatam.** Sic loquitur Epist. ad Pisones:

— Multaq; tolles

Epoculis quæ mox narret facundia præfens.

Pro quo Cicero 3. de natur. Deorum dicit, ab oculis ali-

10 quid seuoare. Et Virg. Æneid. 1.

Eripiunt subito nubes caelumq; diemq;

Teucrorum ex oculis.

Et Græci per verba, ἀποπύθει καὶ ἀπαίρει τὴν ἀπὸ τοῦ πύθου.

**Culpa reciditur.** Et. Sic loquitur Seneca li. 2. de Ira. cap. 18. difficulter reciduntur vitia, quæ nobiscum creuerunt, pro culpam recidi dicit Satyr. 3. li. 1. vitium excidi & delicta supplicio coerceri.

**Supplicio.** Isidorus libro 5. cap. de pœnis tradit τὸ supplicium propriè dici, non quo quis punitur, sed quâ ita damnatur, vt bona eius consecrentur, & in publicum redigantur: ideoque supplicia dici supplicamenta. Hæc profectò, vt propemodum omnia, quæ Isidorus scripsit de origine verborum, è Commentarijs Seruij in Virgil. deprompta sunt. In hunc autem ver- sum Æneid. 1.

Tecta simul Diuinis templis indicit honorem:

Hæc, inquam Seruius annotat de supplicio: id est, iussit supplicationes fieri, & bene indicit: quia Troiani inopinatò venerant, ferie aut legitime sunt, aut indicia. Illa autem indicia dicuntur: quia paupertas ex maiorum collatione sacrificabat, aut certè de bonis damnatorum: vnde & supplicia dicuntur supplicationes: quæ sunt de bonis supplicium passorum. Salustius, in supplicijs Deorum magnifici. Idem, non voris, neque supplicijs muliebribus auxilia Deorum.

Hinc etiam sacrum & venerabile & execrandum intelligimus: quia res sacræ de bonis execrandorum fiebant: & vtraque vox, supplicium, & sacer, καί τις καὶ τῶν πῦρ sumi potest: quam vocum immutationem Pro categoriæ Aristotelis obscurant nomine homonymiæ, vt præmonitura fuit in præfatione totius operis & initio Rhetor. Odes 1. lib. 1.

**Moribus.** Videtur hic, vt in artibus, requiri vis vtriusque causæ ad cuiuslibet rei integritatem & perfectionem, vt ars, siue lex, siue præceptum, siue denique formula constituatur: deinde ad ipsius normam dirigatur. Omnisq; humanæ vitæ actio referatur; mores autem Græci vocant ἦθη, quo quidem nomine significantur virtutes, vitia, omnesq; habitus & affectus animi. Itaq; Fabius Quintil. lib. 6. existimat sermonem Romanum nomine similis facultatis carere.

**Latus.** De latere mundi finitimo Boreæ, non autem simpliciter de latere Boreæ, quem Seruius scribit è li. 11. Plinij flare inter septentrionem & exortum solsticialem, vt iam Ode 3. lib. 1. annotatum fuit.

**Abigunt.** Supplenda est præpositio a cum suo casu, à periculis mercaturæ per inaccessa faciendæ, pro, si non prohibent mercatorem periculosâ & sordidâ negotiatione.

**Callidus nauita.** Cicero 3. de nat. Deor. sic hoc epithetum geminâ definitione declarat: Chrysippus tibi acutè dicere videbatur, homo sine dubio versutus & callidus. Versutos eos appello, quorum celeriter mens versatur: callidos autem, quorum, tanquam manus opere sic animus vsu concalluit, id est, obduruit.

**Deserit.** Huic opponitur redire in viam Act. 1. Scen. 2. And. vt recipere se ad bonam frugem in orat. pro Cælio quasi deuium reducere in rectam viam, & ab errore reuocare, vt ille resipiscat.

Materiam.] Hoc Græci vno verbo efferunt πλάτων ἀφ-  
χέουσαν qualem diuitiarum efficientiam sic Chilon per-  
nouerat : Πλάτων κακίας, ἐφίη, μάλ' οὐ ἢ καλοκαγαθίας ὄντι  
ὑπερέτης· Τί ὄντι πλάτων; εἰς αὐτὸν κακῶν, ἐφέδιον ἀπυχημά-  
των, χρηστία πορνείας· i. Diuitia magis sunt administra impro-  
bitatis, quam honestatis. Quid sunt diuitia? thesaurus & cu-  
mulus vitiorum, collecta viatica multis arumnis, suppeditatio  
nequitiæ. Vnde Menandri sententia:

Καλῶς πένεδα μάλ' ἢ πλάτων κακῶς.

Præstat honeste egere, quam turpiter abundare.

Huius auctori rei affert Syrachides rationem, cur diui-  
tiæ ob sint : Diuitia sunt, inquit, ei bona, in quo non est pec-  
catum, id est, qui scit illis bene vti: & paupertas mala in ore  
impii, sicut monuimus Ode 2. huius. Quam obrem poe-  
tæ diuitias volunt alsiduas esse comites virtutis, atque  
in his Pindarus eisd. E. P. v. d. initio canit,

ὁ πλάτων ἀφύδων

δὲ τὰν πρὸς ἀρετῆς κεραι-

μένον καδάρῳ βροτήσι & ἀλλῃ,

πότεμα παρὰ δὲ ντὸν ἀνὸν, ἀνὰ γῆ, id est,

Diuitia (sunt) magni roboris ac momenti,

Quum quis vir mortalis virtute pura illas

auget, permittente fortunâ.

Quod Callimachus sic explicat in hymno ad Iouem,

Οὐτ' ἀρετῆς, ἀπερ' ὀλβῶν ὀπίσταν ἀδρας ἀέξειν

οὐτ' ἀρετῆς ἀφύδων, id est,

Neq; diuitia sine virtute possunt viros facere auctiores,  
neq; virtus absq; diuitijs.

Idem sentit Hesiodus sub finem operum & dierum,

Πλάτων δ' ἀρετῆς καὶ κῆδος ὀπίσταν. id est,

Diuitias autem virtus & gloria sequuntur.

Sed huius poetæ vtriusq; sententiam sic Stoici negant,  
vt mordicus virtutem se ipsa esse contentam, & in ea-  
dem omnia posita tueantur: ideoq; Seneca: vt præ-  
monitum fuit in Gram. Od. 22. l. 1. ad verbū eger, scripsit  
sapientem virtute præditum, se ipso contentum esse ad  
beatè viuendum, nec vlla re egere, notas loci reuise.

Et teneræ.] Dubitatur hîc à quibusdam, vtris conue-  
niat hanc institutionem attribuerè, luxuriosisne & a-  
uaris, an pueris? & certè omnem decet etatem recta in-  
stitutio atq; occupatio: videtur: tamen ætas puerilis si-  
gnificari, quæ mature informanda est ad virtutem: cu-  
iusq; neglecta institutio causa est, cur respublicæ in  
perniciem & exitium delabantur. Ideoq; Poeta que-  
ritur hîc de peureffa puerorum educatione.

Studijs.] Studium videtur à Græco σπουδή ductum, π  
in t, vt à λίσση linea lista & similia, dictum ὀπίσταν τὸ σπουδῆν  
à festinando, & diligenter aliquid curando, vt Demosth.  
pro corona: σπουδῆς πολλῆς καὶ βελλῆς ἀγαθῆς τὰ παρόντα πειρά-  
ματα σπουδῆται. Res presentes multâ diligentia & consilio bo-  
no indigent.

Huius quoque vocis definitionem in Commentarijs  
Odes 13. huius lib. è. Cicerone notauimus.

Harere equo.] Id est, equitare rectè, Gallicè Il ne se fait  
pas bien tenir à cheual.

Ludere doctior.] Hellenismus est, de quo 29. Ode li. 1.  
doctus sagittas tendere.

Trocho.] Trochus propriè est ὄρβου & cursus, & genus  
ludi puerilis, quo pueri exercebantur, ὄρβου τὸ πρὸς χροῖν, à  
currendo dictus. Ab hoc Grammatici differre volunt  
ὄρβου καὶ. Ἡ μὲν βέμβηξ ἢ βέμβηξ, καὶ ὄρβου ὁ ξύλινος ὄρβου, ὃν  
μάστιγι σπέρουσι οἱ παῖδες· i. est Suidæ ligneus turbo, quem pueri  
verbere & scutica versant: de quo sic Virgil. 7. Æneid.

Ceu quondam torro volitans sub verbere turbo,

Quem pueri magno in gyro vacua atria circum

Intenti ludo exercent.

Qui versus videntur sumti & conuersi ex Epigramma-  
te Græco lib. 3. Epigrammat. sub finem in Pittacum:

Ὅς δ' ἄρ' ὑπὸ πλὴγῃσι τοῖς βέμβηξ ἔχοντες,  
Ἐσπερον δὲ εἶναι παῖδες ἐνὶ τειρόδῳ.

Pueri verberibus habentes citos turbines versabant in trivio la-  
to. Turnebæ tamen non placet hæc de puerili turbine  
expositio, admonito, credo, à veterè quodam interpre-  
te vel in hunc Poetam, vel in hunc Propertij vers. lib. 3.

Increpat & versi clauis adunca trochi.

Vel in hos versus Martialis:

Inducenda rota est: da nobis vtile munus:

Iste trochus pueris: at mihi cantus erit.

Garrulus in laxo cur annulus orbe vagatur?

Cedat vt argutis obuia turba trochus.

In quos Hieron. Mercurialis lib. 3. de Gymnast. hæc  
annotauit ad distinctionem trochi, qui erat circulus  
peragi solitus in locis publicis, habens annulos stre-  
pitum edentes, vt prætereuntes sonitu ab incurfu tro-  
chi longè vitando admonerentur. Idem constabat ex  
ære & clauè adunca: quæ certè omnia non conueniunt  
cum puerili trocho: sed Turnebus rotam interpretatus

20 est, quam sic describit, vt habeat ansam, quò facilius mit-  
tatur, axiculisque compacta transuerlis iaciatur: quo-  
rum clauiculæ & commissuræ aduncæ, dum veilaba-  
tur missa rota, vel orbis missus, tinniebant & crepabat.  
Artis quidem erat mittere scienter. In hanc certè de-  
scriptionem quadrat maximè, quod Homerus scribit  
de Ulysse Phæacas superante missu disci Odyss. θ. v. 86.  
cuius meminimus Ode 8. lib. 1. Quicquid tamen sit,  
planum est, genus esse exercitationis ac ludi molle &  
delicatum ad animos iuuenum delicijs ac mollitiè  
frangendos.

30 Alea.] Hæc vox dicitur de omni ludo, vbi plus fors,  
quàm ars & dexteritas, valet ad quæstum: eamq; ob  
rem interdictus est legibus, vt, est in titulo de aleatori-  
bus lib. 11. Pandectarum, atque 11. Codicis & 2. Phil. &  
in milite glorioso Plauti, vt ne legi fraudem faciant talaria.  
Gallicè quitz ne contresienant au sent de la loix contre les  
ioueurs dedez & de cartes en s'arrestant aux motz. Aleam  
autem Græci dicunt κῶβου, vt Plutarch. in Coriolano,  
ἐξατομ κῶβου ἀφύδων, & in Cæsare: Idem ἀφύδων κῶβου,  
40 extremam aleam experiri, aleam iacere: quam Ode 1. lib. 2.  
periculosam & alibi præcipitem vocat.

Properet.] Hoc verbum μεταβατικῶς sumitur, pro, con-  
ficiat properè & maturet colligere & comparare ingen-  
tem possessionem heredibus, illosq; statim locuple-  
tes efficere, vt loquitur Epist. 7. lib. 1.

### Explicatio Rhetorica.

Metro conuenit hæc Ode cum 3. lib. 1. Initio est  
procataleptis figura sententiæ proœmijs aptis-  
sima, vbi Poeta luxurioso & auaro Romano stultè per-  
suaso, diuitem à morte suis opibus posse vindicari, re-  
sponderet.

a Synecdoche est certi & finiti hominis pro incer-  
to & infinito quolibet auaro luxurioso.

b Metonymia est subiecti pro diuitum Indorum.

c Synecdoche partis pro ædificijs cæmento, id est,  
calce, lapidibus & ligno constructis.

d Metaphora est à duritie adamantis: de quo Ode  
6. li. 1. pro firmissimis & solidissimis, quos trabales vo-  
60 car Ode 35. lib. 1. in descriptione Fortunæ.

e Expedies metaphora est à vincis, pro, explicabis &  
exsolues.

f Metonymia, pro, non liberabis vitam tuam metu  
& morte: vel potiùs synecdoche partis pro, te inte-  
grum & incolumem seruabis, qualem Donatus agno-  
scit in Adelph. Act. 2. Sce. 3. vers. Illius operâ, Syre, nunc vi-  
uo: festiuum caput, pro, festiuum Æschinum. Similis est  
tropus Odyf. λ. sub finem vers.

Τόλω γὰρ κεφαλὴν ἔνεκ' αὐτῶν γαῖα κατέχευε  
Tale enim caput eas ob res terra detinuit.

vbi versu sequenti totum ipsum Aiacei substituit.

g Metonymia est causae pro inuentis ab ea frumentis.

h Synecd. est periphrastica generis pro nouerca.

i Epiphonema, est acclamatio ad commendationem talium morum & vituperationem Romanorum.

k Metonymia est adiuncti pro, vxor casta & deuitas adulterium est magna dos: quae scit esse nefas, flagitiosè, libidinosè & intemperanter viuere, contra fidem coniugij, & mortem adulteris paratam. Ignari discriminis, quod est inter tropos & figuras, notant abstractum esse pro concreto, vt quum impietas ponitur pro impijs, scelus pro scelesto: hucq; addunt hac figurâ orationem fieri grandiozem.

l Apostrophe est: conuertitur enim oratio ab auaro ad Reipublicam & immortalis gloriae studiosos.

m Synecdochica est periphrasis pro discordia & bello ciuili.

n Sic Cicero κατ' ἐξοχὴν parens patriae appellatur & ipsi statua erecta est in eius honorem: sic quoque bene meritos de Repub. vocabant: sicut Iulio & Augusto obigit è Suetonio & Floro.

o Hæc gemina metaphora est à bestijs, pro reprimere nimiam hominum licentiam peccandi.

p Exclamatio est per commiserationem: Quid nos inuidi odimus viros bonos & virtute praditos, dum supersunt, & nobiscum presentis lucis vsurâ fruuntur: quos postea ex oculis sublatos desideramus?

q Duplex est tropus: primùm synecdoche speciei pro quouis bono, siue animi, siue corporis, siue Fortunae: deinde adiuncti pro quolibet homine illis prædito, vt sententia Mimnermi in Grammat. indicauit. Non alio quoque animo sumus in alia bona: quæ presentia negligimus; amissa requirimus. Præterea in odimus & querimus est epistrophe, quanquam posterius non omnino sic in clausula.

r Quid tristes & quid leges habent anaphoram eiusdem toni & dictionis repetitione.

s Metaphora à Chirurgis, qui vitiatum membrum refecant: vt reliquum corporis seruetur, id est, si vitia non castigantur: quod ἀσβόπως dicitur Saryrà 3. lib. 1. supplicijs delicta coerceri: quid dico ἀσβόπως? id quidem verum est in posteriori verbo; sed in nominibus culpa & delicta est metonymia adiunctorum pro hominibus

sic delinquentibus, qui supplicijs coercendi sunt.

t Synecdochica est periphrasis plagæ Meridionalis & Septentrionalis: qualis est lib. 1. de nat. Deo.

Terra maximas regiones inhabitabiles atque incultas videmus: quod pars earum appulsu solis exarsit: pars obriguerit niue pruinaq; longo solis abscessu: quæ, si mundus est Deus, quoniam partes mundi sunt; Dei membra partim ardentia, partim refrigerata dicenda sunt.

u Alterum est Epiphonema, quod Poeta subiicit narratis periculis, quæ hominibus creant auri sacra fames & paupertas. Similis est ferè Virgilij exclamatio in auaritiâ Aeneid. 3.

— Quid non mortalia pectora cogis  
Auri sacra fames!

Similis quoque Martialis in paupertatem Epigram. 11.

O quantum cogit egestas!

x Altera est procatalepsis, quâ occupantur, quæ nonnulli dicerent ad metonymiam indicandam.

y Synecd. est periphrasis vulgi, diuitias magis in Capitolium importari, quàm in mare deiici probantis.

z Sumtum est à primordijs huius vniuersitatis procausis insanæ cupiditatis (vt modò dixit gemmas, lapides & aurum materiam summi mali. Sic Iuuenalis dicit elementa vitiorum: sic quoq; σοιχία Græca translatione dicitur ab Isocrate ad Nicoclen fundamenta & principia Reip. beatæ posita in humanitate Regum & amore erga subditos ab omni iniuria tuendos: sic deniq; Timon auaritiâ vocauit σοιχέιον κακόν.) quæ hîc per metonymiam causæ significantur: qualis notata est Ode 16. lib. 2. in Cupido sordidus aufert, & ibi reddita ratio.

aa In seu repetito est anaphora.

bb Metonymia est adiuncti pro patre ipso perfido.

cc Si sumis propriè hoc epithetum; valet improbo & assiduo labore partæ diuitiæ: sin μετωνομικῶς, quum effecto intelligitur efficiens: pro, quæ impellunt homines ad nequitiam: quemadmodum Pindarus dicit μετρη μέγαλα, q. elatos & superbos facit. Od. 1. Olymp. Ira Saryrà 8. lib. 2. exclamabit: O diuitias miseræ! Ideoq; D. Lucas ca. 16. Euang. Syriacè vocat Mammonam iniquam. Sed est explicatior hic tropus paradoxo i. vbi sic Cicero ratiocinatur, nullum bonum cuiquam esse malo: quod quia diuitiæ faciunt homini; illas propterea non in bonis enumerandas.

Ibidem: bonum non est id, quod possideretur ab improbis: diuitiæ ab his possidentur: eas igitur minimè ponendas in bonis.

ODE XXV. AD BACCHVM.

Theticum.

Quòd Bacchi ope laudes Augusti dicturus sit, nullâ humani ingenij facultate sine aliquo numine memorandas.



1a Quid me Bacche rapis tui  
Plenum? a qua nemora, aut a quos  
agor in specus  
Velox mente nouâ? a quibus  
Antris c egregij Caesaris audiar  
Aeternum medians decus  
Stellis d inferere & concilio Iouis?  
2 Dicam inigne, recens, adhuc  
Indictum ore alio? Non secus in iugis  
Exsomnis stupet Enias,  
Hebrum prospiciens, & niue candidam

50 Thracen, ac c pede barbaro  
Lustrasam Rhodopen: vt mihi deuio  
Rupes & vacuum nemus  
Mirari libet. 4 f o Naiadum potens,  
Baccharumq; valentium  
Proceras manibus vertere & fraxinos,  
5h Nil paruum aut humili modo,  
Nil mortale loquar. Dulce periculum est,  
O Lenæ, sequi Deum  
Cingentem viridi tempora pampino.

60



**Q**uia carmina secessum scribentis & oria quæ-  
runt & amplitudo rerum ab Augusto gestarum  
aliud ab illo Poetæ solito ingenium, ac dissimilem o-  
rationis stylum requirit, sicut modestè Horatius sæpè  
profiteretur, opem Bacchi implorat: cui placent inprimis  
nemora, sylvæ, locaq; à strepitu interuentoribusq;  
maximè vacua, solis stipato Saryris, Panibus, Tityris,  
Faunis, ac Syluanis; vt tanti herois tantam maiestatem  
dignis & inauditis Lyræ modis possit celebrare. Itaq;  
explicatur hæc quæstio, quod auxilio Bacchi laudes  
Augusti dicturus sit, primùm efficiente & subiectis,  
quum iam Poeta videretur *ἐνθουσιάζειν* numine diuino af-  
flatus *ἀγὶ Ποιητικῆς* furore in nemora cuius impulsu virtutes  
Augusti sanctè augusteque posterorum memoriæ con-  
secrare & in numero Deorum illum collocare instituit.

2 Deinde argumentatur è diuersis: nihil dicturus  
sum, inquit, populare, sermone iam tritum & vsitatum:  
sed quod ita sit raturum, ita nouum & insolens, vt nemo  
dum illud fando aut audierit aut vsurpauerit.

3 Maiestatem sui instituti similitudine declarat:  
cuius apodosi est priori loco, protasis posteriori, quæ  
sic possunt clariùs enunciari: Ego per saltus ferarum  
errans solus sic miror & libenter facio nemus deser-  
rum ac rupes cantu Lyræ inaudito Italiæ resonare; vt  
Euias vnà Baccharum è somno excitata, cæteræque  
Thyades expectatæ, & ex edito monte prospicientes  
repentinaque percussè admiratione stupeant cernentes  
Hebrum frigidum Thraciæ, Rhodopen montem quo-  
que niuosum ab Orpheo priùs celebratum.

4 Bacchus describitur è factis è litera fati notis.

5 Repetitur superius argumentum de suo instituto  
quod licet non possit sine periculo præstari sicut nul-  
lum facinus magnum & memorabile fieri: me tamen  
iuuat, inquit, in tã dulci periculo versari te duce ac fau-  
tore. Hoc quidem videtur desumptum ex arte Poetica  
Aristotelis, *ὅδ' ὀφρὺς ἢ ποιητικῆς ὄρεσι ἢ μακρῆς*, id est, *Quare  
ingeniosi hominis Poetica est, aut furiosi: vbi Aristoteles ex-  
plicat sententiam Platonis, qui censebat Poetas furore  
mentis concitari, in dialogo Ion: quod quidem certè  
illi præstare videntur, dum se in personas illas conuer-  
tunt, quarum mores & affectus oratione exprimere vol-  
unt. Eamq; facultatem *ὁμιολογία* non solum Apollini  
Musis, verùm etiam Baccho acceptam referebant.*

Enarratio Grammatica.

**B**acche rapis. ] Rapiendi verbum ad celeritatem  
furoris diuini, quam mentem nouam dicit, no-  
tandam aptissimum est.

*Velox mente.* ] I.e. concitatus nouo numinis instinctu.

*Aeternum.* ] Pro hoc Pindar. canit *πυθ. β. σπρφ. γ.*

*ἑτέροις ἢ κῶδ' ἀγέλας παρ' ὄρεσι.*

*Alijs decus senij expers tribuit.*

*Euias.* ] Euias deflectitur more patronymici ab E-  
uius, quod est vnum è nominibus Bacchi: de quo Ode  
18. li. 1. In his autem epithetis, *insigne recens, indictum est  
alyndeton.*

*Hebrum.* ] De hoc fuit Ode 25. lib. 1.

*Exsomnia.* ] *Exsomnia* adiectiuum & coniunctum i-  
dem valet, quod alterum *insomnia*, peruigil & Græca  
*ἀπὸ πνέου καὶ ἀγρυπνέου*, vel potius *ἔξυπνέου*, velut è somno  
excitatus.

*Rhodopen.* ] Rhodope est mons Thraciæ à regina e-  
iusdem regionis Rhodope dictus, quod aspectu roseo  
præditus esset. Seruius in vers. Pharmac.

*Nunc scio, quid sit amor: durum in cautibus illum*

*Ismarus aut Rhodope, aut extremi Gatamantes, &c.*

Scribit Ismarum & Rhodopen montes esse Thraciæ  
asperrimos, vbi Orpheus cōsueuerat cantare: sed Bem-  
bus libr. de Culice Virgil. ex hac asperitate Ismarum  
eximit, ac illum coli & vitibus conferi, neutroque ge-  
nere solum pluralique numero flecti dicit, atque pro  
eo legendū existimat, Tmarus, qui mons est in Dodo-  
ne Epiri non minùs asper & incultus, quàm Rhodo-  
pe Thraciæ.

*Vt mihi.* ] Particula *vt*, est hîc *ὡς ταπεινὴ καὶ θαυμασιὰ*, pro,  
quàm vel quantum iuuat & libet mirari: id est, quantâ ad-  
miracione & voluptate afficior in rupibus spectandis:  
sed meliùs *κατὰ τὴν ὁμοιότητα* sumenda est.

*Naiadum.* ] Naiades sunt Nymphæ fluuiales & fon-  
tanæ fortassè *ἠδὲ τὸ γάειν*, ab incolendo: alij volunt *ἠδὲ  
τὸ γαμάτωρ* à laticibus vndarum: alij *ἠδὲ τὸ Νηίε*, monte  
Ithacæ *Νηιάδος* Nymphas dici.

*Fraxinos.* ] Fraxinus Græcè *μυρία*, *δένδρον ὅτι γινώσκω*,  
ait Diosc. lib. 1. cap. 109. vnde *μυρινὸν ὄρεον*, *fraxinea hasta*,  
qualis prælonga fuit illa Achillis, vnde Ouidius: *ἔ  
fraxinus vitilis hasta*. Videtur autem dici ab asperis locis  
& confragosis, vbi docilis est feliciter nasci. De hac ar-  
bore lege Plinium lib. 16. cap. 13.

*Dulce periculum.* ] Simili antithesi dixit Ode 12. li. 2.  
facili sæuitiâ, pro periculum voluptate temperatum.

*Lenæ.* ] Lenæus dicitur Bacchus *ἠδὲ τὸ λινὸν*, à *torcula-  
ri*, & hoc *ἠδὲ τὸ λεινέειν*, à *terêdo* & *subigendo*, vel à *mollitudo  
& cōplanando*: vnde Donatus nō malè deflectit Lenæus  
à leniendo verbo ferè Græcum *λείνειν* referente. Quan-  
quam Seru. initio Geor. 2. ad vers. *Huc pater ὁ Lenæ, &c.*  
id reprehendat hoc modo: *quod Donatus dicit Lenæum ab  
eo, quod mentem leniat, nominari, non procedit: nec enim po-  
test Græcum nomen Latinam etymologiam recipere, sed e-  
nim, literate Serui, Donatus, vt pro eo respōdeam, ma-  
gis respexit ad Græcam originem verbi Latini lenire,  
vt iam dixi, quam ad Latinam.*

*Cingentem.* ] Potest hoc de Poeta dici, vt sit, pericu-  
lum est dulce, si ego sequar cingens tempora, &c. vel et-  
iam de ipso Deo, qui Vati, vel sibi, cingat tempora pam-  
pinea ferris. *Θεὸν οἶνα ἐξ ἡλοῦ ἐξ ἀπὸ κροίμενον*. *Deum viridi-  
bus pampinis circum vestitum.*

Explicatio Rhetorica.

**I**dem est metrū proximè antecedenti. Initiò est *αια-  
πολῶσις*, sententiæ figura, quâ deliberat cum Baccho.

<sup>a</sup> In his casibus varijs eiusdem originis est polypto-  
ton, *ἡμεῖς λέξασ.*

<sup>b</sup> Metonymia subiecti, pro, tui numinis & diui-  
nitatis.

<sup>c</sup> Notata fuit iambis hæc metaphora: primùm Od.  
6. lib. 1. ad vers.

*Laudes egregij Caesaris.*

Deinde Ode 5. lib. 3. ad vers.

*Egregius properaret exsul.*

<sup>d</sup> Metaphora est hyperbolica à plantis, de qua fuit  
Ode 1. lib. 1.

<sup>e</sup> Allegoria est è metaphoris à viatoribus, pro Or-  
pheo alijsque Poetis, qui versibus suis hanc regionem  
celebrarunt & pro Horatio Lyricas Odas & inusitatas  
in secessu Latinis canente.

<sup>f</sup> Non est hîc apostrophe, vt quidam malè annota-  
runt, quam sermo ab eo, quicum fuerat institutus, mini-  
mè ad alium auertatur.

<sup>g</sup> Synecdoche est speciei, pro, quæ Batchæ possunt  
subuerrere ac subruere editissimas quasq; arbores.

<sup>h</sup> Simplex est anaphora.

ODE XXVI. AD VENEREM.

Theticum.

Quod ipsius ætas iam emerita debeat prioris muneris vacationem habere.

**V**<sup>1</sup>ixi puellis nuper idoneus,  
 Et<sup>2</sup> militavi non sine gloria:  
<sup>3</sup>Nunc arma, defunctumq; bello  
 Barbiton hic<sup>b</sup> paries habebit:  
<sup>4</sup>Leuam marina qui<sup>c</sup> Veneris latus  
 Custodit. <sup>d</sup>Hic hinc<sup>c</sup> ponite lucida

10 *Funalia, & vectes, & arcus*  
*Oppositis foribus<sup>c</sup> minaces.*  
 4 *O que beatam Diua tenes Cyprum,*  
 5 *Memphin carentem Subhonia niue*  
*Regina<sup>1</sup> sublimi flagello*  
*Tange Chloen semel arrogantem.*

Analysis Dialectica.

**H**oc propositum, de vacatione soliti muneris Horatio concedenda, dissimilitudine explicatur: *Quamdu iuuenis fui, inquit, Musas colui & amores cecini.*

2. Antapodosis est: *Nunc alia est ætas & alia ingenij vires, qua postulant immunitatem pristinae exercitationis, atq; merito eius, qui iam ludis iuuentutis defunctus sit.* Ficta quidem mihi videtur & simulata hæc postulatio Lyricæ vacationis, & est hominis potius vulnerati amore Chloes, quam tentat cessatione canendi commouere, quam ætatis & virium imbecillitate laborantis.

3. Contraria reddito dissimilitudinis augetur subiectis, quod iam fractus & debilitatus suspendit arma consueta in pariete ad Veneris imaginem ac iuber illa insanè amantium arma omnia valere.

4. Consideranda est hic mera leuitas amatoris Poetæ, qui modò vale dicere amoribus videbatur: nunc tamen ex eodè loco sumitur eiusdem deprecatio cõtra vetera Chloes fastidia: quam velit aut grauius à Veneris castigari, aut velut languentem extimulari ad amorè: quomodo Callidorus dicit se exerceri initio Pseudoli Plaurinæ, *Sub Veneris regno v apulo, non sub Iouis.*

Enarratio Grammatica.

**N**<sup>uper idoneus.</sup> Id est, non admodum dudum aptus eram choris puellarum frequentandis, & illarum amoribus decantandis.

<sup>Defunctum bello.</sup> Eadem formâ dicitur defunctus curâ, certamine, periculo. Gallicè *de l'euire de souci, de danger, de genre.*

<sup>Non sine gloria.</sup> Οὐκ ἄνευ δόξης, ἢ ἐκ ἀπὸρ κλέϊν ὡς εἰς τὴν ἡπείρου, ἀλλοίως. pro quo Cicero dicit, *cum honore & dignitate pristinum munus obij.*

<sup>Barbiton.</sup> Quid sit barbitos & vnde dicatur, vide Ode 1. lib. 1.

<sup>Paries.</sup> Hic fuit mos omnibus ferè paganis artificibus, suspendendi instrumenta suę artis in templis Deastrorum eidem arti præsentium. Sic Entellus victoriâ porcitus contra Daretem antagonistam suum 5. Æneid.

— hic victor cestus artemq; repono.

Sic Epist. 1. lib. 1. cuius exordium à simili huius Odes constat argumento:

— Veianius armis  
 Herculis ad postem fixis.

Sic Corydon in Melibœo:

Hic arguta sacra pendebit fistula pinu.

Sic Tibullus:

Pendebatq; vagi pastoris in arbore rotum,  
 Garrula sylvæstri fistula sacra Deo.

Sic Sappho in Heroidibus Oaidij Phœbo lyram dedicat suam. Sic denique lib. 6. Epig. 2. 7.

Ὁ γὰρ δὲ Διὸς πατρὸς ἀνέκλιτοι δὴ καὶ τὸ τέχνης,  
 ὡς δέ μιν ἀρχαῖοι καὶ ἀπὸ τῆς τεχνολογίας.

20 Diophantus piscator posuit principi artis, ut aquum fuit, reliqua pristinae exercitationis instrumenta.

<sup>Veneris.</sup> Qui, inquam, paries custodit partem statuę Veneris, id est, qui est proximus lateri simulacri Veneris, vel potius, quod fulcitur & innititur latus eiusdè imaginis, vbi barbitos affigitur.

<sup>Marina.</sup> Hoc epithetum ad vocis Græcæ notationem refertur. Ἀροδίτη γὰρ τὸ ἄρσενον dicitur, ὡς ἔστιν ἡ σπυρίδα τοῦ θαλάσσιου: vnde Πόντια cognominatur ab Euripide & Paulania, vt Ode 3. li. 1. annotatum est: ex qua & præsentia perspicimus Venerem & amorum foederibus & navigationum periculis præesse.

<sup>Funalia.</sup> Memorantur inter instrumenta amantium funalia, id est, luminaria & faces ad ambulandum ante fores amatarum, quibus amatores vruntur in delicijs amoribusq; persequendis, de quorum intemptiuo vsu reprehenditur quidam nepos Satyr. 4. lib. 1. *ambulat ante Noctem cum facibus.* De ratione vocis huius lege scholia Seruij in vers. Æneid. 1.

Dependent Lychni Laquearibus aureis

40 <sup>Incenti, & noctem flammis funalia vincunt</sup>  
 Sunt, ait, funalia intra ceram, id est, sunt funes intorti, qui vel cerâ, vel pice, vel sæuo affusi facillè incenduntur & relucet, quos à tortione multorum filorum, Gall. *torches*, nominarunt, & à flamma *flambeaux*.

<sup>Vectes.</sup> Ad subruendas fores & perfurcandas. Quæ vectis, vt vox Græca *μοχλὸς οὐ μόνον μηχανὴς ἐξυλόπι, ἀλλὰ καὶ δουρὸς, ὁ καὶ ὄπι βλήτης*, id est, nò solum est lignum quoddam ad mouendum, quale descripsimus in Ode 4. lib. 1. de phalangibus: sed est quoque pessulus & repagulum foribus occludendis aptum. Gallicè *Liuier, verrou, courrean, Barre.* Vide facerum oppugnationis apparatus Eunuch. Act. 4. Sc. 7. qui fit à Thrasone in ædes Thaidis meretricis.

<sup>Arcus.</sup> Quibus amatores illusi arcebant spectatores à fenestris.

<sup>Oppositis.</sup> I.e. occlusis & aduersis ingredi volentibus.  
<sup>Minaces.</sup> Arcus sic dicuntur, quod formidolosi sunt, & incuriant custodibus. ædium formidinè. Vnde nò incommodè τὸ foribus sumeretur absolute, quum fores occlusæ seruantur aduersus irruentes atque effractarios.

60 <sup>Memphin.</sup> Ægyptus regio est calida & imbitum expers; mirè tamen fertilis, vbi est Memphis celeberrima ciuitas & ditissima, quæ hodie vocatur *Messer* καὶ τὸ βασιλεῖον τῶν Αἰγυπτίων, regia Ægyptiorum è Strabone li. 17. & Meli lib. 1. cap. 9.

<sup>Sublimi flagello.</sup> Ictu elato & graui, qualis est, qui in sublime etatus inde grauius in imū demittitur: qui gestus flagellantis exprimitur, dū verberat. Vnde Hebræi

grauitatem poenae significaturi, Deum obsecrant & obrestantur, vt malum exaltet & attollat, graua impijs & maleficijs irrogaturus supplicia. De notione autem flagelli, si Deus voluerit, dicitur Sat. 3. lib. 11. ad hæc verba: *sectere flagello.*

*Tange Chloen.*] Posset hic sumi tangere pro ludere & fatigare, Gallicè, *se mocquer de quelqu'un & le traouiller:* quomodo Donatus accipit in Eunuch. Act. 3. Scen. 1. vers. 30. *Quo pacto Rhodium tetigerim in conuiuio:* quod Græci expriment, vt Aristot. lib. 1. de ortu & interitu, verbo *ἀπὸ τοῦ καὶ τήν τε ἐπί τε φάμεν τῶν λυπῶν τε ἀπὸ τοῦ ἡμῶν, ἀλλ' ἐκ αὐτῶν ἐκείνα* interdum dicimus *maerentem lade-re nos, sed nos illum minime.* Ad hunc sensum spectat illud Virgilij:

*Nec solos tangit Atridas iste dolor.*

Vnde Chloedicta sit vide notas in Od. 23. lib. 1.

*Semel.*] Potest hoc aduerbium referri ad verbum vt simplex i&us satis sit illi Chloæ mouendæ, vel ad participium: quod antea non fuerit tam superba, nec tantopere despiceret amatores: ideoque nec prius 20 castigata.

### Explicatio Rhetorica.

O Deest metro similis 9. lib. 1.

<sup>a</sup> Allegoria est è metaphoris à re militari, vbi qui se fortiter gesserant suâ potiùs persuasione, quàm aliorum prædicatione, insolenter gloriabantur: qualis fuit Terentianus ille Thrafo, ad virtutem Lyricæ Poeseos indicandam: cuius, præsertim Latinæ, Ho-

rarius vult princeps haberi, Sic Ouidius:

*Militat omnis amans, & habet sua castra Cupido.*

<sup>b</sup> Synecdoche generis pro pariete templi Veneri, qui contingit latus sinistrum eiusdem simulacri.

<sup>c</sup> Metonymia subiecti pro adiuncto Veneris simulacro.

<sup>d</sup> Epizeuxis est, continua eiusdem vocis repetitio in eadem sententia.

<sup>e</sup> Apostrophe est, sententiæ figura ad ministros. Sed vnde, roget aliquis, aueritur sermo? Verisimile quidem est priora verba fuisse facta ad omnes amicos de huiusmodi mutatione studij: ne hoc impedit inscriptio.

<sup>f</sup> Quædam est metaphora, vbi cura & sensus datur rei inanimæ.

<sup>g</sup> Altera apostrophe ad Venerem, cui permista est deprecatio, vt Chloen, quæ illum solebat fastidire, telis Cupidinis feriat.

<sup>h</sup> Synecdoche est partis, id est, vnus ciuitatis, pro Ægypto tota regione, quæ niue caret, & quæ Thracia abundat, dicta Sichonia à populis eiusdem regionis.

<sup>i</sup> Allegoriæ species est quædam à perfidis seruis ad insaniam amoris indicandam, & ad reprimendâ puellæ arrogantiam vteri gestatione, vel aliâ corporis deformatione & deprauatione: quæ puellis est graue flagellum ad lasciuiam illarum corrigendam: quod simplicij genus videtur à Veneri Poeta postulare aduersus Chloen, sicut Cruquius subnotauit. Alij malunt ab aurigis sumtum, qui tardosequos flagris exsuscitant ad maturandum iter.

## ODE XXVII. AD GALATEAM.

### Theticum.

Quod Galatææ mare Adriatum non sit sub ortum Orionis & Hædi transeundum: quamuis oscines omnia polliceantur secunda.

**A** <sup>1a</sup> Mpios parræ recinentis omen  
<sup>b</sup> Ducat, & prægnans canis, aut ab agro  
<sup>c</sup> Raua decurrens lupa Lanuino

*Fætâq; vulpes!*

*Rumpat & serpens iter institutum,*

*Si per obliquum similis <sup>d</sup> sagitta*

*Terruit mannos! <sup>2</sup> ego cui timebo,*

*Prouidus aspectus?*

*Antequam stantes repetat paludes*

*<sup>e</sup> Imbrium diuina auis imminentum,*

*Oscinem coruum prece suscitabo*

*Solis ab ortu.*

*Sis <sup>f</sup> licet felix vbicunq; maui,*

*Et memor nostri, Galatæa, viuas:*

*Teg; nec leuis vetet ire picus,*

*Nec <sup>g</sup> vaga cornix:*

*<sup>h</sup> Sed vides, quanto <sup>h</sup> trepidet tumultus*

*Pronus Orion? ego, quid sit ater*

*Adria, noui, sinus, & quid <sup>i</sup> albus*

*Peccet lapyx.*

*<sup>k</sup> Hostium uxores pueriq; <sup>l</sup> cecos*

*Sentiant motus orientis Hædi, &*

*Aequoris nigri fremitum, & irementes*

*Verbere ripas!*

*<sup>m</sup> Sic & Europe mæuem doloso*

*Crèditur tauro latus, & scaentem*

*Bellus Pontum, mediasq; fraudes*

*Palluit audax.*

<sup>30</sup> *Nuper in pratis studiosa florum, &*

*Debitæ Nymphis opifex corona*

*Nocte sublustri nihil astra præter*

*Vidit & vndas.*

*<sup>n</sup> Quæ simul centum tetigit potentem*

*Oppidis Creten, <sup>o</sup> Pater ò relictum*

*Filia nomen, pietasq; dixit*

*Victa furore.*

*Vnde? quò veni? <sup>p</sup> leuis vna mors est*

<sup>40</sup> *Virginum culpa. <sup>p</sup> Vigilansne ploro*

*Turpe commissum? an vitii carentem*

*Ludit <sup>q</sup> imago*

*Vana, quæ portâ fugiens eburnâ*

*Somnium ducit? <sup>r</sup> meliusne fluctus*

*Ire per longos fuit, an recentes*

*Carpere flores?*

<sup>75</sup> *Si quis infamem mihi nunc iuencum*

*Dedat irata, lacerare ferro, &*

<sup>50</sup> *Frangere enitar modò muliùm amati*

*Cornua tauri.*

*Impudens liqui patrios Penates,*

*<sup>t</sup> Impudens <sup>u</sup> Orcum moror. <sup>x</sup> ò Deorum*

*Si quis hæc audis, vtinam inter errem*

*Nuda leones!*

*Antequam turpis macies decentes*

*Occupet malas, teneraq; succus*

*Defluat præda, speciosa quæro*

<sup>60</sup> *Pascere tigres;*

1 Vilis Europe, pater urget absens:  
 2 Quid mori cessas? an potes hac ob orno  
 Pendulum zonâ bene te sequi  
 Ledere collum.  
 bb Sine te rupes & acuta letho  
 Saxa delectant: age, te procella  
 Crede veloci: ni herile maui  
 Carpere pensum,  
 Regius<sup>cc</sup> sanguis, dominâq; tradi  
 Barbara pellex. dd Aderat querenti

Perfidum ridens Venus, & remisso  
 cc Filius arcu.  
 3 Mox ubi lusit satis, abstineto,  
 Dixit, irarum, calidâq; rixa,  
 Quam tibi inuisus laceranda reddet  
 Cornua taurus.  
 Vxor inuicti Iouis esse nescis?  
 Mitte singultus: bene ferre magnam  
 Disce<sup>ff</sup> Fortunam: tua seclius orbis  
 10 Nomina ducet.

Analysis Dialectica.

Huius dissuasionis argumentum, de se non commit-  
 tendo mari sub ortu Orionis & Hædi, est loco dis-  
 sensionis diuersæ. Pollicentur quidem tibi d Galatea, inquit,  
 suppositiost quidam coniectores auspicium secundum, quoniam  
 nec patra diri ominis auis, nec canis pragnans, nec lupa raua,  
 nec vulpes fœta, nec denique iaculus serpens obuius vllum conii-  
 cere possunt in te omen infaustum: quod ita, vt illi auctores tue  
 profectiois tibi persuaserunt, eueniat, equidem Deos oro & ob-  
 secro: etsi maui cum aliis, quam mecum esse: sis tamen memor  
 nostri: ubique: sed te in consilium ipsam adhibe, & tuo vel iudi-  
 cio senties rationem huius mala tempestatis prohibere te insti-  
 tutâ navigatione.

2 Prior pars diuersitatis simili argumenti loco ap-  
 probatur: quod tamen Horatius dissimulat, ne consul-  
 to videatur partes dissuadendi suscepisse. Nam aperte  
 pronunciandum fuerat sine insinuatione ac dissimula-  
 tione: Quamuis complures superstitiost augures prædixerint  
 tibi navigationem secundam: ego tamen peritus verioris diui-  
 nationis, diuersum ab illis prædico futurum. Huius perspicuæ  
 enunciationis loco vota reponit, & preces fundit ad  
 Deos, vt fausta edant auspicia futuræ profectiois, auer-  
 tantque sinistra.

3 Sic se habet vna pars dissensionis prioris: altera  
 sequitur: vbi ostendit constitutionem præsentis cæli,  
 vnde certior diuinandi ratio petenda est, pugnare cum  
 oscinibus faustis, & difficultatem navigationis confir-  
 mat suâ experientiâ.

4 Eadem dissuasio illustratur exemplo, compara-  
 tione similibus ita breuiter & clarè comprehensa: vt tu  
 nunc insido vis te committere mari capta cuiusdam peregrini a  
 more: sic Europe blanditiis tauri persuasa magno cum periculo  
 vna olim se credidit insanis fluctibus Ponti. Hic præposterus  
 est comparationis ordo: qui tamen ferè ita conturba-  
 tus reperitur apud cuiusuis generis auctores, vt res mo-  
 dò antecedar, & simile consequatur, modò contrâ, sic  
 ut aliàs monuimus: sed clariùs ac rectiùs, quod est hîc  
 in protasi, sequeretur: quod autem est in apodosi, præ-  
 cederet hoc modo: vt olim Europe in extremum salutis dis-  
 crimen adducta est Adriâ insaniente: sic Galateam præsentis  
 cali & pelagi mina præcipitem eodem actura videntur. Pro-  
 tasidis comparationis variis declaratur adiunctis Europes  
 nauigantia. vnde quidam putant hoc, præsertim ad fi-  
 nem vsq; Odes perductum, fieri περιελατικός: quale  
 fuit ar. Odetertia huius libri de consilio Iunonis:  
 quale Ode 5. eiusdem de historia Reguli: quale denique  
 Ode 11. eiusdem de fabula Danaidum: primùm quod me-  
 dio mari perculsa sit incredibili timore: deinde diuersis ad  
 hæc verba: nuper in pratis, &c. Europe tutò nuper ac studiosè  
 flores legebat in pratis, fertaq; Nymphis necebat: sed illa nunc  
 nihil horum, nec videt, neque jacit. Itaque tenit, quod Po-  
 60 sidippus scripsit: ὁ μὴ περὶ δὴ κὼς ἐδὲρ ἴσασκε κακόν, qui non  
 nauigauit, nihil vidit mali. 5 Eadem protasis amplifica-  
 tur: quod tantum commiserit sceleris in deserendo filia honesta  
 officio a. pia erga patrem, vt iam habeatur & sit indigna natu-  
 rali, & mutua parentis ac filia affectione & appellatione.

6 Flagitium suum exaggerat maiorum collatione:  
 quod non satis graues penas datura sit neglecta pietati, si semel  
 tantum moriatur.

7 Eodem hæc deliberatio pertinet, & ficta mortis  
 opratio.

8 Inducitur iam Venus, quæ puellam satis ludifica-  
 tafuerat, ex effectis & adiunctis illam consolans & in-  
 uolucrum somnij ac tauri indicans.

9 Argumentum hoc consolationis est, qualia sunt  
 20 proverbia & sententiæ communes, in quibus citandis  
 Venus videtur mihi callidæ ac malefuadæ cuiusdam  
 lenæ partes agere, quæ puellam, quam prostituit, de a-  
 missa pudicitia querentem tali μαρτυρία καὶ παραγορία  
 lenoniâ conciliatione sedare solet: ὁ puella, tu ter ac amplius  
 felix es, quæ cum tanto principe, cum tam diuine amatore con-  
 cubueris, si te contineas intra tuam Fortunam.

10 Ratio est consolationis ex adiuncta memoria  
 perpetui ac immortalis nominis: quod totius orbis in tres  
 diuisi partes tertia de ipsius nomine diceretur Europa. magnum  
 30 scilicet amissæ pudicitia præmium!

Enarratio Grammatica.

Galateam.] Galatea nomen puellæ rusticæ reperi-  
 per t perinde scriptum atque per th vtrôq; modo  
 penultimâ productâ: sed apud Theocritum Idyl. 6.

Βάλλω τοὶ, Πολύφημῶς, τὸ ποίμνιον ἢ Γαλατεία  
 Μαλοῖσιν, δὴ σέρωται τὸν ἀπόλορον ἀΐδρα καλεῖται.

Petit, ὁ Polypheme gregem ouium Galatea mælis, difficilem in a-  
 more caprarium virum vocans. Iliad. quoq; σ. in recensione

40 Nereidum initio scribitur ἀγαλλομένη Γαλατεία, id est, βο-  
 δὴς, pulchra ad aspectum: vnde conicio sine aspiratione  
 scribendum: siue maui à diuino lacte nomen deflecte-  
 re, vt alia sit, atq; Galatea Nympha, Nerei ac Doridis fi-  
 lia, vel potius hîc fictum nomen. Sed probabilius est à  
 candore spumæ æquoreæ eam nomen inuenisse.

Impios.] Misera certè fuit Ethnicorum conditio, quî  
 sollicitudine superstitiosâ putarent se obstrictos, ne-  
 quid propter certos quosdam bestiarum interuentus  
 suscipere auderent. Ita Geta Phorm. Act. 4. Scen. 4. fa-  
 50 ceretè narrat nuptias prodigiis impediri: quia, inquit,  
 monstra euenerunt mihi: introit in ades ater alienus canis:  
 qui portendebat contaminationem tori iugalis futu-  
 ram: anguis per impluuium decidit de tegulis: qui prænun-  
 ciabat ab altero coniugum venenum alteri apparatus  
 iri: Gallina cecinit: vnde coniciebatur imperium vxo-  
 ris fore in maritum.

Parra.] Parra, quæ itidentidem canit, ponitur ἐν ὀρνι-  
 σιν ἀπεισίσις, inter inauspicatas & infaustas aues, vt apparet  
 ex Alinaria Plauti. Picus & cornix est à leua, coruus & parra  
 à dextra. De hac quoque vide Plinium lib. 11. cap. 37. &  
 lib. 18. cap. 29. vbi scribit, auem parram, oriente Sirio, i-  
 pso die non apparere, donec occidat. Huius quoq; me-  
 minit Paulinus Ausonio Epist. 2.

Si confers fulicas cygnis, & aedona parra,  
 vnde perspicis hanc longè cantu differre à philomela,  
 Dd

huius suani, illius iniucando. Sed augurium auium fit aut cantu, & ob id dicuntur hæ oscines & occines: aut volatu & alis, unde alites & aues, cuiusmodi sunt rapaces & præpetes. Hoc auis & alitis discrimen Festus sic statuit: oscines aues Appius Claudius esse ait, quæ ore canentes faciant auspicium, ut coruus, cornix, noctua: alites, quæ alis ac volatu, ut Buteo, Sanqualis, Aquila, Immiffulus, Vulturius. Picus autem Martius, ac Feronius & parra & in Oscinibus & in alitibus habentur.

*Prægnans canis.*] Prægnans proprie est, quæ occupatur in fouendo ac formando semine: fœta autem, quæ iam grauaturs fœtu. Epithetum prægnans Donatus in Hecyr. Act. 4. Sce. 4. neque fuisse prægnantem, sic notat: ut prægnans fit ante gnatum, vel ante genitricem. Est enim, præ, ante: quam Phocylides vocat,

Μηδέντις ἢ ἀλόχῳ ἐγκύμονι χεῖρα βέλονται.

Nemo suæ prægnanti uxori manum iniicit.

*Rauus.*] Rauus & rauifellus dicitur Festo color inter flauum & cæsum.

*Agro Lanuuiino.*] Fuit Lanuuium Romæ ciuitas in via Appia.

*Vulpes.*] Varro lib. 4. vocem vulpes scribit dici à pedum volatu, quod & ex vsu venationis & voce altera eiusdem notionis Græca liquet esse falsum, ut recentiores Grammatici annotarunt. ἀλώπηξ enim Διοσκώδης pronunciat per digamma, φαλώπηξ: unde facilis est translatio in Latinam. Ratio autem vocis Græca est φαλὰ τὸ ἀλῆν καὶ ὠπα, ab oculis fallendis, vel simpliciter, ut docet Eustathius, φαλὰ τὸ ἀλῆν, τὸ πλανᾶν, ab errando & vagando. Epithetum *sata* idem sonat hîc, atq; apud Virgilium in Tityro,

Non insueta graueis tentabunt pabula fœtas, i. grauidas. Alibi ponitur in rectione, id est, lib. 1. Æneid sub initium: — *loca fœta furentibus austris*, id est, plena: vbi tales sunt Seruij notæ. Sciendum est autem, dici fœtam & grauidam & partu liberatam. Citatur quoque locus è secundo Æneidos:

— *scandit fœtalis machina muros*

*Fœta armis*, pro, plena hominibus armatis. Festus scribit auspicia non solum esse aëria, sed etiam pedestria, quæ dabantur à vulpe, lupo, serpente, equo, & ab aliis quadrupedibus, quæ tali sunt naturâ, quam Pindarus vocat ἠλώπηξ, Od. 1. ε. Πρωδ. 1. Olymp. Infricti huic fœtæ doli, ait Lucretius, ut vulpinati, & Græcè ἀλωπηξίην pro imponere, seducere & πανουργίην, sumantur. Appellatur altero nomine, λαμπυρὴς à candore caudæ, & αἰθωρ, in dicto Pindari loco, à feruore. Ex eo autem calliditas huius fœtæ cognoscitur, quod Oppianus scribit eam sagaciter curare, ut suam habeat cauernâ multo locis longè aliis ab aliis semotis perforatam, ne à venatoribus incauta excipiat, aut illic obruatur, occluso vnico foramine. Sic enim ille fecit de illa,

Ἐπαπύλιος δ' οἷζ' αὖτις δόρυς, τει τῆσ' ἐχθρίας

Τηλόθ' ἀπ' ἀλλήλων, id est,

Postquam cauernas patefecit foribus septem tribusq;

Cubilibus, aliis procul ab aliis.

Ponitur etiam lepus inter quadrupedes infelicis omnis iuxta sententiam Græcam, φανείσ' ἀλαγῶς δυσχεῖς ποιεῖ τείβας, id est, visus lepus infortunatas facit vias.

*Sagitta.*] Scriptores rei rusticæ, Columella lib. 3. cap. 17. Plinius lib. 17. cap. 21. tradunt sagittam postremam furculi esse partem more sagittæ attenuatam: sed reliqui furculi antecedentes partes esse prauas, non nihilq; inflexas, quarum speciem hi serpentes iaculantes & acontriæ gerunt. Marc. Ant. Muretus lib. 9. Var. ca. 4. scribit similem Crocodili occursum huic serpentis è lib. 3. Æthiopicōn Heliodori, quem alij, ut sibi familiarem & quotidianum impauide contemserunt, præter quam

quod Calasirie, qui prædixit aliquod impedimentum viatoribus tali occurfu portendi: sed id magis superstitione veterum, quàm certi cuiusdam veritate niti. Hoc autem omen, quod ex occurfu certorum animalium capitur, Græci vocant ἐνὸς θοῦ σὺμβολον. Plures coniectandi futura modos vise in Grammaticis Satyræ 5. libr. 2.

*Terruit.*] Pro, quia vel quum terruit mannos portantes Galatæam ad portus. Mannus autem est equus minor, dictus, quod facile manibus mæsuecat & ducatur.

*Ego cui.*] Id est, ego peritus auspicandi, ut nihil tibi metuas ab his ostentis, precabor.

*Diuina.*] Epitheton ἀεστελεσιπῶν ἀποτελεσμάτων, mysticum aliquid præparans & prænuncians futurum. Sic diuina est cum casu gignendi, ut Græcè Iliad. α. μὲν τις καὶ ὠν, vates rerum aduersarum, pro, cornix præfaga est & præscia pluuiæ futuræ: de cuius ætate fuit Ode 17. huius libri: atque de cantu ipsius varicinante sic Virg. 1. Georg.

Tum cornix plenâ pluuiam vocat improba voce,

Et sola in sicca secum spatiatur arena.

Hic quidam nomine diuinæ auis intelligunt non cornicem: quia paullò post ipsius fiet mentio: ac præterea nescitur, quare volatus corui ab Oriente sit exoptandus, priusquam cornix ad stagnum reuolârit. sed ipsam, inquam, coruum censent intelligendum. Sed enim vana est hæc certè tota consideratio.

*Suscitabo.*] Hoc valet idem, quod prius *fatigari prece*: sed cur hîc non legam, *prece sciscitabor*, verbum ad inquirendam præsentionem aptissimum? vtrumlibet legis, coruus, ut Deus, colatur necesse est, per summam dementia.

*Oscinem.*] Oscines aues erant, quæ voce & ore aliquid designabant futurum: quæ autem idem volatu portendebant, alites & præpetes vocabantur: sed has voces Seruius in Æneid. 3.

Et volucrum linguas & præpetis omina pennæ.

distinctione ac definitione sic norauit, *Aues aut oscines sunt, aut præpetes. Oscines ore futura prædicunt, ab os & cano. Præpetes volatu significant: præpetis autem idem, quia omnes aues superiora petunt volantes*, unde οἰωνοὶ ὑπεπέτης παροξύνωνος, τὸ δὲ, εἰς ὑψος πέτουμενοι. ὀξυτόνων δὲ, ὑπεπέτης, οἰωνοὶ ὑψος πτόντες.

*Solis.*] Qui volunt, obseruantes captantesque auspicia, spectare orientem, quo statu dignoscant, quid dextrum & quid sinistrum sit, quid anticum, quid posticum, dissentiunt à Varrone antè citato: quorum, tu Lector, si neutri vanitati fidem habueris, melius illis senties. Euenta enim rerum futurarum pendent è prouidentia Dei, cui totos se debent credere Christiani. Faustum autem habebatur si quid ab orru solis prodiret, ut Sueton. refert in Vespasian. c. 5. sub finem, *superuenisse tertiam aquilam à Solis ortu ac victricem abegisse.*

*Sis licet.*] Τὸ τῆς μαντικῆς ἄξιον δὲ ἴσθαι τοῦ εἶδεν τελεῖα, εἰς οἰωνοσκοπία, ἀεροσκοπία, καὶ τῶν διὰ τῆς οὐρανοσκοπίας μαντικῶν γενῶν διuinationis in tres dicitur species tributum; augurium vel auspicium, celi obseruationem, & somniorum interpretationem. Cicero tamè lib. 2. de diuinatione facit huius duo tantum genera: vnum artificiosum, alterum naturale. Hic autem quasi Poeta rediens ex obseruatione auspiciorum, nunciat, illa Galatææ secunda fore: quorum tamen fiduciam, in sinuatione paullulùm detecta, statim eleuat, grauioris periculi præsentia.

*Veter ire.*] Etrusci auguralis disciplinæ peritissimi docebant in hæc scientiam sibi traditos, cælo in partes 16. ab exortu truiso, octo ex his sinistras esse prosperas, ideoque fulmina læua in faustis habebantur, quia, ut Plinius scribit, ortus mundi est à læua parte. Item Cicero lib. 1. de diuinatione auctor est, aliis aibus datum esse,

esse, vt à læua ratum faciant auspicium. Etruria, inquit, de calo tacta scientissime animaduertit. Eadem interpretatur, quia quibusque ostendatur monstris atque portentis, quocirca bene apud Maiores nostros Senatus tum, quum florebat Imperium, decreuit, vt de principum filiis sex singulis Etruria populis in disciplinam traderentur: ne ars tanta propter tenuitatem hominum à religionis auctoritate abduceretur ad mercedem atque questum. & paulò post, Etrusci autem, quòd religione imbuti studiosius & crebrius hostias immolabant, extortum cognitioni se maximè dederunt: quòdque propter aeris crassitudinem de calo apud eos multa fiebat: & quòd ob eandem causam multa inusitata partim de calo, alia ex terra oriabantur: quaedam etiam ex hominum, pecudumve conceptu & fatu, ostentorum exercitissimi Interpretes exsisterunt. Idem 2. de Legibus, Prodigia, portenta ad Etruscos Haruspices, si Senatus iussit, deserunt. Etruria principes disciplinam doceto. Ea de re videris Valerium Max. lib. 1. cap. 1. Idem Cicero lib. 2. de diuinat. auctor est, cur à dextra cornus, à sinistra cornix, facit ratum. Huc pertinet illud Plauti in Afinaria: Picus & cornix est à læua, coruus porro à dextra. 20 Huc quoque illud Aeneid. 2. vers.

Vix ea fatus erat senior: subitòq; fragore  
Intonuìt læuum: & de calo lapsa per umbras.

id est Seruio, sinistrum, prosperum: quòd etymo vocis firmatur, quòd sinistrum à sinendo dicatur, quantum ad auguria pertinet, & nos aliquid agere sinat. Ex Varrone quoque constat lib. 5. Epistolicarum quæstionum: à Deorum sede, quum in meridiem spectes, sinister est oriens, dexter occidens: vnde perspicimus volatum auis à sinistra facere auspicium magis ratum & lætum, 30 quàm à dextra. Idem auctor lib. 6. de lingua Latina: Quæ sinistra sunt, bona existimantur auspicia, à quo dicuntur comitia, aliudve quid indici aue sinistra. Ita Cicero 2. de diuinatione: Haud ignoro, quæ bona sint, nos sinistra dicere, vt aue sinistra dictus populi magister esto, lib. 3. de legibus. Sic Ouidius lib. 4. Fastorum fulmina læua scribit conditoribus Romæ felicia fuisse,

Ille precabatur, tonitru dedit omnia læuo  
Iuppiter, & læuo fulmina missa polo.  
Augurio læui iaciunt fundamina ciues,  
Et nouus exiguo tempore murus erat.

Reliquæ autem octo cæli partes dextræ Romanensibus fuerunt inauspicatæ: contrà Græcis ac Barbaris existimabantur auspiciores sinistris: vnde sunt apud Homerum crebrò hæc, vt Odyss. o. δεξιός ὄρνις, contrà ibidem, sed v. ἀεισπεδός ὄρνις, id est, dextra & prospera auis, sinistra & infelix auis. δεξιός ὄρνις, id est, ἀνατολική οἰκίστις, ab oriente aues auspicatò profectæ, Odyss. β. de aquilis, quæ

Δεξιός ἦν ἔαν δῖα τ' οἰκίστις καὶ πῆλιπ' ἀντὶς.

Ad dextram volarunt & per ades & per urbem ipsorum. De cuius augurij veritate quanquam Scholiastæ nullo modo videntur dubitare, ὡς καὶ Οδυσσεὺς καὶ Τηλέμαχος ἀεισπεδόν ται τὸς μνηστήρας, quòd Ulysses & Telemachus è medio tandem procos tollent; de illa tamen contententes duos vates Halitherses & Eurymachum non parùm iuuabit Lectorem spectare inter lectionem Homeri & Scholiastatum.

Vides.] Non dissimilis est huius admonitio in Toxari Luciani de præcautione tempestatum futurae, καὶ μὴ εἶν' ὀφθαλμοῖς λαβὴ πῦρ ἐπιπέσειν ἢ κωμάτωρ. Gallicè, mettez moy deuant les yeux les flos & vagues & les vents.

Orion.] Fabulam Orionis atque vocis rationem repetere ex Ode 2. lib. 1. & Ode 13. lib. 7. Pronus autem hic dicitur propter declinationem ipsius ad occasum.

Ater sinus.] Sic appellatur Adria Ode 3. lib. 1. mare turgidum. & 9. huius, in præbus Adria.

Lappx.] Id est, qui det dāni: de quo vento vide Od. 3. l. 1.

Fremitum.] Hoc Græcè dixeris, τὸν βρόμον θαλάσσης μολαίνης, id est, strepitum maris nigri. Verbum autem fremo fluxit à Græco βρέμω, sono & strepo, & inde βρόμος καὶ βρόμος, strepitus & sonitus. Proprium quoque maris fremere & fluctibus agitari incipientis est τὸ φείσσειν, sicut Eustathius annotat in vers. Dionys. Perieg.

Δοῦναι δ' ἐξέκινε πρὸς τῆρα φείσσειν δὲ λῆσσαν.

Duo deinceps fremunt maria: τὸ φείσσειν, ait Scholiastes, θαλασσιὰ λέξις ἐν τῷ θεῷ δὲ καὶ ἡ φείξ, ἢ ἰπιδάσσει τὸ κύματ' ὡς τὸ φείσσειν αὐτὴ τὸ ὄρθῃ δαίει εἶναι ἄρα δαί τοῖς κύμασιν, id est, dictio marina est, à qua desleclitur φείξ, eruptio fluctus: vt τὸ φείσσειν, pro extolli & in altum vndis euehi.

Nigrum.] Idèd quia nimbi splendorem solis obscurabant: quòd pertinet illud Seruij in vers. Aen. 8. sub finem: Hæc inter tumidi latè maris ibat imago aurea. Non est, ait, contrarium, quòd & caruleam & auream & argenteam maris esse dicit imaginem, quam scimus pro ventorum qualitate mutari & colores reddere, vt nos etiam Ode 5. lib. 1. monuimus, atque aded nunc confirmamus è Plinio, quem Seruius etiam appellat in vers. Aen. 5. in initio:

Certus iter fluctusq; atros Aquilone secabat.

Non est maris certus color, sed pro ventorum qualitate mutatur.

Tremetes ripas.] Hic sic loquens vsurpat τὸ ripas pro littoribus, vt Ode 2. l. 1. iam fuit annotatum.

Europe.] Hæc fuit filia Agenoris regis Phœnicum, & mater Minois & Rhadamanti, de qua lege Herodotum & Diodorum lib. 6. & Ouid. 2. Metamorph. Theocritum denique Idyl. de iphus nomine, Præterea Eusebius in uolucrum fabulæ explicat sic, quum illam scribit à Creten sibus in Cretam nauì abductam nomine ac specie insignis tauri.

Scatentem.] Lucret. alia syntaxi dicit Terra scater ferarum. Item Agell. Vita molestiarum scater. Græci per Dativum, γῆ βρέει φουτοῖς καὶ ζώοις, πηγαῖς τε καὶ ποταμοῖς.

Palluit.] Hoc absolutum sumitur ἐναργητικῶς, vt alia eiusdem generis Ode 37. lib. 1. nec muliebriter Expauit enssem: vbi duo fortitudinis extrema, i. disparata, timiditas & audacia tribuuntur vni subiecto, quasi dici possit δρασθῆναι. Itaque huiusmodi epitheta non proprie 40 sumenda sunt, sed tantum ad conditionem quandam temporis accommodanda: vt quæ prius satis putabat sibi confidere, in periculo post versata, desponderit animum. Phicarpax tamen mus in Batrachomyachia queritur se non sic gestari humeris Physignathæ ranæ per aquas, vt tutò taurus Europam tulerat.

Nuper studiosa.] Hellenismus est, vbi solent Græci participium ἄν adhibere.

Nocte sublustri.] Id est, sublucente. Gall. entreluisante.

Quæ simul.] Hæc particula temporis est, non congregationis: in qua ferè desideratur atq; vel ac pro, quum primum, vltatissimum apud hunc auctorem, vt Od. 4. l. 1. monuimus. Valet igitur: postquam Europe in Cretam hecatompolin appulit, cepit exclamare & queri, ὁ πάτερ, ὁ νόμην filia relictum, ὁ pietas, vi penitentia & desperationis commota. Non autem video, quomodo hic numen pro nomen legi possit, vt quidam docent.

Potentem.] Antea sæpè dixit aliâ syntaxi, potens Cypri. nauis & fuga: vunc potens oppidis centum, pro continēs centum oppida. Ita in Catalogo nauium Iliad. β. Creta nominatur:

Ἄλλοι δ' οἱ Κρητῶν ἐν τὸ μπελιρ ἀμφὸν ἔμοντο.

Atq; alij qui circumcolebant Cretam centurbiam.

Vista furore.] Hoc epithetum potest referri vel ad Europen vel ad pietatem amorè & insaniam mentis extinctam.

Vnde.] Hæc interrogatio non tam de loco fit, quàm de pristino statu: de quo conciderat.

Leuissima.] Hoc τὸ vna potest referri ad numerum, vt

videatur Europe plures, quam vnicam, mortes com-  
ruisse: vel ad vnicam sine grauibus penis oppetitam.

Turpe.] Id est, infame flagitium, vbi intelligitur sub-  
stantiuum facinus, quod Cicero expressit lib. 10. ad fam.  
commissum facinus & admissum dedecus confitebor.

Eburna.] Fingunt Poetae duas esse portas somnij, ac  
maximè Homerus Odyss. 7. deinde Virgil. Æn. 6. uter-  
que sub finem librorum: Homerus quidem ad hæc ver-  
ba Penelopes:

Δαίδα γὰρ τε πύλαι ἀμεινωῶν εἰσὶν ἐνείροω

Duce sunt debiliū somniorum portæ: quem imitatus Virg.  
est inducens Anchisen sic loquentem:

Sunt geminae somni portæ.

De his quoque portis Propertius in somnio:

Nec tu sperne piis venientia somnia portis:

Quum pia venerunt somnia pondus habent.

quarum vna est cornea & altera eburnea, sicut Plato di-  
cit in Charmide, διὰ κέρατων ἢ διὰ ἐλέφαντος, per cornu &  
per ebur. Illud est διαφανὲς pellucidum: Ideo somnium  
per id delatum est quadamtenus verum: Ebur verò quia  
densum, nihil manifestum reddit, quæ Eustathius variè  
declarat: quorum verborum, quia paulò prolixiora  
sunt, interpretationem duntaxat libuit subijcere.

Multi quidem sapienter dicunt anigmaticum hunc esse sermo-  
nem, quo significantur non omnia somnia esse vera. Sed ex his  
quadam esse vera, alia falsa. Idcirco Poetas vocare corneam por-  
tam, vnde vera & certa somnia fiunt, allusione quadam verbi  
κράνεια ad cornua, tanquam ἐν τῷ κέρατι fieret κέρανον & κρά-  
νω. Sed vocare, inquam, portam eburneam, vnde mendacia &  
fallacia somnia prodirent, quia ἐλεφαντίου valet idem, quod fal-  
lere: & ita nonnulli pulsant portas somniorum. Alij verò diuer-  
sâ notione dicunt corneam portam esse veram & pellucidam,  
sed eburneam, obscuram & confusam: quia per cornu cernere li-  
cet, tanquam inspicias in speculum: per ebur verò nō licet. Non-  
nulli præterea magis allegoricè sermonē aliter accipientes, por-  
tam corneam interpretati sunt oculos, ex parte intelligentes to-  
tum per synecdochen: quia prima tunica oculi refert speciem  
cornu: sed eburneam portam interpretati sunt os, propter den-  
tes coloris eburnei, vt prudens Penelope dicat allegoricè, ea, quæ  
ex opere cognoscuntur, maiorem habere fidem, quam ea, quæ sim-  
pliciter hic pronunciantur. Itaq; credendum esse his, quæ de V-  
lysse dicuntur ab interpretibus somniorum, quum quis illa vi-  
det. Alij deniq; dicunt somnia caelestia esse cornibus similia, quæ  
dicunt à Ioue mitti & vera esse: quia etiam cornua se in sublime  
tollunt: caelestia autem somnia esse similia ebori: quia cornua ele-  
phantum deorsum inclinantur. Vult ergo dicere mulier: mihi  
quidem apparuit somnium non à Ioue, sed alicunde ex imo loco.  
Seruius in locum Virgilij supra etiam citatum simili-  
ter Eustathio scribit ἀληθοειδὲς sumendas esse has so-  
mni portas. Physiologia, inquit, hoc habet: per portā corneam  
oculi significantur, qui & cornei sunt coloris & duriores cete-  
ris membris. Nam frigus non sentiunt, sicut etiam Cic. dicit in  
libris de Nat. Deor. Per eburneam verò portam os significatur à  
dentibus. Et scimus, quia quæ loquimur, falsa esse possunt, ea ve-  
rò quæ videmus, sine dubio vera sunt. Vide apud vtrumque  
reliqua.

Dedat irata.] Pro, vtinam aliquis mihi dedat: & rectè  
dedat: nam victi dedunt se in potestatem hostium ad  
perpetuum: ita verbum est militare, vt inde flexum de-  
ditio, qualia recenset aliquot Donatus in Aët. 3. Scæ. 2. 60  
Eunuchi. Damus autem amicis, sed quod repetimus.

Inter errem.] Grammatici tradunt hoc dici per ana-  
strophem, pro, errem inter leones.

Mâlas.] Hanc vocem Donatus in Heaur. Aët. 2. Scæ. 3.  
ad versum: nullâ mâlas re esse expolitam muliebri, id est, non  
fucatas genas, sic notat: mâla similitudine mâli, hoc est,  
pomi, nomē assumfit. Nam id est, quod præminet in-  
ter nasum, oculos & buccam, rotundum in specie mâli:

sic Hippocrates li. 1. de morbis μεταφορικῶς τὰ μάλα, mâlas  
vocauit, κύκλος αἰσώπου, orbis faciei extuberantes. Plinius  
ita lib. 11. cap. 37. describit τὸ μάλα, infra oculos mâla, homini  
tantum: quas prisca genas vocabant. Vnde videntur illi ve-  
teres locuti non satis propriè, quum gena & ἄγρως signi-  
ficent τὴν σαγῶνα maxillam, vbi γυναικείας, pili barbæ ad-  
nascuntur, vt Ode 13. lib. 1. iam fuit annotatū: quò nunc  
addam ex Oratore Ciceronis τὸ μάλα contractum è ma-  
xilla non vsus causâ, sed aurium.

10 Spectosa.] Dum integra sum & corpus gero solidum,  
fucci plenū, cupio à feris deuorari. Sic apud hunc Poe-  
tam, quæro cum infinito construitur, vt iam dictum est  
Ode 11. lib. 1. & Epist. 1. li. 1. quæris me includere ludo.

Vilis Europe pater.] Id est, qui prius à me speratus fuit &  
contemptus.

Ab orno.] De hac arbore lege Oden 9. lib. 1.

Saxa delectant.] Hoc accipiendum αἰεὶς π, respectu al-  
terius in deligendo mortis genere: vbi quod antepo-  
nitur alteri, puratur delectare.

20 Perfidum.] Antimeria est pro, perfidè ac dolosè ridens,  
quod Græci dicunt ἀπιστοῦ, γελῶσαν ἀπίστως, perfidiosè, sicut  
est Ode 19. lib. 2. loquutus, turbidum latatur. Nam comi-  
tes sunt perfidia & dolus. Quidam tamen referunt per-  
fidum ad querenti: quod minus probò.

Remisso arcu.] Huic opponitur intentus arcus, τὸ ἔ-  
κωπταμένον.

Lusit satis.] Sic Catullus in Epithal.

Claudite ostia virgines, lusimus satis.

30 Abstineto irarum.] Similis est Hellenismus in Heaur.  
Aët. 2. Sc. 3. Gemitus, screatus, rufus, rufus abstine, id est, Græ-  
ca est syntaxis: quæ, quia caret casu auferendi, vitur ca-  
sugignendi, qualis est in his, λῦγε γόλη, ἢ ἀπὸ γυῖο ὄργων, des-  
ne ira & querelarum, Ode 9. lib. 2.

Ledere.] Quidam legunt lidere, διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τῆς  
ab elidere, sic Ode 13. lib. 1. dicit, ledentem oscula, vt hic  
collum: vbi, quid de hoc verbo sit annotatum, reuise.

Vxor inuidi Iouis.] Altera est syntaxis Græca in his  
vxor inuidi Iouis esse nescis, pro, nescis te vxorem esse Iou-  
is. Ita enim Græci loquuntur, οἶδον θνητὸς ἄνθρωπον, nosti te mor-  
40 talem esse: Quod etiam Lucan. imitatus est:

— tutumq; putauit iam bonus esse socer, pro iam  
bonum esse locerum.

Mitte singultus.] Id est, desine singultire ac gemere;  
sed rebus secundis prudenter fruire. Hanc phrasin Pla-  
to effert, παύσαι τῆς λυγρῆς πάνυ ἰσχυρῆς, pro quo Nicander  
Theri. de Gereæ dicit, λυγρῆς ἐπιούσης τέρψι, singultum frequen-  
tissimum compesce, qui velut vnus super alium confertim  
cietur. Vide rationem sedandi singulum in symposio  
Platonis & lib. 20. Plinij in multis capitibus.

50 Disce Fortunam.] Græcè τὴν μεγάλην τύχην μάθων φέ-  
ρειν. Quod perpauci facere possunt. Ideoque plerique  
omnes felicitate pereunt, sicut de Tantalo scribit Pin-  
darus Olymp. eisd. a. ἀλλὰ γὰρ κατὰ τύχην ἄλλοι δὲ δεινῶν  
δὴ, κόρη δ' ἔλκεν ἀπὸ γαστροῦ. Sed enim concoquere magnam  
felicitatem non potuit, sed è satietate damnium ingens cepit.

Ab hac sententia non abludit elegiacum vulgò iactatū  
Fortunam reuerenter habe, quicunq; repente  
Dives ab exili progrediēre loco.

### Explicatio Rhetorica.

**M**etrum est Sapphicum. \* Videtur synecdo-  
che generis ad δευσιδάμους stultos & miseros su-  
persticiososq; coniectores indicandos. † Exclama-  
tio est in initio per optationem & imprecationem, vt o-  
mnia sinistra omina Dijs à Galatea cōuertant in impios  
& consceleratos. ‡ Metonymicòs potest hoc intel-  
ligi, vt ex effectu significetur efficiēs & inducēs rauim;  
iuxta illud Eclog. 9. — vox quoq; Mærin

Iam fugit ipsa, lupi Mævin videre priores.

**a** Synecdochica est periphrasis iaculi, quem Græci dicunt *ἀκροτιπῆς*, & Scholiastes Nicandri describit *τὸ μὲν κατὰ τὴν ἀκροτιπῆν διατρέχει*, id est, qui instar teli transcurrit & transuolat: cui simile Plinius lib. 8. cap. 23. scribit, iaculum ex arborum ramis vibrari: nec pedibus tantum pauendas serpentes, sed & missili volare tormento.

**e** Altera est periphrastica synecdoche cornicis, quæ venturam pluuiam solet voce præfagire.

**f** *Συγγνώμης*, id est, permissio: licet per omnes officines tibi prosperè nauigare.

**g** Anaphora est in *nec* repetito.

**h** Quidam hoc verbum volunt esse festinationis: ego verò malo per metonymiam effecti explicari pro efficiente nauigaturos trepidantes.

**i** Idem est tropus pro efficiente serenitatis: quali tropo Virgil. dicit 3. Georg.

— aut vnde nigerrimus Auster nascitur.

quòd hic ventus torrido flatu denigret Afros siccantes: *ἀνεμὸς γὰρ ὅστις ἀγρῶν*: nullus enim color est aspectabilis in ventis: portenditur tamen aliquando hyems & tempestas illo colore cæli.

**k** Altera est exclamatio optantis & imprecantis. Similis est imprecatio Soltratae Act. 5. Scen. 3. quæ Chremeti dicenti: *Confitere tuum non esse*. Soltrata: *Ab, obsecro te, istud inimicis fiet*. vbi Donatus annotat, hanc imprecationem sic vsurpari ab Ouidio, vt illius propria sit:

*Hostibus eueniant conuiuia talia nostris!*

**l** Metonymia effecti pro, reddentes obscuritatem & ignorationem.

**m** Metaphora ab hominibus, pro, Europe extimuit scopulos Thracij Bospori (qui synecdochicè etiam hic nomine Ponti designatur) quos Virgilius in Ceiri appellat *Aequoreas pestes, immunda corpora Ponti*.

**n** Accessus est ad profopopœiam Europes.

**o** Iam inducitur illa conquerens de amissione filialis erga patrem Agenorem obsequij, & exclamans per desperationem recuperandi.

**p** Aporia est & addubitatio de facti flagitij veritate, vtrum ita factum somniauerit.

**q** Synecdoche est generis pro somno, vel potiùs pro infomnio. Simili tropo vsus est Ode 24. lib. 1. pro inani simulacro, id est, cadauere hominis mortui:

*Non vana redeat sanguis imagini.*

**r** Altera est aporia, etiam, quum intelligimus aliquid

non posse fieri, omnis deliberatio inciditur: illa tamen hic prudenter à Poeta conceditur puellæ non satis sanæ.

**s** Optatio est per indignationem, vbi *τὸ insanem* habet metonymiã, pro eo, qui puellæ notam infamie inuisit.

**t** Anaphora est, in principiis sententiarum eiusdem soni iteratio. Impudètia certè fuit cum impietate coniuncta, deseruisse patrem. Impudentia quoque nunc est mihi post admissum flagitium in vita remanere.

**u** Metonymia subiecti pro homine iam morti debito, quem oporteret iam à viuis morte seiunctum, nec vitam producere: vel contrarius huic modus eiusdem tropi pro Plurone, quem illa fallit impudenter mortis ac obitus retardatione ac morâ: neque ego hic explicauerim *τὸ μῦθος Ὀρχου*, expecto & maneo mortem, vt iam monui Ode 3. lib. 2. sed morâ detineo.

**x** Apostrophe est ad aliquem Deorum, à quo petit auxilium optatæ mortis celerioris, priusquam forma contabescat macie, quæ per metonymiam dicitur homines turpare.

**y** Duplex est schema; profopopœia & apostrophe: nam conuerso ad seipsam sermone fingit puella sic perturbata se audire patrem, qui repetat ab ea pœnas, & ipsam cogat mori.

**z** Possunt hæc verba, vt modò dictum est, esse puellæ seipsam alloquētis per apostrophen, vel patris mortem vigentis per breuem profopopœiam.

**aa** Deliberatio est per addubitationem de genere mortis & conditionis: potes, inquit, te laqueo interimere & in hac arbore suspendere, vel præcipitio è rupibus vitam breui finire.

**bb** Hæc certè tam diuturna deliberatio indicat hypocrisin puellæ, nec eam tantopere facti pudere nec deplorare amissam virginitatem; nec adeò flagitium de testari, vt cupit videri; licet se horretur ad præcipitium è rupibus in mare ventis procellosis tradita, à quibus illa scopulis illidatur, nisi eadem sanguine regum edita malit nere in Creta pellex dominæ immittis.

**cc** Meton. est materiæ pro prole & puella inde generata. **dd** Deponitur profopopœia virginis & altera Veris inducitur.

**ee** Synecdoche generis pro Cupidine: qui remissius agebat cum puella.

**ff** Fortunam dicit per metonymiam efficientis pro casibus à Fortuna Dea hominibus, vt ab Ethnicis creditum est, immisissis.

ODE XXVIII. AD LYDEN.

Theticum.

Quòd Neptunalia ab vtroque celebranda sint.

**E**sto<sup>a</sup> quid potiùs die  
Neptuni faciam? prome reconditum,  
Lyde strenua, Cacubum,  
<sup>2</sup> Muniteq; adhibe vim sapientia:  
**b** Inclinare meridiem  
Senti<sup>3</sup> ac, veluti stet volucris dies,  
Parcis derispere<sup>c</sup> horreo  
Cessantem Bibuli Consulis amphoram.

<sup>4</sup> Nos cantabimus inuicem  
Neptunum & virides Nereidum comas:  
<sup>5</sup> Tu curuâ recines lyrà  
Latonam & celeris spicula<sup>d</sup> Cynthia:  
<sup>50</sup> Summo carmine. <sup>6</sup> qua Cnidon  
Fulgentesq; tenet Cycladas, & Paphon  
<sup>e</sup> lunètis visit oloribus,  
Dicetur meruâ nox quoque naniâ.

Analysis Dialectica.

**D**emonstratur propositum de Neptunalibus celebrandis collatione maiorum enthymematicos conclusum: Nihilò Lyde potiùs à me nuni fieri potest, quam vt celebrem Neptunalia: id est, ex omnibus, quæ nunc fieri possunt, operibus nullum est celebrationi Neptunalium præferendum: optimum igitur vinum mihi deprimendum, seueritasq; animi aduersus voluptates obfirmat vino

præstantioris nota tibi expugnanda est: quòd per hystero-logiam non rectè concluderetur.

**2** Confirmatur hæc complexio adiuncto tempore. Sol decedens & ad vesperum vergens hortatur Lyden ad vinum deprimendum & conuiuium parandum.

**3** Mora Lydes reprehenditur breui similitudine: quòd illa, quasi sol flaret & cessaret moueri; sic etiam ipsa cesset:



vbi tamen vis quaedam aduersorum incluta est: stare enim atque inclinare certum est sibi inuicem aduersari.

4. Argumentatur è materia cantus futuri: quod Neptunum & Nymphas marinas primum vnà sint cantu celebraturi: qui certe Musicus cantus optimum est conuiuij condimentum.

5. Deinde partibus cantionis velut alternatis, Lyde dicit laudes Eatonæ & Dianæ venatricis.

6. Postremus cantus futurus est nocte in honorem Veneris & locorum ipsi consecratorum.

### Enarratio Grammatica.

**A**d Lyden.] Hęc Lyde creditur esse, ad quã potiundum supra Ode 11. huius libri Mercurialis testudinis operã vsus est.

**Festo.]** Dubitatur à quibusdam, an hic casus sit comparationis, an temporis terminati. Illius quidem non potest esse: quia festum diem facere non est, puto, vsitatum bonis Latinitatis auctoribus pro his, agere, celebrare & agitare. Huius igitur videretur esse: vtro tamen accipias modo, sententia quadrabit.

**Neptuni.]** Neptunum Hesiodus Saturni ac Rheæ filium vocat in Theogonia *Ἐκλυπεύ, Ἐννοσίγαιος*, grauius sonantem. Sed de ratione vocis alterius Græcæ lege Oden 3. lib. 1. Ille tamen propriè Ποσειδών, ὦν, dicitur maris Deus & partim terræ, sicut epitheta *Ἐννοσίγαιος, Ἐνοσίγαιος, Ἐλαλίχθωρος*, demonstrant: quod tridente suo eam commoueat. A priori deriuantur τὰ Ποσειδώνια sacra, Latine Neptunalia: pro quo tamen nomine Hesychius dicit Ποσειδέα, definitq; *ἑορτὴν Ποσειδῶνι τὴν κλειμένην*, festum solenniter Neptuno celebratum, quod quidam dicunt sic agitari solitum 11. cal. Iulij: alij 10. cal. Augusti. illud quidem Giraldu sine probato auctore: hoc autè Roman. Calendarium, ac præterea totum mensem Februarium & diem cuiusque mensis octauum eidem dicatum.

**Reconditum Cæcubum.]** Potest natura huius vini intelligi ex 9. Epodis:

*Quando repostum Cæcubum ad festas dapas  
Bibam.*

Hoc igitur reponatur tanquam dicatum festis solennibus: de quo, vt de reliquis Campaniæ excellentibus vinis, lege 5. Strabon. & 18. Plinij.

**Munita.]** Hoc enunciatum variè exponitur: vel quod seuera illa sapientiæ moderatio contra voluptates expellenda sit largiori ac meraciori optimi vini potione: vel quod eadem sapientia merito adiuuetur & augeatur. Sed prior sensus præter alios, qui afferri possunt, mihi videtur magis probandus. Contra autem huiusmodi seueritatem animi in voluptatibus spernendis, Ode 21. huius libri amphoram excitauit:

*Tu lene tormentum ingenio admoues  
Plerunque duro.*

Præterea munitus Græcè dicitur *ἑμφρῆς*, sed hoc tam *παθνηλικῶς* vt hic pro eo, qui præsidio septus est, & apud Demosth. *ἀεὶ σεφᾶνα πόλις ἑμφρῆς πετειν*, munitæ vrbes præsidij, vel imponere vribus præsidia, Gallicè *mettre garnison aux villes*, quàm *ἐμφρῆτικῶς* sumitur pro eo, qui est in præsidij vrbis, eamque custodit.

**Parcis.]** Id valet, cessas, cunctaris depromere amphoram ex apothecis. Hoc sensu dixit ante Ode 19. partes dexteras.

**Deripere horreis.]** Sic loquetur Epod. 5. Lunamq; calo deripit, pro de cælo rapit.

**Bibuli Conf. amphoram.]** Intelligit veterem, quæ iam relini debuisset, vt ostendat illius ætatem. Citatur hic locus Ode 9. huius libri: vbi, sicut non à lib. 1. vide rationem vocis, *amphora*. Præterea Bibulus & C. Julius Cæsar fuerunt Cofs. anno ab Vrbe condita 694. quã Poeta

narus esset quinque solùm annos: de quo lege commentarios Sigonij in Fastos Consulium, & Suetoniũ in Iulio Cæsare: quanquam ex his, neque Poetæ, neque præsentis vini ætatem cognoscere licet. Adde huc, familiam Bibulorum magnam fuisse, quæ historiæ ignorantiam auget, de quibus Sat. 10. lib. 1. *vos Bibuli & Serui, Cantabimus inuicem.* Pro hoc Virgil. Eclog. 3. dicit: *alternis dicitis*, id est, vicissim.

**Virides.]** Hic color, vt glaucus & cæruleus, cuius sunt aquæ, quibus præfunt Nereides, Deastris Marinis à Poetis maximè tribuitur. Si vis autè nosse aliquot Nereidum nomina, lege initium lib. 18. Iliad. vbi ad 33. numerantur nominatim.

**Recines.]** Verbum recinendi notat copiam hymnorum: quomodo Ode præced. dixit: *Impios parra recinentis.*

**Curuã lyrã.]** Hoc epithetũ videtur confirmare, quod dictum fuit Ode 15. lib. 1. de cithara, Hippocratem denominasse pectus de nomine illius: quia hoc est, vt illa, carinatum: qualis est lyra, *ἄλῆς* & testudo: itaque, quum eadem sit vtriusque forma, Suidas & alij Grammatici confuderunt; quanquam Plato dicitur distinctisse.

**Summo carmine.]** Id est vltimo carmine, pro quo dicit Epist. 1. lib. 1. *Summã dicende Camanã*, & Græcè Ode 1. lib. 1. *ἀκροτὴ καὶ πορὴ π* diximus. Cicero lib. 2. Tuscul. collatione declarat τὸ summum, vt sit id, quo nihil sit superius; quale cernitur fastigium ædificij: quod quia postremã manu architectoris effici solet vltimum, vsus obtinuit, vt summus, a, um, pro postremus accipiatur, quomodo sumitur in Hortensio, *vixit ad summam senectutem valetudine optimã*, & Æneid. 2.

*Venit summa dies & ineluctabile tempus  
Dardania.*

**Cycladas.]** De Cycladibus vide Oden 24. lib. 1. sicut de Cnido & Papho Oden 30. lib. 1.

**Oloribus.]** Olores creduntur dicti, quod omnino sint pulchri, *ὄλοισι ὄραϊσι*. De his quoq; lege Oden vltimam li. 2. vbi etymum τὸ κύνων videbis & i. li. 4. vbi Venus dicitur vehi curru à cygnis.

**Meritã naniã.]** Id est, carmine congruo nocti & sapifero: alibi tamen naniã est puerilis cantilena, & dictum vulgare: vnde Iberiã naniã pro nugis: cuius etymologia varia profertur à Festo, quã ego perstringam. Primum Festus naniã definit carmen, quod in funere laudandi gratiã cantatur ad tibiã, & ex eo notat, vel quod ei voci similitior querimonia flentium sit: vel è voce Græca *νήσις*, quæ sonat extremum intestinum: vel ex altera *νήσις*, quæ vltimam chordarum: vnde vltimæ cantionis vox appellata est naniã. Huc addit Scaliger filius locum ex Truc. Plauti conuenientem posterioribus etymis Festi, *Naniã dixit, pro, supremum dixit vale & abire iussit*, ac velut finem fecit verborum, per metaphoram à funebri & postrema oratione. Sed hic tamen magis videtur probare *ὄνομαλοπιτικῶν* ad rationem primi etymii: quæ proximè accedit ad vocem Hebræam *נְהִי* nehi lamentum, lugubre carmen: vnde Ezechielis cap. 32. vers. 18. *נְהִי nehi*, quod Hieronymus interpretatur, *cane carmen lugubre super populum*: à qua voce Hebræa nehi non multum abluat τὸ νύβιον Hesychij, quod infantes, dum vagiunt, & à nutricibus agitantur in cunis ad somnũ identidem accinere solent *nini nini*. De naniã non nihil etiam attigimus in Grammaticis Odes 1. lib. 2.

**Nox.]** Antimeria est pro noctu, quomodo veteres loquutos index libri 8. Agellij est indicio, & è verbis 12. tabb. apud Macrobiũ lib. 1. Saturnal. cap. 4. *si nox furtum factum esset*, liquet. Scio equidem ab aliis interpretibus locum hunc aliter distinctum & lectum; sed sensus præsentem distinctionem & interpretationem requirit: aut *nox* pro *nox* legendum.

Explicatio Rhetorica.

Metri genere conuenit cum 3. lib. 1.

Videtur hic mihi quædam *κοινωνία*, communicatio consilij cum amica, quid feris Neptuni agendum sit: licet Poeta non expectet sententiam Lydes, perspecto fortassis ipsius assensu.

Sumtum est ab oppidis præsidio firmatis, pro expugna seueram sapientiam, & acerbâ disciplinam morum destrue vino notę melioris, & animum domatam pertinacem contra voluptatem portione optimi vini, cuius vi ne metuas tant opere tacenda efferre.

Si vox *horreum* notat quamlibet rerum apothecam; erit synecdoche generis pro cella vinaria: si verò receptaculum rei frumentariæ, vt videtur ex notatione vocis in Oden 1. li. 1. significat; erit *κατάχρησις* & *μεταφορὰ*,

quali vltus est Seneca epist. 114. sub finem, *Aspice plena multorum seculorum vindemiis horrea*: quem quidem locum mihi D. Lebeus Batillius amicè indicauit. In *amphoram Consulib. Bibuli* est metonymia consularis adiuncti ad tempus indicandum, quo velut subiecto, vinum amphoræ reconditum fuit, Bibulo consularum gerente.

Periphrasis est synecdochica pro Diana ex Cyntho monte Deli: sic quoque dicitur Apollo Cynthius: adiectiuum autem, *celeris*, potest referri vel ad celeritatem venatricis Dianæ Deæ: vel ad cursum lunæ, quo etiam nomine hæc vocatur.

Venerium carmen videtur *ἀμνηστεικὸς*: intelligendum de complexu & concubitu vtriusque. Hic enim Venus metonymicâ periphrasi describitur ab infulis cultui illius sacratis & dicatis.

ODE XXIX. AD MÆCENATEM.

*Theticum.*

Ode Mæcenati affert inuitamentum ad frugalem cænam rure sumendam iucundè, positis publicorum negotiorum & futurorum curis vrbeq; relicta.

**T**irrhena regum progenies, tibi  
Non ante verso lenæ merum cado  
Cum flore, Mæcenas, rosarum &  
Pressa tuis balanus<sup>a</sup> capillis

Iamdudum apud<sup>b</sup> me est: eripe te mora.

Ne semper vdam<sup>c</sup> Tibur, & Esula

Decline contempleris aruum, &  
Telegoni iuga parricida.

Fastidiosam desere copiam, &

Molem propinquam nubibus arduis:

Omitte mirari beata

Fumum & opes strepitumq; Roma.

Plerumque grata diuitibus vices,

Mundaq; paruo sub<sup>d</sup> Lare pauperum

Cena sine aulæis & ostro

Sollicitam explicuere<sup>e</sup> frontem.

Iam<sup>b</sup> clarus occultum Andromedes<sup>f</sup> pater

Ostendit ignem: iam Procyon furit,

Et stella<sup>g</sup> vesani Leonis,

Sole dies referente siccos:

Iam pastor umbras cum grege languido,

Riuumq; fessus querit: & horridi

Dumetia Syluani: caretiq;

Ripa vagis taciturna<sup>h</sup> ventis,

Tu<sup>m</sup> ciuitatem quis deceat status,

Curas: & Vrbi sollicitus times,

Quid Seres, & regnata Cyro

Bactra parent, Tanaiq; discors:

Prudens futuri temporis exitum

Caliginosâ nocte premit Deus:

Ridetq; si<sup>i</sup> mortalis vltra

Fas trepidat. Quod adest, memento

Componere equus: cetera<sup>j</sup> fluminis

Ritu feruntur nunc medio alueo

Cum pace delabentis Etruscum

In mare: nunc lapides adesos,

Stirpesque raptas & pecus & domos

Voluentis vnâ non sine montium

Clamore vicinaq; syluæ:

Quum fera diluuiis quietos

Irritat amurs. Ille potens<sup>k</sup> sui

Letusque deget, cui licet in diem

Dixisse, vixi: cras vel atrâ

Nube<sup>l</sup> polum, Pater, occupato,

Vel sole puro: non tamen irritum,

Quodcunque retrò est, efficiet: neque

Diffinget, insectumque reddet,

Quod fugiens semel<sup>m</sup> hora vexit.

Fortuna saeuo lata negotio, ac

Ludum insolentem ludere pertinax,

Transmutat incertos honores,

Nunc mihi, nunc alij benigna,

Laudo manentem: si celeres quatit

Pennas, resigno, qua dedit, & meâ

Virtute me inuoluo, probamque

Pauperiem sine<sup>n</sup> dote quero.

Non est meum, si mugiat Africis

Mâlus procellis, ad miseræ preces

Decurrere: & votis pacisci,

Ne Cypria Tyriaq; merces

Addant auaro diuitias mari.

Tunc me biremis præsidio scaphæ,

Tutum per Aegæos tumultus

Aura feret, geminúsq; Pollux.

Analysis Dialectica.

Hoc Theticum de ratione viuendi iucundè potest ita concludi & indicari è remotione caussarum hilaritatem impediendum: Qui presentibus ac paratis rebus potest frui, nihil anxie operoseq; sollicitus de futuro, is letus composq; sui viuet: Mæcenas ad mundam Horatianæ cæna frugalitatem profectus, omisâ fastidiosâ rerum copiâ, pulsus curis, admetuq; metu futuri, bonis presentibus frui poterit: ille igitur ve-

niat ad huiusmodi cænam ita iucundè victurus. Huius autem argumentationis propositio est versu 40. ad hæc verba: Ille potens sui, &c. atque vis assumptionis iam inde ab initio præcedit: quæ primùm procreantibus captandæ benevolentia gratiâ, deinde adiunctis declaratur: quod Mæcenas ortus sit è claris natalibus Etruscorum regum, sicut Ode 1. lib. 1. præmonstratum fuit, & quod eidem sint iam-

pridem apud Poetam parata, vinum vetus ac lenè, vnguenta & flores ad curis pellendas.

2 Poeta efficit ex illo apparatu Mæcenati prope re veniendum esse ad cenam.

3 Ad eandem assumptionem etiam pertinet, quod hic disputat è remotione caussarum, quæ illum remorantur ab amici cæna: Tu, inquit, d. Mæcenas, animum tuum auoca à cogitatione harum rerum, quæ dum curantur, hilaritas vitæ amittitur: vitio cali valetudo tentatur: animus memoriâ Telegoni concitatur.

4 Altera est remotæ caussa in abundantia: nam, vt Solon dicere solebat, δ μὲν κόρη δὲ τὸ πέντε θυγατρὶ ἢ δὲ ἕξαι δὲ τὸ ἑπτὰ κόρη: copia diuitiarum parit satietatem, & hæc contumeliam. Similiter huic Theognis:

Πολλοὶ τὸν κόρη ἀφ' ἑσθ' ἀπώλεσαν ἀφροδύτων·  
Γυναικὶ γὰρ χαλεπὸν μέτρον, ὅτ' ἰδὲ λάσπη.

Multos perdidit satietas imprudentes homines: vix enim modus noscitur, & seruetur, quum bona adsunt. Cuius abundantia vis longâ inductione ab Aristophane in Pluto explicatur: deserenda est igitur talis copia volentibus viuere iucundè. Michael Hospitalius Franc. Cancel. ad Carol. Cadinal. Lotharing.

Scilicet interdum plena fastidia mense  
Ferre solent, satiasq; bonarum languida rerum est.

Hoc quidem certè vitium à Poeta quidam putant hic in Mæcenate seridè notari.

5 Aliud est impedimentum in turri paribus enunciarum, quam Mæcenas studiosè construxerat in hortis suis altitudine nubes ferè æquantem: vnde totam ferè urbem cum admiratione prospiciebat: splendorem ipsius atque vanam magnificentiam oculis facillè iustrabat: plausus denique populares & theatrales inde auditione percipiebat: quæ omnia puto hic nomine fumi comprehensa.

6 Alia est ratio Mæcenatis ad epulas alliciendi ex adiuncta voluptate vicissitudinis, quæ percipitur è munditia mensæ frugalis. Sic Comicus ait, Est paratum non ampliter, sed munditer conuiuium.

7 Eodè spectat hæc ratio à variis circumstatiis temporis, quod nunc inuitat homines ad lætè epulandum.

8 Continuantur aliæ ex aliis circumstantiæ eiusdem generis: cuiusmodi, dissimiliter tamen tractatis, Virgil. vitur in Alexi.

Nunc etiam pecudes umbras & frigora captant  
Nunc virides etiam occultant spineta lucertos.

9 Iam attingit veras causas, cur Mæcenas se tanto mærore conficiat, easq; proficisci ex immodica sollicitudine de statu Reip. futuro: vnde Porphyrio ait apparere Mæcenatē fuisse tum præfectum Vrbi. Ideoq; suadet, si velit se respicere, illas prorsus tollendas esse.

10 Ostendit præterea argumento ab arte remoto nihil esse, cur tâcopere sollicitus esse debeat de statu Reipub. venturo: quia Deus noluit ab hominibus sciri futurum. Eâ re Pittacus aliquando rogatus, ἀεὶς τὸν πωδαιόμανον πὶ ἀφ' ἀνδρῶν; τὸ μέλλον, ἔφην: interroganti quid esset obscurum? futurum, respondit. Ac meritò quidem notitiam futuri Deus homini denegauit, quod nil ei opus illâ esset in tanta vitæ breuitate: quæ vix, ac ne vix quidè, sufficere potest instanti cognoscendo & administrando.

11 E decreto superiori diuino conficit, quum Deus scientiam futuri hominibus occultarit, non esse de eo tam sollicitè laborandum: sed præsens tantùm æquo animo curandum: quod etiamsi videatur in potestate hominis; illius tamen curatio est difficilis propter rerum inconstantiam & mutabilitatem.

12 Hæc tpecialis complexio illustratur collatione similitium: Quemadmodum flumina modò incredibili lenitate intra suos alueos feruntur: modò extra eosdem effluunt, nec cursus eorum rapidus potest inhiberi: sic res futura, quæ non per-

mittuntur arbitrio humano, non possunt à nobis administrari nec prouideri nec impediri.

13 Quæ adhuc dicta sunt, ad assumptionem videntur pertinere omnia: nunc examinemus vim nostræ propositionis, quæ est in his verbis: ille potens sui, latusq; deget, vbi pleriq; non animaduertunt satis artificium Logicum, ideoq; existimant Poetam ab hypothesi ad thesin traduxisse orationem. Huic autè propositioni consentanea est illa 16. Odes lib. 2. sententia:

Latus in præsens animus quod vltra est,  
Oderit curare.

14 Prosyllogismus est ppositionis è diuersis: Quamquam Iupiter diem crastinum pro suo arbitratu potest regere, vel celo serenando, vel eodem obscurando, minimè tamen efficiet, vt còmodum, quod iam perceptum ac præteritum fuerit: sit infectum. Hæc verò secunda pars dissentanei argumenti sumpta est è Phocylide:

Οὐκ ἔτι γὰρ δυνάται τὸ περὶ γυναικῶν εἶναι ἀνθρώπων  
Non enim amplius potest, quod iam factum est, esse infectum.

20 Quam sententiam Aristot. 6. Ethic. ex Agathone desumptam vsurpauit, ad finem cap. 2. de principiis agendi, ἡ δὲ γὰρ βουλὴ δὲ τῶν ἀποφασίζοντων, ἀλλὰ τῶν ἐπισημίων, καὶ ἐνδεχομένων, τὸ δὲ γινώσκον ἐκ ἐνδεχόμενων καὶ ἀποφασίζοντων, Μόνη γὰρ αὐτῶν καὶ Θεὸς, σελεύσκειται.

Ἀλλὰ τὰ ποιεῖν, ἀσὶν ἢ περὶ ἀγεγμένα, id est,

Non enim consilium capitur de eo, quod factum est: sed de futuro & contingente: quod autem factum, non potest fieri, vt sit infectum. Quare Agathon poeta sic fecit,

Solâ enim hac re Deus spoliatur,  
Vt, quacumque sunt iam facta, sint infecta.

30 Hos sequutus etiam Chryostomus dixit, nomine Dei tamen non expresso,

ἔκ' ἔστι τὰ γινόμενα ἀναλῦσαι λοιπὸν, id est,  
Non possibile est, quæ facta sunt, postea retexere.

Hoc tamen argumento non eleuatur omnipotentia nostri videntis Dei, qui rerum ordinem, quem in illis creandis & conseruandis constituit, non solet peruertere, nisi necesse sit ad eius gloriam, & humanarum mentium confirmationem edi miracula. Eandem quoque D. Augustinus vsurpauit: Deus, ait, efficere non potest; vt iam factum sit infectum: quia nec potest mori, nec se negare, vt scribit Theodoretus: qui addit, Deo id esse impossibile, quod ipsius verbo, naturæ, ac voluntati repugnat. Itaque omnipotentia in Deo est intelligenda, vt ipse possit, quæcunque contradictionis impotentia careant, id est, nihil possit, quod contradictioni sit obnoxium, vt nequeat, sicut modò dictum est, mori; quia est vita ipsa: nequeat mentiri; quia est ipsa veritas. Adhibetur autem hæc sententia, vt ipsius constantia magis adducatur Mæcenas ad hilariter epulandum: quod factum Deus non poterit tollere, vt potest futurum.

40

15 In his sequentibus ad finem vsque (quamuis illa enuncientur in prima persona κατὰ ἀποσωποποιίαν) later generalis complexio: ille igitur latus & compos sui viuet, &c. quæ illustratur aduersis. Placet quidem ipsi Poetæ fauens stabilis, secunda, constansque Fortuna: sed si hæc commutauerit se; ille ad suam virtutem confugiet, in quam Fortuna nihil potest. Ita enim didicit, τῆς ἰδούσης ἀδαιμονίας ἀφίστασθαι, καὶ πλεῖν δραπέτιον πύχην δραπέτιον, à fallaci felicitate se longe remouere & fugacem Fortunam vitare, vt totus ex sese aptus sit, ac in se vno polita esse putet omnia. In hoc, quod dicit poeta, imitatus est Biantem apud Laertium & Ciceronem in Paradoxis. Imitatus quoq; Scilponem Zenonis magistrum, apud Senecam Epist. 9. qui captâ patriâ, amisiss liberis, amisâ uxore, quæ ex incendio publico solus, & tamè beatus exiret, interroganti Demetrio, cui cognomè ab existera vrbiū Poliorcetes fuit,

nunquid

Quid perdidisset, omnia inquit, mea bona mecum sunt. Ecce vir fortis ac strenuus ipsam hostis sui victoriam vicit. Nihil perdidit, dubitavit illum coegit, an vicisset; audiens, omnia mea mecum sunt, inquit, virtus, temperantia, prudentia, huc aduersus virtutem hoc possent calamitates & damna & iniuria, quod aduersus Solem nebula potest. Itaque despicit omnia Fortunæ tela, nec unquam futurum est, ut cupiditate diuitiarum vel honorum in pericula se coniciat: quod satis superque sibi esse putat ad quietem, bene, beateque viuendum: quod spectauit simplex ille frugalisque cænx apparatus, quem puero suo imperauit Ode 38. lib. 1. Perficos odi puer apparatus.

Enarratio Grammatica.

**T**yrhena.] Non dissimilis erit inuitatio Ode 12. li. 4. ad Virgillum amicum. Genus Mæcenatis, ut diximus Ode 1. lib. 1. fuit Herulcum, siue Tuscum, siue Tyrrenum, quæ idem valent omnia.

Non ante.] Id est, de quo nihil dum fuerat haustum & depromptum: quod dum iebat, cadus vertebatur. Magnæ autem est hinc festiuitatis & amicitix signum, relinquere Mæcenati cadum, à quo nihil dum depromptum fuerat & exhaustum. Itaque potus erat illibatus & integer à pocillatore.

Cado.] Vnde cadus dicitur, vide Oden 14. huius libri.

Lene merum.] Quod Græcè dicitur γυναικῶν οἶνον, mite ac minime austerum.

Flore.] Hellenismus est. In enim Hesiodus in Aspidode dicit τῶν τε γυναικῶν, pro, Tachiam: quem Virgil. 1. Aeneid. v. 250. est imitatus: Vnem Patavi. Item Cic. Vrbem Lampfaci, & oppidum Antiochia, pro, Patavium, Lampfacum, Antiochiam, ut hic flore rharum, pro rosis.

Apud me.] Festus docet τὸ ἀπὸ σημαίνει mutuum loci & personæ coniunctionem: ut quum dicitur: Ceno apud amicum, pro in ipsius adibus.

Eripe te mora.] Pro hoc Virgil. dicit, rumpe moras. & Cicero, nullam interponere moram veniendi. Item Epistol. 33. libr. 10. ad famil. Si ad Lepulum venissem; omnem eius cunctationem discussissem. Pro hoc igitur potest dici: cunctationem discute. Sed illa nostri Poetæ significantior est phrasis, propter vim celeritatis & damnum tarditatis.

Vdum Tibur.] De quo sic Ouidius libr. 4. Fastorum, sub initium,

Et iam Telegoni, iam moenia Tiburis vdi

Stabant, agricola qua posuere manus. De Tibure lege Oden 7. lib. 1. & Ode 4. lib. 3. supinum vocatur, & hic vdum, quia fertur abundare aquis, ideoque minus salubre esse.

Esula.] De Esula & Esulanis Latij populis vide Plinium lib. 3. cap. 5. & Ouidium 3. Fastor. Strabon. lib. 5. collocat Tusculum in colle spectante Romam, quam ciuitatem dicitur Telegonius Circes vel Calypionis & Vlyssis filius condidisse, quum, patre per imprudentiam occiso, Itacam reliquit, & in Italiam venit: ubi dicitur Præneste oppidum construxisse, sicut scribit Plutarchus in Parallelis: item Aristoteles in Poetica meminit Tragediæ de ipsius nomine, ac Vlyssis vulnerati auctore incerto: hoc tamen Scholiastes Homeri Odyss. 1. putat confictum à recentioribus Poetis. Deerymo Telegonus & Telemachus, ut Proculus, dictum fuit Ode 2. lib. 2. Parricida autem non, ait Festus, is est utique, qui parentem occidisset; sed qualemcunq; hominem: imò verò parricidium patet latius, ut rectè obseruauit Iosephus Scaliger è 2. de leg. Ciceronis: Sacrum, sacroque commendatum qui cleserit, rapsiue, parricida esse, id est, capitali esto; vnde peripicis id nomen in 9-

omni re capitali poni solitum: Quod quum fieri cernes, id στυγερὸν γεγονός factum putes. De pœna parricidæ lege Ciceronem in orat. pro Rosc. ad quam Iuuenalis allusit agens de Nerone matricida & parricida,

— quis tam

Perditus, ut dubitet Senecam præferre Neroni?

Cuius supplicio non debuit vna parari

Simia, nec se pens vnus, nec culeus vnus.

Et deducendum corio bouis in mare cum quo

Claudatur aduersis innoxia simia satis.

De eadem pœna lege Senecam li. 1. cap. 15. de Clementia, & cap. 23. eiusdem lib. Pater tuus (Claudius Cæsar pater Neronis adoptator) plures intra quinquennium culeo insuit, quam omnibus secus insutos accepimus. Multo minus liberi audebant vltimum admittere, quamdiu sine lege crimen fuit. Summa enim prudentia viri altissimi & rerum natura peritissimi maluerunt, velut incredibile scelus, & vltra audaciam positum præterire, quam dum vindicant, ostendere posse fieri. Itaque parricida cum lege caperunt, & illis facinus pœna monstrauit. Pessimò loco pietas fuit, postquam sapius culeos vidimus, quam cruce, &c. Hic Solon periphrasticè intelligitur: qui post leges Atheniensibus conditas rogatus, quare nullum constituisset supplicium in eum, qui parentes necasset, respondit se neminem id facturum putasse: cuius responsum sapienter datum Cicero probauit, qui de eo nihil sanxerit; quod antea commissum non erat, ne non tam prohibere, quam admonere videretur: quod antè sequutus Romulus nullam definit pœnam parricidio, arbitratus omne homicidium esse parricidio: quod illud impiam ac nefarium; hoc autem impossibile duceret, atque multa secula visus est rectè huiusmodi facinus desperasse. Nemo enim sexcentis post annis tale scelus perpetravit. Sed post Annibalis bellum L. Hostius fertur primus patrem occidisse; ut scribit Plutarchus in vita Romuli. L. tamen Florus epitome in libr. 68. T. Liuij refert P. Maleolum primum omnium culeo insutum in retemtâ matre & in mare præcipitatum, C. Mario, si bene recordor, quintum consule.

Contempleris.] Donatus hoc verbum in Haut. Act. 4. Scen. 1. sic notat, ut dictum sit à templo, hoc est, à loco, qui ab omni parte aspici, vel ex quo pars omnis videri potest: quem antiqui templum nominabant: quæ profectò notæ hunc locum valdè illustrent, & conueniunt cum illis Varronis libro sexto de lingua Latina.

Fastidiosa, &c.] Buchananus in paraphrasi metrica Psal. 37. hanc usurpauit phrasin,

Præstat supellex sobria,

Rectè 2. parta recula.

Quam rapia per vim diuitum

Fastidiosa copia.

Nam hanc satietas, ut hæc, nauisam atque fastidium & contemptum parit.

Opes Romæ.] In opibus ponuntur omnia, quibus nos plurimum possumus, auctoritate, gratiâ, potestate, atque etiam diuitiis, ut hæc ad vsum, illæ ad luxum referendæ sint; ut ex hoc epistolæ 13. libr. 4. loco cognoscitur, ad famil. Ipse pari fortunâ abiectus (quâ Pompeius) aliorum opibus casus meos sustentabam. Hic Cicero scribit se, postquam exciderat primo statu suo, sustentari opibus aliorum; id autem erat, auctoritate & gratiâ eorum, quos veteri necessitudine sibi coniunxerat, eosdemque nominat epistolâ 12. libr. 6. Omnes Casaris familiares satis opportunè habeo implicatos consuetudine & benevolentia sic, ut quum ab illo discesserint, me proximum habeant. Hoc pensa, Hirrius, Balbus, Oppius, Matius, Postumius plane ita faciunt, ut me vnicè diligant.

Aulais.]

**Auleis.]** Hoc est, sine purpureis tapetibus. *Auleum* autem est fœmin. Græco, ἡ αὐλήα fluxit & expanditur ad excipiendum tabulati puluerem à Varr. lib. 2. alij tamē inclinantes ab *aula* dicunt esse τὰ ἐκτετατά, ἢ τὰ ἐκτετατά, *vela extensa & variegata & stragula* ad diuitum aulas exornandas, atq; primū inuenta in aula Attali regis Asiæ, de quo lib. 1. Ode 1. Præterea Grammatici tradunt αὐλήν dici τὸ ἀδῆν, à perflando, vt dictum est Ode 18. lib. 2.

**Ostro.]** Ostium licet Græcè scribatur in Lexicis, videtur tamen vsurpari solum ab auctoribus Latinis: sed ὄστρεον ἢ ὄστρεον, ostreum & ostrea fœm. gen. à Tullio pariter æqualiterque à Græcis & Latinis vsurpantur, & pisces significant testos ὄστρεα, id est, testis loco cutis, quæ Plin. lib. 11. c. 37. operimenta testacea vocat, interpretans vocem Græcam ὄστρεα δὲ ῥαυτά, & lib. 9. c. 11. *Quæ integuntur silicium duritiâ, vt ostrea & concha: vbi varia aquatiliū integumenta commemorat.* Ostium verò quid sit, ita à Vitruuio li. 7. c. 13. discere licet. *Ea conchyliā quum sunt lecta, ferramentis circa scinduntur, è quibus plagis purpurea sanies, vti lacryma, profluens excussa in mortariū terendo comparatur, & quod ex concharum marinarum testis eximitur, id ostium est vocitatum: à Laconibus autem πορφυρῶν αὐθῶν, flos purpurarum, & sanies conchyliorum: vnde Virgilius,*

*Superbo ostro laborata vestes & vestes perfusa ostro.*

Item Propertius, *tunica ostrina.* Hæc denique omnia dicuntur ὄστρεον ἢ ὄστρεον, id est, ostibus, interiecto ε. Valent autem hæc copulata, sine aulæis & ostro perinde, atque hæc conuenientia, sine aulæis ostrinis.

**Explicuere frontem.]** Pro hoc Terent. dicit Adel. Exporrigere frontem. Priori hic noster vtitur Saryr. 2. lib. 2. sub finem:

*Explicuit vino contractæ seria frontis.*

**Vesani leonis.]** Id est, crudelis & immanis in furorem & rabiem agentis pleraque animantia. Intellegitur hic ὁ βασιλεὺς, stella, vulgò cor leonis, proximè sequens caniculam. In hac autem coniunctione τῆς Vesani, *Ve* est ἐπιπικρὸν μόριον, vt in *vecors & Veious*: contra *in* vehemens & *vegrandis* est ἐπιπικρὸν, vide l. 15. c. 12. Agellij, quam tamen particulam antiqui rei præponebant imminutæ, vt quum Ouidius in *Fastis* dicit *vegrandia farræ coloni*, pro paruis, & *Veious* pro paruo Ioue. Ita in hac voce est vis, partim intentionis, partim minutionis: vt in *vefcus* ibidem leges, & in annotat. Philipp. Beroald. in *Comment. Seruij* in *Virg.* vt *vix* possit quicquam statui de vtra notione certi, nisi complexus orationis *Leuctorem* iuuet.

**Syluani.]** Syluanus dicitur horridus, Deus sylvarum propter asperos dumos & sentes, in quibus versatur, de quo *Eclog. 10.* & *lib. 1. Georg.* & apud *Plinium* li. 2. c. 1. & 8. *Aeneid.*

*Syluano fama est veteres sacrasse Pelasgos  
Arudum pecoriq; Deo, lucumq; diemq;  
Qui primi fines aliquando habuere Latinos.*

Genus autem Syluani nescitur, nullaq; mentio à Græcis facta fuit.

**Caretq; ventis.]** Tum æstus maximè feruidus sentitur, quum aer non agitur lenibus auris. Cur autem hic vagi appellentur, audi *Plin. 1. 2. c. 47.* de generibus ventorum: *Ardenissimo autem æstatis tempore exoritur canicula sidus, Sole primam partem Leonis ingrediente, qui dies est 15. ante Augusti Calendas. Huius exortu diebus octo sermè Aquilones antecedunt, quos Prodromos appellant. Post biduum autem exortus iidem Aquilones constantius persflant diebus 40. quos Etesias vocant: moliri eis creditur Solis vapor geminatus ardore sideris, nec vlli ventorum magis statii sunt. Vide eund. li. 18. ca. 34. & *Strab. li. 3.* de his ventis paulò aliter sentientem.*

**Seres.]** Qui fuerint Seres, vide *Ode 12. lib. 1.*

**Bactra.]** Bactrum est oppidum in Scythiâ, vbi *Cyrus* Persarum rex, vidis Scythis, regnavit. Hic in numero multitudinis & genere ficto vsurpatur vox *Bactra*: sed *Strabo* dicit lib. 2. ἢ τὰ εἰς Βάκτρον πῶς πόλιν, deinde in urbem *Bactram*.

**Regnata Cyro.]** Participium est βασιλεύουσα ab absoluto & neutro verbo: qualia notata sunt *Ode 3.* huius libri, *triumphata, pugnata, Bacchata*: item anaptoxis pro, *recta* à *Cyro*.

**Ultra.]** Ultra fastrepidit, id est, meruit & angit se & vehementer laborat de futuro plus quàm ipsum deceat, cuius notio non creditur à Diis cuiquam.

**Componere aquas.]** Id est, libenti & æquo animo præsentia bona rebus tuis accommoda & adapta, siue regere & moderare, quod Galli dicunt, *mesnage paisiblement ce que tu as presentement.*

**Cum pace.]** Id est, placidè & nullo tuo incommodo, vt *Cæsar* 1. *Comm. de bell. Gall. de Arari*, *incredibili lenitate defluere. Ita vt oculus, vt amque in partem fluat, iudicari non possit.*

**Adefos.]** Id est, frequèti & sperâ volutatione absumtos & corrosos.

**Diluuius.]** Pro quo etiam *luuium* dicitur, vt *eluuio & eluuius*, pro exundatione fluminum & aquarum.

**Potens sui.]** Id est, *Ciceroni* ex *Paradoxis*, *corus* esse aptus, nec aliunde, nisi à se ipso, pendens, quod fortasse dixeris Græcè, αὐτὸς ἐστίν.

**In diem vixi.]** Viuere in diem est fini præsentibus quavis die, & his contentum dicere, placidè, quietè & iucundè vixi hodie, qualem vitam dicitur *Diogenes Philosophus* traduxisse ideoque ἡμερῆσι vel ἡμερησίως vocatus: quod vicium quotidie quæritabat, nihil de futuro sollicitus.

**Vixi.]** Aliquando hæc verbum non solum significat vitam frui; sed etiam illam degere suauiter & genialiter, & voluptati indulgere: vt apud *Catullum*: *Dum viuimus viuamus Lesbia*, & *Cicero*: *quando viuemus.*

**Efficet.]** Vis huius verbi ostenditur planè à *Donato* in *Hec. Act. 1. Sc. 2.* ad verum: *tundendo atq; odio deniq; efficit senex.* efficimus, ait ille, quod cum magno conatu & molimine facimus, vixq; per nos illud finem accipit.

**Quodcumq;.]** Id est, quicquid iam est præteritum. Hic *vexit* valet iunctum, auexit, abstulit, abripuit potius. Huic sententiæ similis est illa *εἰς ἄβ. Pind. Olymp.*

ἦ δὲ πεπεσχημένον  
ἐν δὲ κατὰ καὶ ἀδύνατον  
ἀποίητον ἔσθ' ἄρ  
χρόνον ὁ πάντων πατὴρ  
διώσσει δὲ μὴ ἐργῶν τέλει

**Operum autem ante adlorum finem siue iure siue iniuriâ ne ipsam quidem tempus omnium parens infectum possit reddere.**

**Lata.]** Non potest hoc epithetum exponi per *fauens & propitia*, vt potuit *Ode 21.* huius lib. *aderit lata Venus*: sed per hæc: *Fortuna facit ærumnas & varios hominum casus suas delicias*: & *Seneca*: *eadem in rebus mortalibus ludos facit.* Gall. *elle prend tout son plaisir à bailler des trauerfes aux hommes en leurs affaires.*

**Pertinax ludere.]** Pro quo *Cicero* dixit, *pertinax inludendo.*

**Insolentem.]** Id est, inusitatum ludum & iniquum & nouum, quo modo *Terentius* dicit, *Quid tu Athenis insolens?*

**Laudo.]** Sicut *Chærea* *Act. 5. Sc. 9.* *Eunuch.* *An fortunam collaudem, quæ gubernatrix iuit, quæ tot res, tantas, tam opportune in vnum conclusit diem?* *Plutarchus* tamen prædicat eum excelso & magno animo, qui potest sic *Fortunam* affari:

ἦ δὲ μὲν ἀντιφθέγγε, ὀλίγο δ' ἄχθ' ἀν' ἀπολείπης,

Iucundum quid auferre possit, sed triste per paucum relinquere. quem verum ita Gallicus interpres reddidit:

Tu me peux bien oster quelque plaisir  
Mais peu laisser aussi des desplaisir:

Probam pauperiem.] Festus appellat probum, qui se prohibeat à malefaciendo, quasi diceretur *prohibus*; alij translatum ob id putant à materia metallica, quæ est igne diligenter explorata, & bene excocta: vt Græci dicunt *ἀργύριον δοκιμασθέν καὶ χρυσὸν ἀνιέσθαι*, *θεοσέβειον δὲ δοκιμαζόμενον ἐν τῷ πυρὶ*: igne spectatum & probatū **10** aurum. Itaque hanc vocis rationem videmus præ se ferre vim prohibendi à delinquendo vel ab immunditie, vt docebit Epistol. 2. lib. 2. sub finem:

Pauperies immunda domus procul absit:  
vnde videtur τὸ probam significare mundam & puram.

Resigno quæ dedit.] Duplex huius verbi notio perspicitur è 7. Epist. lib. 1. vbi *testamenta resignat*, valet, aperit & recludit: sed τὸ cuncta resigno, sonat restituo, referibo & reddo.

Decurrere.] Non est meum, ait Sapiens, i. nō est mos **20** virtute præditi decurrere, i. confugere ad supplicandū Diis more miserorum, & pactis votisque cum iis agere, ne merces aduectæ è Cypro & Tyro magis locupletent infatiabile mare, quemadmodum Cæsar lib. 1. de bell. Civil. loquitur. *Decurritur*, inquit, *ad illud extremum atq; vltimum SC. quo, nisi penè in ipso Urbis incendio atq; desperatione omnium salutis, nunquam antè descensum est: dent operam Consules, Prætores, Tribuni plebis, quiq; Proconsules sint ad Urbem, ne quid Respub. detrimenti capiat.*

Tyria.] Tyrus dicitur primò fuisse colonia Sidonis; **30** sed postea metropolis Phœnicū facta, nec imago eius, situ, opibus, & potentiâ abluere à Venetiis, vt hæc in æstuariis Adriani sinus; sic illa in mari Syriaco.

Tunc me.] Quum, inquit, pactus ero cum Diis de mercibus & mercatore: tum me poterō scilicet paruo nauigio expedire periculis, fretus pactione Castoris & Pollucis & ventis secundis. De his duobus Diis vide Oden 3. lib. 1.

Explicatio Rhetorica.

**M**etrum est simile 9. lib. 1. <sup>a</sup> Synecdoche est generis *ἀπὸ τῆς βαλάνου μωρολαϊκῆς, μωροβαλάνου*, pro glande vnguentaria: atque rursus metonymia materię pro balanino oleo inde expresso: quod vnguentarium & odoratum erat tam ad barbam, quàm ad capillos il-  
linendos accomdatum: quod Græci dicunt *βαλάνου ἔλαιον, ἐκ τῆς βαλάνου, ἢ τὸ τὰς τεύχας καὶ τὸ ῥήγιον μωρολαϊκῆς*.  
balaninum oleum ad capillos & barbam persundendum: de quo vide Plinium lib. 12. cap. 21. vnde Perlius Sat. 4. vocat barbam tali oleo perunctam, balanatum gaulape, à **50** villosa & castrensi stragula.

<sup>b</sup> Metonymia est possessoris, id est, adiuncti pro re possessa & adiuncta, id est, domi meæ. Sic in me tropus est, non in apud, vt Festus voluit. Alter tropus est in Terentio, quem omnes excedent, id est, cuius opes absument: Sic idem Terent. vtrumq; expressit Adel. Act. 4. Sc. 4. vers. 18. *ad me adducta est domum*: quod Donatus annotat fieri moraliter. Non video fatis, quid hoc aduerbio Donatus velit significatū: an sibi præsentī adducta domum, i. quum ipse adesset: & eam admississet, vt quum Cic. dicit Epist. 9. lib. 1. ad fam. *Cenauit apud me in mei generi hortis*: i. mecum sine tropo. Interdum *extim*, apud Pompeium, id est, in ipsius domo & cum ipsi. Alius autē cuiusdam modi est metonymia in And. Act. 2. Sc. 4. *Proin tu fac, apud te visis*, i. fac, præstā animo ac sine vlla perturbatione animi respondere possis patri tuo. Sic Phariseus quidam rogauit Christum, *ὅπως ἀφ᾽ ἡσθησῆς πρὸς αὐτὸν*: vt pranderet apud se. Luc. 11. v. 37.

<sup>c</sup> Hæc puto dicta eodem metonymiæ modo, quo Cic. dicit 1. de Orat. *Age vero ne semper forum, subscilia, rostra, curiamq; mediteris*, id est, actiones rhetoricas in illis locis: ita hic, O Mæcenas animum tuum auoces maturè à cogitatione negotiorum, & ad voluptatem traducas.

<sup>d</sup> Synecdoche est generis pro turri hyperbolice magnitudinis in monte Esquilino.

<sup>e</sup> Metaphora est ab his rebus, quæ initio videntur aliquid magnum portendere, qualis est fumus, sed citò euanescent in auras ad vanam honorum ostentationē, inanesque populi plausus indicandos.

<sup>f</sup> Metonymia est contenti pro domo parua, & humili cala pauperis Deos Penates continente.

<sup>g</sup> Potest esse metaphora à rebus inuolutis, pro cæne frugales plerunque pepulerant curas, quæ frontem inuoluunt & contrahunt, ac rugis exarant, & discusso mœrore, iucunditatem, quæ illam dilatat prius contractam, attulerunt.

<sup>h</sup> Epanaphora est in iam repetito.

<sup>i</sup> Synecdochica periphraſis est Cephei Aethiopum regis: de quo Apollodorus, Hyginus lib. 2. Aratus in Phænomenis, qui operâ huius filię & Perſei generi relatus est inter stellas in circulo Arctico, eiusque caput & humeri tantum occiderunt. Oritur autem Columellæ lib. 12. vespere 7. Idus Iulias: sed 13. Calend. Augusti Sol transitum facit in Leonem, & nono quædam stella exoritur in pectore Leonis. Ex his intelligimus dies Sirij & Caniculæ calidissimos, de quib. consulte Astrologos.

<sup>k</sup> Synecdochica periphraſis est τῆς βασιλίσκου, stellæ regię, quæ καρδία λέοντος vocatur, proximè sequens Caniculam: non autem contrā, vt quidam annotauit. Quod si quis contendat nomine stellæ vesani Leonis signum eiusdē nominis intelligendum; erit synecdoche acy-  
rologica. <sup>l</sup> Synecdochica est periphraſis Etesiarum, qui venti dicuntur annui.

<sup>m</sup> Synecdoche est generis, vt in voce Urbis sequente pro Roma.

<sup>n</sup> Hoc flumen hic sumitur per metonymiam subiecti pro Parthis & Medis ipsius accolis & continenter **40** inter se bella gerentibus, quod Porphyrio videtur sic subnotasse: *Tanais dicitur discors, quod discernit Europam ab Asia, nisi forte ad incolas eius referamus hoc epithetum, quod inter se ferocissimi discordant.* Ode autem 4. huius lib. dictus est Scythicus amnis. E sententia Dionysij ac Strabonis lib. 11. oritur è montibus Indiæ, perque Sauromaras & Scythas in Mæotia paludem defluit, ac Europam ab Asia diuidit.

<sup>o</sup> Metaphora est, pro summâ obscuritate scientiam futuri obruit.

<sup>p</sup> Synecdoche est generis pro homine, qualis est τῆς τοῦ; Græcis: quem hominem irridet Deus de futuro laborantem.

<sup>q</sup> Synecdochica est Tiberis descriptio.

<sup>r</sup> Metaphora est ab animatis pro sonitu ac strepitu.

<sup>s</sup> Est hic metonymia subiecti pro affectibus adiunctis, quibus sapiens imperat.

<sup>t</sup> Producitur prosopopeia illius, qui potens est sui, vsque ad finem.

<sup>u</sup> Procatalepsis est, cui miscetur audax permissio: **60** liceat per me, dicit ille potens sui, *Ioui in quemlibet exitum res producere futuras: certe perceptam iam voluptatem, ac vitæ iucunditatem, cui me prius dedi, nihil poterit immutare.*

<sup>x</sup> Synecdoche est partis pro toto cælo, sicut pater generis pro Ioue.

<sup>y</sup> Metaphora est à figulis, qui quod prius finxerant, sæpè destruere & corrumpere solent.

<sup>z</sup> Altera est synecdoche partis pro toto præterito tempore.

<sup>a2</sup> Translatum est ab auibus, pro, si Fortuna à me auolauerit, reddo, quæ ab ea acceperam, & me virtute meâ, nullis ipsius viribus subiectâ, sustento.

<sup>bb</sup> Metaph. est à sapientia coniugum, qui in vxori-

bus ducendis potius illarum mores, quàm doctem spectare solent, aut certè debent: vnde fuit hoc vulgò tritum: *Satis dotata est, si bene morata. Valer igitur: sine opibus viuo contentus meâ virtute cum honesta paupertate coniunctâ.*

## ODE XXX. AD MELPOMENEN.

Theticum.

Quòd lauream Lyricæ Horatius meritis fit.

**E**Xegi<sup>a</sup> monumentum<sup>b</sup> are<sup>c</sup> perennius,  
Regaliq; situ Pyramidum<sup>c</sup> altius  
<sup>2</sup> Quod<sup>d</sup> nō imber edax, nō Aquilo impotēs  
Possit diruere, aut innumerabilis  
Annorum series, & fuga temporum.  
<sup>3</sup> Non omnis moriar, multiq; pars<sup>e</sup> mei  
Vitabu<sup>f</sup> Libitinam: vsque ego posterâ  
<sup>4</sup> Crescam laude recens, dum Capitolium

Scandet cum tacita & virgine Pontifex.  
Dicar, qua violens obstreper Ausidus,  
Et quæ pauper aquæ Daunus agrestium  
Regnator populorum, ex humili potens  
<sup>5</sup> Princeps<sup>i</sup> Aeolium carmen ad Italos  
<sup>10</sup> Deduxisse modos, <sup>6</sup> Sume superbiam  
Quæsitam meritis, & mihi Delphicâ  
Lauro cinge volens, Melpomene, comam.

## Analysis Dialectica.

**H**Æc postrema Ode huius libri videtur quasi finis canendi & coronis quædam antecedentium, atque ad eò operis iam perfecti & absoluti: vbi Poeta eodem & metri & postulati genere vitur, quo Lyricum opus instituerat, mutatis tantum personis. Metri quidem; *Mæconas atavis editæ regibus*: postulati verò; *Quod si me Lyricis vatibus inferes*: vnde omnibus fit planum, eum velle hinc canendi finem facere: sicut etiam constat ex <sup>20</sup> initio i. Odes l. 4. in quo munus Lyricè diutiùs, ampliusq; canendi à Venere deprecatur. Prima autem ratio ad theticum, quòd dignitas sui carminis Lyrici mereatur lauream ad memoriæ æternitatem, (sicut accepimus è vita ipsius, Augustum præsensisse, quum scripta quidem eius vsque ad eò probauit, vt mansura perpetuò crediderit: perinde de Horatio sentiens, atque Tibullus de Homero: quem Eleg. i. lib. 4. æternum vocauit.) Theticum, inquam, demonstrandum sumitur de præclaris ipsius factis: quæ augentur minorum comparatione. Statuæ enim æratæ & Pyramides, vt res temporis breuioris, proferuntur ad durationem Horatiani poematis arguendam. Quàm autem statuæ caducæ fuerint, ex act. 2. Cic. in Verrem cognoscitur, *Idem iste prætor monumenta antiquissima parium regum locupletissimorum; quæ illi ornamento vrbibus esse voluerunt; partim etiam nostrorum Imperatorum; quæ victores ciuitatibus Siculis aut dederunt, aut reddiderunt, spoliavit, nudauitq; omnia.* Itaque βέλου τῆς ἀρετῆς ὑπομνημα μᾶλλον, ἢ τὰς τῶ σώματι εἰκόνας κατὰ πῆρ, id est, velis imagines, quæ virtutis tuæ potius, quàm <sup>40</sup> corporis, sint monumenta, relinquere. Huc pertinet, quod Cicero sub finem orationis pro Archia poeta scripsit: *An quum statuas, & imagines, non animorum simulacra, sed corporum, studiosè multi summi homines reliquerunt; consiliorum relinquere ac virtutum nostrarum effigiem nonne multò malle debemus, summis ingenis expressam & politam? Ego verò omnia, quæ gerebam, iam tum in gerendo spargere me ac disseminare arbitrabar in orbis terre memoriæ sempiternam. Hæc verò siue à meo sensu post mortem absutura sunt, siue, vt sapientissimi homines putauerunt, ad aliquam animi mei partem <sup>50</sup> pertinebunt; nunc quidem certè cogitatione quadam speq; delector.* Cicero cohortatur hinc iudices ad cupiditatem poematum, & aliorum scriptionis generum; quibus res ab optimo quoque præclare gestæ describuntur. (quod mihi sumtum videtur ex Isocratis Euagora, cuius interpretationem nunc solùm proferam: *Ego autem Nicocles, pulchra quidem esse monumenta existimo in corporum imaginibus: sed illa actionum honestarum & mentis simulacra multo pluris facienda, quæ aliquis scriptis artificiosè mandata*

relinqueret spectanda & imitanda posteritati.) quòd illius scripta futura sint ære statuis diuturniora, Pyramidibus regum latius conspicua. Eadem quæstio tractatur à Propertio loco dissimilium ad vers.

Nam neq; Pyramidum sumtus, &c. quæ non vacant morte. Deinde contrà redditur:

At non ingenio quasitum nomen ab æuo

Excidet: ingenio stat sine morte decus.

<sup>2</sup> Alterum est argumentum ex amotione caussarum διαφθορῶν, i. corruptricum: quòd inclementiæ cali, ventorum impetu, edacis temporis diuturnitate, annorumq; fugâ non extinguantur Lyrica ipsius carmina: nec vetustate vllâ vaneſcant: illa deniq; in æternum duratura sint.

<sup>3</sup> Ex antecedentibus enthymematicis efficit: memoriæ sui nominis perennem ac perpetuam fore: nec laudem ipsius emorituram.

<sup>4</sup> Declarat præterea immortalitatem nominis sui parium comparatione: quòd tam diu laus & eius nomen manebunt: quam diu in Capitolio sacra sient quot quot Idibus Romæ à Pontifice atq; Vestali.

<sup>5</sup> Argumentum est ab efficiente operis: quòd Horatius fuerit primus auctor carminis Lyrici in Italia. Non est dissimilis argumenti illud Virgilij 3. Georg.

Primus ego in patriam mecum, modo vita superſit,

Aonio rediens deducam vertice Musas, &c.

<sup>6</sup> Complexio est generalis vim nostri thetici comprehendens: *Dona igitur me, ô Musa Melpomene; laur eâ Delphicâ, mihi ðs ἀρετῶν καὶ θεῶν, iure ac merito Lyrica canora debita ad æternam huius operis gloriam.* Fuit quidem semper summis hominum ingenis spes immortalitatis naturâ propolita ad optimè de republica merendū, sicut Cicero docet sub initium lib. i. Tuscul. vnde est de Ennio:

Afficite ð ciues senis Ennii imagini, formam.

Hic vestrum panxit maxima sacra patrum.

Hic Ennius flagitat mercedem gloriæ ab iis, quorum patres affecerat gloriâ, atque ita voluit vnâ cum ipsis post mortem nobilitari, & immortalitati consecrari.

## Enarratio Grammatica.

**E**Xegi.] Eandem sententiam eademque penè verba Ouidius ad finem Metamorph. animo non minus in flato vsurpauit. Exigo autem tria Donato significat in Heaut. Act. i. Sc. 3. *Exigo vitam; traduco: fabulam; expello: opus; finio.*

Vnde exactor mortis & supplicij, qui ad id munus necandi, exigendi que perficiendum præpositus est, vt est lib. 3.

1,3. Annal. Taciti: 1,2. Liuij de Bruto liberos puniente. Valer igitur exegi idem, quod non perfeci & absolui opus, quod monumentum dicitur, ut iam Ode 2. lib. 1. annotatum fuit: quo nomine appellatur, quicquid in memoriam alicuius solet fieri, ut Græci dicunt μνημείον & μνημόσμων, atque adeo γυαλίματα & ασπίδα, pro tabulis, literis, fasciis, reliquisque testimoniis, ait Donat. in Eunuch. Act. 4. Sc. 6. Præterea videtur hoc sumtum ex οἰδύλ. 5. Πυθ. Pind.

Τὸν ἔτε χειμέριον ὄμβρον ἐπακτὸς ἐλθὼν,  
Εἰς βρόχον νεφέλας σρατὸς ἀμείλιχον,  
Οὐτ' ἀνεμὸς ἐς μυχὸς αἰλῶς  
Ἀξίει παμφόρον χροῖδι τυπόμενον.

Quam hyemum copiam neque hybernus imber procellosè veniens, tanquam horrifona nubes exercitus immitis, neque, ventus in maris recessus auferet colluue omnia rapiente percussus.

Sic Theognis ad Cynnum de suis sententiis elegiacis:

Πᾶσι γὰρ οἷσι μέμνηται καὶ ἐσωμένοιον αἰοῖ δὴ,  
Ἐσθὴ ὁμῶς, ὅφρ' αὖ γῆτε καὶ ἠέλιος.

Cum omnibus simul, quibus carmen cura fuerit, tantisper eris, dum terra & sol manebunt.

Hæc quidem sententia, non ut hic, comparatè, sed simpliciter pronuntiatur ab Ouidio duobus modis,

Hæc monumenta mansura sunt omne per æuum.

Item,

Opus est mansurum post me a facta

Quod Pindarus allegoriè illustri à sagittariis expressit Ολυμπ. οἰδ. Θ. quum canit, per arcus Musarum longè iaculantes significari τὰ ποιήματα τῶν ποιόντων εἰς ἀπειράτου χρόνου διαξέλωσθαι, i. Carmina Poetarum in omnem peruasura locum: quod idem comparatè apertius canit οἰδ. Δ. Νῆμ.

ῥῆμα δ' ἐρμάτων χροινῶ—  
προν βιοτῶν,  
ὅ, π κα σὺ χροῖτων πῶρα.  
ἄλῶσα φρονὸς ἐξέλοι βαθείας, i.  
Hymnus factis victricibus longius  
Viuat: quem Gratis fauent: ius  
Lingua depromserit è profunda mente.

Perennius. ] Quidam deflectunt hoc epithetum ab anno: quod in annos infinitos durer: vnde veteres Annam Perennem Deam annorum colebant & auspiciū generale populo, resque diuina fiebat illi Deatre Idibus Martiis, quum annum auspicatò transiret. Ideoque Macrobius eam à perennitate annorum dictam censuit: qua voce vtitur Columella lib. 1. cap. 6. Nam ea cali positio maxime frigida & minime humida est. quæ utraque perennitatem conditis frumentis afferunt. Idem vtitur verbo eiusdem cognationis cap. 16. Nam in ea fructus maxime vis consistit, diutiusque perennat. Alterum autem fiebat perenne, quories magistratus annum transibant auspicatò, & in campo Martio aliquid agere volebāt. Alij ab annæ, mutato utrobique a in e. Posteriores quidem eà re adducuntur in suam opinionem, quod passim legant aquas perennes, fluuium, fontem, laticem, perennem: atque literam m, in media syllaba retinent: utraque notatio mihi probabilis videtur.

Pyramidum. ] Lege Euterpen Herodoti, ac Plinium 1,36. c. 12. de Pyramidibus: quæ hoc nomen sunt sortitæ, quod imitetur flammæ acuminatas: quamuis prima syllaba breuis in deriuatis à πύρ, repugnet, quæ est hic longa: ideoque à πυρὸς tritico deduci potius videretur productâ priore, ut apparet ex Iliad. θ. vbi Hector affatur equos:

Τμῖν παρ' ἀεθ' ἔροισι μελίφρονα πυρὸν ἐθήκε,  
Vobis prius suaue triticum apposuit.

Ammianus tamen lib. 22. sic describit: Pyramides sunt turres ab imo latissima, quæ desinunt in acutissimas summitates

ad ignis speciem, coniç, inuersi attenuationem: quæ formâ Aegyptij construebant sepulcra.

Imber. ] De imbre vide Oden 9. lib. 2. sicut de Aquilone 3. l. 1. qui hic dicitur impotens, quod vehemens sit, minimeque coerceri possit. Gallicè immoderé, intractable, insupportable. Præpositio autem in hoc coniuncto non priuat simplex potens vi suâ, sed eam ipsi auget, ut Ianus Dusa lib. 1. præcidaneorum ad Petro. Arbitrum interpretatur vers. Cliensque, cænas impotentium capret, id est, valde potentium, nec probat commentum Turnebi audacissimè rescribentis, ne potentium: quæ significatione hoc verbum est Horatio aliàs familiare.

Omnis. ] De hac voce dicitur Epist. 1. l. 1. ad verba: omnis in hoc sum.

Cum tacita. ] Hoc videtur referendum ad sacrum silentium, quo peragebantur Idulia sacra singulis Idibus.

Multaque pars mei. ] Pro hoc dicit Epist. 1. l. 1. magnam morbi deponere partem: & Galli interpretatur, la plus grande & meilleure partie de moy ne mourra point qui est l'ame, ou plus tost selon les Payens, le renom immortel apres mon deces, que Horace espere ici, comme il a destâ fait en la premiere Ode du liure 1. Isocrates Epist. 5. ad Alexandrum Magn. τὸ μέρος ἑσθ' ἀπολύτως ὑστεροῦται, ad te aliquid huiusmodi, quo fiet, ne ἢ, quibus minime sum notus, existiment me iam senio confectum desipere, profususque delirare: his deinde subscribit diuersa, ἀλλ' ἐπὶ τὸ κατὰ λαλοῦμαι μοι μέρος, καὶ λοιπὸν ὄν, ἀκαταξίον ἔσθ' ἵνα σωθῶμαι, καὶ ἔχον νεώτερος, i. Sed (iidem existimenti) partem (vitæ) mihi etiam nunc reliquam esse, quæ nec vnâ cum vigore corporis interit, nec indignè se gerit eâ facultate, quâ iunior præditus eram.

Aufidus Daunus. ] Aufidus & Daunus sunt flumina Apuliæ aridæ: cuius rex Daunus dedit amni nomen: rectius tamen. Daunus hic videtur sumi pro homine, qui siticulosæ Apuliæ & regioni aridæ imperauit: de quo fluuiio vide Strab. l. 4.

Regnator. Hic melius legeretur, regnavit, quam regnator populorum per Græcam syntaxin, βασιλεύσει λαῶν. Virgilius tamen sic loquitur Æn. 2. Olympi superi regnator: sed Ausonius alterâ syntaxi vtitur Epigram. 4.

Illyricus regnator aquis, tibi Nile, secundus Danubius.

Seru. 11. Æn. ad hunc vers. 126.

Iustitiæ prius mirer, belline laborum.

confirmat lectionem τὸ regnavit, figurâ Græcâ, mitor illius rei, & regno illius, ut δαυμάζω ἐκέλευ καὶ ἀφ' αὐτοῦ ἐκέλευ, vnde Horat.

Et quæ pauper aqua Daunus agrestium Regnavit populorum.

pro agrestibus populis: item Τενεδοῖο ἀπ' αὐτοῦ, id est, imperavit populis, & imperas Tenedo: qualis fuit antea, desine querelarum, & abstine irarum. Hic autem regnavit populorum pro rex fuit.

Populorum. ] De hac voce atque etymo repete notas in Gram. Od. 1. l. 1. sed de Græca λαοὶ addam, quod Scholiales Homeri scribit: λαὸς λέγεται τὸ τῶν λαῶν, τὸ δὲ λίθος δῖοι ἀπὸ τῶν λίθων, iuxta fabulam Deucalionis & Pyrrha.

Libitinam. ] Quidam putant hic per Libitinam Venerem intelligi, de qua Plutarchus in problematis Romaicis quæst. 23. ἐν Δελφοῖς Ἀφροδίτης ἑπιτυμβίας ἀγαλλοματόν τι μέρος ὁ τῶν κοινωμένων ἐπὶ τὰς κοῦρας ἀνακαλεῖται, id est, Delphis est quadam Veneris Libitina imaguncula: ad quam mortuos euocant, vnde funerum Dea credita est, ut illis euocatis libamine parententur. Hæc à libando dicta est, quasi Libantina ex Varrone. De hac quoque lege Plutarch. in Numa, & Dion. Halicarnass. l. 4.



*Ex humili.*] Id est, ex obscuro & ignobili patre Libertino natus.

*Aeolium.*] Intelligit carmen Alcaicum: quia Alcæus Poeta Lyricus fuit Lesbios, quem imitatus est Horatius. Lesbos autem sita est in Aeolia.

*Superbiam.*] Hic superbia ponitur pro arrogantia, licentia, & audacia, vel potius pro libertate ingenij, meritique acumine, quod refert acceptum Musæ, non virtuti parentum: ob id dicit, *meritis*. Sunt enim merita plus, quam officia, ut constat è l. 2. ad Brutum: *Lamiâ vno omnium familiarissimè vtor. Magna eius, non dico in me officia, sed merita.* Item ad Cornificium l. 12. *Ad hæc officia, v. merita potius, iucundissima consuetudo accedit.* De Melpomene vide Oden 4. l. 1. & ibidem de vocis veriuerbo: sed quomodo quis possit se laudare, lege Plutarchi lib. ea dere.

*Cinge volens.*] Verè & ex animo, quomodo Sallustius dicit: *nemo munificus putabatur, nisi pariter volens.*

### Explicatio Rhetorica.

**M**etrum est simile Odes l. 1. 1.

<sup>a</sup> Synecd. generis pro Lyrico Poemate.

<sup>b</sup> Meton. est causæ materialis pro statuis & simulacris ex ære conflatis.

<sup>c</sup> Epistrophe est in soni similitudine ad clausulas incisorum.

<sup>d</sup> Epanaphora est in non ter repetito.

<sup>e</sup> Hic libentius agnosco metonymiam subiecti pro adiuncta, vel potius pro adiungenda prædicatione nominis ac famæ futuræ & gloria (in qua multâ sui partem plerique omnes profani ponebant, nec aliam vitæ æternitatem agnoscebant) quam simplicem locutionem de meliori parte hominis, *animo*: cuius immortalitatem nūquam hic Poeta probavit, sicut antè monuimus Od. 11. l. 2. refusando. Sic Ouid. locus est:

*Parte tamen meliore mei super alta perennis  
Astra ferar.*

Vtriusque autem huius loci occasione Muretus, ut auctoritate libri veteris expunxit τὸ ἀνιμί ἐν ῥεπρὰ λέξεσι ad finem pro Archia Poeta: *Hæc ad aliquam animi mei partem pertinebunt.*

<sup>f</sup> Ex locis Dionysij & Plutarchi supra citatis didicimus ea recondi consuesse Romæ in templo Libitinæ, quæ ad pompam funebrem & exsequias pertine-

rent: ideoque accipio hic Libitinam per metonymiam causæ, pro funere ac morte, quam Poeta suis versibus sperat se vitaturum. Hoc tamen ab aliis tribuitur Proserpinæ uxori Plutonis & Deæ inferorum. Quid si Libitinam sumeretur ἀπὸ τοῦ φερέσθου, τυτέσιν ἀπὸ τοῦ κλίβου καίησι, & hæc, ut subiectum pro cadauere adiuncto?

<sup>g</sup> Synecdochica est periphrasis Vestalis.

<sup>h</sup> Similis est tropus Venusini Poetæ, qui valet: *Ego Horatius dicar primus Poeta Lyricus inter Latinos.* Hæc autem dum Capitolium scandet, &c. videntur explicanda per synecdochen speciei, pro, dum incolumis integerque totus status imperij erit.

<sup>i</sup> Synecd. est altera, sed generis pro Alcaico: & Sapphico, de quo utroque annotatum fuit Od. 1. l. 1.

<sup>k</sup> Apostrophe est, ac mihi præterea viderur hic quoddam ἀπορία, τὰ λήψεις genus, vbi Poeta occupat obiciendam sibi audaciam & arrogantiam. Quod probè sciret ex Biante, ἀνδάνος ἔπος πολλὰ κί βλαβερὸν ἐξέλαμψεν ἄταν, i. *fastus & superbia semper nocuit, ad verbū, superbi mores sæpenumero perniciosum damnum per ceperunt: quod, inquit, nimis fortasse magnificè ac gloriose meam virtutē prædicare videar, nō id mihi tam tribuo, quam tuo studio & fauori, ὃ Melpomene, à qua exspecto lauream Apollinarem: quomodo loquetur Ode 2. l. 4. vbi metonymiam statuo signi pro eximio Poeticæ appellationis ornamento & honore, ac præterea synecdochen integri pro membris, id est, ramis lauri: è quibus necebarur corona non eximiis tantum Poetis, sed triumphaturis etiam pro insigni victoriæ in vtraque disciplina, militari & Poetica. Ut faciliè cognoscas è 10. Epist. l. 2. ad famil. M. Cœl. Ruf. velles enim, ais, tantum modo, ut haberem negotij, quod esset ad laureolam satius. Dicitur præterea Chryses Iliad. α. sub initium. quum in castra Græcorum venit captiuā Chryseiden filiam redemptum, Στέμματ' ἔχων ἐν χερσὶν ἐκ κισθῶν ἀπόλλωνος. Et coronam in manibus tenens Apollinis longè iaculantis. Vfus hac Apollinari coronâ, cuius ratio redditur à Scholiastis hoc modo, ut interpretor: *Daphne fuit filia formosissima Ladonis stuuji in Arcadia, cuius amore captus Apollo & cupiens rem cum ea habere, id summo studio persequatur. Ipsa autem, quum apprehensa fuisset à Deo, matrem terram precata est, ut se gremio hiantē reciperet: quo facto & terrâ producente plantam eiusdem nominis, Apollo eam conspicatus obstupuit percussus miraculo, & arborem de nomine virginis similiter Daphnem, id est, laurum appellauit.**

Finis libri tertij.



Q. HORAT.